

ПРАГМАТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОХІДНИХ ІМЕННИКІВ

Н.Г. Іщенко

професор, доктор філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Лексичне значення слова представляє собою складну структуру, що включає низку складових. Складність структури лексичного значення зумовлена складною структурою процесу номінації, а також складним і багатоаспектним характером мовної комунікації. Об'ємна комплексна будова лексичної семантики пов'язана, з одного боку, з особливостями відображальної діяльності людини, і, з іншого, функціональною зорієнтованістю одиниць мови.

Слово або висловлювання у процесі комунікації передає інформацію про предмет повідомлення, відношення мовця до предмету повідомлення, а також про ситуації комунікації. Тому лексичне значення слова включає вказівку на: 1) предмет, процес, явище, що позначаються; 2) відношення до предмету, що позначається, з боку мовця; 3) загальний тип комунікативних ситуацій, у яких функціонує певне найменування [1, с. 44].

З вказівкою на загальний тип комунікативних ситуацій, у яких функціонує певне слово пов'язаний прагматичний компонент лексичного значення що надає денотативному змісту додаткову інформацію про учасників і умови комунікації. Прагматичний компонент слова або висловлення розглядається як вивчення мови у реальних ситуаціях спілкування [1, с. 53].

Актуальність цієї статті полягає у вивченні прагматичного значення похідних іменників, яке надає слову певної комунікативної значущості для отримання комунікативно орієнтованого повідомлення.

Метою статті є розгляд прагматичного компоненту лексичного значення у структурі похідних іменників, його вплив на інші компоненти, його розвиток і перехід в статус прагматичного значення похідного слова.

Основними завданнями статті є визначити прагматичне значення похідних іменників, встановити його основні характеристики, його зв'язки з денотативним і сигніфікативним значеннями.

Похідне слово – складний комплекс структурно-семантичних характеристик одиниці мови, має вторинний характер, залежний, семантично пов'язаний з вихідними словами, яке характеризується специфікою свого лексичного значення [2, с. 153]. Лексичне значення інтерпретується як реальне, що повідомляє про факт або явище дійсності, є логіко-предметним і поняттєвим значенням, містить індивідуально-лексичне значення, яке може визначатися, уточнюватися за допомогою структурних ознак: твірної основи і словотворчих афіксів.

Прагматичний аспект лексичного значення представляє собою додаткову по відношенню до предметного змісту інформацію про учасників і умови комунікації. При вивченні семантики слова прагматичний компонент звертається до комунікативного реєстру, тобто виділення формальної, неформальної і нейтральної ситуації комунікації.

Прагматичний компонент з'являється в структурі лексичного значення, регулює розширення або звуження не тільки семантики слова, його поширеного або обмеженого використання, але й контекстів. Прагматичний компонент стає необхідною складовою в структурі лексичного значення похідних одиниць. Він визначає прагматичні параметри вживання похідних одиниць, основні умови реалізації саме прагматичного компонента, його залежність від сфер вживання похідних іменників і формує прагматичне значення.

Прагматичне значення похідного іменника має складну природу і визначається загальними закономірностями прагматичного компонента в слові взагалі, і специфічними властивостями, які притаманні тільки похідному слову. Становлення прагматичного значення похідного іменника залежить від смислових компонентів твірної основи, словотворчого форманта і словотвірного значення, які пояснюють подвійну природу похідного іменника. Подальше формування прагматичного значення похідного іменника зумовлено

контекстуально ситуативними умовами вживання і водночас внутрішніми факторами словотворчого механізму. Поняття «прагматичне значення» можна визначити як те значення, що представляє відношення між носієм інформації і його результатом, тобто відношення між вживанням слова і його результатом, тому кожна із його мовних функцій відповідає деякому підтипу прагматичного значення. Виділяються три основних аспектів прагматичного значення: 1) інформативний або описуючий, 2) контролюючий дії інших, 3) емотивний, що відповідає індикативному, вольовому і афективному елементам значення у дії [3, с. 35-36]. Такий характер похідного іменника дозволяє використовувати його комунікативний і прагматичний потенціал у різних ситуаціях спілкування. В прагматичному значенні виділяються, зокрема, експресивний, емоційно-оцінний, функціонально-стильовий, історико-культурний, соціальний компоненти, які узагальнюють прагматичне навантаження всього слова.

Прагматичне значення похідного іменника відображає ставлення до предметів і явищ реального світу, що стійко пов'язані з цими об'єктами у свідомості носіїв мови. Він являє собою додаткову до денотативно-номінативного змісту слова інформацію про учасників прагматичної комунікативної ситуації, включає вказівки на низку умов комунікації: 1) вік і стать комунікантів, 2) їх освіта й соціальний статус, 3) особливості використання мови, яка обслуговує різні комунікативні сфери, 4) комунікативні ситуації. Всі названі прагматичні параметри прагматичної ситуації перехрещуються між собою, і відбувається збіг різних прагматичних чинників у значенні однієї лексеми [3, с. 40-41].

Таким чином, прагматичне значення – сукупність знань людини, історичні, культурні і соціальні умови їх використання, у сфері яких здійснюється діяльність мови і мовця, вплив на використання мови і на ставлення мовця до мови.

В семантичній структурі похідного іменника прагматичне значення може локалізуватися як в денотативному, так і в емоційному компонентах.

Денотативний прагматичний компонент встановлює сфери вживання похідних одиниць, окреслює коло можливих ситуацій спілкування, відображає суб'єктивне відношення до предметів, явищ реального світу, певний погляд на них як об'єктів, існуючих у свідомості носіїв мови.

Похідні іменники, в лексичному значенні яких семантичний аспект тісно пов'язаний з прагматичним, вміщують оцінну інформацію. Ступінь обсягу інформативності може варіюватися під впливом морфологічної структури. Такі похідні іменники автономні в комунікативному плані, вони не потребують контексту для своєї актуалізації в силу смислової і прагматичної інформативності твірної і словотворчої морфем. Вони утворюються вільно як за продуктивними, так і непродуктивними моделями. Автономність цих похідних іменників зумовлена співвідношенням раціонального і емоційного в процесі словотворчого акту. І твірна основа і словотворчий формант здатні утворювати новий домінант і виконувати прагматичну функцію. Проаналізуємо на прикладі.

Предметно-понятійне ядро слова розглядається нами як сукупність денотативного, сигніфікативного, стилістичного та прагматичного компонентів. Наявність прагматичного компонента у лексичному значенні слова є мовним проявом прагматики, а реалізація цього компонента здійснюється у мовленні і виявляється в застосуванні прагматичної настанови, в основі якого полягає характер відношень між суб'єктом і об'єктом і комунікативна ситуація.

Прагматичне значення похідного іменника позбавляє його статусу нейтральної мовної одиниці, робить його завжди стилістично маркованим і вміщує різну інформацію: суб'єктивне відображення об'єктивного світу, експресивне і емоційно-оцінне ставлення мовця до предмету мовлення. Прагматичний компонент лексичного значення похідного іменника в нашому дослідженні виражений експліцитно: через емоційно забарвлені словотворчі форманти, через емоційні твірні основи слів в їх словникових дефініціях або в комунікативних ситуаціях.

Існують похідні лексичні одиниці, семантико-стилістична і прагматична значущість яких виводиться із мовленнєвої ситуації. Стилістично марковані похідні іменники мають прозору семантику завдяки твірній основі і суфіксу, тобто твірна основа повинна бути стилістично маркованою, а суфікс – нейтральним та, навпаки, твірна основа – нейтральна, а суфікс вносить в похідне слово різні стилістичні відтінки схвалення / несхвалення, задоволення / незадоволення тощо. Мовленнєва ситуація у даному випадку виконує лише додаткову функцію пояснення і не відповідає за змістовну сторону лексеми.

Похідні одиниці являють собою поєднання денотативного змісту з стилістичним, і від характеру цього поєднання та від контекстуального оточення залежить їх прагматична значущість. Незначна група стилістично маркованих похідних іменників реалізує прагматичний аспект, який інтерпретується на базі позамовних чинників і фонових знань. Належність цієї групи до низки парадигматичних і синтагматичних відношень сприяє їх логічно правильній інтерпретації в нейтральному мовленні, яке є необхідним для пояснення семантики. Ці похідні одиниці характеризують особливості культури і історії носіїв мови. Прагматика таких стилістично маркованих похідних лексичних одиниць складається з їх складових словотворчих конститuentів.

Прагматична сутність похідного слова полягає у відношенні до денотату, сигніфікату і є важливим елементом смислотворення. Компоненти стилістичної маркованості і компоненти прагматичного аспекту перехрещуються і в більшості випадків здійснюється поєднання різних прагматичних чинників в значенні однієї лексичної одиниці, що може носити факультативний або обов'язковий характер. Так, вказівка на офіційну комунікативну ситуацію передбачає певні ділові відношення комунікантів, достатньо високий соціальний статус. Інформація про стать і вік комунікантів, їх дружні і родинні відношення, приналежність до однієї професії, недостатній рівень освіти виявляється, навпаки, в неофіційному спілкуванні.

Реалізація прагматичного значення похідного іменника здійснюється у мовленні і виявляється у:

- використанні прагматичної установи, основа якої полягає в характері стосунків між суб'єктом і адресатом. Суб'єкт і адресат можуть співпадати, бути близьким, але розходяться в соціально-ідеологічному, професійному або особистому планах. Різним може бути їх відношення до предмету повідомлення. В процесі реалізації комунікативної установи мовними засобами суб'єкт мовлення враховує різні чинники, серед яких:

- обсяг і характер повідомлень адресата про предмет комунікації, обумовленість ставлення до предмету його знаннями і переконаннями, різними ціннісними критеріями та ставлення до самого суб'єкту;

- наданні інформації про комунікативну ситуацію: про співвідношення часу і місця учасників ситуації, про стиль комунікативної ситуації.

Прагматичне значення майже завжди присутнє в структурі стилістично маркованого похідного іменника, що зумовлено такими чинниками:

- має місце відхилення від загальноприйнятої норми, для створення експресивного навантаження;

- з'являється суб'єктивна оціненість, яка досягається наявністю словотворчих засобів;

- прагматичне значення визначається синтагматичними умовами: лексичною та семантичною сполучуваністю і словотвірною валентністю.

Таким чином, прагматична орієнтація стилістично маркованих похідних іменників є важливим елементом семантичної структури похідних іменників, тому що семантика і прагматика взаємодіють в структурі лексичного значення похідного слова. Прагматична інформація, закодована в семантиці похідних іменників, включає асоціативні механізми, які сприяють розпізнанню інтенції мовця. Прагматика вказує на правила адекватного використання нової лексичної одиниці, виявляє типові для неї мовленнєві ситуації, а також умови, які протипоказані для її вживання.

Література:

1. Беляевская Е.Г. Семантика слова/ Беляевская Е.Г. - М.: Высшая школа, 1987. – С.43-55.
2. Ищенко Н.Г. Словообразовательная синонимия в современном немецком языке/ Монография. Ищенко Н.Г. – К.: Издательский центр КНЛУ, 2000. – С. 164-170.
3. Сусов И.П. Лингвистическая прагматика/ Сусов И.П. – Винница: Нова книга, 2009. – С.35-38.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР ТА ТРЕНІНГІВ ЯК ЗАСОБІВ ІНТЕРАКТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

О.С. Амерідзе

*викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2,
Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»*

Практичні заняття можуть відбуватися у формах: дискусії, евристичної бесіди, «мозкового штурму», рольових, «ділових» ігор, тренінгів, кейс-методу, методу проектів, групової роботи з ілюстративним матеріалом, обговорення відеофільмів тощо. Розглянемо найбільш важливі, на наш погляд, інтерактивні методи з точки зору формування ключових методів компетенції, а саме тренінг та гра (ділова; рольова).

Гра – це форма діяльності (частіше – спільної діяльності) людей, що відтворює ті чи інші практичні ситуації і систему взаємовідносин, одна із засобів активізації навчального процесу в системі освіти. Гра, як метод навчання, дає можливість сформувати мотивацію до навчання, оцінити рівень підготовленості тих, хто навчається, оцінити ступінь оволодіння матеріалом і перевести його з пасивного стану в активний [2].

У навчально-виховному процесі частіше використовують ділові та рольові ігри.

У найбільш загальному вигляді, ділову гру можна визначити, як метод імітації (наслідування, зображення, відображення), ухвалення управлінських рішень різних ситуацій шляхом програвання, розігрування за певними встановленими правилами, або за правилами самих учасників даної гри. Основні характеристики ділової гри, що відрізняють її від інших інтерактивних навчальних технологій є:

– моделювання процесу діяльності керівників і фахівців з вироблення професійних рішень;

- наявність спільної мети для всієї групи;
- розподіл ролей між учасниками гри;
- відмінність ролевих цілей у винайденні рішень;
- взаємодія учасників, що виконують ті або інші ролі;
- групове винайдення рішень учасниками гри;
- реалізація ланцюжка рішень в ігровому процесі;
- багато - альтернативність рішень;
- наявність керованої емоційної напруги [4].

Рольова гра – це ефективне відпрацювання варіантів поведінки в ситуаціях, в яких можуть опинитися студенти (наприклад атестація, захист або презентація, конфлікт з однокурсниками тощо). Гра дозволяє набути навичок прийняття відповідальних і безпечних рішень в навчальній ситуації. Ознакою, що відрізняє рольові ігри від ділових, є відсутність системи оцінювання в ході гри.

Тренінг – один з інтерактивних методів навчання і соціально-психологічного розвитку особистості. Тренінги складаються з комплексу різноманітних вправ та ігор, об'єднаних в систему невеликими теоретичними модулями (по 5-15 хвилин). Вони досить різноманітні за своїм цільовим призначенням (від навчальних і розвиваючих до психокорекційних і психотерапевтичних), змістом, формами (тренінги, семінари-тренінги, тренінги-марафони та ін.) і технікою проведення. В якості основних цілей соціально-психологічного тренінгу в навчальному процесі можна виділити наступні:

- фасилітація психологічних змін особи;
- підвищення соціально-психологічної компетентності учасників;
- розвиток здібності ефективно взаємодіяти з оточенням;
- формування активної соціальної позиції;
- розвиток здібностей до суттєвих позитивних змін у власному житті і житті людей, що їх оточують;
- формування нових професійних знань, умінь і навичок.

Цілі соціально-психологічного тренінгу конкретизуються у наступних завданнях:

- оволодіння певними соціально-психологічними та професійними знаннями;
- розвиток здатності до адекватного пізнання себе та інших людей;
- діагностування та корекція особових якостей і умінь, зняття бар'єрів, що заважають реальним і продуктивним діям;
- вивчення індивідуалізованих прийомів міжособистісної взаємодії для підвищення його ефективності;
- набуття комунікативних умінь і навичок;
- оволодіння тактиками і стратегіями конструктивної поведінки в конфліктах, проблемних і екстремальних ситуаціях;
- корекція, формування і розвиток соціальних установок, необхідних для успішної взаємодії з людьми в різних сферах життєдіяльності;
- мотивація до особистої динаміки і озброєння учасників інструментарієм реалізації завдань, пов'язаних з особовим і професійним зростанням;
- формування професійно значимих якостей і умінь;
- формування емпатії, сензитивності, рефлексії, толерантності [2].

Література:

1. Аронова Г.А. Методика обучения взрослых: особенности лекционной формы подачи материала по гуманитарным дисциплинам [Электронный ресурс] / Г.А. Аронова // Фестиваль педагогических идей «Открытый урок»: [сайт]. – 2012. — Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/513950/> (дата обращения: 11.05.2012).
2. Бордовская Н.В. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Н.В. Бордовская. – 2-е изд., стер. – М.: КНОРУС, 2011. – 432 с.

3. Бургин М.С. Инновация и новизна в педагогике / М.С. Бургин. – Новосибирск: Новосибирський державний педагогічний ун.-т, 2009. – С.4-19.
4. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии : Активное обучение: учебное пособие / А.П. Панфилова. — М.: Издательский центр «Академия», 2009. — 192 с.

ЗООМОРФНІ ОБРАЗИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Н.П. Башук

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Останні дослідження в сучасному мовознавстві свідчать про тісний зв'язок мови та культури і «незалежно від того, чи то мова сама проходить через «канали культури», чи то культура проходить через мовні канали», цілком очевидно: звичаї і традиції впливають на комунікативну систему етносу, а культурні цінності і вірування частково створюють етномовну реальність» [3, с. 62]. Найбільш яскраво представлені етнокультурні стереотипи, породжені національною специфікою світосприйняття, у фразеології. Чільне місце серед фразеологічних одиниць займають так звані зооніми, тобто фразеологічні одиниці, до складу яких входять зооморфізми (зооморфні образи), тобто назви тварин. Саме такі одиниці викликають найбільше труднощів при перекладі, оскільки назви тварин у різних мовах можуть бути пов'язані не з тотожними образами та символами, а одна й та ж тварина бути еталоном різних якостей та характеристик. Зооморфний образ відіграє вирішальну роль у формуванні індивідуального значення фразеологічної одиниці, виконуючи як інформативну, так і образно-експресивну функцію. Так, наприклад, свиня в німецькій мові має позитивну конотацію і стала символом вдачі, благополуччя і

багатства: *er hat Schwein* – йому дуже щастить; *er hat (großes) Schwein gehabt (umg.)* – йому страшенно пощастило. Разом з тим фразеологізми з компонентом «свиня» можуть мати і негативну конотацію: *wie das Schwein aus dem Stall fortlaufen (umg.)* – ніти, залишивши безлад; *das Schwein fühlt sich im Dreck am wohlsten* – свиня завжди багнуку знайде; *wir haben die Schweine nicht zusammen gehütet (derb)* – ми разом свиней не пасли; *schwitzen wie ein Schwein (derb)* – дуже нітніти (як свиня); *besoffen wie ein Schwein (derb)* – п'яний як свиня (часто вживається п'яний як чін). Розбіжності в зооморфних образах ми зустрічаємо, коли характеризуємо особу, яка різко вирізняється на фоні інших, зокрема в німецькій мові це *schwarzes Schaf* (чорна овечка), а в українській – біла ворона.

Зоонім *der Wolf* дуже часто зустрічається у фразеологічних одиницях обох мов і має відповідники, як наприклад: *mit den Wölfen muss man heulen* – з вовками жити, по-вовчому вити; *Wenn man vom Wolfe spricht, ist er nicht weit* – про вовка промовка, а він тут як тут; *Ein Wolf im Schlaf fing nie ein Schaf* – той вовк, що дрімає, вівці не спіймає.

Образ ведмедя (*der Bär*) представлений як у німецьких так і в українських фразеологізмах, має багато спільного і часто використовується для характеристики незграбної людини, яка не вміє поводитись і йде напролом: *ein ungeleckter Bär, ein rechter Bär* – груба, неотесана людина, *plump wie ein Bär* – незграбний як ведмідь. Проте спостерігаються і розбіжності в зооморфних образах фразеологізмів німецької мови з компонентом „*der Bär*“ та їхніх аналогів в українській мові: *stark wie ein Bär* – сильний як віл, *einen Bärenhunger haben* – мати вовчий апетит.

У німецькій мові велика кількість фразеологізмів зі стержневим словом заєць (*der Hase*): як, наприклад: *ein heuriger Hase (umg.)* – недосвідчена людина або малюк; *ein alter Hase (umg.)* – досвідчена людина, стріляний горобець; *wissen wie der Hase läuft* – розумітися на чомусь, знати, як взятися за справу; *sehen wie der Hase läuft* – спостерігати, як ідуть справи; *nicht den Hasen in der Pfanne glauben (umg.)* – не вірити словам, довіряти лише фактам; *Arbeit ist kein*

Hase, läuft nicht in den Wald - робота не вовк, в ліс не втече; *Wer zwei Hasen zugleich hetzt, fängt keinen*; *Man soll nicht zwei Hasen auf einmal jagen* – за двома зайцями поженешся - жодного не спіймаєш. В українській культурі заєць більш асоціюється з образом боязкої людини, проте схожі фразеологізми знаходимо і в німецькій мові: *ein Hasenherz haben (umg., spött., abw.)* - мати заяче серце, бути боязким; *einen Hasen im Busen tragen* – бути боязким; *ängstlich wie ein Hase sein* – боязкий як заєць; *er ist ein wahrer Hase* – він справжній боягуз.

Фразеологізми з зооморфним компонентом можуть перекладатися за допомогою еквівалентів (*ein Wolf im Schlafpelz* – вовк в овечій шкірі), методом підбору аналогів (*Jemandem ein Kuckucksei ins Nest legen* - підкласти комусь свиню, зробити комусь ведмежу послугу), описово (*eine Kröte schlucken* - мовчки проковтнути, стерпіти, змиритися з якоюсь неприємністю), дослівно (*Eulen und Licht vertragen sich nicht* – Сова і світло не зживаються) та калькуванням (*Eine Schwalbe macht noch keinen Sommer* – Одна ластівка весни не несе).

Оже, фразеологізми з зооморфним компонентом відображають національну специфіку етносу, є важливим джерелом фонових знань та викликають труднощі при перекладі. Серед міжмовних відповідників найменшу групу становлять повні еквіваленти, найбільш численна група міжмовних аналогів. Незважаючи на те, що при перекладі описово, дослівно чи калькуванням може втрачатись національний колорит німецьких фразеологізмів, проте переклад вважається адекватним, коли зберігається загальне фразеологічне значення.

Література:

1. Буренкова С.В. Зооморфные образы немецкой и русской фразеологии/ С.В. Буренкова С.В// [Электронный ресурс]. – Режим доступа: cyberleninka.ru/article/n/zoomorfnye-obrazy-nemetskoj-i-russkoj-frazeologii.

2. Данилова В.А. Зооморфные фразеологизмы немецкого языка как объект перевода// В.А. Данилова, Г.И. Данилова// [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gavrilenko-nn.ru/publications/565/>.
3. Колоїз Ж.В. Українсько-німецькі пареміологічні паралелі/ Ж.В. Колоїз. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/viewFile/371/313>.
4. Кудіна О.Ф. Перлини народної мудрості. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / О.Ф. Кудіна, О.П. Пророченко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 320 с.

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР НІМЕЦЬКОМОВНОЇ МЕРЕЖІ TWITTER

О.О. Беззубова

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Нові медіазасоби є екзистенційною складовою інформаційного суспільства та слугують орієнтації в глобалізованому світі. В сучасній системі електронної комунікації месенджери, соціальні мережі та мікроблоги набули значної популярності, що зумовлено активним розвитком інформаційних технологій та життєво необхідною потребою соціуму в спілкуванні.

SMS, WhatsApp, Viber, Telegram, iMessage, BiP, Hangouts, Skype, Facebook Messenger представляють собою сервіси обміну повідомленнями та переважно 1:1-комунікацію [3, с. 320], що відбувається між ідентифікованими комунікантами та детермінує приватний характер спілкування. Мовці в електронному просторі спілкування обговорюють різноманітні аспекти їхнього повсякденного життя. Наприклад, німецькомовний смс-діалог, в якому друзі розповідають про свої актуальні на момент комунікації плани:

– *Mein Masterplan für heute: Eine Kleinigkeit essen, joggen gehen, was für die Uni machen, nähen und heute Abend noch schwimmen gehen.*

– *Mein Masterplan für heute: Mich aus dem Bett quälen, irgendwie den Tag überstehen und wieder schlafen gehen.*

З розповсюдженням соціальних медіа стрімко зростає роль сервісів мікроблогінгу, які уможливають передачу повідомлення при просторово-часовій дистанції між партнерами комунікації широкій публіці [2]. Потужним інструментом соціальної взаємодії, що інтегрує ознаки приватних та масових електронних комунікацій, є сервіс мікроблогів Twitter. За своєю природою мережа Twitter функціонує в системі масової комунікації, яка виступає особливою формою соціального регулювання і є окремим видом соціальних комунікацій [1, с. 22].

Культурні, політичні та громадські діячі, компанії та організації є активною користувачською аудиторією Twitter. У своїх аккаунтах вони продукують повідомлення – твіти, розміщують фото, аудіо та відео, спілкуються з іншими користувачами – фолловерами. Як приклад наводимо окремі твіти німецького актора і кабареїста Вольфганга Баро:

Wolfgang Bahro @WolfgangBahro 28. Juni 2016

Hier ein witziger Spot, bei dem ich mitspiele und der zeigt, wie man seine Umweltsünden los wird:

naturstrom.de/beichte_wolfga...

Wolfgang Bahro @WolfgangBahro 13. April 2016

Am Samstag, dem 16.04. trete ich um 20:00 Uhr mit diesen beiden reizenden Damen im # Pantheon...

instagram.com/p/BEJmizNI_XM/

Твіти Вольфганга Баро, який зареєстрований у мережі Twitter з 2009 року, присвячуються його професійній діяльності – він інформує фолловерів про кінопрем'єри та виступи за його участю, добродійну діяльність і т. д. Twitter дозволяє численним користувачам мережі сконструювати персональний простір соціальної взаємодії, збільшити суспільну значущість та соціально-

психологічний вплив на масову публіку. Опція коментування інформації твітів публічних осіб та висловлення власних думок фолловерами на задану тему забезпечує зворотній зв'язок твіттер-комунікації.

Таким чином, дигіталізація суспільства сприяє побудові соціальних відносин в електронному просторі спілкування. Причому слід зазначити, що всі медіазасоби підпорядковуються первинній цілі здійснення комунікації. Мережа Twitter інтенсивно використовується як інтерактивний комунікаційний простір, що поєднує специфіку приватної та масової комунікації. Перспективою подальших досліджень є аналіз функцій, які реалізують тексти німецькомовних твітів.

Література:

1. Різун В.В. Теорія масової комунікації: підруч. / В.В. Різун. – К.: “Просвіта”, 2008. – 260 с.
2. Engel D. Adoptions- und Risikoverhalten von Konsumenten im Internet / D. Engel. – Frankfurt am Main: Lang, 2008. – 190 S.
3. Schmidt G. Sprachliche Variation in der SMS-Kommunikation / G. Schmidt // Von *hdl* bis *cul8r*. Sprache und Kommunikation in den neuen Medien. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 2006. – № 7. – S. 317–333.

ПЕРЕМИКАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

К.І. Бондаренко

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Поняття перемикання кодів найбільш часто використовується в області соціолінгвістичних досліджень як феномен, що виникає під час спілкування двомовними співрозмовниками, показуючи дві різних ідентичності одночасно.

Цей феномен також поширюється не тільки на мови, але й діалекти і в соціолінгвістиці має назву бідіалектизм.

При переході з рідної мови на іноземну відбувається зміна кодів або перемикання кодів програми висловлювання рідної мови на іноземну. Швидке перемикання кодів може відбуватися після проходження через процес опосередкованого оволодіння іноземною мовою. Рідна мова в цьому процесі є ланкою, яка опосередковує процес переходу до нових правил реалізації програми висловлювання. Кінцевою ланкою цього процесу є встановлення прямого зв'язку між програмою і системою правил рідної мови з програмою і системою правил іноземної мови, що відповідає рівню відносно вільного володіння іноземною мовою [1].

Питання, пов'язані з перемиканням кодів досліджувались як іноземними вченими Коуїке (Koike, D., 1987), Лістер (Lyster, R.), К. Майерс-Скоттон (MyersScotton), Поплак (Poplack, S.), Традгіл (Trudgill), так і вітчизняними науковцями такими, як І. Брага, Є. Головка, Є. Проценко та ін.

Перемикання кодів також може відбуватися в процесі вивчення іноземної мови, коли студенти, спілкуючись іноземною мовою вживають слова з рідної мови через недостатній словниковий запас. Викладачі можуть використовувати рідну мову на заняттях з іноземної мови в певному обсязі.

Як показують в своїх дослідженнях Торнбул і Арнет (Tornbull & Арнетт 2002), найбільш частою причиною перемикання мовленнєвих кодів було співставлення мови перекладу і рідної мови для запобігання будь-якій можливій некоректній передачі. Під впливом іноземної мови, яка вивчається в усній або письмовій форм, студенти повинні адаптуватися до конкретної ситуації і використовувати мову перекладу.

Однак, деякі автори Шардон (Chaudron), Браун (Brown) схиляються до повного «занурення» в мовне середовище і вважають, що студенти не повинні розуміти все сказане на занятті з іноземної мови, оскільки перемикання кодів негативно впливає на процес навчання.

Досліджуючи тему використання рідної мови на заняттях з іноземної мови і перемикання кодів Н. Берг (Niclas Berg) дійшов висновку, що використання рідної мови може бути доцільним, наприклад, для пояснення граматики, моніторингу сприйняття студентами матеріалу, організаційних завдань, пояснень щодо завдань тесту. Інші автори, Н.М. Нордіна та ін. (Noli Maishara Nordina at al) вважають, що використання рідної мови на заняттях, особливо на початковому етапі допомагає студентам почуватися більш впевнено, усуваючи тривожність.

Враховуючи вищезазначене можна вважати, що при використанні рідної мови на заняттях з іноземної мови перемикання мовленнєвих кодів поступово пришвидшується до рівня автоматичного перемикання за умови доцільності і обсягу використання рідної мови.

Література:

1. Лозова О.М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови: Навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / О.М. Лозова О.М.– К.: .– Гриф МОН України. 2011, 108 С. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/5468/>.
2. Berg Niklas Codeswitching in ESL Teaching. [Електронний ресурс] /. – Режим доступу: <https://www.diva-portal.org/smash/get/.../FULLTEXT01.pdf>.
3. Noli Maishara Nordin at al. ESL Learners' reactions towards code switching in classroom Settings [Електронний ресурс] // 6th International Conference on University Learning and Teaching (InCULT 2012). – Режим доступу: www.sciencedirect.com.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ СИНОНІМІЧНОГО РЯДУ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «СМІЛИВИЙ, ВІДВАЖНИЙ, БЕЗСТРАШНИЙ...» У ТЕКСТАХ РІЗНИХ ЖАНРІВ

Т.Б. Бондаренко

старший викладач,

В.В. Гуляєва

студентка, факультет лінгвістики,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується особливою актуальністю вивчення шляхів відображення явищ об'єктивної дійсності у мові, оскільки саме мова є своєрідним каркасом, базою людської комунікації, що складалася протягом тривалого часу і є характерною та притаманною певній групі людей. []

Мовний потенціал реалізується за допомогою одиниць лексичного рівня мови, тобто слів, які входять до словника мови. Ці слова є комунікативно спрямованими, адже використовуються з метою досягнення цілей комунікації.

Слово - це смислова одиниця, яка вільно відтворюється в мовленні для побудови висловлення. Найважливішою особливістю слова є те, що воно не тільки називає предмет або явище об'єктивного світу, а й узагальнює його, тобто виражає поняття про позначуваний предмет, явище .

Поняття значення слова як єдиної частини його звукової сторони та понятійного змісту, як складну єдність його лексико-граматичних слів, які проявляються у різноманітних зв'язках цієї основної одиниці мови із іншими елементами мовної структури, дає можливість розглядати лексичний склад мови як системи в цілому [2, с. 17].

Під основним значенням слова розуміють основне значення полісемантичного слова, яке являється вільним, прямим, стійким і постійним для даного періоду розвитку мови за допомогою номінативного значення, яке

як обов'язковий елемент семантичної системи мови є необхідним і основним засобом вираження самих основних ознак вираженого словом поняття.

Кожне слово, що вживається у мові, може мати одне або кілька значень.

1. Слово, що має одне значення, називається однозначним. Найчастіше це бувають терміни, назви конкретних предметів та власні назви.

2. Слово, що має кілька значень, називається багатозначним. Здатність слова мати кілька значень називається багатозначністю, або полісемією.

Багатозначність, або полісемія, слова (від латинського *poly* — «багато» + *sema* — «знак») — це наявність у мовної одиниці більше, ніж одного значення, за умови його семантичного зв'язку між ними або перенесення загальних або суміжних ознак або функцій з одного денотата на інший [3, с. 181].

Один і той же термін може набувати багатозначності навіть всередині однієї терміносистеми.

Як відомо, вибір необхідної частини обсягу значень багатозначного слова відбувається в умовах мови в залежності від контексту (лат *contextus* — «Зв'язок, з'єднання»).

Контекстом вважається оточення (ліве і праве) мовної одиниці, у якому виявляються її властивості [1, с.44].

Одне із завдань нашої роботи було охарактеризувати і виявити відмінності серед синонімічного ряду прикметників *daring*, *plucky*, *bold*, *brave*, *courageous*, *dashing*, *mettlesome*, *hardy*, *audacious*, *fearless*, *dauntless*, *intrepid* на позначенні понять «сміливий, відважний, безстрашний...» у текстах різних жанрів.

Перше слово, яке ми проаналізували, є слово “**daring**”. На основі використаних англomовних словників «Collins», «Longman», «Cambridge dictionary» та «The Free Dictionary by Farlex», ми можемо встановити стрижневе слово цього слова, яким є прикметник «*adventurous*» (ризикований, незважливо сміливий). Воно слугує центром значення, від якого утворюються й інші значення. Наприклад: 1) People who are daring are willing to do or say things which are new or which might shock or anger other people - Сміливі

люди готові на здійснення вчинків чи сказати слова, які можуть бути шокуючими чи бути причиною роздратованості інших людей. *Bergit was probably more daring than I was.* – Я вважаю Біргіт була **хоробріша** за мене», «*He realized this to be a very daring thing to ask.* – Він усвідомив, що **питати про це є дуже ризиковано**; 2) A daring person is willing to do things that might be dangerous - Смілива людина може здійснювати вчинки, які можуть нести деяку небезпеку. *His daring rescue saved the lives of the youngsters.* – **Його сміливий вчинок** врятував життя юнаків. Таким чином, ми використовуємо слово «daring» коли маємо на увазі щось ризиковане, наприклад, вчинок чи якусь дію.

Отже, можемо зробити висновки, що більшість слів мають багато значень, і щоб підібрати точний еквівалент слова у мові, якою ми перекладаємо, потрібно звертатися за допомогою до різних словників та чітко прослідковувати контекст, у якому це слово вживається.

Література:

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка / И.В. Арнольд. – Л., 1973. – 300 с.
2. Елисеєва В.В. Лексикологія англійського мови. Учебник— М.: Наука, СПб: СПбГУ, 2003. — 58 с.
3. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. Підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; За ред. Л.І. Мацько. — К.: Вища шк., 2003. — 462 с.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНИХ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ТА ГАЗЕТНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ У ПЕРЕКЛАДІ

Т.Б. Бондаренко

старший викладач

М.Ю. Мазур

студентка, факультет лінгвістики,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Комунікація в епоху глобалізації стає все складнішою, багатомовною й мультимедійною і відіграє важливу роль у сучасному суспільстві.

Засоби масової інформації та комунікації – це складна система джерел повідомлень і їх отримувачів, пов'язаних між собою різноманітними каналам руху інформації. Головною метою мовленнєвої складової медійного політичного повідомлення був і залишається вплив на адресата. Але внаслідок того, що в політичному медіа повідомленні комунікант переважно володіє виключно статистичною інформацією про свою аудиторію, обидві сторони в структурі комунікативного акту не знайомі, може виникати непорозуміння з обох сторін – адресата і адресанта. У зв'язку із цим, багато залежить від інформативності, оперативності й адекватності передачі інформації з однієї мови на іншу.

Вивчення мови ЗМІ в останні роки набуло особливої актуальності. Це обумовлено принаймні двома факторами: ситуацією функціонування літературної мови на зламі століть і пріоритетною для сучасної лінгвістики тенденцією розглядати мовний матеріал з комунікативних позицій, з огляду на репрезентацію знання мови у свідомості людини і закономірності мовного спілкування. Досліджується не мова, а дискурс.

На сучасному етапі розвитку суспільства мас-медіа займають певну позицію у сфері мовленнєвої діяльності. Ця сфера має власну конструктивну

специфіку, яка виявляється у відсутності універсальних законів застосування мови в масовому спілкуванні.

Ця специфіка відображається в різних засобах масової інформації, які можуть бути поділені наступним чином:

- 1) друковані ЗМІ – журнали, газети;
- 2) електронні ЗМІ – телебачення, радіо й Інтернет.

Особливої уваги варті мовні засоби, емоційно-експресивна лексика, комунікативні стратегії та тактика впливу, які могли б звести потенційне непорозуміння до мінімуму і зробити спілкування більш успішним. Аргументація в політичному медіа повідомленні є мовленнєвою дією, що включає систему твержень, призначених для переконання аудиторії у правильності якоїсь думки.

Таким чином, наявність метафор, неологізмів, фразеологізмів, евфемізмів, надають текстові переконливості й «близькості» до того, про що йде мова у телевізійних і газетних повідомленнях.

Відомо, що важливим стилістичним засобом, що дозволяє реалізувати такі функції політичного повідомлення, як переконання та вплив, є метафора. Оскільки на мову політичного дискурсу ЗМІ покладено визначальну роль формування громадської думки, то ця мова повинна бути принаймі зрозумілою та достатньо легкою для сприйняття широким загалом всіх прошарків населення, який до того ж мають різний рівень знань про світ у цілому. Метафора поєднує різноманітний життєвий досвід із загальновідомими істинами і, таким чином, полегшує розуміння та сприйняття різних політичних подій та явищ.

Прикладом може слугувати: *a plan that would **gamble** your retirement* - План, який би поставив на карту ваш вихід на пенсію.

*In politics there are some candidates who **use change** to promote their careers, and then there are those like John McCain who **use their careers** to promote **change*** - Серед політиків є ті, хто використовує зміни для того, щоб сприяти

розвитку власної кар'єри. Проте є і такі, як Джон МакКейн, хто використовує власну кар'єру, для того, аби спровокувати зміни.

Метафора надає заголовку нове семантичне наповнення і яскраво виражену емоційність. Гра слів робить текст заголовка упізнаваним і легким для запам'ятовування за рахунок співзвучності із розповсюдженим виразом.

Завдання політичних фразеологізмів полягає в аргументації, точному і систематичному викладі наукових проблем з метою описати, визначити й пояснити явища природи, політично-суспільного життя, передати суму знань, ґрунтовно викласти результати досліджень. А із прагматичного боку найбільш важливими лексичними елементами політичного медіа-тексту є такі, які завдяки своїй системній, мовній сутності здатні давати оцінку людям та їхній діяльності.

Прикладом може слугувати: *he is appointed Czar for life, let him be reminded that those who live by the sword die by the sword - і стати довічним царем, йому слід нагадати, що той, хто приходить з мечем, від меча і гине»*.

На початку ХХ століття відбувся так званий паронімічний «вибух» – активне застосування можливостей паронімів у поетичному мовленні. Зараз використання паронімічної атракції як дієвого засобу емоційно-оцінного впливу на читача стає невід'ємною ознакою публіцистики.

У публіцистиці пароніми широко використовуються в ролі заголовків: *Шкала і школа талантів; Розрахунки і прорахунки; Манери чи маневри*.

Використання паронімів у заголовках сприяє тому, що заголовок вказує на текст, націлює на нього увагу читача. Елемент заголовку, що висувається за рахунок використання паронімічної конструкції, надає уяву про зміст тексту в експресивно-оцінювальній формі, наприклад: *Hissoner and His Son* – про успішну діяльність мера Чикаго, який перевершив свого батька. В даному випадку посилений емоційно-оцінювальний вплив на адресата. Підсилення впливу паронімів пов'язано з тим, що їх вживання націлено на те, щоб

ненав'язливо викликати певні асоціації, імпліцитно передати додаткову інформацію, змалювати те чи інше явище й надати йому опосередкованої характеристики.

Глобальні зміни, пов'язані з безперервним розвитком можливостей масової комунікації, впливають не тільки на умови життя і на спосіб мислення і систему сприйняття інформації сучасної людини, а й сприяють глобальним змінам у сучасному інформаційному суспільстві. Значна роль ЗМІ і в динаміці мовних процесів, оскільки саме на сферу масової комунікації припадає основний обсяг використання мови. Слід зазначити, що поширеним явищем сучасного медіадискурсу є маніпулятивний мовленнєвий вплив, яке втілюється різноманітними способами і засобами. Але, незважаючи на посилену увагу дослідників до дискурсу ЗМІ його характеристика залишається не повною і потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Борисова А.О. Джерела лексичних труднощів при перекладі текстів суспільно-політичного характеру українською мовою з англійської мови // Придніпровський научний вестник (Серія Філологіческие науки). – 2010. – С. 226-230.
2. Горчак О. Синтактико-стилістичні показники прагматичної спрямованості англомовної політичної риторики // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» (Серія «Філологічна»). – 2009. – Вип.11. – С. 182-187.
3. Куни А.О О переводе английских фразеологизмов в англо-русском фразеологическом словаре / А.Кунин // Тетради переводчика. – М., 1964. – № 2. – С. 3-16.
4. Паламарюк А.Д. Сталі вирази в заголовках англомовних статей / А.Д.Паламарюк // Теоретичні і методологічні проблеми дослідження мови (Філологічні науки). – 2010. – С. 36-41.

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОМИЛОК В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

Л.О. Василенко

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Перекладацькі помилки можуть стати неоцінним джерелом педагогічних знахідок в методиці навчання перекладу, необхідно тільки допомогти студенту зрозуміти причину помилок.

Мета цієї статті в тому, щоб показати роль перекладацьких помилок в навчанні перекладу та висвітлити позитивні сторони помилок, які допускають студенти під час навчального процесу.

Для викладачів перекладу дуже важливо приділяти увагу помилкам, які допускають студенти під час навчання. До сих пір цьому аспекту приділялось недостатньо уваги. Викладач зайнятий тільки тим, що відпрацьовує техніку перекладу, не пояснюючи оптимальних перекладацьких прийомів під час виконання письмових та усних завдань [2]. Помилки студентів дуже мало аналізуються, тому несвоєчасно корегуються.

Такий аналіз помилок вимагає від викладача багато часу для того, щоб обробити їх згідно методики та систематизувати найбільш уживані з них. Дуже важливо навчати студентів самих відшліфовувати свій переклад, беручи до уваги знання не тільки мови, а й предмету вихідного тексту. В той же час корекція викладача буде заключною. Саме викладач стає першим критиком праці студента і те, як викладач виправив і пояснив помилку, залежить відношення студента до своєї спеціальності в майбутньому.

Аналіз багатьох робіт дослідників показує, що в сучасному перекладознавстві немає єдиного визначення «перекладацька помилка». Тому в цій статті ми спробуємо аналізувати деякі найбільш уживані помилки, а спочатку дати визначення поняттю «помилка» в контексті навчання перекладу. Такий автор, як А.Д. Швейцер розглядає помилку як відступ від нормативної вимоги еквівалентності [3, с. 415].

Можна виділити два види помилок: смислові та структурні.

Смислові помилки можна також поділити на два види: а) буквализми та б) вольності.

Буквалізм – це помилка перекладача при перекладі формальних чи семантичних компонентів слів, словосполучень, або цілої фрази, спотворюючи її структуру, що приводить до викривлення дійсного змісту оригіналу.

Вольність – це передача загальної інформації, не звертаючи уваги на деталі.

Л.К. Латишев пропонує наступну класифікацію помилок:

- 1) помилки функціонально невмотивовані, які є відхиленням від змісту оригіналу,
- 2) викривлення – суб'єктивне відхилення змісту перекладу (в результаті адресат отримує неадекватні уявлення про повідомлення),
- 3) неточності – відхилення від змісту перекладу за допомогою додавання інформації, яка приводить до повного викривлення змісту оригіналу.

Подібні помилки виникають внаслідок неточного знання деяких слів в оригіналі та неправильної оцінки знань англійських та українських термінів.

4) неясності – невдалий вибір слова або структури фрази, що призводить до руйнації синтаксичних конструкцій.

5) помилки, які не руйнують загального змісту оригіналу, але знижують якість тексту перекладача, використовуючи іншомовні запозичення, технічні жаргонні терміни. Однак деякі перекладачі не вважають це помилками [1, с. 317].

Багато іноземних дослідників такі як Дліль, Лароз, Норд стверджують, що не слід брати до уваги відхилення від лексичних та синтаксичних норм під час оцінки студентських перекладів, як перекладацькі помилки. Найбільш важливе – це знання мови.

С. Норд виділяє три види помилок:

- 1) прагматичні (порушення основного значення тексту),
- 2) культурологічні (порушення стилістичних норм культури),

3) мовні помилки (порушення правил лексики, граматики, орфографії та пунктуації) [4, с. 274].

Ми спробуємо систематизувати всі види помилок за таким критеріями:

- 1) недостатність володіння рідною та іноземною мовами та нестача екстралінгвістичних знань,
- 2) недостатність володіння технікою перекладу (незнання основних перекладацьких трансформацій),
- 3) слабка мотивація; виправити таку ситуацію можна за допомогою оцінок, або примусити студента грати роль читача погано виконаних перекладів.

Автор вважає, що до помилок треба відноситись по різному на різних етапах навчання. В навчанні перекладу обов'язково треба звертатись до помилкових праць перекладачів, робити аналіз, відпрацьовувати правильні висловлення.

В цій статті ми розглянули та систематизували основні помилки за критеріями різних дослідників. Тепер дуже важливо розглянути напрямки виправлення цих помилок для оптимізації навчання майбутніх перекладачів.

Такий дослідник, як С. Норд, висловлює декілька принципів виправлення перекладацьких помилок:

1. Завдання, які виконують студенти, повинні відповідати вимогам до їхнього рівня (80% студентів повинні виконувати завдання задовільно), не треба давати занадто складних завдань.
2. Студенти повинні мати доступ до всіх джерел інформації.
3. Встановити чіткі вимоги до перекладу на певному етапі навчання.
4. Чітко розрізняти помилки, які пов'язані з розумінням контексту, та чисто мовні помилки.
5. Краще, якщо студент вміє перекладати, недостатньо володіючимою, ніж навпаки, якщо студент ідеально володіє двома мовами, але не вміє трансформувати ці знання в переклад.
6. Корисно сказати студенту, що він виконав 50% правильно, ніж його робота на 50% незадовільна [4, с. 274].

Можна зробити висновок, що роль помилок в навчанні перекладу дуже продуктивна, помилки підштовхують студентів до формування самоконтролю, закладають фундамент усвідомлення соціальної, значущості, укріплення престижу своєї майбутньої професії.

В рамках підготовки майбутніх перекладачів необхідно враховувати той потенціал де помилка може слугувати основною дидактичною одиницею, для написання курсу з навчання усного та письмового перекладу.

Література:

1. Латышев Л.К. Технология перевода / Л.К. Латышев. – М.: Академия, 2008. – 317 с.
2. Максютин О.В. Переводческая ошибка в методике обучения переводу [Электронный ресурс] / О.В. Максютин // «Вести», Томск, 2010, № 6. – С.49-52. — Режим доступа:
http://vestnik.tspu.edu.ru/files/vestnik/PDF/articles/maksyutina_o._v._49_52_1_91_2_010.pdf
3. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика / А.Д. Швейцер. – М.: Наука, 1988. – 415 с.
4. Nord C. / Text analysis in Translator Training., Dollerup C et Loddegaard Teaching Translation & interpreting et Philadelphie /John Benjamins, 1992.- 274 p.

СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ АНГЛІЙСЬКОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

О.В. Вашило

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

У процесі розробки методики навчання майбутніх інженерів-механіків англійського професійно орієнтованого монологічного мовлення (АПОММ)

постає необхідність створення ефективного комплексу вправ для відповідного навчання. Комплекс вправ, у свою чергу, має вирішувати завдання поступового розвитку умінь АПОММ, саме тому доцільним є виділення та систематизація цих умінь.

Ю.І. Пасов визначає мовленнєве уміння як здатність управляти мовленнєвою діяльністю в умовах вирішення комунікативних завдань спілкування [1, с. 37]. Відповідно до Т.С. Серової, мовленнєве уміння – складна мовленнєва дія, що виконується самостійно та якісно, і сприяє здійсненню мовленнєвої діяльності у будь-яких умовах та ситуаціях спілкування завдяки повній сукупності характерних якостей [2].

У нашому дослідженні виділяємо п'ять груп умінь: прості (перша і друга групи) та більш складні (третья, четверта, п'ята групи) – розвиток яких відбувається на певних етапах навчання.

Уміння першої групи:

- уміння аналізувати логіко-композиційну побудову зразка мовлення;
- уміння свідомо аналізувати текст з метою його осмислення, розуміння, членування на смислові значеннєві відрізки, виділення та фіксації основної інформації;
- уміння висловлюватись щодо змістовного аспекту почутого тексту.

Уміння другої групи:

- уміння продукувати монологічне висловлювання на основі логічних умовиводів, критичного аналізу та синтезу одержаної з підкасту інформації;
- уміння використовувати сервіс підкастів для продукування монологічного висловлювання.

Уміння третьої групи:

- уміння орієнтуватися у проблемному завданні;
- уміння знайти, проаналізувати, вилучити інформацію, необхідну для вирішення проблемного завдання із запропонованих викладачем джерел (підкасти, друковані тексти) з її письмовою фіксацією;

- уміння представити результати вирішення проблемного завдання у вигляді монологічного висловлювання з елементами аргументації, переконання, міркування на основі створеної програми.

Уміння четвертої групи:

- уміння знаходити вирішення проблеми, спираючись на зафіксовану інформацію та знання, отримані у процесі спеціальної підготовки;

- уміння продукувати монологічне висловлювання, в якому представляється обґрунтоване, логічне, актуальне, з елементами новизни та можливістю прикладного застосування вирішення професійної задачі.

Уміння п'ятої групи:

- уміння висловлюватися із прийнятною швидкістю, уникаючи довгих пауз, забезпечуючи при цьому правильність, цілісність та плавність висловлювання

- уміння зацікавити, привернути та утримати увагу аудиторії;

- уміння креативно-аргументованої комунікативно-мовленнєвої поведінки суб'єкта, а саме: уміння достатньо швидко знаходити відповіді на поставлені запитання аудиторії, давати чіткі пояснення по проблемі доповіді з урахуванням усіх правил та норм мовленнєвого спілкування.

Розвиток умінь монологічного мовлення відбувається поетапно.

За визначенням І. Федорової, етапи навчання – це відрізки часу, які відрізняються один від одного своїми завданнями та способами організації навчального процесу [3, с. 63].

Процес навчання АПОММ пропонуємо реалізувати у три етапи: підготовчий, основний, завершальний. Підготовчий етап, у свою чергу, включає рецептивно-репродуктивний та рецептивно-продуктивний підетапи, а основний етап - умовно-продуктивний та продуктивний підетапи.

Виділені уміння врахуємо при розробці комплексу вправ у межах методики навчання майбутніх інженерів-механіків англійського професійно орієнтованого монологічного мовлення.

Література:

1. Пассов Е.И Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. – М.: Русский язык. – 1989. – 280 с.
2. Серова Т.С. Психология перевода как сложного вида иноязычной речевой деятельности. Перм. гос. техн. Ун-т. – Пермь: 2001. – 211с.
3. Федорова І.А. Навчання майбутніх економістів-міжнародників професійно спрямованого англomовного монологу-повідомлення: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теорія і методика навчання: германські мови» / Інеса Анатоліївна Федорова // Київський національний лінгвістичний ун-т. – К.: 2006. – 290с.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РІШЕННІ ЗАДАЧ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

О.А. Волкова

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Можливість використання в навчальному процесі сучасних інформаційно-комунікативних технологій відкриває нові перспективи вдосконалення освітньої системи. Це відображується як на технічному оснащенні освітніх закладів, розширенні їх доступу до світових інформаційних ресурсів, так і на використанні нових видів, методів і форм навчання, орієнтованих на оптимізацію педагогічного процесу за рахунок підвищення пізнавальної мотивації студентів і активації їх самостійної роботи та пізнавальної діяльності в процесі навчання [1].

Інформаційно-комунікативні технології надають великий спектр можливостей для підвищення ефективності навчання іноземним мовам завдяки:

- реалізації принципів індивідуалізації і диференціації навчання, що дозволяють ефективніше виконувати завдання;
- створенню умов для самостійної роботи та комфортного середовища навчання;
- поданню інформації в зручній аудіовізуальній формі, що забезпечує якісно нове її сприйняття і переробку;
- підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови студентами.

Всебічний розвиток студента на основі включення його в різноманітну самостійну доцільну діяльність в різних галузях знань є стратегічним напрямком розвитку освітніх систем в сучасному суспільстві.

При цьому виділяються три основні взаємопов'язані задачі: 1) модернізація сучасних систем освіти; 2) інтеграції засобів інформаційних технологій в освітній процес; 3) реалізація принципів самостійної активності і усвідомленості пізнання як ведучих принципів навчання [2].

Шляхом до реалізації цих принципів є підвищення пізнавальної мотивації через пошук ефективних засобів індивідуалізації і диференціації навчання. Актуальним питанням на сьогодні є не лише пошук, а й застосування цих засобів при навчанні іноземних мов у великих групах з різним рівнем володіння іноземною мовою.

Під індивідуалізацією в педагогіці традиційно вважається урахування індивідуальних особистостей в процесі навчання, їх психофізіологічних, вікових і особистісних якостей; під диференціацією – урахування групових особистостей, з умовою об'єднання груп за ознакою збігу тих чи інших індивідуальних особливостей.

Найбільш пріоритетними напрямками модернізації процесу навчання у зв'язку з вищезазначеними стратегічними задачами розвитку системи освіти є: застосування методу веб-проектів і кооперованої діяльності студентів, а також такі методи навчання як: дослідницький, пошуковий, метод мозкової атаки, збір і обробка даних, експеримент і дослідницька робота, аналіз і узагальнення. Враховуючи тенденцію до збільшення кількості студентів в навчальних групах,

до переліку основних напрямків належить також перехід від більш поширеної фронтальної роботи зі студентами, основаної на взаємодії «викладач – студент», до організації навчальної роботи в малих підгрупах (з 4-6 студентів), що сприяє активізації індивідуальної роботи кожного студента і підвищенню продуктивності заняття. Студенти можуть самостійно розподіляти виконання отриманої низки завдань, допомагати один одному у пошуку та вирішенні проблем, що виникають, контролювати і коригувати виконані завдання, та звітувати про свою індивідуальну дослідну роботу в міні групах, виступаючи з міні – презентаціями.

Концепція створення комфортного освітнього інформаційного середовища, що надає всю необхідну навчальну інформацію, поєднує традиційні та інноваційні (електронні) форми навчання з постійним нарощуванням інформаційно-комунікативних технологій та електронних ресурсів, а також безперервним удосконаленням методів навчання та професійних знань самих викладачів, що є одним з механізмів для проведення перетворень в системі навчання іноземній мові.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій при забезпеченні індивідуалізації і диференціації навчання під час викладання у великих групах з різним рівнем володіння іноземною мовою сприяє активному включенню студентів в учбовий процес (вони стають суб'єктами навчання) і полягає в:

- розширенні можливостей пред'явлення учбового матеріалу;
- здійсненні комплексного багатосенсорного впливу на різні канали сприйняття шляхом використання тексту, звука, відеоінформації;
- підвищенні мотивації навчання;
- оптимізації темпу роботи студента;
- якісній зміні контролю за діяльністю студентів, що досягається підвищенням його об'єктивності та забезпеченням оперативного зворотного зв'язку;
- формуванні рефлексивної самооцінки.

Включення сучасних інформаційних технологій в освітній процес створює реальні можливості підвищення якості навчання. І тому першочерговими завданнями ВНЗ є створення нових Інтернет - орієнтованих програм і електронних програмно-методичних навчальних комплексів, а також розвиток нових групових та індивідуальних форм навчання.

Література:

1. Кихтан В. В. Изучение иностранного языка с использованием дистанционной технологии. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://www.window.edu.ru/window/library?p_rid=24309-26k-](http://www.window.edu.ru/window/library?p_rid=24309-26k-).
2. Полат Е. С. Основные направления развития современных систем образования. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://www.ioso.ru/distant/library/publication/polat.html](http://www.ioso.ru/distant/library/publication/polat.html).

THINKING SKILLS IN LEARNING AND RESEARCHING

Iryna Voloshchuk

PhD, Associate Professor,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Today Ukraine survives the crucial problem of migration among students from all Ukrainian universities. The key reason for such phenomenon can be explained by many factors: knowledge-centred instead of subject-related competences methodology, poorly equipped labs for researching obscure employability etc. All of these impede the need of reforms in Ukrainian education paradigm, and methodology of learning and thinking in particular. The driven force to restrain student migration lies in enhancing their motivation which has mostly economic grounds and elicits new thinking process which is the prerogative of the academic process. Having well-honed thinking skills is important in learning as well as in researching because a need to employ critical thought when responding to rapidly changing, complex information

means that it is essential to be able to evaluate facts and figures precisely and quickly, arrive at a viewpoint on them and present a cogent position, either in writing or in speech. When students analyze the instructions used in writing assignments it is necessary to take into account what type of thinking process are asked to carry out. Thinking about thinking in this way involves an advanced level of insight, known as metacognition. It includes understanding how you think and how you apply different thinking processes to different tasks. A common student symptom is shallow thinking, which illustrates the lack of analytical and critical skills. Being analytical, in contrast to descriptive, involves explaining the importance and context of information and showing an understanding of what it means.

Critical thinking and Reflective Skills improve and deep understanding of the thought processes used in university learning, they also help to sharpen research skills and inspire creativity [2]. Moreover to avoid plagiarism and copyright it is necessary to develop a methodological thinking: logical approach is required; reflective thinking, when self-analysis is expected; creative thinking when you need to be innovative; critical thinking - the ability to analyze the problem and present a solution to it.

Critical thinking is an integral part of learning process – it requires incisive seeing through complexity, skills of analysis, synthesis, and judgment. In the context of thinking creativity and originality include: novelty – meaning that no-one else has thought this way; invention – suggesting a new approach to the use of ideas, imagination – signifying radical new thoughts or jump in thinking, intuition – spontaneous solutions, without an apparent reasoning process, problem-solving – valuable outcome from the process. However many university lecturers regard reflective writing as an evidence of reflective and critical thinking. In assessed reflective writing, they will expect students to be self-aware, analytical and able to arrange thoughts in the relevant academic and professional context. One of the keys to critical thinking is to ask ‘why?’ when coming across a new fact, concept or theory. Developing this habit of questioning means that you are constantly seeking

the underlying reasons for things being the way they are. Nearly all critical thinking is the result of asking questions.

Thinking within education, involve six different processes which imply typical question instructions: knowledge acquisition (define, describe, identify), comprehension (contrast, discuss, interpret), application (demonstrate, calculate, illustrate), analysis (analyse, explain, compare), synthesis (compose, create, integrate), evaluation (recommend, support, draw a conclusion) [1]. All above-mentioned thinking strategies enrich transferable skills and capability to manage tasks and solve problems and students to think methodically, reflectively and creatively.

References:

1. Bloom B.S. Taxonomy of educational objectives: cognitive domain. New York: McKay, 1956.
2. Fleming, N., A guide to learning skills [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.vark-learn.com.

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

В.М. Гавриленко

*викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»*

Політика останні декілька століть впливає на більшість сфер життя людини, зокрема соціально-психологічну та культурну, зумовлюючи таким чином необхідність виокремлення такого поняття як політичний дискурс.

На базі широкого розуміння політичного дискурсу можна виділити наступні його види:

- інституціональний політичний дискурс, в межах якого використовуються тільки тексти безпосередньо створені політиками та використані в політичній комунікації (передвиборна агітація, парламентські

дебати, офіційні виступи керівників держави та її структур, інтерв'ю політичних лідерів);

- мас-медійний (медійний) політичний дискурс, в межах якого використовуються тексти, створені журналістами і розповсюджуються за допомогою преси, телебачення, радіо, інтернету;

- офіційно-діловий політичний дискурс, пов'язаний з апаратною комунікацією, в межах якої створюються тексти, призначені для співробітників державного апарату;

- тексти, створені «пересічними громадянами», які не будучи професійними політиками або журналістами, епізодично беруть участь в політичній комунікації. Це можуть бути різні листи та звернення, адресовані політикам або державним установам, листи до ЗМІ тощо.

Невід'ємною частиною політичного дискурсу є ідеологема – слово, яке у своєму значенні має ідеологічний компонент. Існує два типи ідеологем. В першому випадку мається на увазі слово, сенс якого неоднаково розуміють прибічники різних політичних поглядів. Так, наприклад, активні в минулому сторіччі ідеологеми капіталізм та комунізм мали як позитивну, так і негативну оцінку залежно від держави та її ідеології. На противагу першому, другий тип представляє найменування, які використовуються лише прибічникам з певними політичними переконаннями.

Серед найяскравіших рис політичних текстів є їх лексичне наповнення, а саме – часте використання книжних слів і помітний вплив слів латинського походження (зокрема – частотність використання французької лексики). В промовах часто використовуються не лише книжні слова (*heterogeneous, to corroborate a statement*), а й кліше та штампи (*apart from the fact that; to take the view that; to sum up the above-said*) і необразні сталі вирази (*to go hand in hand; to set in motion; to take smth for granted*).

В англійських промовах нерідко можна помітити запозичення, зокрема з латинської та французької мов. Зважаючи на аудиторію, до якої зазвичай звертаються представники політичної сфери, вони використовують

загальновідомі латинські вирази, такі як a priori, de jure, de facto, pro et contra, versus тощо. Попова Т.Г. та Таратинова Н.В. звертають особливу увагу на вплив французької мови на сучасну англійську політичну мову. Французькі слова активно інтегруються у словник англійської мови і відрізняються дещо піднесеним відтінком. Порівняйте: end – completion, to begin – to commence, whole – entire. Разом з цим неасимільовані французькі слова та вислови, або ж «варваризми», мають своє місце в англійських політичних дискурсах: vis-à-vis – колега, raison d'être – сенс, faux pas – помилка, промах.

Література:

1. Попова Т.Г. Политический текст и его лексические особенности / Т.Г. Попова, Н.В. Таратынова // Rhema. Рема. – № 3. – М., 2012. – С. 90 – 97.
2. Чудинов А.П. Политическая лингвистика: учеб. пособие / А.П. Чудинов. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 252 с.
3. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса: дис. докт. фил. наук: 10.02.19 «общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика» / Шейгал Елена Иосифовна – М., 2000. – 326 с.

МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ПОРОДЖЕННЯ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ

Ю.О. Гайденко

аспірант,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Традиційно поняття «мовленнєва діяльність» пов'язують із іменем Ф. де Соссюра, який, іноді вживаючи його синонімічно поняттю «мовлення», вбачав у мовленнєвій діяльності явище вищого ступеню абстрактності: langage = langue + parole. У вітчизняному мовознавстві цей термін асоціюється з

іменем Л. В. Щерби, який у своїй праці «О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании» протиставив поняття мовленнєвої діяльності (процеси говоріння та розуміння), мовного матеріалу (сукупність всього сказаного і написаного) та мовної системи (словники і граматики мов) у межах гіпероніма «мовні явища».

У лінгвістичній літературі поняття «мовленнєва діяльність» вживається у двох значеннях. По-перше, її визначають як *процес мовлення, а не його продукт*. Так, у монографії «О номинативном аспекте речевой деятельности» О. С. Кубрякова вживає терміни «мовлення» та «мовленнєва діяльність» як синонімічні, хоча не заперечує існування між ними відмінності. По-друге, мовленнєва діяльність визначається як «загальне поняття для позначення явищ, що стосуються породження мовлення та його сприйняття, процесів говоріння і слухання, а також *результату діяльності*, вираженого у формі висловлювання, дискурсу, тексту [1].

Мінімальною одиницею мовленнєвої діяльності вважають мовленнєвий акт. Мовленнєвий акт – це цілеспрямована мовленнєва дія, що здійснюється згідно з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, які прийнято у певній спільноті; одиниця нормативної соціомовленнєвої поведінки, яку розглядають у межах прагматичної ситуації [6, с. 412].

Поняття прагматичної ситуації, яке є продовженням термінів «прагматичне значення» та «прагматичне правило» Ч. Морріса, у науковий обіг було введено Н. Д. Арутюною, згідно з якою, під час мовленнєвого акту адресат не лише виконує певну соціальну та комунікативну (говоріння, писання), але й прагматичну роль. Цю роль дослідниця пов'язує зі «структурою внутрішньої людини», що формується під час спілкування (напр., роль людини, яка відчуває сором, щастя тощо) [3, с. 356-367].

Основними особливостями мовленнєвого акту є інтенційність, цілеспрямованість і конвенційність [6, с. 412]. Вважаючи, що основне призначення мови полягає не в звичайному описі об'єктів дійсності (локуції), а у виконанні цілеспрямованих дій (іллокуції), основою яких слугує інтенція,

Дж. Сьорль зазначав, що «для здійснення інтенційної дії за допомогою певних звуків недостатньо єдиного наміру виконати цю дію [...], необхідно використати саме ті слова й висловлювання, які зазвичай використовуються для виконання таких дій» [цит. за: 4, с. 79], тобто дотримуватися певних мовних конвенцій.

Крім цього, у мовленнєвих актах осмислюється мовлення, що дозволяє кваліфікувати мовленнєву діяльність як механізм його осмислення, адже під час актуалізації мови у мовленні «крім породження «правильних» (мовних) структур відбувається формування смислу (у процесі побудови мовленнєвих структур)» [2, с. 58]. Звідси, М. Ф. Алефіренко висловлює думку про те, що «речення як одиниця мови – це граматично, семантично та логічно «правильна» структура» [2, с. 60], що доводиться прикладом «Colorless green ideas sleep furiously», запропонованим Н. Хомським під час протиставлення категорій «граматичність-осмисленість», а «речення як одиниця мовлення – це цілеспрямоване, осмислене, ситуативно-орієнтоване утворення» [2, с. 60].

Осмислені, цілеспрямовані, ситуативно-орієнтовані речення набувають об'єктивації в актуальних мовленнєвих актах, перетворюючись у висловлювання. Мовний код (мова) у мовленнєвому акті виступає засобом, а мовлення – способом продукування висловлювань, породжуваним у ньому. Спершу у мовленнєвих актах відбувається творення мовлення, сукупність фактів якого утворює мову, що надалі використовується у вигляді наявного об'єктивного знання для формування висловлювань.

Мовленнєвий акт – ситуативний, розгортається в часі й просторі, тому висловлювання, створені у ньому, є прагматично зумовленими. Як будь-якій одиниці мовлення висловлюванню притаманні цілеспрямованість та ситуативність, однак «мовлення – це не просто орієнтована на ситуацію мова» [2, с. 59], адже ситуативність як абстрактна категорія мовлення, покликана відображати в ньому не лише екстралінгвістичні умови спілкування та творення мовних засобів, але й емотивний фон, комунікативні персупозиції тощо учасників мовленнєвого акту.

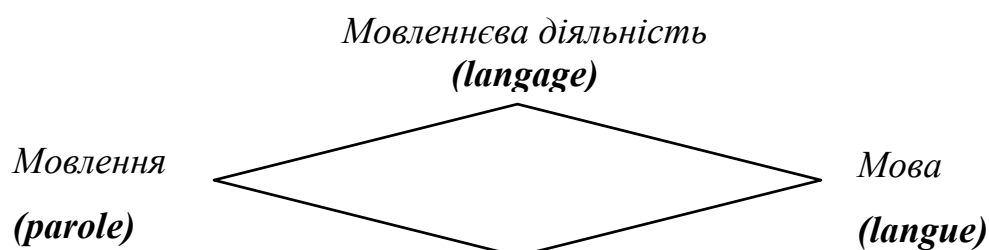
Таким чином, сукупність імпліцитних та експліцитних смислів висловлювань, здатних експлікувати додаткові відтінки значень у залежності від прагматичних цілей учасників акту мовлення, можна адекватно інтерпретувати лише володіючи інформацією про мовленнєву ситуацію, що зумовлено «ситуативним» розкриттям компонентів лексичного значення слів, котрі ці висловлювання складають; тому ситуативність – це категорія, що відображає умови породження додаткових, прагматично зумовлених відтінків значень слів, закріплення яких відбувається в безлічі індивідуальних мовленнєвих актів різних мовців.

Оскільки мова – це продукт та інструмент мовлення одночасно, слово створюється і відтворюється у ньому. З одного боку, продукуючи повідомлення мовці використовують наявні мовні засоби, а з іншого – їх породження та затвердження відбувається в індивідуальних актах мовлення, тобто в мовленнєвій діяльності.

Отже, мовленнєва діяльність – це засіб агрегування мови і мовлення як нерозривної діалектичної єдності, «вона спирається на одиничне (індивідуальні здібності мовця) та загальне (дану йому як члену колективу мову), що проявляється потім у говорінні (мовленні), яке складається з індивідуальних актів спілкування. [...] Тут зіштовхуються мовленнєві механізми (психофізичні та ін.) із власне мовними знаннями. Виникає явище своєрідного кругообігу мовлення (див. схему 1): щоб говорити люди повинні володіти знаннями мови, але щоб володіти цими знаннями необхідно «здобути» мову з матеріалу мовлення (фактів мовленнєвої діяльності, а відповідно з того, що надається в індивідуальних актах мовлення) [5, с. 8].

Схема 1

Кругообіг мовлення

*Індивідуальний мовленнєвий
акт*

Література:

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Электронный ресурс] / Э.Г. Азимов, А. Н. Щукин // — М.: Издательство ИКАР. — 2009. — Режим доступа до ресурсу: http://methodological_terms.academic.ru/1660; http://methodological_terms.academic.ru/1671.
2. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке. Учебное пособие / Н. Ф. Алефиренко. — 4-е издание, стереотипное. — М.: Флинта, 2014. — 416 с.
3. Арутюнова Н. Д. Фактор адресата / Н. Д. Арутюнова // Известия АН СССР. Сер. лит. и яз. — 1981. — Т. 40. — № 4. — С. 356-367.
4. Рябинская Н. С. Речь как социальное действие: основные понятия дискурсивного анализа / Н. С. Рябинская // Социологический журнал. — 2002. — 191с.
5. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности / Е. С. Кубрякова. — М.: Наука, 1986. — 159 с.
6. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой. — М.: Сов. Энциклопедия, 1990. — 685 с.

**TEXTAUFBAU UND THEMATIZITÄT DER DEUTSCHSPRACHIGEN
ZOOFFÜHRER**

I.A. Gaman

Doktorandin,

Nationale Technische Universität der Ukraine „Igor Sikorsky Kiewer Polytechnisches Institut“

Die Analyse und Beschreibung des Textes werden anhand bestimmter Kriterien durchgeführt, die sich gleichzeitig als Textmerkmale erweisen. Obwohl die

Sprachwissenschaftler über die genauen Textualitätsmerkmale („was macht einen Text zum Text“) nicht einig sind, herrscht die Übereinstimmung über ihre Teilung in textinterne und textexterne Merkmale. Sandig hebt solche Merkmale wie Situation, Funktion, Thema und Kohäsion hervor, denen bei Heinemann die Ebenen der Textanalyse entsprechen: Situationalität, Funktionalität, Thematisität und Formulierungsadäquatheit [4, c. 311; 2, c. 134]. Es ist darauf hinzuweisen, dass der Katalog von Merkmalen nicht beschränkt ist und durch neue Merkmale (die, zum Beispiel, mit der Digitalisierung verbunden sind wie Medialität und Materialität (Text als materielles Objekt auf Papier oder anderem Träger) ergänzt werden kann. Abhängig vom Ziel der Untersuchung können unterschiedliche Merkmale bzw. Faktoren im Mittelpunkt stehen. Dennoch gilt der integrative Ansatz bei der holistischen Textanalyse als eine bessere Option, da alle Textmerkmale miteinander eng zusammenhängen bzw. in der Wechselbeziehung stehen und nur die genaue Betrachtung ihrer Verflechtung die validen Ergebnisse bringen kann. Dieser Zusammenhang wird in der Definition des Begriffs „Text“ von Brinker betont: „Text ist eine in sich kohärente Einheit der sprachlichen Kommunikation mit einer erkennbaren kommunikativen Funktion und einer in spezifischen Weise organisierten Struktur, die auf der grammatischen und thematischen Ebene nachweisbar ist“ [1, c. 23]. Daher kommen bei der Analyse des Textes

- die Makrostruktur: Komposition (thematische und Handlungsstruktur) und Architektonik (äußere Gestaltung) und
- Mikrostruktur (typische Formulierungen) in Frage.

Eine isolierte Betrachtung von beiden Aspekten ist unangebracht, da die sprachlichen Mittel die Indikatoren für Inhalte und Funktion sind. Die Beschreibung der Funktion vom Text wäre ohne Analyse seiner Einbettung in den situativen Kontext lückenhaft sowie die Beschreibung von grammatischen und lexikalischen Besonderheiten ohne Hinweis auf den pragmatischen Aspekt.

Der vorliegende Beitrag beschränkt sich auf die Darstellung von formaler und thematischer Struktur der deutschsprachigen Zooführer, die noch nie zum Untersuchungsgegenstand in der (Sprach)wissenschaft gemacht worden sind. Das

Forschungsdesinteresse an Zooführern lässt sich in großem Maße dadurch erklären, dass sie nicht zu den Textsorten gehören, auf die man im Alltag stößt (wie z.B., Zeitung, E-Mail, Werbeanzeige, Gebrauchsanleitung, Einkaufsliste) und dadurch dem breiteren Kreis der Rezipienten unbekannt bleiben. Im Gegensatz zu den Reiseführern, die viele Menschen zumindest einmal im Leben in den Händen gehalten oder gesehen haben und ihre Inhalt und Funktion kennen, hat sich die Vorstellung von den Zooführern nicht herausgebildet. Viele Zoos geben aber die Zooführer regelmäßig (in der Regel, einmal pro Jahr) heraus, obwohl sich seit den 2000er Jahren immer stärker die Tendenz zum Verzicht auf Zooführer zugunsten der Platzierung von Informationen auf den Internetseiten vom Zoo sowie der Apps für Smartphone (verkürzte Version eines gedruckten Zooführers) abzeichnet. Statt mehrseitiger Führer bekommt man an der Kasse einen Wegeplan zur Orientierung im Zoo, der ggf. noch Fütterungs- und Showzeiten beinhalten kann.

Der Text als Ganzes hat eine hierarchische Struktur und besteht aus den Teiltexten, den größeren relativ abgeschlossenen in den Textzusammenhang eingebetteten inhaltlich-funktionalen Einheiten, die voneinander formal bzw. graphisch (als Abgrenzung- und Gliederungssignale können Überschriften, Absätze, Eröffnungs- und Verabschiedungsformeln, Ordinalzahlen als Adjektive plus Lexem *erstes Kapitel*, Rahmenlinien, kontrastierende Schriftgröße gelten) und thematisch abgegrenzt sind [3, c. 46]. Die Teiltexte enthalten die Teiltextsegmente, die als Teiltexte unterer Ordnung angesehen werden. Für Teiltext(segmente) sind ein bestimmtes Thema und die Funktion bzw. Illokution/Handlungstyp (darunter werden die sprachlichen Handlungen verstanden, die der Realisierung der kommunikativen Absicht vom Autor dienen wie z.B. Feststellen, Betonen, Danken, Empfehle, Anweisen, Warnen, Versprechen, Fragen) charakteristisch. Der Kernteiltext, in dem Weg, Stationen, Tiere und Attraktionen thematisiert werden, ist von den folgenden Teiltexten umgeben, die vor oder nach ihm platziert werden können und damit eine Rahmungsfunktion erfüllen:

- historischer Teiltext (Darstellung der Geschichte eines Zoos), in dem Temporalität die kohärenzstiftende Kategorie ist (Jahreszahlen, Substantivgruppen

seit Anfang, nach Beginn, nach Beendigung, in der heutigen Zeit, nach dem Ersten/Zweiten Weltkrieg usw.);

- Reglement/Gartenordnung (Teiltext mit nützlichen Informationen, der in zwei Teiltextsegmente gegliedert ist: besuchsrelevante Informationen und Verhaltensregeln im Zoo)
- Vorwort/Vorbemerkungen (gilt als Meta-Text, da er die Textrezeption steuert und Informationsauswahl erklärt)
- Inhalt (Liste aller Teiltexte)/Tierverzeichnis (alphabetisch/nach Zugehörigkeit zur Ordnung/Tierfamilie geordnet)
- Werbeanzeigen (Werbung für die Waren, die nicht immer mit der Zoo-Thematik verbunden sind wie z.B. Banken, Kleidung).

Im Kernteiltext werden der Weg durch den Zoo (Routenbeschreibung), Tiere, Stationen (Anlagen/Tierhäuser) und Attraktionen behandelt. Das Thema „Tiere“ wird unter unterschiedlichen Aspekten dargestellt: Verbreitungsgebiet, äußere Beschaffenheit (Farbe, Größe, Körperbau), Nahrung, Fähigkeiten (Anpassungsstrategien), Einordnung in die zoologische Systematik bzw. Zugehörigkeit zu der Ordnung/Tierfamilie/Art, Zucht, Fortpflanzung/Tragzeit, psychische Charakteristika, Bedrohungsstatus, Nützlichkeit/Schädlichkeit/Gefahr für die Menschen (in den älteren Zooführern).

Jeder von Teiltexten trägt zur Entfaltung des Hauptthemas vom Zooführer „*Der (bestimmte) Zoo*“ und zur Verwirklichung der primären Absichten des Autors bei, zu denen die Information (Wissen über Zoo und Tiere vermitteln) und der Appell (die Einstellung des Rezipienten zu der Tierwelt und Natur- und Artenschutz (emotional) beeinflussen) gehören.

Literatur:

1. Brinker, K. Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden. 8. neu bear., erw. Aufl. / Klaus Brinker. – Berlin: Schmidt, 2014. – 188 S.
2. Heinemann W., Heinemann M. Grundlagen der Textlinguistik. Interaktion – Text – Diskurs / Wolfgang Heinemann, Margot Heinemann. – Tübingen: Niemeyer, 2002. – 294 S.

3. Hengst, K. Gesichtspunkte zur Analyse von Makrostrukturen bei Fachtexten. In: Linguistische Studien 133, Reihe A. Arbeitsberichte. – Berlin: Zentralinstitut für Sprachwissenschaft. Akademie der Wissenschaften., 1985 – S. 41-49.
4. Sandig, B. Textstilistik des Deutschen / Barbara Sandig. – Berlin/New York: de Gruyter, 2006. – 294 S.

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

В.А. Герасимчук

професор, доктор філософських наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Культуроцентризм мовної особистості

Антропологічний підхід у гуманітарному знанні передбачає розгляд будь-якого досліджуваного явища в культурному контексті. Мовна особистість у цьому контексті постає людиною культури, тобто культуроцентричною мовною особистістю. Це передбачає обов'язкове включення до розгляду філософських, світоглядних, духовних компонентів, передовсім світорозуміння, світопочування в структурі мовної особистості, тобто її буття у світі, буття в культурі.

Культуроцентризм мовної особистості організовується і забезпечується її духовними компонентами, своєрідними інваріантними і варіативними культурними означеннями, яким притаманні повторюваність і постійна змінність.

Отже, субстанційний смисл мовної особистості в широкому культурологічному контексті постає у двох формах, двох іпостасях, інваріантній, системній і варіативній, природній. Інваріантна форма репрезентує мовну особистість як «знакову систему», «культурний код»,

«структуру», «мову». Природна є безпосереднім своєрідним виявом неперервного людського досвіду, який органічно і закономірно всотує в себе широкий культурний досвід. Ясна річ, що інваріанти і варіативності мовної особистості зазвичай мають трансрівневий, неієрархічний характер, які то переплітаються між собою, то варіюються на різних смислових перехрестях. Таке розуміння культуроцентризму мовної особистості унеможливорює використання поширених підходів у лінгвістиці, що ґрунтуються на опозиції «мова – мовлення», адже культурний контекст мовної особистості постає в ній певним асоціативним простором, в якому вступають у взаємини різні культурні смисли. Тобто опозиційні поняття, які часто задіюються для розкриття структури мовної особистості (приміром, «внутрішнього» і «зовнішнього», «загального» і «індивідуального», «закономірного» і «випадкового», «цілісного» і «часткового» втрачають свою окремішність і проявляються лише у взаємодії. Персонологія (новий напрям у лінгвістиці, психології), основний акцент робить на індивідуальності мовної особистості, передовсім її психологічних характеристик, психічних процесів, станів тощо. Кожна мовна особистість є поняття одиничне і її психічна багатовимірна структура подається як сукупність трьох компонентів: когнітивний (мовні здатності, мовні здібності, мовні стратегії, мовні компетентності, мовна картина світу); емоційний (різні види емоцій – біологічні, соціальні, естетичні, інтелектуальні); мотиваційний (мотиви, цілі, настановлення тощо).

Зауважені у психологічному знанні (підтримані персонологією) компоненти, виходячи із багатовимірних характеристик самої особистості, можуть превалювати в ній різною мірою, створюючи діалектично переплетену психічну цілісність. У цих двох розглянутих випадках ми можемо говорити про мовну особистість як про певний первинний феномен (можна зіставляти цю характеристику з різними відомими на сьогодні структурами мовної особистості, зважаючи при цьому на рівнозначність класифікаційних підстав).

У культурному (індивідуальному, соціальному, національному) контексті, причому розмаїтому, різносмисловому, мовна особистість освоює категорії і

універсалії культури, розширює асоціативний простір, при цьому зберігає свою інваріантно-варіативну сутність і цілісність. Асоціативний простір мовної особистості, перепрошуємо за тавтологію, ми не «асоціюємо» з психоаналітичним принципом вільних, випадкових асоціацій Фрейда, він щільно пов'язується зі смисловою інваріантно-варіативною структурою мовної особистості. Варіативності, видозмінюючись і повторюючись, постають варіантом інваріанта, який сталий, позаяк є основним смисловим елементом (образотвірним, мовотвірним) культуротворення мовної особистості. Її культурний простір може поставати прозорим, чітким, відрефлексованим і омовленим, а може поставати невиразною «смисловою плямою», в якій лише проявляються нечіткі образи закодованих реалій культури – подій, предметів, кольорів, звуків, уривків слів, висловлювань. Ці культурні смислові компоненти у мовній особистості щезають, появляються знову і появляючись знову (часто у функції інваріанта), поєднуються з іншими культурними смисловими компонентами, обростають новими асоціаціями (тобто виступають в ролі асоціативного образу), і, нарешті, створюють інваріантно-варіативну синтетичну структуру особистості.

Отже, культуроцентрична мовна особистість постає не первинним феноменом, якою вона, є, приміром, у лінгвістиці, у психології, а вторинним, що його формують культурні інваріантні і варіативні коди, а дослідження мовної особистості в просторі широкого культурного контексту з урахуванням її інваріантів і варіативностей засвідчує невичерпність інтерпретаційних характеристик та неможливість остаточної інтерпретації поняття мовна особистість.

Література:

1. Библер В.С. От наукоучения к логике: Два философских введения в двадцать первый век. – М., 1991.
2. Лотман Ю. Семиосфера. – СПб, 2004. – 740 с.

3. Табачковський В. Полісутнісне homo: філософсько-мистецька думка в пошуках «неєвклідової рефлексивності». – К., 2005.
4. Нерознак В.П. Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины. – М.: Изд-во Моск.лингв.ун-та, 1996.

ПРАГМАТИЧНА РОЛЬ МЕТАФОР В АВТОРСЬКОМУ СТИЛІ

Н.В. Глінка

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Автор ряду досліджень про метафору Р. Хофман зазначає, що метафора відіграє винятково практичну роль. Її можна застосувати як засіб опису та пояснення у будь-якій сфері: у психотерапевтичних розмовах і у спілкуванні між пілотами авіаліній, в ритуальних танцях і в мові програмування, у художньому вихованні і квантовій механіці, «метафора, де б вона не зустрічалась, завжди збагачує розуміння людських дій, знань та мови» [4, с. 38].

За традиційним риторичним принципом та прагматичним впливом на адресата сучасні дослідники у царині лінгвістики тексту визначають узуальні (або стерті, мертві, згаслі, мовні), фразеологічні (мовні штампи, метафори-формули), авторські (образні, okazіональні, мовленнєві) метафори (В. Вовк, В. Гак, Т. Гончарова, Н. Кожевникова, В. Телія, А. Шамота). На авторитетну думку О. М. Мацько, серед метафор виділяють такі (для ілюстрації подальших наукових думок звернемося до мовного матеріалу одного з найавторитетніших митців доби модернізму Джеймса Джойса, для авторського стилю якого характерним є вживання всіх типів метафор):

1) стерті метафори (dead), або загальномовні, такі, в яких уже втрачено свіжість, несподіваність асоціативного зв'язку між віддаленими предметами. Їх вживають усі мовці, не відчуваючи фігуральності, відхилення. Значення цих метафор стає ніби прямим: neck of a bottle, leg of a table, eye of the needle, the

foot of the hill, the back of a chair, the face of a book, the root of a word, dogsbody, a brow of the cliff, odd jobs, tablecloth, wings of his nose [5].

2) до стертих метафор близькими є фразеологічні метафори (phraseological), або метафори-формули. Такі метафори стали загальновідомими і широкоживаними, тому їх експресивність частково втратила свою силу, але не втрачена повністю: the apple of one's eye, to burn with passion/ anger; to fish for compliments, a flight of fancy, floods of tears, a flood of abuse; to prick up one's ears; ray of hope; a shadow of doubt [5].

3) різку метафору, оригінальну, або авторську (original) можна побудувати на протилежному полюсі асоціацій: His curling shaven lips laughed and the edges of his white glittering teeth; Folded away in the memory of nature with her toys; Her glazing eyes, staring out of death; to shake and bend my soul; Memories beset his brooding brain; The key scraped round harshly twice; ... when the heavy door had been set ajar, welcome light and bright air entered; Then, suddenly overclouding all his features, he growled in a hoarsened rasping voice as he hewed again vigorously at the loaf [5]. Така метафора вражає новизною, несподіваністю і непередбачуваністю асоціативного зв'язку. На перший погляд, такого зв'язку ніби немає, тільки на фоні дискурсу, добре знаючи текст і підтекст, поміркувавши, повіриш у його істинність [2, с. 127-128].

Як зазначають С.О. Швачко та О.А. Мокренко між стертими та оригінальними метафорами відбувається постійна взаємодія. Внаслідок багаторазового повторення оригінальні метафори стають загальноживаними, канонізованими, передбачуваними. Стерті метафори, навпаки, можуть поширюватись, доповнюватись, реалізовуватись в нових непередбачуваних контекстах, відновлюючи свою свіжість, оригінальність [3].

Серед перекладознавців особливою увагою користується класифікація метафор П. Ньюмарка, який визначає їх п'ять типів: мертві (dead), мовні штампи (cliché), загальноживані (stock), нещодавно утворені (recent), оригінальні (original) [6]. Дві наведені класифікації, вітчизняна та зарубіжна,

базуються на спільних показниках, однак остання є більш розгалуженою і деталізованою.

Значення стертих метафор стає ніби прямим, тому часто вони залишаються непоміченими, оскільки вони не вражають новизною. Тому при перекладі часто використовується 1) відповідник, або 2) структурне перетворення, при яких однак образність може зберігатись або втрачатись, або 3) опущення метафори. Наведемо наступні приклади:

1) a plume of steam from the spout – з носика струмінь пари

2) free thought – вільнодумство

3) wings of his nose – ніс

Фразеологічні метафори утворюють чисельнішу групу у порівнянні зі стертими метафорами. Вони не є новими і деякі з них стали загальноживаними, тому їх експресивність частково втратила свою силу, але вона не втрачена повністю. Так, такі метафори можуть перекладатись фразеологічним відповідником:

1) take the bull by the horns – взяти бика за роги

2) His life isn't such a bed of roses. – Живеться йому не солодко.

3) I like to break a lance with you, old as I am. – Хоч я й старий, та мені подобається заводити з вами словесні баталії.

Варто зауважити, що використання фразеологічного відповідника не означає збереження структури чи оригінального лексичного складу, однак забезпечує образність метафори та зберігає колоритність сказаного.

4) base treasure of a bog – скарб нашого болота

5) A woman brought sin into the world – Гріх у цей світ принесла жінка.

6) That we live after death. – Що ми живемо по смерті.

При повному перекладі і структура, і образність збережені, що спостерігаємо у наступних прикладах:

7) defend us in the hour of conflict – заступи нас у час знегоди

Ще один метод, який застосовується перекладачем – це заміна образу, при якому образність зберігається:

8) You and me, don't you know: in the same boat. – Ми з вами, хіба не знаєте? В одній купі.

Чотири наведені нище метафори є прикладами авторських метафор Дж. Джойса. При їх передачі перекладач намагається повністю зберегти як образність, так і структуру оригіналу, що йому успішно вдається.

1) Mr. Bloom's glance travelled down the edge of the paper, scanning the deaths. – Погляд містера Блума помандрував краєм газети вниз, вивчаючи імена небіжчиків.

2) Mr. Dedalus, peering through his glasses towards the veiled sun, hurled a mute curse at the sky. – Містер Дедалус подивився на захмарене сонце крізь окуляри і кинув небесам німе прокляття.

3) Always passing, the stream of life, which in the stream of life we trace is dearer than them all. – Безнастанний потік життя – і в цім потоці погляд наш шукає те, що нам найлюбіше.

4) He stood aside watching their blind masks pass down the aisle – Він стояв осторонь, дивився, як їхні сліпі маски вертаються одна за одною по проході, шукають свої місця.

Також перекладач використовує метод заміни образу, однак зі збереженням метафоричності:

5) I'll tickle his catastrophe, believe you me. – Я доведу його до згуби, можете мені повірити.

Підсумовуючи, варто зазначити, що метафору письменник часто використовує з метою економії мовних ресурсів, апелюючи до образів та асоціацій. Адже вдало знайдені вислови дозволяють уникнути багатослівних описів, водночас надають викладеному більшу яскравість та динамічність [1]. Яскравий емоційний словесний засіб дає уяві читача і можливість для звичних зіставлень та асоціацій, водночас підвищуючи дієву силу художнього слова.

Література:

1. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма. Лингвистика – психология – когнитивная наука / Е.С. Кубрякова // Вопр. языкознания. – М., 1994. – № 4. – С. 34–37.
2. Мацько Л. І. Риторика: [навч. посіб.] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. - К.: Вища шк., 2003. - С. 115-136.
3. Швачко С. О. Категоризація метафоричних зсувів: типологічні аспекти / С. О. Швачко, О. А. Мокренко. // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». – 2008. – №1. – С. 141–145.
4. Hoffman R. Some implications of metaphor for philosophy and psychology of science / Robert Hoffman // In: The ubiquity of metaphor. Amsterdam. 1985. - P. 325-327.
5. Joyce James. Ulysses. Annotated Students' edition with an introduction and notes by Declan Kiberd. – London: Penquin Books, 1992. – 1195 p.
6. Newmark, Peter. Approaches to Translation. – Oxford – New York – Toronto – Sydney – Paris – Frankfurt: Pergamon Press, 1988 (first edition 1981). – 200 p.

THE PERSPECTIVES OF THE NON-LINGUISTIC POSTGRADUATES FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FORMATION

Olena Hryshyna

PhD, Associate Professor,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Introduction. The demands for successful education are rapidly growing due to the modern requirements in the education fields. In the framework of the specific criteria and an appropriate content structuring the postgraduate syllabus the foreign language professional skills are of great concern. The perspectives of the teaching enhancement are following: the overall organization; the outline of skills; the exact definition of the purposes etc [3]. Primarily the teaching effectiveness depends on the system structuring, here in the foreign language education for postgraduates in

technical universities. The educational management may be provided through clear vision of the following subsystem notions: modern scientific approaches determination; comprehensive technology construction; techniques for skill acquisition / mastery; ultimate outcomes pronunciation.

The overall study provides doctoral students with a foundation for becoming the specialist in different non-linguistic branches. It also encourages the exploring of range of scientific data according to the foreign language education programme. The language course as a minor area promotes the into-depth branch research. Owing to this it develops strong linguistic skills. Moreover it boosts the post graduate competence skills which are clear to be in strong need for successful academic career.

The system study approaches/technology/techniques related to design development/implementation for the successful fundamentals creation drive teaching into being the effective force. The overall doctoral study explores the variety of different methods and techniques across the foreign language competence formation with one of the goals: to pursue specific researches in different technically related fields in order to create an empirical and theoretical paper /dissertation etc that can be used to shape and fit exactly into the future scientific research itself.

Main notions.

The core doctoral skills are divided into specific sets:

1. Linguistic skills (reading skills, listening skills, writing skills, speaking skills, translation/mediation skills). The communication approach covers the authentic speech/writing production through the specifically enhanced reading and audio skills acquisition.

2. Methodological skills (analysis (critical thinking etc.), research skills, different types of research approaches skills etc).

3. Professional/academic skills (organizational skills, self-management skills, behavior-social skills (team work, cohesion, identity formation, leadership formation), interdisciplinary research skills etc).

4. Personal development skills (mind-mapping skills, structured thinking skills, future planning skills, communication skills, problem solving skills) [1].

All subsystems of competencies are essential for every core competence. The special foreign language study area is the research analysis skills in terms of paper writing. Noteworthy that modern research fields propose a diversity of scientific papers types / design. For example, Action Research design; Case study design; Causal design; Cohort design; Cross-section design; Descriptive design; Experimental design; Exploratory design; Historical design; Longitudinal design; Meta-analysis design; Mixed-Method design; Observational design; Philosophical design; Sequential design etc. All types mentioned vary in the length structure complexity of research describing. Moreover, every type depends largely on the kind of research conducted by a scientist: qualitative research, quantitative research, explanatory research, descriptive research, predictive research, basic research, applied research etc.

Nowadays, the majority of education institutions advocate competences as leading tools to attain the possible learning outcomes. Science, technology and innovations are considered as key factors for being the leading driving force in university competences definition [2]. The comprehensive strategy guidelines and evaluation instruments, developed enrichment academic activities are applied to engage the postgraduates into fruitful peers (seminars, presentations, debates and other kind of academic works).

Summary. Steps to be followed:

1) standardize the criteria for postgraduate training; ensure that learning outcomes are in harmony with the modern demands of social trends; 2) flexibility in response to the changing requirements of higher education; 3) all doctoral foreign language areas should comprise the core research activities of university education in terms of scientific research.

References:

1. Закон України Про вищу освіту [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР) — 2014, № 37-38, ст. 2004 — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Кухта І.В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови [Електронний ресурс] / І.В Кухта // Гуманізм та освіта: ІХ міжнар. наук.-практ. конф. 2008, (Ужгород, Україна ВНТУУ). — Режим доступу: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/>.
3. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної освіти: зміст, організаційні форми, технології / [авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін.] – К.: ДВНЗ Ун-т менеджменту освіти НАПН України, 2014. – 318с.

НІМЕЦЬКЕ ДІСЛОВО В ТЕМАТИЦІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

З.В. Гуменюк

старший викладач,

І.М. Дабагян

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Планова та позапланова дослідницька робота студентів під керівництвом викладача або самостійно має велике значення для професійного розвитку студентів, оскільки привчає їх до самостійного пошуку необхідної інформації, є одним з засобів поглибленого вивчення окремих явищ галузі теорії або практики, які вивчаються або які можуть бути потрібні у професійному розвитку студента. Дослідницька робота студента – це можливість для розвитку мислення студента, пошуку нестандартних, незвичних, неготових рішень. Це також розвиток вміння систематизувати та письмово оформлювати новий, відносно складний матеріал, а також свої власні ідеї та думки. Дослідницька робота студентів дозволяє викладачеві (науковому керівнику) дедалі більше індивідуалізувати роботу зі студентами, оскільки у різних студентів може бути різне ставлення до дослідницької роботи. Таке ставлення може залежати від

індивідуальної схильності студента до дослідницької (наукової) роботи, його попередньої підготовки, зокрема, знань та вмінь, сформованих не тільки в навчальному закладі, від його загальної культури, схильності до пошуку інформації або ж до створення письмових текстів [1]. Багато чого залежить також від індивідуальних уявлень студента про наукову роботу взагалі або ж про ситуацію в конкретній галузі досліджень, від власних планів, намірів, професійних перспектив.

Завдання викладача (наукового керівника) дослідницької роботи студентів виявити індивідуальні особливості кожного студента та рекомендувати йому такий напрямок роботи, який найбільш був би для нього оптимальним, тобто відповідав його схильностям, планам, а також найкращим чином сприяв розвитку мислення та професійному розвитку.

Слід розглядати дослідницьку роботу студента як можливість індивідуального професійного розвитку, а не тільки як підготовку до наукової роботи, або як ознайомлення з особливостями наукової роботи.

Тим більше в наш час, коли в світі в численних галузях теорії та практики спостерігаються наслідки освітньої кризи. В освіті дедалі більш необхідним стає не тільки передача основ знань, формування комплексу систематизованих знань за конкретною спеціальністю, а і формування вмінь розв'язувати нестандартні завдання, виявляти до цього вольові якості, підійматись над зоною комфорту, надати відповідну форму продукту своєї праці.

Тому дослідницька робота студента стає актуальною на сучасному етапі розвитку освіти. Одним з завдань дослідження дослідницької роботи студента стають особливості визначення умов такої роботи для викладача (наукового керівника) та студентів в умовах вищого навчального закладу. Підсумовуючи зазначене вище, це завдання полягає в тому, як у відносно обмежений час найбільш оптимально організувати дослідницьку роботу студента, щоб вона сприяла досягненню вищеназваних цілей.

Студенти, які вивчають німецьку мову як спеціальність, які бажають оволодіти на високому рівні вмінням створювати письмові тексти німецькою

мовою для досягнення різноманітних комунікативних цілей необхідно, поряд з іншими мовними засобами, впевнено знати один з основних елементів німецької мови – дієслово. Вміння вживати німецьке дієслово у різноманітних ситуаціях в тексті значно покращує передачу смислових відтінків, виразність речень, сприйняття тексту читачем.

Відповідно до структури німецької мови, дієслово, як елемент присудка, вживається практично в усіх німецьких реченнях. Тому, порівняно з українською або російською мовами, воно має ще більше значення для передачі смислу речення та для сприйняття речення читачем [2]. У порівнянні з українською та російською мовою дієслово може мати чітке місцезнаходження в різних типах німецьких речень, яке визначається граматичними правилами. Багато дієслів в німецькій мові мають відокремлюваний префікс, який, проте, також в різних типах речень може вживатись як відокремлено, так і не відокремлено. Німецькі дієслова мають розвинену синонімію. У таких дієслів є також свої особливості вживання. Форма дієслова в німецькій мові може змінюватись також в залежності від часу, особи та інших факторів.

Тому тематика дослідницької роботи студентів, пов'язана з дієсловом (з конкретними типами дієслів), у зв'язку з реченнями і текстами, крім розвитку дослідницьких навичок сприяє також і формуванню мовних навичок, а також мовної основи, на якій тримається знання мови, вміння чітко, стисло, виразно висловлювати свої думки німецькою мовою.

Література:

1. Гуменюк З.В. Развитие мышления и волевых качеств студентов в процессе изучения иностранного языка// Педагогика. Обсуждения современной науки/ Pedagogika. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki. (28.02.2017) - Варшава, 2017. – С. 60-61.
2. Дабагян И.М. Роль и место немецкого глагола при обучении письменной речи на этапе языкового совершенствования// Филология, социология и культурология. Обсуждения современной науки/ Filologia, socjologia i

kulturoznawstwo. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki. (28.02.2017) - Варшава, 2017. – С. 85-86.

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ У ЛІНГВОСЕМІОТИЧНОМУ ВИМІРІ

О.П. Демиденко

доцент, кандидат педагогічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Глобалізаційні процеси сьогодення, міжкультурна взаємодія, взаємовплив і взаємопроникнення культур зумовлюють потребу сучасних лінгвістичних досліджень у вивченні мови як маркера нації й репрезентанта національної ідентичності її носіїв. Попри широке обговорення цього питання у колах філологів, перекладознавців та навіть викладачів іноземної мови, багато аспектів міжкультурної взаємодії залишаються недостатньо вивченими. У процесі міжкультурної комунікації активно взаємодіють дві мовні й культурні картини світу, що у лінгвістичному плані актуалізує потребу аналізу типових рис представників різних лінгвокультур і, відповідно, специфіки їх мовного опису.

У мовній поведінці індивіда культурна інформація як сукупність культурно маркованих знань й уявлень може бути реалізована у культурних семах, культурному фоні, культурних концептах та культурній конотації [3, с. 34-35; 4, с. 298]. У комунікативній поведінці культурно значущими можуть бути також паралінгвальні характеристики спілкування, наприклад, жести. У цьому плані важливим у міжкультурній комунікації є врахування стандартів комунікативної поведінки, типових для представників різних лінгвокультур. Така поведінка символічно репрезентує національну й етнічну ідентичність учасників міжкультурної комунікації. Таким чином, вона є компонентом їх національної ідентичності, що є особливим видом колективної ідентичності,

якому притаманні такі риси, як історична територія, або рідний край; спільні міфи та історична пам'ять; спільна масова, громадська культура; єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів; спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території [5, с. 10-27].

Національна ідентичність формується внаслідок певних соціальних змін у суспільстві, в той час й етнічна ідентичність традиційно вважається більш сталою й вкоріненою у менталітеті представників певного етносу, такою, що формується на основі звичаїв, наданих від покоління до покоління. Поряд з ідентифікацією себе як представника певної нації чи етносу в уяві людини формуються й уявлення про представників інших груп. Таке сприйняття найчастіше є стереотипізованим і базується на обмежених відомостях про риси типових носіїв певної мови та культури, або ж на історично/культурно/соціально визначених установках по відношенню до них, а стереотипні уявлення формують узагальнений образ типового представника певної групи, тобто лінгвокультурний типаж.

Лінгвокультурний типаж узагальнює й об'єднує стереотипні уявлення про особистість, що типізується, з якою мовець себе свідомо чи несвідомо асоціює. До стереотипних характеристик типажу входять і цінності, згідно яких типаж будує свою поведінку, а цінності, як відомо, є глибинними характеристиками культури. На відміну від стереотипу лінгвокультурний типаж пов'язаний з реально існуючою особистістю або з фікційною особистістю як концептом [1, с. 13-14]. Модель аналізу лінгвокультурного типажу як концепту передбачає поетапний аналіз не лише його образної, понятійної та ціннісної складових, але й висвітлення історичної, культурної, соціальної, психологічної сторін типізованої особистості [2].

У сучасних дослідженнях, присвячених вивченню цієї проблематики, науковці (Т.М. Сукаленко, Г.Ю. Коровіна, Т.В. Бондаренко, Є.Ю. Скачко, І.А. Мурзінова, А.Ю. Леонова та інші) зосереджують увагу на окремих типових представниках певних груп населення. Проте образи типового представника певної лінгвокультури, наприклад, типового українця, британця чи американця

залишаються недослідженими, хоча саме вони є символічними репрезентантами ціннісних й поведінкових характеристик представників лінгвокультур.

Національна картина світу є спільною, сталою, повторюваною у картинах світу окремих представників народу, відтворюється у спільних уявленнях народу про дійсність, у висловленнях та «спільних думках», у роздумах про реальний світ. Асоціації, викликані лінгвокультурними типажамі у мовній свідомості представників рідної й інших лінгвокультур, визначають їх образні й оцінні складові і найяскравіше виявляються у пареміях, особливо у фразеологізмах. Так, до рис типового українця відносять працелюбність (*Без роботи не чекай доброти*), фаталізм (*Від лихої долі не сховаєшся*), волелюбність (*В неволі ніщо не миле*) та індивідуалізм (*Моя хата скраю – я нічого не знаю*). При цьому українців характеризує превалювання емоційністю над раціональністю (*Хоч чоловік убогий, та слово чисте*), духовність (*кому Бог pomoже, той все перемаже*), сентиментальність (*не жалко й плакати, коли є за чим*) і ліризм (*Без води сохне трава, а без любові – душа*).

Типовий британець — це ввічлива (*the polite thing*), скромна (*to cast a modest figure*) і справедлива (*to play fair and square*) людина, що в усьому шукає балансу (*to carry fire in one hand and water in the other*) з гарним почуттям гумору (*to be in good humour*), що намагається уникати надмірності в усьому (*there is virtue in moderation*). При цьому лінгвокультурний типаж британця характеризується дещо песимістичним сприйняттям світу, але враховує методи позначення соціального статусу.

Попри те, що США вважаються сплавом різних націй, лінгвокультурний типаж американця, ймовірно, є одним із найпопулярніших образів, обговорюваних у світі. Це людина, що завжди посміхається (*American smile*), високо цінує самостійність (*a self-made person*) і приватність (*privacy*), працелюбна, іноді навіть надміру (*workaholic*), надзвичайно практична, раціональна і зорієнтована на кар'єрні успіхи (*nothing personal, it's just business*), при цьому політкоректна, пунктуальна і ввічлива.

Варто зауважити, що дослідження мовних засобів опису типових рис і ціннісних пріоритетів представників української та англomовних лінгвокультур ускладнюється певними труднощами у визначенні етимології певних лексем або фразеологізмів. Так, потребують розмежування й подальшого лінгвосеміотичного аналізу образи власних й запозичених українських фразеологізмів, а також ідіом, належних до суто британського чи американського варіанту англійської мови.

У мовних картинах світу віддзеркалюються уявлення, вірування, стереотипи, концепти, поняття, які є складовими концептосфери певної нації й етносу. Лінгвокультурний типаж можливо розглядати як концепт, що має ряд національно-специфічних ознак і є символічним репрезентантом національної й етнічної ідентичності представників певної лінгвокультури. При цьому важливо враховувати, що універсальні образи й цінності, спільні для багатьох націй і етносів, можуть набувати різної інтерпретації у свідомості й, відповідно, комунікативній поведінці їх представників. Тому, подальше дослідження лінгвокультурних типажів з позицій лінгвосеміотики є перспективним і необхідним для формування цілісної картини щодо стереотипізованих уявлень представників різних націй щодо інших і подальшого віднайдення шляхів подолання бар'єрів непорозуміння у контексті міжкультурної комунікації.

Література:

1. Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типажы: Сб. науч. тр. / под ред. В.И. Карасика. – Волгоград: Парадигма, 2005. – 310 с.
2. Дмитриева О.А. Лингвокультурные типажы России и Франции XIX века: автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра филол. наук: спец. 10.02.20 „Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / О.А. Дмитриева. – Волгоград, 2007. – 48 с.
3. Опарина Е.О. Лингвокультурология: Методологические основания и базовые понятия / Е. О. Опарина // Язык и культура: Сб. обзоров. – М., 1999, – С. 34-35.

4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник./ О.О.Селіванова. – Полтава: Довкілля.– К, 2008. – 712 с.
5. Сміт Е. Д. Національна ідентичність / Е.Д. Сміт. – К.: Основи, 1994. – 224 с.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Г.М. Дзіман

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Використання змішаного навчання у навчальному процесі є предметом дослідження багатьох вітчизняних та закордонними науковців. Зокрема, загальні положення дистанційного навчання та їхнього впровадження у вищих технічних навчальних закладах присвячено роботи В.М. Кухаренка, Ю.В. Триуса, Н.В. Рашевської, Т.І. Коваль, Б.І. Шуневича; розробка моделі дистанційного курсу з іноземної мови для навчання студентів немовних спеціальностей та створенням контенту курсу комбінованого навчання іншомовної фахової комунікації були розглянуті у роботах О.Ф. Мусійовської; теоретико-методичні основи фундаменталізації навчання інформатичних дисциплін у вищих навчальних закладах розглядаються у працях С.О. Семерікова; Є.М. Смирнова-Трибульська займалась теоретико-методичними основами формування інформатичних компетентностей викладачів.

Змішане навчання – це поєднання аудиторного та дистанційного навчання, що включає низку характеристик, притаманних тільки йому. Саме ці характеристики вирізняють змішане навчання з-поміж інших форм навчання, у яких задіяні інформаційно-комунікаційні технології [3].

До переваг змішаного навчання, зокрема, належать:

1. Можливість тіснішої та плідної взаємодії студента з викладачем та одногрупниками, що зумовлено участю у групових формах роботи та використанні інформаційно-комунікаційних технологій;
2. Постійний необмежений доступ до ресурсів навчання через мережу інтернет;
3. Можливість розвинути та покращити у студентів навички тайм-менеджменту, критичного мислення та прийняття рішень;
4. Можливість брати участь у обговореннях іноземною мовою не тільки під час роботи у групі, але й он-лайн;
5. Студенти мають можливість краще сприймати та усвідомлювати поданий матеріал під час роботи з інтернет-ресурсами та у невеликих групах, що також знижує рівень стресу у порівнянні з традиційним аудиторним заняттям, де студент повинен відповідати перед всією аудиторією;
6. Студент тісніше взаємодіє з викладачем, отримує більше коментарів, зауважень та побажань стосовно процесу роботи чи її результату;
7. Індивідуалізація навчання – можливість надолужувати не засвоєний матеріал чи, навпаки, випереджати програму. Індивідуалізоване навчання дозволяє студентам вибирати власний темп та переконуватись у повному засвоєнні матеріалу до того, як буде подана нова тема [2].

Отже, запровадження методики змішаного навчання сприяє покращенню навчального процесу за рахунок впровадження індивідуалізації навчання. Індивідуалізація, у свою чергу, дозволяє створювати оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного студента, що є особливо актуальним для навчання англійської мови на просунутому етапі у немовному ВНЗ.

Література:

1. Семененко І.В. Основні підходи до визначення поняття змішаного навчання [Електронний ресурс] / І.В. Семененко // Всеукраїнський семінар «Формування інформаційно-освітнього середовища: IT-підтримка регіональної

- системи освіти». – 2015. – Режим доступу: http://roippo.org.ua/activities/scientific_methodological/regional_research.php/570/.
2. Цицюра, К.В. Змішане навчання: основні інгредієнти компетентнісного підходу для ефективної освіти нового покоління / К. В. Цицюра // Гуманіт. вісн. НУК. – Миколаїв: НУК, 2015. – Вип. 8. – С. 10–11.
3. Dziuban C.D. Blended Learning [Електронний ресурс] / Charles D. Dziuban, Joel L. Hartman Joel L., Patsy D. Moskal Patsy D. // Center for Applied Research Bulletin. – 2004 – No 7. – Mode of access: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERB0407.pdf>.

**ДВОМОВНИЙ ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР
КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ДИСКУРСІ
ПРОСВІТНИЦТВА ІСМАЇЛА ГАСПРИНСЬКОГО**

Л.Ш. Динікова

старший викладач, кандидат культурології,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Природа будь-якого суспільства комунікативна за своєю суттю. Наприкінці ХХ ст. теорія соціальних комунікацій стає основою методологічної бази для вивчення соціальних систем і процесів. У процесі комунікації відбувається залучення не лише до культури своєї народності, а й до загальнонаціональної, загальнолюдської культури, що забезпечує певну цілісність соціальних й етнічних груп й обумовлює характер їх взаємовідносин. Тому, безперечно, актуальним є вивчення можливих способів інтеграції етнічних груп через їх включення в систему соціальних відносин завдяки комунікативним процесам.

Фактором формування загальнонаціональної ідентичності виступає білінгвізм, що уможливорює конструктивне самовизначення в процесі міжетнічної комунікації, а також дає можливість долучитися до знань і практик,

які сприяють адаптації в умовах міжкультурної комунікації. В процесі крос-культурного діалогу з представниками інших культур, етносів володіння кількома мовами стає дедалі актуальнішим. Двомовність уможливило здійснення професійної діяльності в полікультурному інтеграційному просторі, утворює сприятливий соціально-культурний фон у складній системі міжнаціональних відносин, сприяє подоланню культурних бар'єрів.

Культурні лакуни та бар'єри виникають унаслідок розбіжностей між культурами. Ці розбіжності мають системний характер і зумовлені відмінностями в культурному досвіді різних культурних спільнот. Саме на подолання таких культурних бар'єрів була спрямована діяльність Ісмаїла Гаспринського, видатного кримськотатарського діяча, чия прогресивна діяльність наприкінці XIX – на початку XX ст. визначила пріоритетні напрями розвитку культури, освіти, національної самосвідомості кримотатар. В контексті розвитку міжетнічних комунікацій як обміну між різними етнічними спільнотами матеріальними та духовними продуктами культурної діяльності постать І. Гаспринського є показовим прикладом для сучасників.

Більшість кримськотатарського населення наприкінці XIX – на початку XX ст. не володіла російською мовою. Йому були недоступні книги, газети, журнали, що видавались російською мовою. Бібліотеки, яких було дуже мало, взагалі не мали книг рідною мовою. Населення було позбавлене можливості особистого спілкування з прогресивною частиною російської інтелігенції. Мовний бар'єр був дуже великою перешкодою для розширення культурного світогляду кримських татар, залучення їх до досягнень науки, техніки, мистецтва, літератури. Обмежені можливості отримання інформації гостро відчувалися в культурному і суспільному житті татар. Було утруднено спілкування з передовим російським учительським середовищем.

У цих умовах була особливо значимою є діяльність І. Гаспринського з поширення знань із найширшого кола проблем серед різних верств населення. Науково-популярні книги, статті, довідники, повідомлення в газеті та журналах, нарешті, видання різного роду брошур, корисних порад, рекомендацій – все це

було на благо людині та суспільству. Метою просвітницької діяльності І. Гаспринського було вивести один із найбільш відсталих і неосвічених народів Російської імперії – тюрко-татарський – на шлях розвитку й прогресу. Однією з головних причин відставання просвітник бачив у неписьменності, відсутності європейської освіти. Крім того, елементарне незнання російської мови обмежувало кримських татар у напрямі їх правової обізнаності, від чого страждало багато людей. І. Гаспринський закликав до вивчення російської мови, вважаючи її засобом залучення до російської культури.

З 1883 року кримськотатарський просвітитель розпочав випуск першої друкованої газети кримських татар – «Терджиман-Перекладач». Це найзначніше національне видання відіграло провідну роль у модернізації мусульманської освіти, а дата виходу його першого номера – 10 квітня 1883 р. – стала відправною для історії кримськотатарської преси і публіцистики. Від самого початку І. Гаспринський задумав видавати газету «Терджман-Перекладач» як двомовну – всі матеріали мали друкуватись у точному перекладі російською і кримськотатарською мовами. Дуже довго він був і майже єдиним автором, і перекладачем численних публікацій. У першій редакційній статті І. Гаспринський писав про те, якою він бачить мету свого видання. Він розглядав її через програмні положення, відзначаючи при цьому, що російський текст збігатиметься зі зворотами тюркської мови і поняттями мусульман стосовно святості та серйозності всього друкованого, а також що «Терджиман-Перекладач» слугуватиме провідником тверезих, корисних свідчень з культурного життя в середовище мусульман і своєю чергою знайомитиме російське з їх життям, поглядами і потребами. «При успіху справи, – писав І. Гаспринський, – я припускаю просити про дозвіл видавати популярне видання по-татарськи з паралельним перекладом на російську, оскільки, користуючись значною письменністю татар і татарок, можна, мені здається, вплинути на розумовий стан і послабити багато забобонів і помилок, що гальмують їх більш тісне і свідоме єднання з росіянами».

У своїй газеті І. Гаспринський приділяв увагу питанням мовного спілкування. В мові він бачив форму спілкування людей за допомогою певної мови (російської, кримськотатарської, французької, турецької та інших) і вважав для людини дуже важливим володіння мовами інших народів. Просвітник вважав, що економічний і культурний прогрес народу тісно пов'язаний з освоєнням інших мов.

Боротьба як за збереження та розвиток рідної мови, так і за вивчення та поширення серед населення російської мови викликала глибоку повагу до І. Гаспринського серед усіх прошарків населення. Інтелектуальна еліта заможних мусульманських народів і країн досить тепло сприйняла появу газети з Бахчисарая. Передплачували її і представники інших верств населення. Серед них були насамперед вчителі, парафіяльне духовництво, селяни, ремісники, робітники. Для найменш забезпечених читачів «Терджиман-Перекладач» передплачували власники кав'ярень. Таким чином, газета І. Гаспринського була відома всім верствам і прошаркам мусульман Росії і багатьох іноземних країн.

Найширша географія розповсюдження газети «Терджиман-Перекладач» свідчить про її величезну популярність. Вона практично не знала територіальних меж, особливо в тих регіонах, де жили тюркомовні народи. Газета стала реальним зв'язком народів «Великого Турану» саме на культурному і просвітницькому теренах, що особливо притаманне всій прогресивній діяльності І. Гаспринського.

Література:

1. Зотов В.В. Социальные коммуникации как основа социально-групповой организации современного общества / В.В. Зотов. – 2011. – С. 35–43.
2. Сультимова Ж.Б. Двухязычие как базовое основание межкультурной коммуникации: на материалах Республики Бурятия: автореф. дис. ... канд. культурол. / Жаргалма Будэжаповна Сультимова. – Восточно-Сибирская гос. академия культуры и искусств, 2005. – 17 с.
3. Гаспринский И. Русское мусульманство. Мысли, заметки и наблюдения / И. Гаспринский. – Симферополь: Изд-во тип. Спиро, 1881. – С. 44.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Н.І. Дичка

старший викладач, кандидат педагогічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

В сучасних умовах технологічність стає домінуючою характеристикою діяльності людини. Це означає перехід на якісно новий ступінь ефективності й оптимальності. Освітня політика держав акцентує увагу на розвиткові особистості, її якостей, талантів і здібностей.

Група американських педагогів і психологів під керівництвом Б. Блума розробила загальні способи і правила чіткого формулювання та впорядкування педагогічних цілей. У 1956 р. вийшла у світ «Таксономія», частина, в якій було описано цілі пізнавальної (когнітивної) області [2]. Поняття «таксономія» у перекладі з грецької означає «розміщення у порядку». Розробкою точнішої базової концепції таксономії розумових навичок займалися декілька когнітивних психологів. Лорин Андерсон і Д. Кратволь та його колеги запропонували оновлену версію таксономії Блума, яка враховує ширший набір чинників, що чинять вплив на викладання та навчання [1]. Таксономія налічує шість рівнів розумових навичок, які розташовані від найпростішого до найскладнішого: запам'ятовування, розуміння, використання, аналіз, оцінювання і створення. У новій таксономії найвищим компонентом є створення, яке вимагає вмінь генерувати, планувати та створювати щось нове: статті, коментарі, блоги, радіо/телепередачу, оповідання, проекти, дизайни, презентації, опис винаходів тощо.

Для правильного формулювання інструкцій до вправ кожного рівня були запропоновані дієслова-інструкції. Рівень запам'ятовування – це використання пам'яті для отримання визначень, фактів чи списків, для переказу чи отримання матеріалу. Завдання на запам'ятовування формуються

за допомогою дієслів: *визначати, описувати, розпізнавати, позначити, скласти список, сполучити, назвати, окреслити, пригадати, розпізнати, відібрати, констатувати*. Показником рівня розуміння може бути перетворення матеріалу з однієї форми вираження на іншу передбачення студентом подальшого розвитку явищ, подій. Завдання на розуміння формуються за допомогою дієслів: *пояснити, інтерпретувати, перетворити, розпізнати, класифікувати, трансформувати, візуалізувати, навести приклади*. Категорія рівня запам'ятовування означає вміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях. Завдання на використання формуються за допомогою дієслів: *вирішити проблему, проілюструвати, обчислити застосувати, встановити співвідношення, модифікувати, використати на практиці, продемонструвати, зіграти у ролях*. Категорія аналізу означає вміння поділити матеріал на складові частини. Вона передбачає знаходження частин цілого, виявлення взаємозв'язків між ними, усвідомлення принципів організації цілого. Завдання на аналіз формуються за допомогою дієслів: *проаналізувати, диференціювати, виокремити, протиставити, порівняти, категоризувати, зобразити схематично, знайти відповідність*. Категорія оцінювання означає вміння оцінювати значення матеріалу. Критерії можуть визначатися самими студентами чи пропонуватися викладачем. Завдання на оцінювання формуються за допомогою дієслів: *оцінити, обрати найважливіше, встановити головне, порівняти, розсудити, відстояти (думку), рецензувати, критикувати, виправдати, дебатовати, аргументувати*. Категорія створення означає вміння створити власну структуру для формування узгодженого або функціонального цілого; реорганізувати елементи в новий шаблон або структуру шляхом генерування, планування або продукування. Завдання на створення формуються за допомогою дієслів: *створити, скласти, спланувати, розробити, сформулювати, написати*.

Згідно з таксономією Б. Блума під час планування занять викладач повинен пропонувати вправи та завдання, які б вивели студентів на найвищі рівні когнітивних процесів. На кожному етапі викладач формулює цілі

навчання, але не з погляду педагога, як дидактичні цілі (формувані, удосконалювані, тощо), а з погляду студента, як очікувані результати діяльності (outcomes) (студент умітиме, зможе тощо). Отже, говорячи про результати діяльності студентів та беручи до уваги (як приклад) мету навчання – створення англомовної специфікації вимог до програмного забезпечення (ПЗ), на кожному з рівнів пізнавальної діяльності студенти ІТ-спеціальностей зможуть робити певні дії. Приклади вправ для рівнів пізнання взято з дисертаційного дослідження, присвяченого навчанню написання англомовної специфікації вимог до програмного забезпечення [3].

Levels	Students will be able to:
Remembering	<ul style="list-style-type: none"> – відбирати лексику, граматичні структури, пунктуацію, орфографію, засоби міжфразового зв'язку, властиві професійно орієнтованому ПМ; – відбирати стандарти, потрібні для створення специфікації на виконання програмної розробки.
Understanding	<ul style="list-style-type: none"> – розуміти, як культура створення специфікації в професійному англомовному середовищі відрізняється від україномовного.
Applying	<ul style="list-style-type: none"> – взаємодіяти у типових професійних ситуаціях під час написання специфікації; – вступати у соціальні ситуації і керувати ними; – оформлювати специфікацію вимог до ПЗ відповідно до вимог міжнародних стандартів IEEE; – забезпечувати відповідність стилю і жанру тексту специфікації вимог до ПЗ.
Analyzing	<ul style="list-style-type: none"> – порівнювати та класифікувати специфікації вимог до ПЗ
Evaluating	<ul style="list-style-type: none"> – оцінювати англомовну специфікацію вимог до ПЗ

Таке планування занять має переваги. На думку прихильників таксономії ефективність навчання краща у тих викладачів, які розробляють матрицю цілей і користуються формулюваннями завдань, які пропонуються авторами таксономії. Знаючи блумівські рівні розвитку когнітивної сфери студентів, викладач може зорієнтуватися, які з його студентів здатні до застосування, аналізу, синтезу матеріалу, а які ще знаходяться на нижчих рівнях «запам'ятовування» і «розуміння». Якщо з плином часу більшість студентів залишається на цих нижчих рівнях засвоєння матеріалу, викладачеві час подумати, чи правильна його навчальна тактика, чи дійсно він розвиває у своїх студентів розумові процеси вищих рівнів.

Сперечатися про цінність класифікації педагогічних цілей Б. Блума можна безкінечно. Але ми бачимо, що таксономія не втрачає своєї актуальності.

Література:

1. Anderson, L. & Krathwohl, D. R. A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessment: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. – N. Y.: Longman, 2001. – 336 p.
2. Bloom B. S. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. – New York: Longman, 1984. – 207 p.
3. Дичка Н.І. Методика навчання англomовного професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційних технологій: дис...канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. І. Дичка. – К., 2016. – 307 с.

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА АРГУМЕНТАТИВНОГО ДИСКУРСУ

Н.Є. Доронкіна

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Поняття жанру у дискурсі грає особливу роль. З одного боку, жанр слугує ознакою у класифікації дискурсу, про що свідчить одне з визначень дискурсу у вузькому значенні, яке йому дав Т. ван Дейк. З іншого боку, жанрові правила уможливають інтерпретацію дискурсу [2, с. 82]. Таким чином, твори одного жанру у сукупності створюють дискурс. У випадку жанру наукових статей такий дискурс є науковим за сферою використання та аргументативним за однією з макроінтенцій.

Серед інших характеристик дискурсу виділяють належність мовленнєвого твору до певного стилю, тобто набір параметрів дискурсу відповідає стильовій та специфіці. Тому стиль вважають моделлю соціальної комунікації та компонентом дискурсу.

Функціональні стилі виділяються під дією такого позамовного фактору, як сфера мовленнєвого спілкування, наприклад, наукова. Відповідно до мети наукового спілкування та специфіки наукового дослідження формуються підстили. У рамках підстилю існує певний набір жанрів.

Питання остаточного визначення жанру досі залишається невирішеним. За М.М. Бахтіним, мовленнєвий жанр виступає як відносно сталий тип висловлювань, характерний для кожної сфери використання мови [1, с. 159-160]. Він також вважав головними ознаками висловлення цілеспрямованість, цілісність та завершеність [2, с. 34-40]. Таким чином, мовленнєвий жанр описується за допомогою тематичного змісту, стилю та композиції висловлювання. Жанрова форма, предмет та границі мовлення залежить від задуму мовця. Визначальною ознакою мовленнєвого жанру М.М. Бахтін вважав діалогічність, наслідком якої є інші такі ознаки, як визначення цілі,

завершеність тощо [2, с. 53]. Ціль призводить до появи задуму автора, що відтворюється у вигляді текстових одиниць. Тема твору поділяється на підтеми, які висвітлюється через субтексти, кожен з яких повинен відповідати на якийсь запит читача.

Т. Ван Дейк запропонував поняття суперструктури та тематичної макроструктури дискурсу. Суперструктура описує жанрову форму на тематичному рівні жанрової форми. Сама суперструктурна схема складається за допомогою системи пізнавально-комунікативних дій, тоді як зміст цих дій створює тематичні макроструктури.

За думкою Т.В. Матвеевої, яка вивчала категоріальний аспект функціональних стилів та мовленнєвих жанрів, кожен макростиль має власну схему категоріальних структур, а жанри – це результат реалізації категорій в контексті єдиної категоріальної схеми [3, с. 218].

Д. Байбер використав морфосинтаксичні параметри для опису жанрів. Він виділив п'ять груп ознак, які об'єднали дані параметри. Було висвітлено вісім типів текстів, які корелюють з жанрами. Ці параметри характеризують фрагменти дискурсу або типи викладу інформації. Зазвичай виділяють розповідний (наративний), описовий (дескриптивний), пояснювальний (експозиторний), інструктивний та переконуючий (аргументативний).

Науковий дискурс виступає як форма аргументативного дискурсу. Це означає, що будь-який мовленнєвий твір у науковій сфері містить аргументацію, особливості якої залежать від жанру.

Структура науково-пізнавального процесу слугує фактором, що впливає на вид аргументації. Теоретичним дослідженням відповідає теоретична аргументація. Зокрема, таким жанрам, як підручник, дисертація чи науково-технічна стаття притаманні такі засоби теоретичної аргументації, як:

– дедуктивне обґрунтування, тобто логічний вивід нових положень з тих, що вже обґрунтовані, наприклад доведення теореми;

– системна аргументація, прикладом якої є наукове пояснення, коли обґрунтування відбувається шляхом зведення до законів природи чи обґрунтованої теорії;

– методологічна аргументація, коли нове положення отримують за допомогою надійного методу.

Емпірична аргументація зазвичай застосовується, коли мають місце експерименти або використовуються статистичні дані, як у науково-технічних статтях. Виділяють такі засоби емпіричної аргументації:

– пряме підтвердження, тобто безпосереднє спостереження, що використовується під час публічних демонстрацій дослідів;

– наведення прикладу та використання емпіричних даних слугують основою індуктивних умовиводів;

– ілюстрація, що майже завжди присутня у формі графіків, діаграм, схем чи таблиць.

Мовленнєві твори зазвичай створюються за певними правилами, які складають основу моделі її тексту. Жорстка та узуальна модель наукового твору визначає вид та правила аргументації за допомогою таких факторів, як членування тексту, тип та спосіб викладу, вид мовлення, розмір та інші.

Членування тексту відбувається відповідно до тематичної макроструктури. Таким чином задається тема аргументації, що реалізується у відповідних субтекстах з регламентованими типами пасажів. Розмір тексту впливає на кількість доводів, що наводиться на користь тез та на ступінь імпліцитності аргументації.

Жанру науково-технічної статті притаманна жорстка структура. Якщо розглядати даний жанр як дискурс, то його категорії розділяють на системостворюючі, а саме змістовність, структурність, цілісність, стильова та жанрова належність, та системонабуті, до яких належить структура статті. Це означає, що така структура з'явилась в результаті розвитку системи в процесі комунікації. У даному випадку структурою статті ми називаємо макроструктуру дискурсу на високому рівні узагальнення.

Аналіз аргументації у таких статтях виявив чотири види субтекстів, кожен з яких має свої особливості аргументації.

Література:

1. Бахтин М. М. Проблема речевих жанров. Из архивных записей к работе «Проблема речевых жанров». Проблема текста // М. М. Бахтин Собр. соч.: В 5 т. Т. 5. Работы 1940-х — начала 1960-х годов. М., 1996.
2. Дементьев В. В. Теория речевых жанров / В. В. Дементьев. – М.: Знак, 2010. – 600 с.
3. Матвеева Т. В. Тональность разговорного текста: три способа описания / Т. В. Матвеева // Stylistyka. V. – Opole, 1996. – S. 210-221.

МОТИВАЦІЙНИЙ КРИТЕРІЙ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ КУРСАНТІВ ВВНЗ

О.М. Єфімова

старший викладач, кандидат педагогічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

Метою навчання іноземної мови у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) є передусім набуття знань на рівні формування у курсантів іншомовних комунікативних умінь та навичок. Проте, істотний також й інший момент, а саме – засвоєння майбутніми військовослужбовцями конкретних відомостей професійного, лінгвокраїнознавчого, культурологічного, естетичного й іншого характеру. Необхідність пізнання цінностей відмінних від рідної національної культури вимагає уведення у зміст лінгвокраїнознавчого компоненту.

Лінгвокраїнознавство – на відміну від традиційного країнознавства як суспільствознавчої науки – належить до філологічних дисциплін. Воно, як правило, викладається не у статусі окремого навчального предмета, а на

заняттях з мовленнєвої практики у процесі засвоєння семантики мовних одиниць.

Курсантів ВВНЗ можна ознайомлювати з країнознавчою інформацією різними способами. Тематичний спосіб, у межах якого майбутнім офіцерам повідомляються систематизовані за відповідними темами істотні відомості про історію, географію, державний лад, культуру носіїв країни, що вивчається. Натомість філологічний спосіб опирається на виділення країнознавчої інформації з іншомовних структур. Це – слова, словосполучення, тексти, вірші, пісні та ін. До того ж, використовуються іншомовні зразки художньої літератури, які безпосередньо не пов'язані з країнознавчою проблематикою.

Іноземна мова є органічно пов'язаною передумовою для повноцінного становлення військового фахівця. Ця важлива навчальна дисципліна вносить помітний вклад у культуру інтелектуальної праці курсантів, позитивно впливаючи на розвиток їхнього творчого й комунікативного потенціалу.

У навчальному процесі проблема вивчення мови та культури має органічну основу. Для успішного оволодіння іноземною мовою мотиваційний критерій є одним із вирішальних. Він включає в себе такі показники іншомовних здібностей, а саме: мотивацію досягнення успіху, мотивацію уникнення невдачі, спрямованість на досягнення успіху у вивченні мови, спрямованість на роботу над мовою та зацікавленість у вивченні іноземної мови. Усі види мотивації, які мають важливе значення для вивчення іноземної мови, створюють так звану навчальну мотивацію. Вона визначається низкою специфічних чинників, а саме: особливостями особи, яка вивчає іноземну мову, особливостями викладача та його ставленням до своєї діяльності, організацією педагогічного процесу, а також специфікою іноземної мови, як навчальної дисципліни [1, с. 242].

Цільова установка іноземної мови як навчальної дисципліни – це формування у курсантів готовності та здатності до міжкультурної комунікації. Її сутність полягає у вмінні зіставляти мовні засоби з конкретними ситуаціями, умовами та завданнями іншомовного мовленнєвого спілкування.

Література:

1. Настенко С.М. Мотиви як чинник успішного формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців воєнно-дипломатичної служби / С. М. Настенко // Матеріали Міжвідомчої науково-практичної конференції [“Підготовка військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення”], (Київ, 16 грудня 2015 р.) – За загальною редакцією В. М. Телелима – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016, С. 241 – 243.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КУРСАНТОВ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ СЕКТОРА БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ УКРАИНЫ

С.А. Жицкая

старший преподаватель,

Национальный технический университет Украины «КПИ им. Игоря Сикорского»

Согласно Указу Президента Украины № 92/2016 от 14 марта 2016 года подготовка специалистов сектора безопасности и обороны должна проводиться по стандартам ЕС и НАТО для повышения эффективности научной и научно-технической деятельности в интересах безопасности и обороны, налаживания и поддержки взаимодействия с международными организациями и государствами, введения интегрированной системы образования, боевой и специальной подготовки персонала, в которой задействованы преподаватели и инструкторы из государств – членов НАТО и ЕС. Развитие международного сотрудничества в сфере обеспечения кибербезопасности, участие в мероприятиях по укреплению доверия в киберпространстве, которые проводятся под эгидой ОБСЕ, интенсификация участия представителей Украины в международных учениях, тренингах, образовательных программах,

консультациях, стажировках и других подобных мероприятиях невозможно без владения иностранным языком на соответствующем уровне.

Система языковой подготовки является одним из основных стратегических приоритетов реформирования Вооруженных Сил Украины и других структур сектора безопасности и обороны, поскольку знание английского языка личным составом значительно ускоряет процессы реформирования и способствует более качественному выполнению поставленных Президентом Украины задач по достижению максимальной совместимости с Вооруженными силами и другими структурами безопасности стран-членов НАТО в соответствии со стандартами Альянса. Достижение взаимосовместимости произойдет, в первую очередь, благодаря владению английским языком и практическому использованию принятых в Альянсе доктрин и процедур.

Проблема языковой подготовки личного состава Вооруженных Сил Украины в контексте общей подготовки к осуществлению профессиональной деятельности приобрела сейчас особую актуальность. Мы считаем, что настоящим профессионалам военного искусства необходимо обязательно владеть иностранными языками так, чтобы военные специалисты могли оперировать на иностранном языке в повседневных ситуациях на уровне, максимально приближенном к уровню носителя языка. Более того, мы уверены, что военнослужащие, которые свободно владеют иностранными языками, будут иметь больше возможностей не только для успешной профессиональной деятельности, но и для личного развития. Поэтому мы относим проблему языковой подготовки к разряду определяющей в системе профессиональной подготовки личного состава. Обучение английскому языку проводится по коммуникативной методике. Исключительная важность проблемы обучения иностранным языкам, в целом, и в военных учебных заведениях сектора безопасности, в частности, признается как зарубежными, так и отечественными учеными.

Литература:

1. Наказ Міністра оборони України № 267 від 01.06.2009 «Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України».
2. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению. – М., 1985. – 208 с.
3. Savignon S. Communicative Competence: an Experiment in Foreign Language Teaching. Language and the Teacher: a Series in Applied Linguistics / S. Savignon. – Philadelphia: Center for Curriculum Development, 1972. – 93 p.

ХРОНОТОП У ТЕКСТАХ ПІДЖАНРУ ЕПІЧНОГО ФЕНТЕЗІ

Ю.О. Зайченко

викладач, аспірант,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

У лінгвістиці тексту хронотоп розглядається як категорія художнього тексту, яка фіксує час і простір художньої дійсності, модельного, імітованого текстового світу, описуваних подій. Виявами хронотопу є проспекція – перенесення текстових подій у майбутній час і простір як прогнозування, передбачення майбутнього, і ретроспекція як повернення до минулих подій у часі та просторі художнього світу [3, с. 509]. Категорія хронотопу є комплексною, і для кращого її розуміння варто розглянути дві більш вузькі категорії: часу та простору.

Текстовий час (темпоральність) визначається як текстова категорія, за допомогою якої зміст тексту співвідноситься з віссю часу [2, с. 537].

Під текстовим простором (локальністю) розуміють текстову категорію, за допомогою якої у тексті відображаються просторові параметри та рух.

Існує значна кількість підходів до типології категорій простору та часу. В деяких з них час і простір розглядаються як єдине ціле та розкладаються на такі

дихотомії [2, с. 537-542; 1, с. 239-240]: об'єктивний та суб'єктивний; реальний та художній; сюжетний та фабульний; реальний та ірреальний (астральний, інфернальний, чарівний, міфологічний, казковий та фантастичний). І.Я. Чернухіна [цит. за 1, с. 240] поділяє художній простір та час на конкретний (що втілює ознаки реальних фізичних простору та часу), поетично трансформований (заміщення простору та часу їхніми ірреальними образами), узагальнений (що втілює просторову деталь та момент часу, які служать відправним моментом для розвитку подій) та абстрактний (що втілює уявлення автора про абстрактні ознаки фізичних простору та часу).

Проте оскільки час та простір є окремими фізичними явищами, кожній з цих категорій властиві і свої власні параметри. Так, текстовий час може бути побутовим та історичним, особистим і соціальним, авторським та суб'єктивним часом персонажів; а простір – статичним та динамічним, відкритим та замкнений, конкретним та абстрактним, реальним та уявним з точки зору персонажу, таким, що розширюється або звужується відносно персонажу або певного об'єкта опису [2, с. 537-542; 1, с. 242-243].

Особливість хронотопу текстів фентезі полягає в тому, що ірреальні, вигадані час і простір набувають у таких творах ознак реальних. Здебільшого це стосується піджанрів фентезі, для яких характерне створення автономних уявних світів, зокрема епічного, героїчного та чорного фентезі. Такі світи мають власні історико-географічні, технологічні, антропологічні та соціальні параметри. Детальні описи місцевості, літочислення, соціального устрою народів можуть закладатися автором у текст (у авторських описах або діалогах персонажів), а можуть виноситися у окремі додатки до тексту.

Важливим засобом реалізації категорії простору у текстах епічного фентезі є ономастика, зокрема топоніміка. Створюючи назви світів, держав, міст, тощо автори, як правило, враховують такі параметри, як милозвучність та фонетична асоціативність. Наприклад, у творах Дж.Р.Р. Толкіна топоніми, створені мовою ельфів, протиставляються немилословним топонімам, створеним темним наріччям, що несе у собі оцінний компонент відмежування

добра від зла. Складні фонетичні сполучення у топонімах трилогії Р.С. Бекера «Prince of Nothing» (*Kuniüri, Atrithau, Atyersus*) підкреслюють дисгармонію світу, зануреного у політичні та релігійні протистояння. Іншим засобом утворення топонімів фентезі є складання основ або морфем у нові лексеми. Прикладом цього може служити назва світу *Earthsea* у творах про Земномор'я американської письменниці У. Ле Гуїн.

Нерідко маркерами простору стають імена персонажів. Так, у циклі романів Дж.Р.Р. Мартіна «A Song of Ice and Fire», що належать до піджанру епічного фентезі, спеціальні прізвиська позашлюбних дітей аристократів вказують на їх приналежність до певної місцевості. Цікаво, що характерне для Півночі прізвисько *Snow* несе у собі сему «холод», характерне для Річних земель *Rivers* має лексичне значення «річки», дорнійське *Sand* вказує на піщані береги та посушливий клімат південного королівства.

Крім того, широко використовується лексика з семою «простір»; прийменники просторового значення; дієслова місцеперебування в просторі, буття, руху; прислівники; обставинні поширювачі граматичної основи простого речення з локальним значенням і обставинні підрядні речення просторової семантики [2, с. 541].

Однією з характерних рис текстового часу у епічному фентезі є створення автором спеціальної хронологічної осі у межах уявного світу, яка не співвідноситься з об'єктивною реальністю. Ця вісь може бути розгорнутою і охоплювати епохи, що передують описуваним подіям, а в деяких випадках навіть включати майбутнє, а може обмежуватися безпосередньо сюжетним часом тексту. Так, наприклад, літочислення Середзем'я у роботах Дж.Р.Р. Толкіна нараховує чотири епохи, з яких у тексті трилогії «Володар Кілець» представлені лише останні три роки третьої епохи.

Реалізація категорії часу охоплює широкий спектр лексичних та граматичних засобів. До останніх належать часові форми дієслів, складносурядні темпоральні речення. До лексичних засобів реалізації категорії

текстового часу відносять лексичні одиниці, які позначають моменти і відрізки часу, а також темпоральні відносини [2, с. 538].

Хронотоп відіграє важливу роль у текстах епічного фентезі, оскільки саме його детальне опрацювання письменниками робить уявні світи, а отже і події, що відбуваються у них, більш вірогідними, що, в свою чергу, підсилює прагматичний вплив на читача.

Література:

1. Болотнова Н.С. Коммуникативная стилистика текста. Словарь-тезаурус / Нина Сергеевна Болотнова. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 384 с.
2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
3. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / [упоряд. М.Н. Кожина]. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 696 с.

ЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ ІНТЕГРАЦІЇ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ТА ОБРАЗУ СВІТУ

А.В. Заслонкіна

*асистент кафедри теорії та практики перекладу, кандидат філологічних наук,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

У процесі переакцентуації та модифікації компонентів тріади «мова – культура – особистість» компонент «особистість» почав розглядатись у контексті мовної свідомості, під якою лінгвісти розуміють процеси породження та сприйняття мовлення. Особистість добирає та систематизує культурну інформацію, а мовні засоби, за організацію яких відповідає свідомість, експлікують цю інформацію у конкретній комунікативній ситуації.

Знання будь-яких компонентів мови невід’ємне від життєвого, інтелектуального, емоційного досвіду суб’єкта, у процесі якого це знання ним

здобувалося. Нині актуальною є парадигма знання, в основі якої лежить визначення мови як когнітивного процесу, оскільки мовний матеріал є найвагомішою інформацією про світ та людину в ньому (див., напр., [2], [4], [7]).

Формою існування індивідуальної, когнітивної свідомості особистості є мовна свідомість [2, с. 30]. Серед її складників вирізняють чуттєвий образ (творює буттєвий прошарок мовної свідомості) та значення і смисл (творюють рефлексивний шар мовної свідомості). Відповідно слово є найважливішим кроком переходу від чуттєвого пізнання до раціонального, тобто доміантним знаряддям формування мовної свідомості. Поява слова є доказом його усвідомлення людиною, адже слово творить образ світу.

У сучасній семантичній теорії домінує трансформаційно-генеративна концепція, з якою пов'язана нова щодо неопозитивізму та лінгвістичної філософії доктрина природної мови. Методологічною базою останньої став принцип, сформульований Р. І. Павільонісом: смисл мовного вираження пов'язаний з глибинною структурою сприйняття [5, с. 37]. Якщо демаркувати мислення як процес відображення дійсності у свідомості людини та думку як продукт мислення, то одиницею думки буде поняття – внутрішня репрезентація певного класу прагматичного досвіду, який узагальнює аналогічні предмети та явища в одне слово. А отже, світосприйняття обумовлюється лінгвістичним досвідом, тому вивчення як мови, так і образу світу неможливе без урахування перцептивних процесів.

Формування власне мовного образу зумовлене так званим «перцептом Х, виділення якого відповідає особливій рубриці організації досвіду» [7, с. 38, 40]. Згідно з принципом специфічного кодування, подібність перцептів, одержаних під час кодування, а також емоційний контекст, надають унікальності репрезентаціям подій. Тобто форма, колір, обсяг та положення у просторі названого предмета, зафіксовані внаслідок вербалізованого сприйняття предметного світу, утворюють мовний образ світу – результат інтеграції пам'яті та сприйняття, а також соматичного (тілесного) людського досвіду.

Кожна конкретна мова є самобутньою системою, яка накладає відбиток на свідомість носіїв (зокрема, кодує знання, одержані в процесі сприйняття та осмислення світу), а також формує їхню картину світу. З огляду на синонімічність понять «картина світу» та «образ світу», нами було укладено генералізовану дефініцію образу світу (картини світу), який кваліфікуємо як:

– відображення предметного світу, опосередковане предметними значеннями та відповідними когнітивними схемами;

– інтегральну систему, яку характеризують впорядкованість та об'єднання значень і уявлень, що її формують;

– результат переробки інформації про середовище та людину, скорочене та спрощене відображення суми уявлень.

Визначення терміна „модель світу” пропонується Ю. Д. Апресяном [1, с. 630]: «у кожній мові відображається певний спосіб сприйняття світу, у способі осмислювати світ втілюється голістична колективна філософія, або модель світу». Відповідно, мова людини – це поверхнева структура, у якій за допомогою текстів фіксується модель світу, яку ми несемо у нашій свідомості.

Окрім цього, терміни «картина світу» та «мовна картина світу» вимагають чіткої диференціації: «мовна картина світу» є глибинним шаром загальної картини світу; це своєрідна матеріальна форма, у якій закріплюється та реалізується картина світу [2, с. 17]; організоване застосування вокабуляру у процесі когнітивно-перетворювальної діяльності індивіда у мовному суспільстві [4, с. 3].

Концептуальний образ світу [6, с. 11] оформлюється у мові. Мова, передаючи зміст концептуального образу світу, уможливорює процес передачі культурних знань, накопичених етносом, причому концептуальна картина світу ширша за мовну. Залежно від складності соціокультурної стратифікації суспільства, сукупність концептів культури реалізує інваріантний образ світу, зумовлений етнолінгвокультурною свідомістю.

Отже, сукупність концептуальних та перцептивних знань особистості про об'єкт реального світу формує його образ. Відображення світу у свідомості

здійснюється в образній, емоційній та символічній формах, тому розрізняють перцептивну (образну) та поняттєву картини світу [6, с. 20]. Свідомість людини, яка формує ідеальний образ зовнішнього світу, є не лише знанням про об'єкт пізнання, але й певним емоційно забарвленим переживанням, внаслідок чого образ світу є симультанним. Це продукт переробки перцептивного, когнітивного та афективного досвідів. Таким чином, за допомогою мови можна позначити словами не лише об'єкти світу, що сприймається, фіксуючи їх у пам'яті, але й результати мислення, або, відповідно до твердження У. Матурани [3, с. 207], за допомогою вербалізації акт пізнання породжує світ у тій поведінковій координації, якою є мова.

Саме мова відкриває доступ до структур знання різних форматів: вона є формотворчим базисом для продуктів перцептивного, комунікативного, рефлексивного та інтерпретативного досвіду, а отже, мові властиві різноманітні модули (способи) сприйняття.

Серед основних функцій образу світу вирізняються власне опис та реконструкція як будови світу, так і реальної структури природних явищ. Це проявляється, насамперед, у намаганні розглянути способи екстеріоризації матеріалізованих у мовних знаках образів свідомості, породжених світосприйняттям та образом світу. Останні формують ментально-лінгвальний комплекс з двох корелюючих сфер: когнітивної ментальності як відображення світу, включно із когнітивною свідомістю, когнітивним знанням, предметним існуванням образів та уявлень; вербальної ментальності як мовної репрезентації дійсності, включно із мовною свідомістю, мовним знанням, мовним значенням. Рівновартісними складовими обох сфер є перцептивні та емоційні процеси.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды: в 2 томах / Юрий Дереникович Апресян. – М. : Языки русской культуры, 1995. – Т. II: Интегральное описание языка и системная лексикография. – 1995. – 767 с.

2. Красных В. В. Свой среди чужих: миф или реальность? / В. В. Красных – М. : ИТДГК „Гнозис”, 2003. – 375 с.
3. Матурана У. Древо познания / Умберто Матурана, Франсиско Варела; перевод с англ. Ю. А. Данилова. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
4. Огуй О. Д. Мовна та концептуальна картини світу: Огляд проблеми та пошук перспективи / О. Д. Огуй // Іноземна філологія. – Вип. 117. – Львів: ЛНУ, 2012. – С. 3–35.
5. Павилёнис Р. И. Проблема смысла. Современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павилёнис – М.: Изд-во „Мысль”, 1983. – 286 с.
6. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В. И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М.: Наука, 1988. – С. 8–44.
7. Miller G. A. Language and Perception / George A. Miller, Philip N. Johnson-Laird. – Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 1976. – 218 p.

PARTICULARITES LEXICALES DU DISCOURS PHARMACEUTIQUE FRANÇAIS

С.В. Ібрагімова

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Le lexique du discours pharmaceutique est l'objet d'étude de plusieurs linguistes et spécialistes du domaine concerné (Л.Б. Гаращенко, К.С. Макеєв, О.О. Селіванова, Г.Ф. Ракшанова, А.В. Бодман, Г.П. Бурова, R. Kosourek, P. Lerat). Le but de notre recherche vise à établir les particularités lexicales des textes des notices de médicaments à l'aide de l'analyse des caractéristiques principales du système terminologique du discours spécialisé étudié. Les textes des notices de médicaments français abondent en termes de différente composition, on peut y rencontrer des termes latins et grecs, des unités terminologiques adressées au grand nombre de spécialistes du domaine spécialisé médical et aux patients non

professionnels. Pour les classer, certains linguistes [1] proposent les diviser en groupes thématiques: médicaments, formes galéniques, posologie, contre-indications, termes génériques. Les autres [2] distinguent les termes selon les systèmes terminologiques de différentes sphères de la médecine: *termes anatomiques* désignant les parties de l'organisme humain: *oreille, tête, cou, face, corps, cerveau, peau, pieds, ongles*; *termes cliniques* réunissant les noms des maladies, les symptômes, les méthodes de test: *troubles(f) du rythme cardiaque – порушення серцевого ритму; maladies(f) héréditaires rares – рідкісні спадкові захворювання, dépression, anxiété, schizophrénie – депресія, тривога, шизофренія; termes pharmaceutiques* englobant les substances chimiques et les composants des médicaments: *chlorhydrate de terbinafine–тербінафін гідрохлорид, alcool benzylique – бензоловий спирт, hydroxyde de sodium – натрію гідроксид.*

Les termes pharmaceutiques peuvent être partagés en groupes selon:

-la nature chimique de la substance et sa concentration: *médicament AINS (un anti-inflammatoire non stéroïdien) – нестероїдний протизапальний препарат;*

-l'état physique du médicament (forme, taille): *cristaux incolores – кристалічний порошок, comprimé(m) blanc – біла таблетка, solution(f) auriculaire – краплі вушні, blister(m) – блістер;*

-les excipients et autres composants(leurs formes, tailles, nature, état physique, concentration): *silice colloïdale anhydre – кремнезем колоїдний безводний, magnésium stéarate – магнію стеарат, amidon du blé(gluten) – крохмаль пшениці(клейковина);*

-les formes galéniques des médicaments et leur mode d'emploi: *Lamisil 1% crème en tubes aluminium ou laminée de 7,5 et de 15 g. – крем для зовнішнього застосування 1% по 7,5 г або 15 г в алюмінієвій або ламінованій тубі;*

-les technologies de production pharmaceutiques et équipement: *flacon compte-gouttes de 15 ml – флакон з крапельницею 15 мл; pelliculage(m) du comprimé – ламінування таблетки ;*

-les symptômes, contre-indications et effets du traitement: *réactions allergiques cutanées* – *шкірні алергічні реакції*, *leucorépie(f)* – *лейкопенія*, *photosensibilisation(f)* – *фотосенсибілізація*.

On constate aussi le fonctionnement des *termes éponymes* désignant les maladies, les syndromes dont la dénomination contient le nom du savant, du médecin, du chercheur : *syndrome de Stevens Johnson* – *синдром Стівенса-Джонсона*, *maladie(f) de Crohn* – *захворювання(f) Крона*, *oedème(m) de Quincke* – *набряк Квінке*.

Le procédé le plus productif de formation de la terminologie des textes des notices de médicaments est celui *morphologique* dont la dérivation est le type de formation des termes français le plus fréquent. On distingue:

1) *la dérivation affixale* qui est la formation de mots nouveaux par l'addition des affixes postposés (des *suffixes*) et antéposés (des *préfixes*), elle comprend

- *la suffixation*: *rythme(m) cardiaque* – *ритм серця*, *pharmacien(m)* – *фармацевт*, *paludisme(m)* – *малярія*;

- *la préfixation* qui est plus rare dans le discours pharmaceutique mais qui fait une partie considérable de la *dérivation parasynthétique* qui est le type de formation de termes nouveaux par l'adjonction simultanée à la base formative d'un suffixe et d'un préfixe : *hypertension(f)* – *високий кров'яний тиск*, *antidopage* – *анти-допінг* ;

2) *la dérivation régressive* (sans suffixe ou avec le suffixe zéro): *dosage-dose*;

3) *la dérivation impropre (la conversion)* se fait par changement de catégorie grammaticale sans changement de forme: *patient (adj.)* – *un patient (nom)*, *antibiotique (adj.)* – *un antibiotique*, *diurétique (adj.)* – *un diurétique*;

4) *la composition* dont les résultats de ce phénomène sont appelés les mots composés: *cardio- inhibiteur* – *інгібітор ферменту*; *électrocardiogramme* – *електрокардіограма*;

5) *l'abréviation*: *AINS* - *anti-inflammatoire non stéroïdien* – *НПЗП або нестероїдні протизапальні препарати*, *COX* – *cycle-oxygénase* – *ЦОГ* або

циклооксигенази, Fludex LP-Fludex à libération prolongée – таблетки Флюдекс пролонгованої дії.

Parmi les principaux produits de la dérivation du discours pharmaceutique on peut mentionner les *noms* et les *adjectifs*. Les suffixes nominaux se subdivisent en:

1. *suffixes des noms abstraits* divisés en deux groupes essentiels: *suffixes des noms d'action ou de résultat de l'action* qui s'ajoutent d'ordinaire à des radicaux verbaux comme *-ation: décoloration, -age: antidopage, -ement: traitement, -ée: bouffée de chaleur* et *suffixes de qualité* s'ajoutant aux radicaux d'adjectifs comme *-eur: antidépresseur, -té: fertilité, -ence: somnolence, -isme: paludisme, -esse: grossesse, -ie: anémie.*

2. *suffixes des noms d'agents* s'ajoutant aux radicaux verbaux ils forment les noms qui désignent *l'agent de l'action: -eur/-ateur: utilisateur, celui qui exerce une profession ou un métier, mais souvent les noms d'outils et d'instruments -eur: inhibiteur, immunosuppresseur; -ant: composant.*

3. *suffixes appréciatifs* qui portent l'idée d'appréciation, de la dimension, de la valeur de l'objet indiqué: *-ice: notice, -asse: crevasse, -ette: nombre de plaquettes.*

Dans le discours pharmaceutique on peut aussi constater des apparitions nombreuses avec les suffixes qui sont très féconds dans la formation des noms et des adjectifs: *-ique/-tique : neuroleptique, -eur/-teur: immunosuppresseur, -ie : myopie, -ium : sodium, -ité : photosensibilité, -ose/-ase: candidose, lactase, -ion: injection, -ine/-ïne : lécithine, -ate : stéarate.*

Mais il y a des suffixes de faible fréquence et productivité: *-cide : bactéricide; -pathie : encéphalopathie; -cien: pharmacien; -cie: pharmacie; -ère : ulcère; -ant: composant; -ite: dermatite, -imé: comprimé; -aire: antiparasitaire; -oïde: corticostéroïde .*

Pour résumer il faut noter que la fécondité des suffixes est intimement liée au développement de la science et de la culture en tant qu'activité productive de l'homme.

Le Larousse [3] signale l'existence d'un grand nombre de *préfixes, semi-préfixes, préfixoïdes d'origine grecque* entrant dans la composition du lexique

français spécialisé :a-/an-): *anémie*, *ana-*: *anaphylaxie*, *anti-*: *antipsychotique*, *cata*: *cataracte*, *épi-*: *épiderme*, , *héma-*, *hémato-*, *hémato-*: *hématologie*, *hématome*, *hémoglobine* , *hypo* : *hypotonie*, , *para-*: *paralyse*, *penta-*: *pentamidine*.

Le groupe nombreux de termes pharmaceutiques est aussi formé par les *préfixes latins*: *dé-*: *dégénératif*; *tri-/tria-*: *tricyclique*, *triamétrène*, *pro-*: *prophylaxie*.

Sauf le procédé morphologique de formation des termes pharmaceutiques il existe aussi le *procédé analytique* qui est effectif et productif car il se base sur les liens étroits entre les concepts spécialisés. On distingue les *termes phraséologiques stables* dont leurs composants acquièrent une nouvelle valeur terminologique bien que le noyau de cette nouvelle unité terminologique continue à fonctionner dans son premier sans général: *les examens aux rayons X*=*радіологічні вимірювання*, *tests(m) sanguins*=*аналізу крові* et les *combinaisons libres* contenant les éléments indépendants à leur valeur première conservée: *alcool acétylique*, *chute brutale de la tension artérielle*. Leur structure peut contenir de 1 à plusieurs composants. Les textes des notices de médicaments sont riches en *constructions binaires* aux éléments subordonnés dont le premier élément est le nom et le second joue le rôle d'attribut en précisant ou expliquant la valeur du premier élément constitutif : Nom +Adjectif: *tension artérielle*, *éruption cutanée*; Nom + Nom (avec les prépositions *à* ou *de*): *quantité d'urine*, *saignements de nez*, *examens aux rayons X*.

Les constructions à 3 et 4 éléments se forment à l'aide des modèles déjà présentés qui sont développées par l'emploi d'un autre nom ou adjectif: Nom+Nom+Adjectif: *inflammation des membranes muqueuses*, Nom+ Adjectif +Adjectif: *silice(f) colloïdale anhydre* ; Nom+Nom+ Nom: *inhibiteurs de l'enzyme de conversion*; Adjectif+ Nom+Nom: *léger gonflement du visage*.

Les constructions terminologiques à 4-5-6 éléments ont un grand nombre de modèles de formation de différente productivité mais leur quantité est de faible fréquence: *chute brutale de la tension artérielle* – *гіпертонічний криз*, *diminution du nombre de plaquettes à l'origine de bleus* – *недостатність тромбоцитів у крові*, *ultraviolets artificiels invisibles pour l'œil humain* – *штучне ультрафіолетове*

випромінювання невидиме для людського ока. Ces constructions terminologiques à sont longues et lourdes. Elles provoquent des difficultés d'usage et de traduction.

Selon les résultats obtenus lors de la recherche effectuée il est à constater que les dérivations synthétique et analytique sont caractéristiques pour les procédés de formation des termes pharmaceutiques français mais les moyens de formation synthétiques sont employés à des raisons de faire cette unité laconique, universelle, précise en emploi tandis que les formes analytiques de créations terminologiques des notices de médicament se réalisent bien pour éclaircir et concrétiser le concept spécialisé formé analytiquement.

Dans les recherches ultérieures on prévoie de procéder à l'analyse des moyens de la reproduction des particularités lexicales terminologiques dans la traduction ukrainienne.

Література:

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. / Олена Олександрівна Селіванова – Полтава: Довкілля – К., 2008. – 712 с.
2. Kocourek R. La langue française de la technique et de la science / Rostyslav Kocourek. – Oscar Brandstetter : Verlag GMBH & Co KG Wiesbaden, 1991.– p. 86-124.
3. Dictionnaire français en ligne Larousse [Source d'Internet]. – Régime d'accès: <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/>.

ЗМІНА КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Л.С. Івашкевич

доцент, кандидат філологічних наук,

А. Ланге

лекторка Німецької служби академічних обмінів,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

В парадигмі функціонального підходу до перекладу, розробленого німецькими перекладознавцями Катаріною Райс, Гансом Фермером та Крістіане Норд, центральне місце займають комунікативні функції, які виконує текст як оригіналу, так і перекладу. Крістіане Норд виокремлює 4 основні комунікативні функції:

- **фатичну** (встановлення зв'язку між автором та реципієнтом),
- **апелятивну** (заклик, спонування до певної дії),
- **референційну** (інформування про ті чи інші факти, дані),
- **експресивну** (вираження власної думки, почуттів, емоцій) [2, ст. 77-78].

Певний текст чи висловлювання може містити одну або, частіше, декілька з названих функції, причому ці функції підпорядковані певній комунікативній меті, яку автор тексту чи висловлювання прагне досягти. Саме тому функціональний переклад як дидактичний підхід виник на базі скопос-теорії (гр. *skopos* – «мета», «завдання»). Мета перекладу визначає, які комунікативні функції повинен здійснювати текст і, відповідно, яку перекладацьку стратегію найкраще обрати. Часто комунікативна мета перекладу практично аналогічна меті оригіналу, і тоді перекладач може майже автоматично відтворювати висловлювання оригіналу, концентруючись на мовних формах та досягаючи так званої «еквівалентності». Однак, нерідко трапляється, що мета, з якою здійснюється переклад, не повністю відповідає меті оригіналу або ж комунікативні функції, вкладені в оригінал, не виконуються в культурному середовищі мови перекладу. Тоді перекладач потрапляє в ситуацію, коли

доводиться досить істотно змінювати текст, щоб досягнути комунікативного ефекту. Такий переклад Крістіане Норд називає *перекладом зі зміною функцій* [2, с. 87].

Наприклад, в аеропорту міста Франкфурта-на-Майні, відомого своїми численними ярмарками, висить рекламне табло з надписом: *“Wir wissen nicht, was die Zukunft bringt. Nur, dass sie bei uns ausgestellt wird”*. Поряд — англomовний аналог, сформульований так: *“We dont know, what the future will bring. But Messe Frankfurt will be the place to see it”*. Очевидно, що фатична функція, представлена в німецькому слогані і орієнтована на жителів Німеччини, які добре знають, чим славиться Франкфурт, не спрацює для іноземців, тому в англomовному варіанті від неї відмовляються на користь конкретної вказівки на назву міста. Фатичну функцію замінено на референційну.

Є ще один типовий випадок зміни функції тексту при перекладі: коли переклад викнується не з тою комунікативною метою, яка була вкладена в оригінал, а з метою «документальної» передачі змісту. Так, якщо, приміром, український літературознавець досліджує дитячий фольклор країн Європи і просить перекладача дослівно переповісти зміст німецької дитячої пісеньки *“Es tanzt ein Vi-Va-Butzemann”*, то текст перекладу вже не повинен виконувати первісну функцію оригіналу і сприйматися як цілісний художній твір, а покликаний інформувати про те, які мовні засоби та звороти вживаються в цій пісні для передачі образу домовика, які асоціації з ним пов’язані і т.п. В такому випадку, переклад вже не інструментальний, а документальний [1, с. 52], і перекладацька стратегія буде радикально відрізнятися від стратегій інструментального перекладу.

Переклади зі зміною функції представляють, на нашу думку, особливу цінність з дидактичної точки зору, адже вони вимагають не лише формальних, мовних, але й змістовних перекладацьких трансформацій. Тому робота з оригіналами, що вимагають зміни комунікативних функцій при перекладі, могла б збагатити практичні навчальні курси перекладу.

Література:

1. Nord, Chr. Fertigkeit Übersetzen. Ein Kurs zum Übersetzenlehren und -lernen. / Christiane Nord. — 2. Aufl. — Berlin: BDÜ Service Verlag. — 2010. — 246 S.
2. Nord, Chr. Hürden-Sprünge: Ein Plädoyer für mehr Mut beim Übersetzen. / Christiane Nord. — Berlin: BDÜ-Fachverlag. — 2014. — 214 S.

ПОЛІТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ ЯК ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В АНГЛОМОВНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

О.В. Іщенко

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Швидкі зміни у суспільно-політичній та економічній сферах життя, що викликані новими реаліями або подіями глобального масштабу, неодмінно стають причиною змін у словниковому складі мови. Про те, як швидко збагачується словниковий склад, може свідчити той факт, що Collins Gem English Pocket Dictionary задекларував майже 150 неологізмів на початку 21-го сторіччя. Використання багатьох критеріїв, що уточнює визначення поняття «неологізм», все одно не допомагає повністю охопити весь спектр неологізмів, оскільки не може позначити всі різновиди інновацій. Саме поняття набуває набагато ширшого змісту. Це пояснюється тим, що поряд з інноваціями літературної мови, існують також багато різноманітних термінів, сленгізмів, професіоналізмів та жаргонізмів, що знаходились в словниковому складі раніше, але були обмежені у функціонуванні [1]. Поліетнічність та поліваріантність англійської мови також складає умови для розширення поняття «неологізм».

Одиниці мови, що передають поняття, пов'язані з найголовнішими проблемами сучасності, першими закріплюються в мові. Перетворення в

області політики, відмова від стереотипів призводять до появи чисельних неологізмів в політичному дискурсі. Багаторазове повторення у політичних промовах та ЗМІ призводить до актуалізації та закріплення політичної неологічної лексики, яка може увійти в культуру не тільки однієї країни, а й перетворитися на інтернаціоналізми. Прикладами неологізмів, що функціонують як інтернаціоналізми, але офіційно не закріплені в мові, можуть слугувати такі терміни, як *democide*, *euroscpticism*, *nano-society*.

Велика кількість політичних неологізмів з'являється під час передвиборчої кампанії. За допомогою неологізмів політичні діячі відображають прагнення здобути підтримку певних соціальних верств виборців, вплинути на ставлення виборців до політиків. Політичні зворушення останніх років вже дали світу декілька неологізмів, що офіційно потрапили у склад Oxford English Dictionary, як, наприклад: *alt-right* (alternative right) – група ультраправих активістів, що не визнають консервативну політику в США; *Brexit* (Britain+exit) – вживається у відношенні потенційного виходу Британії із Європейського Союзу.

Політична виборча кампанія за участю нового президента США Дональда Трампа «вибухнула» цілою чергою лексичних новоутворень, з якою і досі намагаються впоратися лексикографи. До неологічної лексики, що попадає до списку спостереження, відносяться новоутворення, що «зіграли» на прізвищі нового президента. Наводимо деякі з них: *trumponomics* (Trump + economics) – економічна політика Д.Трампа; *trumpertantrum* (Trump + tantrum) – гнівні та, як правило, безпідставні натяки та коментарі, що з'являються рано вранці у Twitter; *trumpkin* (Trump + pumpkin) – гарбуз, що по формі нагадує колишнього телеведучого; *trumpflation* (Trump + inflation) – інфляція, яка, за думкою аналітиків, буде спричинена економічною політикою нової адміністрації; *Trumpist* – прибічник Д.Трампа; *Trumpette* – прибічник Д.Трампа жіночої статі; *Trumpista* – латиноамериканець, прибічник Д.Трампа; *trumpism*, *trumpianity* – вживається у відношенні популізму Д.Трампа, його позиції проти вільної торгівлі та проти іммігрантів [3].

Британські політичні баталії також призвели до появи політичних неологізмів, що проходять період опробації. Термін *Bremainian* використовується прихильниками Brexit у відношенні розчарованих результатами референдуму опонентами. Між тим, виникає тенденція вживати слово *exit* як суфікс у новоутвореннях *Texit/Calexit*, що вживаються для позначення концепції гіпотетичного виходу Техасу та Каліфорнії зі складу США. Отже, цілком можливо, що у майбутньому суфікс – *exit* стане повноправною складовою слів, що позначають ефемерне поняття [2].

Існує можливість, що новостворені лексичні одиниці згодом увійдуть до нового видання Oxford English Dictionary. За словами Елінор Мейер, помічника редактора OED, зазвичай проходить приблизно 10 років перш ніж новостворене слово офіційно входить до складу словника, але винятки можливі за умов, якщо слово швидко набуває широкого вжитку та може використовуватися без додаткового роз'яснення [2]. Прикладом того, як неологізм закріплюється в мові, стало рішення the Oxford Dictionaries Word of the Year 2016 надати прикметнику *post-truth* статус «слово року». *Post-truth*, за визначенням OED, характеризує або позначає обставини, за яких об'єктивні факти є менш важливими при формуванні громадської думки, аніж емоційний вплив та особисті переконання. Oxford University Press відмічає, що концепція «постістини» існує вже останні 10 років, але найбільш популярності вона набула після червневого референдуму про Brexit та президентських виборів в США в листопаді, коли прикметник став вживатися у постійному поєднанні *post-truth policy*. Таким чином, термін *post-truth* потрапляє в головний потік політичних коментарів та вживається в широкому колі публікацій без пояснень та вточнень.

Отже, дослідження інноваційних явищ свідчать про те, що спостерігається формування нових словотвірних моделей, які концентруються навколо найбільш важливих понять. При цьому традиційне розуміння сутності і механізму словотворення як процесу поєднання кореневою основи із суфіксом потребує уточнення, враховуючи явище міжрівневої омонімії, яка відповідно

проявляється у поліфункціональності мовних знаків. Перспективу наших подальших наукових досліджень становить зіставний аналіз творення політичних неологізмів в англійській і українській мовах.

Література:

1. Зацний Ю.А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI Століття: англо-український словник. Словник / Ю.А.Зацний, А.В.Янков. – Винниця: НоваКнига, 2008. – 360 с.
2. Danuta Kean. Oxford dictionary considers including wave of Trumpian neologisms// The Gardian. – 2017. –January 30. – P.4.
3. Gerald F. Seib. Separating Donald Trump From Trumpism// Wall Street Journal. – 2016. – August 8.

FLASHBACK TECHNIQUE FOR VOCABULARY REVISION

Nataliia Kovalska

senior lecturer,

Nadia Prisyazhnyuk

senior lecturer,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

The educational reality is based on the content as dialectics category which means a complex of interactions and changes. Curriculum takes content (from external standards and local goals) and shapes it into a plan for how to conduct effective teaching and learning. It is thus more than a list of topics and lists of key facts and skills (the “input”). It can be called a map of how to achieve the “outputs” of desired student performance, in which appropriate learning activities and assessment are suggested to make it more likely that the students achieve the desired results [4, p. 95-97].

Teaching a foreign language at any level of knowledge nowadays implies encouraging students to further develop four skills: listening, reading, writing, and speaking. These components also compose the frame of any kind of testing as an ultimate end in the foreign language teaching [1]. Vocabulary learning and revision is considered to be a key element in developing any of the four main major skills: listening, speaking (interaction and production), reading and writing [2] to which close attention has been paid in accordance with the academic approach.

Nevertheless, we consider speaking to be the most challenging event in any foreign language classroom. On one hand students are fond of speaking a foreign language because thus they may use their primitive so called students' foreign language (English in our case) with the train of slips of the tongue. This is a common set of mistakes like mispronounced words, wrong tenses, omitted articles, wrong word order etc. The students are well aware of the lecturers' golden rule not to interrupt the speaker for the sake of fluent English and they take advantage of it during the lesson.

Nowadays speaking is being important for the NTUU 'KPI' Certificate of Proficiency degree in English a foreign language. The lecturers have to give high priority to the speaking ability. The fact that under many conditions language competence is to be gained relies heavily on present day requirements that students who start working with a bachelor's degree face. There is in fact a demand for speaking skills for the graduates. As a result, it is assumed that passing exams in the form of face-to-face interviews and dialogues in order to assess speaking has proved be successful. To train students for the exams we are to decide on major items to be learnedvocabulary. Lexia has to be learned and checked in context in order to make clear the specific meaning of a word and to use it in speaking activities to demonstrate the level of a foreign language not to sound primitive.

By primitive student's English we mean lack of new vocabulary of appropriate level of knowledge and inevitable mistakes mentioned earlier. It is necessary to take into consideration that there exists a great gap between written and oral foreign language in the process of acquiring it. While writing our students usually are alert to

use the new vocabulary as often as possible. In our foreign language classrooms we persistently emphasize on underlying the new vocabulary units in their students' writings and what is more on counting them (to get more grades or to be punished). But when it turns to speaking the students' thought provoking ideas automatically push active vocabulary to the fringe of speaking frame and students are bound to use the well-known and easy to use foreign language units and clichés and forget about new vocabulary.

On the other hand the lecturers are not mad keen on students fluent speaking in the foreign language classroom because their boring duty in this process is to note all those slips of the tongue without interrupting the speaker and then to discuss them with the whole group. One more obstacle for students to overcome is the lecturers' irresistible desire to speak by themselves. They often start the lesson from giving instructions to the students or asking questions then speak endlessly answering all those questions by themselves facing the silent and discouraged audience of students. Thus bearing in mind all the plusses and minuses of this procedure it goes without saying that the lion's share of the foreign language lesson classes is to be devoted to students' speaking.

As speaking is a must for our students we propose have proposed a flashback technique to make speaking more productive and help students concentrate upon the usage of new vocabulary. We decided a lot of efforts concentrate on taking advantage of the main text of every unit (set) in our foreign language course books. It is a usual procedure of students' self-preparation at home to write down all the new unknown words and word combinations from the text with the appropriate explanations from the English English dictionary as well as to find synonyms to the words used contextually. The challenges for home assignment at the linguistic faculty is also an important topic for special consideration [3]. Then in the classroom students are asked to read the text and the whole group is involved in the discussion of the linguistic peculiarities of this text, namely its grammatical and lexical difficulties and translation challenges.

The lesson that follows the so called reading one is to be devoted to speaking. Thus the flashback technique starts: the lecturer asks to close the course books and students open their notes with new vocabulary which is bound to become an active one while speaking. The lecturer insists on using new vocabulary by the students as often as possible. In the process of speaking students use the flashback technique to recollect some episodes of the previous reading lesson. It turns out that the students clearly remember even the names of the mates that proposed the best or the worst translation of the text paragraph or the most appropriate synonymic line etc. Thus using the flashback technique in speaking the students are forced to actively use the new vocabulary.

Based upon different associations the flashback discussion of the text with all those recollections becomes an instrument for fundamental and challenging vocabulary revision task. In the case of flashback speaking the lecturer listens to a well-structured and colorful fluent speech of the students that is ‘crammed’ with new vocabulary.

Under the impact of practice demanding perfect knowledge of a foreign language there are reasons for cooperation between lecturers and students. There is pressure for improvement that is increasing more and more. In addition there are special job requirements according to which students’ needs have changed and the lecturers have good reasons to be concerned about anticipating and meeting the students’ changing language wants and needs on the base of their vocabulary. We have determined the benefit of flashback technique and actions that have to be consistent as applied to their use in the language teaching and learning.

References:

1. Kovalska N. Testing: assessment or evaluation // Kovalska N., Prisyazhnyuk N. – Materiały X międzynarodowej naukowo-pracowniczej konferencji “Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2014” Vol.16. Filologiczne nauki: Przemiśl. Nauka i studia – 2014.

2. Kovalska N. The role of vocabulary learning in reading comprehension // Kovalska N., Prisyazhnyuk N. – Матеріали за 8-а Международна научна практична конференція «Новината за напреднали наука» – Софія, «Бял ГРАД-БГ» – Том 15. – 2012.
3. Kovalska N. New challenges for home assignment // Kovalska N., Prisyazhnyuk N. – Наукові записки. – Вип. 119 – Серія: Філологічні науки (мовознавство): Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2013.
4. Wiggins, G. Understanding by Design: A Framework for Effecting Curricular Development and Assessment / G. Wiggins, J. McTighe // CBE Life Sci Educ., 2007. – Vol. 6(2). – P. 95–97.

КЛАСИФІКАЦІЯ СТИЛІСТИЧНО МАРКОВАНИХ МОВНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ МОНОГРАФІЙ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ)

І.Г. Козубська

викладач, аспірант,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Основним поняттям лінгвістичної стилістики є стилістичне значення, яке розуміють як додаткові ознаки до лексичного або граматичного значень, що мають об'єктивний, постійний характер, відтворюються в певних умовах і входять до семантичної структури слова. Традиційно розрізняють два види стилістичного значення мовної одиниці: абсолютне та контекстуальне. У межах абсолютного стилістичного значення виділяється стилістичне забарвлення (стилістична маркованість) мовних одиниць.

Під стилістичною маркованістю мовних одиниць розуміємо додаткові індивідуальні характеристики до їх основного (номінативного, предметно-логічного і граматичного) значення, які виражаються як емоційні, експресивні, оцінні, експресивно-емоційні та функціональні відтінки та обмежують

використання стилістично маркованих мовних одиниць певними ситуаціями мовлення.

Проаналізувавши праці різних вчених (М.П. Брандес, Н.Г. Іщенко, Є. Петрищевої, В.Телії, М.Н. Кожиної та ін.) та визначивши їх погляди на це питання, ми здійснюватимемо класифікацію стилістично маркованих мовних одиниць з англійських монографій з інформаційних технологій тільки за такими двома групами слів – функціонально та стилістично марковані мовні одиниці.

До функціонально маркованої лексики належать слова, які повністю або переважно вживаються в тій чи іншій мовленнєвій сфері, що відповідає одному з функціональних стилів. Оскільки об'єктом нашого дослідження є наукова монографія, то ми будемо говорити про функціонально забарвлену лексику, притаманну науковому стилю. Серед функціонально маркованих мовних одиниць в англійських монографіях з інформаційних технологій виділяємо професійно марковані одиниці, які, в свою чергу, поділяються на:

1. Загальнонаукові терміни, сферою вживання яких, крім інформаційних технологій, є майже всі галузеві термінології: *analysis, device, system, concept, module, classification, implementation, program, phenomenon, infrastructure, innovation, paradigm*.

2. Міжгалузеві терміни, тобто терміни, які зустрічаються в споріднених, або у віддалених галузях. Так, в англійських монографіях зустрічаємо спільну термінологію галузі інформаційних технологій з термінологією математичних та фізичних наук: *application, equation, fractal, satellite, matrix, integral, algorithm, axis, spectrum, logarithm*, економічних та інших наук: *acquisition, management, protocol, agreement, transaction, trigger, framework, buffer, segment, filter*.

3. Вузькогалузеві або спеціальні терміни, які вживаються лише в одній галузі науки, тобто у галузі інформаційних технологій і вживаються вузьким колом фахівців: *cyberlaw, softwarecode, blog, search engine, flame war, bandwidth*,

instantion, cloud computing, broadband, server, backbone, drive, platter, domain, compiler, debugger, processor, spam, virus, gateway, incapsulation.

Стилістично маркована лексика репрезентована словами, у лексичному значенні яких, крім об'єктивно-понятійного значення є компоненти, що мають суб'єктивний характер, таку лексику називають конотативно маркованою, тому що вона є елементами емотивно-конотативного компоненту лексичного значення. Якщо лексика окремого індивідуума є емоційною, експресивною, образною, оцінною та ситуативно зумовленою, то вона детермінується стилістично забарвленою. Прийнято вважати, що більшість лексики науково-технічного стилю є нейтральною і характеризується вона такими позамовними чинниками як точність, науковість, логічність, не експресивність, однак є випадки, коли лексика набуває стилістичного забарвлення. Як зазначає М.Н. Кожина: «В зв'язку з масовістю науки з періоду науково-технічної революції стилістико-мовленнєва культура наукових творів, особливо науково-технічних, біднішає, усереднюється. Індивідуальні особливості стилю зберігаються зазвичай лише у текстах великих вчених. В цьому випадку стилю характерна виразність та використання образних засобів» [2, с. 302]. Проаналізувавши мовні одиниці, що зустрічаються в англійських монографіях з інформаційних технологій, ми можемо сказати, що проникнення стилістично маркованої (забарвленої) лексики в ці твори все ж таки спостерігається. Невелику кількість знайдених таких лексичних одиниць ми розподілили у такі групи:

1. Емоційна: *turmoil, potentially catastrophic levels.*

2. Експресивна: *the explosion of the Internet, tremendous success of the i-mode service, excessive deregulation, breakthrough, abundant array of information, apocalyptic way.*

3. Образна: *The robots are coming! We don't mean this in a scary, apocalyptic way, like in The Terminator or Battlestar Galactica, or in a tongue-in-cheek way, like in the Flight of the Conchords song "The Humans are Dead".*

4. Оцінна: *valuable enablers, relatively transparent and consultative compared to other infrastructure areas.*

Отже, в англійських монографіях з інформаційних технологій функціонально марковані та стилістично марковані мовні одиниці співіснують при безперечному та значному переважанні перших. У межах функціонально забарвленої лексики ми виділили загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні терміни та побачили, що найбільшу кількість у монографіях становлять саме вузькоспеціальні терміни, які позначають різноманітні поняття, процеси та явища галузі інформаційних технологій. Серед меншої кількості стилістично маркованих мовних одиниць, знайдених в англійських монографіях, виділяються мовні одиниці з експресивним та оцінним забарвленням.

Література:

1. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. – 3-изд., перераб. и доп. – М.: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
2. Кожина М.Н. Стилистика русского языка: [Электронный ресурс] учебник / М.Н. Кожина, Л.Р. Дускаева, В.А. Салимовский. – 4-е изд., стереотип. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2008. – 464 с.
3. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В.Н. Телия. – М.: Наука, 1986 – 142 с.

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ОБ'ЄДНАВЧЕ ПІДґРУНТЯ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМ

С.С. Коломієць

доцент, кандидат педагогічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

В динаміці розвитку сучасних наукових парадигм спостерігаються дві тенденції, одну з яких характеризують як поліпарадигмальність [3]. При цьому, на думку Поля Серію, «... у лінгвістиці (і загалом в гуманітарних науках) парадигми не змінюють і не відкидають одна одну, а накладаються одна на одну, співіснують, водночас ігноруючи одна одну.» [5, с. 52]. Іншими словами, поліпарадигматичність розглядається як позитивне явище, яке уможливорює поліаспектність лінгвістичних досліджень.

Інша тенденція сучасної лінгвістики фокусується на холістичному підході і визначається сучасними науковцями як синергетична парадигма, яка через інтеграцію міждисциплінарних зв'язків уможливорює динаміку розвитку від більш закритої парадигми мови через більш відкриту парадигму мовлення до широкої і багатогранної парадигми комунікації [2].

Розглядаючи зазначені тенденції, маємо дати визначення наукової парадигми.

Під науковою парадигмою слідом за Т. Куном розуміємо «...визнані усіма наукові досягнення, котрі протягом певного часу дають модель постановки проблем та їх розв'язання науковому суспільству.» [4, с.11].

Аналізуючи лінгвістичні наукові парадигми, слідом за І. Голубівською розглянемо різні інтерпретації мови, а саме, мова як знакова система, мова як член родини мов, мова як певний тип і характер, мова як система і структура, мова як засіб доступу до знань людини, мова як інструмент комунікації, мова як носій етнічної ментальності і культури, що, як зазначає науковець, свідчить про методологічну кризу у лінгвістичній науці, яка

проявляється в еkleктизмі найрізноманітніших підходів та методологічній невизначеності наукового мислення [1].

Зауважимо, що серед різноманітних підходів у будь якій науці завжди існує підхід, який найточніше відповідає соціальним і часовим вимірам. Такий підхід є об'єднувчим підґрунтям для наукових парадигм галузі. В сучасній лінгвістиці таким об'єднувчим підґрунтям різноманітних наукових парадигм може вважатись антропологічна парадигма, в центрі якої є пізнання людиною буття в аспекті різнопланових особистісно і соціально обумовлених інтересів і яка розглядає явища мови у тісному зв'язку з людиною.

Саме антропологічна парадигма є об'єднувчим підґрунтям для таких наукових парадигм як когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія, соціолінгвістика, прагмалінгвістика, дискурсологія, тощо. Таким чином, антропологічна парадигма може розглядатись як підґрунтя для утворення наукової мегапарадигми як в аспекті міждисциплінарних зв'язків з психологією, теорією комунікації, етнологією, культурологією, соціологією, семіотикою, так і в аспекті міждисциплінарності лінгвістичних парадигм з інваріантним об'єктом і варіантними предметами дослідження.

Тоді, на думку І. Голубовської, в рамках цієї мегапарадигми можливе виділення субпарадигм, кожна з яких характеризується власними методами і методиками наукового дослідження [1].

Прикладом такої субпарадигми, на наш погляд, може слугувати гендерна лінгвістика, позаяк гендерна дихотомія знаходить яскраву маніфестацію у всіх аспектах вживання мови. Зокрема, явище гендерної маркованості мовностилістичних засобів вивчається у контексті гендерної стилістики, яка порівняно недавно відділилася від традиційної стилістики завдяки накопиченню необхідного фактичного матеріалу та підвищення інтересу до проблеми лінгвістичної репрезентації гендерного аспекту.

У висновку зазначимо перспективність міждисциплінарного синергетичного підходу до інтегрування лінгвістичних наукових парадигм на

основі антропологічної парадигми як об'єднавчої у холістичному баченні сучасного етапу розвитку науки.

Література:

1. Голубовська І. Проблема методології лінгвістичних досліджень у міждисциплінарному висвітленні [Електронний ресурс] / І. Голубовська // *Studia linguistica*. – 2012. – Вип. 6(1). – С. 67-76. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2012_6\(1\)__14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2012_6(1)__14).
2. Каган М.С. О синергетическом подходе к построению современной онтологии / М.С. Каган // Синергетическая парадигма. Когнитивно-коммуникативные стратегии современного научного познания. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – С. 351–368.
3. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) / Е.С. Кубрякова // Язык и наука конца XX века. – М., 1995 – С. 167–171.
4. Кун Т. Структура научных революций / Томас Кун. – М.: Прогресс, 1977. – 300 с.
5. Серио П. В поисках четвертой парадигмы / П. Серио // Философия языка: в границах и вне границ. Т. 1. – Харьков: «Око», 1993. – С. 37–52.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ В ГАЛУЗІ ПРАВА: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Т.О. Кот

старший викладач,

Л.І. Шиліна

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Останнім часом актуальним стає дослідження впливу на зміст та форму текстів зовнішніх факторів. Відомо, що форма текстів може залежати від різноманітних факторів. Це і рівень освіти та світогляд, система уявлень укладачів текстів, різноманітні цілі, з якими тексти укладаються, соціальні

причини, коли для створення конкретних текстів виділяються різні обсяги часу та ресурсів, бажання укладачів текстів вплинути на читача або ж тільки зберегти, задокументувати факти у якомога більшій стислій формі.

Серед спеціальних текстів іноземною мовою свої особливості мають тексти в галузі права, до яких також можна віднести інші ділові тексти та документацію. Однією з основних особливостей таких текстів є особливість, пов'язана з традиціями та особливостями в галузі права різних країн.

З одного боку, в юридичних текстах, як в текстах, які побудовані за правилами логіки та призначені для точного відображення та підтвердження (документування) фактів, в різних країнах є багато спільного. З іншого боку, такі тексти розрізняються в залежності від географічних особливостей країни або місцевості, особливостей розвитку та застосування права в різних країнах. На форму ділових текстів та документації впливають також особливості мови (мов) конкретних країн.

Форма юридичних текстів може залежати також від призначення документа. Так, закони, які є суттєвими і важливими юридичними документами, в процесі їх прийняття можуть обговорюватись протягом тривалого часу, редагуватись, в роботі над ними беруть участь висококваліфіковані фахівці. Оскільки більшість законів публікується і вони призначені для застосування багатьма людьми, то текст законів має, як правило, літературну форму, тобто найбільш наближену до норм літературної мови.

Юридичні документи більш низького рівня можуть укладатись менш кваліфікованими фахівцями, іноді в них можливо спостерігати невміння автора коротко висловлювати свої думки (висвітлити питання). В таких документах може бути присутнім надлишок канцеляризмів, штампів, відхилень від мовної норми. В деяких текстах такого рівня можна зустріти фрази та терміни, які в інших областях мови не вживаються, або вживаються дуже обмежено, а деякі з них в інших (відмінних від юридичних) контекстах можуть мати інше значення [1]. Форма тексту також може залежати від намірів укладача. Це характерне і для юридичних текстів. Іноді юристи намагаються спеціально ускладнити

текст, щоб затримати розгляд справи, відволікти увагу читачів або слухачів від відповідних фактів (інформації), уникнути додаткових питань. Юристи, які працюють з клієнтами, іноді ускладнюють тексти, щоб створити враження про складність справи та завдяки цьому збільшити винагороду та продовжити свою співпрацю з клієнтами. Все це впливає на форму юридичних текстів та документації, може ускладнювати розуміння таких текстів, особливо для тих, хто працює з текстами іноземною мовою.

Таким чином, на форму текстів в галузі права можуть впливати багато фактів нелінгвістичного характеру. Тому перспективним для подальших досліджень може бути спостереження особливостей такого впливу на різні тексти.

Література:

1. Огиенко В.П., Кот Т.А. Подготовка студентов к чтению и переводу деловых текстов и документации // Литература, социология и культурология. Современные проблемы и перспективы развития / Literatura, socjologia i kulturoznawstwo. Współczesne problemy i perspektywy rozwoju" (30.01.2017 – 31.01.2017) – Варшава, 2017. – С. 115-116.

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПИСЬМОВИХ ТЕКСТІВ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Т.О. Кот

старший викладач,

Л.І. Шиліна

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

У зв'язку з розвитком сучасних засобів комунікації зростає інтерес до письмової форми мови, оскільки на практичному рівні багато людей зацікавлені фіксувати інформацію у найбільш оптимальній для конкретної

ситуації формі, тобто спостерігається потреба у якісних письмових текстах і у людях, здатних такі тексти створювати. Безперечно, для цього потрібно мати спеціальні знання та уміння, високий рівень загальної культури. Але задоволення такої потреби може стати проблематичним. Це пов'язано з деякими аспектами освітньої кризи, яка має місце в світі. В деяких, навіть технічно розвинутих країнах, може спостерігатися тенденція зниження інтересу до освіти (отримання знань), оскільки технічний розвиток і матеріальний добробут таких країн дозволяють багатьом людям забезпечувати своє життя, досягати життєвих і професійних цілей без глибокого вивчення окремих навчальних (академічних) дисциплін. Вузька спеціалізація дозволяє в значній кількості галузей діяльності досягати успіхів за рахунок розподілу відносно простих завдань між працівниками. Тобто в таких випадках для забезпечення свого життя та для професійного успіху можуть бути не потрібними великі знання та висока загальна культура.

Спостерігається також тенденція зростання кількості висококваліфікованих фахівців, кваліфікація яких дуже вузька, пов'язана з глибоким та досконалим засвоєнням знань з вузьких областей теорії та практики.

Безперечно, в системі освіти багатьох країн робляться відповідні кроки для подолання вищезгаданих проблем, проводяться заходи, орієнтовані на підготовку фахівця, здатного до вирішення різноманітних задач, з високим рівнем культури. Але економічні та соціальні умови також впливають на працівників, визначаючи потрібні або непотрібні їм знання та вміння.

З точки зору володіння письмовим мовленням на відповідному рівні також можуть спостерігатися свої проблеми. Ситуація може бути такою: або письмовою мовою на відповідному рівні володіє сам фахівець конкретної галузі, або ж функція письмового оформлення передається іншим фахівцям (журналісти, перекладачі, філологи-практики, редактори, секретарі тощо), тим, хто спеціально укладає текст або обробляє його, надає йому відповідну до конкретної ситуації форму. У зв'язку з цим виникає питання, яким фахівцям (в

першу чергу, немовних спеціалізацій теорії та практики) потрібно володіти відповідними формами письмової мови [1; 2]. В яких випадках таке володіння є найбільш оптимальним варіантом, наприклад, якщо від тонкощів викладення матеріалу залежить досягнення конкретних суттєвих цілей, а де підготовку або обробку тексту можливо передати (повністю або частково) фахівцю із спеціальною підготовкою (або навіть групі фахівців з поділом функцій, наприклад, укладач тексту, перекладач, редактор, коректор, тощо). Слід однак зазначити, що такий розподіл функцій більш характерний для текстів, які мають велике значення та відповідне фінансування. Тому, у сучасному світі, де, вже багато людей, зайнятих як особи вільної професії, з метою раціональної організації діяльності прагнуть оволодіти на доброму (відповідному) рівні рідною та іноземними мовами. Зокрема, до цього належить уміння укладати письмові тексти.

В той же час, будь-яка успішна діяльність все більше залежить від організації співпраці з іншими людьми. Таку співпрацю особа вільної професії може здійснювати за допомогою засобів сучасної комунікації. Створюється своєрідна мережа постійних або тимчасових співробітників. Тому і тут можуть бути залучені за необхідністю фахівці в області роботи з письмовими текстами [3]. Таким чином, в сучасному світі спостерігається різна мотивація оволодіння письмовою формою мови. В одних випадках фахівець має вміння укладання письмових текстів високого рівня, в інших – спеціально для цього залучаються інші фахівці. Існує також тенденція зниження вимог до якостей деяких текстів, в першу чергу, цінується вирішення комунікативної задачі. Це особливо можна бачити на прикладі іноземних мов (не рідних для користувачів), коли з соціальних (час потрібен для інших задач) та економічних причин до тексту висуваються невисокі вимоги.

Подальше дослідження за даною тематикою може здійснюватись для врахування ролі письмової форми мови в сучасному світі при визначенні змісту освіти та в індивідуальній роботі із студентами.

Література:

1. Васичкина О.Н. Особенности обучения письменной профессиональной коммуникации // *Lingua mobilis*. 2011. - №4 (30) - С.89-93.
2. Куимова М. В., Кобзева Н. А. Иноязычный письменный текст как основа обучения устной профессионально-ориентированной речи студентов лингвистических специальностей // *Молодой ученый*. — 2011. — №3. Т.2. — С. 19-21.
3. Щербина В.Н. Сетевые сообщества в ракурсе социологического анализа/ В.Н. Щербина. – Бердянск: Просвіта, 2001. – 228 с.

ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОГО КОНТРОЛЮ НА ЗАНЯТТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

А.Л. Котковець

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Ігрові та інтерактивні технології давно стали невід'ємною частиною навчального процесу та, незважаючи на це, не втрачають своїх провідних позицій. Дослідження ділових ігор неодноразово підтверджували ефективність їх використання на занятті англійської мови у вищих навчальних закладах. Важливим, але недостатньо вивченим аспектом є питання застосування ділової гри не лише як засобу розвитку мовних і мовленнєвих вмінь, а й засобу комунікативного контролю.

Контроль у навчанні англійської мови передбачає не тільки визначення рівня знань про систему мови, а, що набагато важливіше, – рівня володіння англомовною комунікативною компетентністю і, відповідно, рівня сформованості її складових (мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей) [2, с. 154-155]. Таким чином, комунікативний контроль забезпечує визначення здатності студентів

використовувати мову у процесі спілкування в англomовному середовищі у професійних ситуаціях. З цією метою викладач може застосовувати низку засобів, таких як роздавальний матеріал, мовний портфель, тести тощо. Та не слід недооцінювати ділову гру, що здатна слугувати ефективним засобом (як пакет завдань та навчальних матеріалів, що отримують студенти) та прийомом (навчально-практичне заняття) контролю рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності, оскільки виявляє ступінь засвоєння студентами мовного і мовленнєвого матеріалу. Ділова гра представляє собою навчально-практичне заняття, або частину заняття, що базується на моделюванні діяльності фахівців і керівників виробництва щодо розв'язання складної проблеми, прийняття певного рішення, пов'язаного з управлінням виробничим процесом [3, с. 187]. У процесі гри студенти беруть на себе певні професійні ролі та, спілкуючись англійською мовою у заданій робочій ситуації, приймають рішення та розв'язують поставлену проблему, результатом чого стає кінцевий продукт у вигляді письмового чи усного тексту (наприклад, план, проект, доповідь, договір, презентація тощо). Тематику ділової гри легко адаптувати до необхідної галузі знань та навчальної програми. Ділову гру можна розглядати як вид парного чи групового контролю, що полягає у виконанні студентами певного завдання та презентації результату. Протягом кожного етапу гри, а саме підготовчого, організаційного, власне ігрового та завершального [1, с. 10], викладач оцінює роботу студентів. Так на першому етапі, що полягає у формуванні готовності студентів до участі, контролюється виконання студентами підготовчих вправ та пошукових завдань. Це може бути письмовий чи усний контроль низки вправ для розвитку мовних та мовленнєвих вмінь. Організаційний етап, що передбачає ознайомлення студентів з темою, цілями та правилами гри, а також з ситуацією та ролями, дозволяє викладачеві визначити ступінь розуміння студентами інформації, отриманої англійською мовою. Етап проведення гри є ключовим для розвитку компетентностей та перевірки рівня їх сформованості. На цьому етапі студенти обговорюючи професійну ситуацію англійською мовою, складають діалоги, в процесі яких розробляють вирішення

поставленої задачі чи проблемного питання з подальшою презентацією кінцевого продукту, такого як проект нового механізму, деталі, споруди тощо. Викладачеві етап проведення гри дає змогу оцінити рівень володіння такими продуктивними та рецептивними компетентностями, як говоріння, письмо, аудіювання та інколи читання, якщо вирішення проблеми вимагає пошуку додаткової інформації. Основними критеріями оцінювання [2, с. 171], на які орієнтується викладач для контролю рівня сформованості вищезгаданих компетентностей, є повнота відображення теми, ситуації у діалозі; рівень самостійності у формулюванні висловлень та вираження точки зору; правильність та різноманітність вживання мовних засобів у діалозі та презентації продукту. Серед кількісних показників, що безпосередньо впливають на оцінку роботи студентів, є обсяг та швидкість усного чи письмового висловлювання. На етапі аналізу й узагальнення відбувається обговорення результатів гри та досягнень студентів; аналіз помилок; оцінювання та підведення підсумків, надання рекомендацій та побажань. Студентам слід дати можливість самостійно оцінити власну роботу та роботу інших учасників. Контроль та оцінювання з боку викладача проводиться на основі роботи студентів протягом усієї гри та з врахуванням внеску кожного окремого учасника. Об'єктами контролю у діловій грі є вміння і навички у читанні, говорінні, письмі та аудіюванні, а також комунікативні здібності, що включають вміння студентів починати та підтримувати діалог; висловлювати та відстоювати свою точку зору; погоджуватися, заперечувати, переконувати; ставити запитання та давати відповіді; володіти стратегіями спілкування та ін. Відповідно до встановленої у закладі системи оцінювання та максимальної кількості балів на занятті чи за окремий вид роботи, викладач самостійно більш детально розробляє критерії та параметри контролю.

Тож, ділова гра на занятті англійської мови володіє значним потенціалом. Використання такої навчальної технології дозволяє поживити процес вивчення мови, оскільки підвищена зацікавленість студентів сприяє кращому засвоєнню знань і розвитку вмінь. Слід підкреслити, що ділова гра є засобом розвитку

англомовних мовних та мовленнєвих вмінь, комунікативних здібностей, логічного і критичного мислення, а також є ефективним прийомом контролю рівня сформованості відповідних компетентностей.

Література:

1. Волкова Л. В. Педагогічна технологія застосування ділової гри у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів фінансово-економічного профілю: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Людмила Вікторівна Волкова; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2006. – 25 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / під загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / М. М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ БОГ У РОМАНІ БЕРНАРА ВЕРБЕРА «NOUS, LES DIEUX»

І.В. Кривенець

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

На сьогодні питання моделювання концепту та вивчення пов'язаних з ним явищ перебуває в центрі уваги когнітивістів теоретичного й експериментального напрямків. Дослідження місця, ролі та засобів актуалізації концептів, зокрема у художньому тексті, викладено у роботах сучасних вітчизняних науковців (Ж.В. Буць, О.П. Воробйова, О.М. Кагановська, Г.М. Каратєєва, А.М. Приходько, О.О. Селіванова та ін.). Засоби імплікації

концептів та їх взаємозв'язки всередині однієї концептосфери у творах жанру фантастики вивчали С.Б. Фоміна, К.Ю. Комісаренко, У. Левко, І. Кияк. Усе вище викладене обумовлює **актуальність** нашої наукової розвідки.

За **мету** ми ставимо окреслити засоби актуалізації концепту БОГ у романі Б. Вербера «*Nous, les dieux*».

Об'єктом дослідження слугують мовні засоби імплікації концепту БОГ у текстовій площині роману Б. Вербера «*Nous, les dieux*».

Реалізація поставленої мети передбачає визначення лексико-семантичних та стилістичних засобів актуалізації концепту БОГ у романі Б. Вербера «*Nous, les dieux*».

Вагомим внеском у вивчення концепту, в межах лінгвокогнітивного підходу до його дослідження, слугували наукові доробки таких вчених як О.С. Кубрякова, Ю.С. Степанов, А.П. Бабушкін, А.Й. Стернін та ін. За словниковою статтею, концепт – «це одиниця ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, що відображена в людській психіці» [2].

Послугуючись тлумаченням терміну «концепт», запропонованим Г.Є. Гуляєвою, у нашій роботі ми розуміємо його як «оперативно-змістовну одиницю свідомості, репрезентовану/нерепрезентовану в мові, яка є культурно зумовленою і відображає комплекс усіх уявлень та асоціацій, що виникають у носія мови у зв'язку з певним явищем дійсності» [1, с. 241]. Таке визначення розкриває подвійну структуру концепту (психологічну та мовну), яка втілює в ньому культурологічні уявлення носія мови про світ та лексико-семантичне наповнення.

Враховуючи сюжетний задум Б. Вербера, який у творі висуває власну філософську гіпотезу щодо створення світу, поняття БОГ в обраному для дослідження романі, відіграє концептотворчу роль. Концептуальний підхід до дослідження обраного твору обумовлює особливу увагу до його сильних позицій, які відіграють концептоідентифікувальну роль. Лексико-семантичний

аналіз назви роману «Nous, les dieux» виявив, що іменник *dieu* n.m. («dans les religions monothéistes, être suprême, créateur de toutes choses et sauveur du monde» [3]) набуває концептуального навантаження. У романі відчувається своєрідне сприйняття автором лексеми *dieu* n.m., адже у тексті акцентується увага не на її класичному релігійному семантичному наповненні (*être suprême*), а виділяється конотація створення (*créateur*).

Особливого значення в актуалізації концепту БОГ у романі «Nous, les dieux» посідають синоніми, кожен з яких проявляє свою стилістичну своєрідність, має особливий смисловий відтінок.

Qu'y a-t-il donc là-haut ?

Vincent Van Gogh est le premier à me répondre :

— *Du gris mêlé à des reflets mordorés orange et bleus.*

Mata Hari souffle :

— *Un mystère.*

Georges Méliès renchérit :

— *Une magie.*

Gustave Eiffel énonce à mi-voix :

— *L'Architecte de l'Univers.*

Simone Signoret ajoute :

— *Le Producteur du film.*

Marie Curie rêve :

— *Le Principe Ultime.*

Sarah Bernhardt hésite :

— ... *Nous sommes à Olympie. Serait-ce... Zeus ?* [4, с.32]

Герої роману мріють дізнатися хто або що знаходиться на вершині гори та висловлюють свої припущення: *Du gris mêlé à des reflets mordorés orange et bleus, un mystère, une magie, L'Architecte de l'Univers, Le Producteur du film, Le Principe Ultime, Zeus*. Семантичний аналіз цих лексичних одиниць та виразів показав, що вони розташовані у певній послідовності, а саме від найабстрактнішого (*Du gris*) до найбільш конкретного (*Zeus*). Вільне

синтаксичне словосполучення *Du gris mêlé à des reflets mordorés orange et bleus* виступає найменш чітким, абстрактним заміщенням поняття Бог. На нашу думку, абстрактність цього вислову досягається саме нагромадженням у вислові епітетів, що позначають назви кольорів: *gris, mordorés, orange, bleus*, а також вживанням лексичних одиниць *mêler* v. – поєднувати, змішувати, та *reflets* (n., m., pl.) – відблиски, які мають спільну сему нечіткість, неясність. Синонімічними вважаємо лексичні одиниці *mystère* (n., m.) – таїнство, містерія, та *magie* (n., f.) – магія, адже їх спільною семою виступає "загадка". Для абстрактнішого найменування Бога, автор використовує перифрази *l'Architecte de l'Univers* (Архітектор Всесвіту), *le Producteur du film* (Режисер фільму), *le Principe Ultime* (Основа всього), які вважаємо контекстуальними синонімами. Найбільш конкретне визначення того, хто живе на вершині гори Олімп, досягається використанням іменника, а саме теоніму *Zeus* (Зевс) – головний бог давньогрецької міфології. Аналіз вибірки унаочнює семантичні модифікації понятійного складника концепту БОГ, що вербалізовані у розташованих у певному порядку синонімах, а саме у напрямку наростання інтонаційно-сислового напруження – градація висхідна (клімакс). Дискусія героїв твору, в якій вони намагались ідентифікувати мешканця вершини гори Олімп завершується припущенням одного з персонажів: *Rien du tout* (зовсім нічого). Антонімічне значення вислову відносно інших номінацій, створює контрастивний ефект і тим самим нівелює стилістичну фігуру клімакс.

Отже, доходимо висновку, що лексико-семантичними особливостями актуалізації концепту БОГ виступають лексичні одиниці, що належать до одного синонімічного ряду та мають такі спільні семи як загадка (*un mystère, une magie*), невизначеність (*Du gris mêlé à des reflets mordorés orange et bleus, Rien du tout*) та велич (*L'Architecte de l'Univers, Le Producteur du film, Le Principe Ultime, Zeus*). До вербальних засобів імплікації досліджуваного концепту відносимо використання іменників, що позначають назву кольору, абстрактні поняття та топоніми. Серед стилістичних особливостей виокремлюємо

вживання перифраз та епітетів, які увиразнюють та збагачують мовленнєву сутність досліджуваного концепту та авторського стилю в цілому.

Література:

1. Гуляева Г. Е. Наглядно-чувственный образ концептов солнце, луна, звезды в творчестве К. Кинчева [Електронний ресурс] / Известия Уральск. гос. ун-та. Гуманитарные науки. Филология. – 2007. – Вып. 13, № 49. – С. 241–247. – Режим доступу:
[http://www.proceedings.usu.ru/?base=mag/0049\(01_13/2007\)&xsl=showArticle.xml&id=a23&doc=/content.jsp](http://www.proceedings.usu.ru/?base=mag/0049(01_13/2007)&xsl=showArticle.xml&id=a23&doc=/content.jsp).
2. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
3. Словник Larousse [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.larousse/fr>.
4. Werber B. Nous, les dieux [Електронний ресурс] /Bernard Werber. – Режим доступу: http://frekb.ru/wp-content/uploads/2013/10/WerberBernard-Cycle-des-Dieux-1Nous-les-Dieux2004.OCR_.French.ebook_.AlexandriZ.pdf.

РУСИФІКАЦІЯ РОЗМОВНОЇ СФЕРИ: ЧИННИКИ ТА НАСЛІДКИ

С.М. Кривенко

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Причиною ускладнення мовної ситуації в державі є зміни в соціальному та економічному житті країни, демографічні проблеми, культурно-історичні, соціолінгвістичні чинники. Нині у Верховній Раді України подано до розгляду три законопроекти, що стосуються державної мови. Нагальна потреба законодавчого врегулювання мовного питання зумовлена справді загрозливим

становищем української мови в розмовній сфері, професійно-виробничій діяльності. На особливу увагу заслуговує перехід тих, хто зазвичай розмовляє українською, на російську мову. На наш погляд, головними чинниками такого перемикання мовного коду є низка факторів.

1. Українсько-російський білінгвізм, формування й розвиток якого відбувався під тиском асиміляційної політики Російської імперії в обох її іпостасях – самодержавній і комуністичній.

Недостатньо виважена державна мовна політика, а також політичні гасла на кшталт *одна країна – дві мови, єдина країна – єдина страна* – руйнівні за своїм характером, оскільки пропагують та легітимізують двомовність і тому мають негативні наслідки для суспільства. За три роки використання слогана «єдина страна» відбулася більша деукраїнізація, ніж за попередні десять [4, с. 18]. У наукових працях і підручниках позірне підкреслення спорідненості української мови з російською посилює конфлікт, що характеризує сучасну мовну ситуацію України. На думку Л. Масенко, стан масової двомовності України має асиметричний характер, оскільки до білінгвів різного типу належать переважно українці, тоді як мовній поведінці росіян кодові перемикання не властиві, що, власне, і є поштовхом до витіснення української мови російською.

Вагомим вважаємо твердження дослідниці, що національна мова, культура й ідентичність становлять нерозривну цілісність і успіх будівництва самостійної держави залежатиме від того, чи зможе керівна еліта надати мовному розвитку країни зворотного напрямку, тобто переорієнтувати нинішню російсько-українську двомовність на поступове зростання груп ситуативних двомовців за рахунок російських одномовців із подальшим формуванням і розширенням україномовних середовищ [2, с. 130 – 147].

На окрему увагу заслуговує феномен мішаного українсько-російського мовлення, відомого під назвою суржик, що утворився під тиском російськомовного домінування в міських середовищах. Досі потребує розв'язання проблема кваліфікації суржиків, визначення його місця в системі

усно-розмовних форм побутування мови, виявлення співвідношення елементів кожної з мов, що беруть участь у його творенні, а також характеру їхньої сполучуваності.

Російська мова заступає українську в природних і таких необхідних для розвитку будь-якої мови живих формах усного мовлення – соціолекті, сленгу, жаргону. Масштаби цього явища загрожують існуванню української мови. Про це неодноразово попереджав Ю. Шевельов, який указував на факти недорозвиненості урбаністичних форм комунікації як ознаки ненормального стану, у якому перебувала українська мова: «Міський сленг, відмінний від російського (за винятком звичайних фонетичних субстанцій), фактично не існує в сучасній українській мові. Сленг здебільшого не включається до радянських словників, але для української мови доволі численні приклади можуть бути виявлені в деяких творах красного письменства» [5, с. 327-328]. На думку Ю. Шевельова, відсутність власного міського сленгу і спричинила широке побутування в Україні суржику. Нестачу міських сленгізмів інтелігенція частково компенсувала тим, що вкраплювала в розмовну мову російські слова й вислови, надаючи їм іронічного відтінку. Саме в розвитку й активному функціонуванні сленгу вчений вбачав джерела оновлення і збагачення мови: «Міський сленг належить до найактивніших прошарків сучасних мов і має найвищі шанси вижити, якщо брати його en masse, а не говорити про окремі слова», він «націлений у майбуття мови». І застерігав, що «брак цього шару в сучасній мові ставить під сумнів майбутнє цієї мови» [5, с. 328]. Проте, як бачимо, порушена ще у 80-х рр. ХХ ст. проблема залишається актуальною.

2. Регіональний та урбанізаційний фактори. Різні регіони країни потребують різних стратегій і тактик мовно-культурної політики. Урбанізація мала в Україні суто російськомовний характер, унаслідок чого витворювалося своєрідне протистояння міста і села, формування мовного бар'єру як константної величини. Через відсутність української мови в місті тут не міг утворитися найбільш значущий елемент урбанізації мови – міський український наддіалект [1, с. 194].

3. Різні демографічні та соціальні групи. Люди однієї професії або одного вузького кола спілкування нерідко утворюють досить замкнені групи, які використовують українську чи російську мову або використовують їх по черзі. Важливою є спосіб представлення мовної поведінки цих груп у публічній сфері. Через хибну політику телеканалів у пересічного українця створюється враження про престижність російської як мови фахівців найвищої кваліфікації. Істотний вплив має запрошення у популярні телепередачі російськомовних експертів. Така практика є звичною, наприклад, для ранкових ефірів на телеканалі «1+1», де ведучі розмовляють українською, проте фахівці, що дають різноманітні рекомендації глядачам, переважно російськомовні. Ба більше, задля спілкування з ними і ведучі переходять на російську.

4. Соціальна роль (значимість) індивідуума. Можемо говорити й про зумовленість характеру мовлення й мовної поведінки типом виконуваної ним соціальної ролі. У кожній ситуації людина може займати різну позицію: бути співрозмовником «на рівних» або ж відчувати свою «вищість» над партнером з комунікації чи навпаки, свою підлеглість йому. Це також є підставою для перемикання мовного коду.

Соціальна природа переходу на іншу мову є природною адаптацією до умов, у які потрапляє суб'єкт аби стати «таким, як усі» та «своїм». Виникає потреба бути прийнятим до спільноти та бути визнаним нею, що є однією із засадничих потреб людини. Причиною відмови мешканців русифікованих міст України розмовляти українською мовою в публічному просторі, на його думку, не є незрозуміння, оскільки інколи вони все ж нею користуються. Носієві української мови, що потрапив до такого середовища, воно видається однорідним, цілком позбавленим українського духу [3].

Отже, сучасна мовна ситуація в Україні є безпосереднім відображенням політичних, соціально-економічних, культурно-історичних трансформацій у суспільстві. Мовна поведінка українців зазнає впливу всіх цих процесів. Перехід україномовних українців на російську в розмовній і професійно-виробничій сферах відбувається з різних причин та за різних обставин,

провокуючи низку нових проблем і суперечностей, які стають перешкодою на шляху до створення повноцінного україномовного середовища.

Література:

1. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : [монографія] / А. Загнітко /. – Вид. 2-ге випр. і доп. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 219 с.
2. Масенко Л. Українська мова в соціолінгвістичному аспекті / Л. Масенко // Студії з україністики : зб. наук. пр. – К.: Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка. – 2004. – Вип. 6. – С. 130–147.
3. Стуканов С. Чому україномовні українці переходять на російську? Спроба аналізу [Електронний ресурс] / С. Стуканов. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/40153/Chomu_ukrajinomovni_ukrajinci_perehodat_na_rosijsku_Sproba. – Назва з екрана.
4. Чи можлива безконфліктна українізація України // Країна. – 2016. – № 47 (8 груд.). – С. 18.
5. Шевельов Ю. Вибрані праці : у 2 кн. / Ю. Шевельов. – Кн. I : Мовознавство / упоряд. Л. Масенко. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 583 с.

ВІДТВОРЕННЯ КОГЕЗІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ

Т.В. Крилова

доцент, кандидат філологічних наук,

Л.П. Заруцька

магістрант,

Національний авіаційний університет

Як відомо, успішність перекладу залежить від його сприймання цільовою аудиторією. При цьому, важливе значення має аналіз ролі категорії зв'язності тексту. Дана текстова категорія належить до найбільш значущих за своєю

природою лінгвістичних категорій, оскільки забезпечує функціонування тексту як цілісного структурно-семантичного утворення. Категорію зв'язності дослідники кваліфікують як семантико-структурну єдність текстових компонентів, що відображає дихотомію глибинної і поверхової структур тексту, що включає поняття когерентності – внутрішньої змістової зв'язності між одиницями тексту та когезії – зовнішньої зв'язності між текстовими одиницями, формально репрезентованої засобами мови (І.Р. Гальперін, В.А. Кухаренко, Н.С. Валгіна, О.О. Селіванова, Т.В. Милевська, Л.І. Кручиніна, К. Кожевникова, В.Л. Рінберг, ван Дейк, М. Галлідей, Р. Газан). В останні роки здобули популярності дослідження способів відображення засобів когезії в перекладі та встановлення меж адекватності відтворення засобів когезії англomовного тексту українською мовою. Досить вичерпно питання відтворення зв'язності тексту в перекладі висвітлене в працях В.Н. Комісарова, О.Д. Швейцера, Р. Якобсона, Я.Й. Рецкера, А. Нойберта, Г. Шрева. Встановлено, що зв'язність залежить від типу тексту, і когезійні стратегії творення різних за жанром текстів спираються на системно заданий комплекс своїх актуалізаторів, залежно від жанрово релевантних умов тексту, у тому чи іншому тексті комунікативно релевантними є ідіостильові та соціодискурсивні чинники. (І.Р. Гальперін, Л.І. Кручиніна, А. Нойберт, О.В. Кондратьєва, С.М. Рибачок). Тому перспективною видається розробка підходів до аналізу зв'язності тексту, встановлення кореляції між засобами когезії текстів, що належать до різних жанрів, та способами їх відтворення в перекладі, зокрема, англomовних фахових текстів з економіки, які з огляду на певну складність вербальної репрезентації економічних знань, системної організації, засобів вираження потребують подальших наукових розвідок.

Вияви когезії в економічних текстах зумовлені логіко-смісловою системою наукового викладу інформації, яка актуалізується за допомогою різних типів когезійних зв'язків. Продуктивними втілювачами когезійних стратегій навчальних економічних текстів є повні та варіативні повтори термінів, повтори головних інформаційних характеристик дефініцій, описові пояснення наукових понять, заповнення синтаксично сильних позицій домінуючими фаховими термінами,

певний комплекс синтаксичних прийомів [4]. Причому вживання термінологічної лексики в сильних синтаксичних позиціях є одним із суттєвих когезійних виявів у всіх фахових текстах, де повтори спрощують сприйняття структури та змісту фахового тексту, полегшують процес його адекватного декодування, психологічно сприяють утриманню уваги адресата на ключових моментах повідомлюваного.

Створення тексту перекладу розпочинається з вибору елементів у поверхневій структурі тексту. Здійснення модифікацій поверхні цільового тексту відбувається завдяки розумінню перекладачем структури когерентності оригіналу та особливостей когезії даного типу тексту. Аналіз українського перекладу економічних текстів показує, що в них зазвичай застосовуються всі види когезії, лексичні (повтор, синонімія, гіпонімія, та коллокація) та граматичні (референція, субституція, еліпсис та кон'юнкція), проте, вони можуть відрізнятися від когезивних засобів англійського тексту, адже в дискурсі перекладного твору зв'язність фактично конструюється наново, використовуючи відношення концепцій у дискурсі вихідного твору як основу: (1) *Microeconomics is the study of how households and firms make decisions and how these decisionmakers interact in the marketplace. A central principle of microeconomics is that households and firms optimize – they do the best they can for themselves given their objectives and the constraints they face* [3, с. 13]. *Мікроекономіка – це наука, яка вивчає процеси ухвалення рішень домогосподарствами і фірмами та їх взаємодію на ринку. Фундаментальний принцип мікроекономіки полягає в тому, що фірми і домогосподарства оптимізують свої рішення, тобто вони обирають найкращі з можливих рішень на підставі своїх цілей і наявних можливостей* [1, с. 44]. Даний приклад ілюструє застосування повторів як в оригіналі так і в перекладному варіанті (*microeconomics, households and firms; мікроекономіка, фірми і домогосподарства*), особову референцію (*households and firms – they, their; фірми і домогосподарства – їх, свої, вони, своїх*). В ВТ автор вжив слово *decisionmakers*, щоб уникнути зайвого повтору *households and firms*. Щоб уникнути повтору українською мовою, перекладач замість слів *фірми і домогосподарства* вжив займенник *їх*. (2) *How should economists aggregate the*

many prices in the economy into a single index that reliably measures the price level? They could simply compute an average of all prices [3, с. 32]. – Як економісти об'єднують величезну кількість цін в економіці в один показник, який надійно вимірює рівень цін? Можна було б просто обчислити середнє значення усіх цін [1, с.62]. Речення зв'язані особою референцією (*economists - they*), в перекладі: цей засіб відсутній, натомість використане безособове речення. Також зв'язність забезпечують повтори (*price - ціна*), антонімія (*many – single; величезну кількість – один*). (3) *Although most goods and services are valued at their market prices when computing GDP, some are not sold in the marketplace and therefore do not have market prices* [3, с. 21]. – Більшість товарів і послуг враховують у ВВП за їхніми ринковими цінами. Проте деякі товари і послуги не продаються на ринках і тому не мають ринкової ціни. [1, с. 52]. В англійському реченні використані наступні засоби когезії: лексичний повтор (*market prices*), еліпсис (*some* відноситься до *goods and services*), кон'юнкція (сполучник *and* та сполучні слова *although, therefore*), часткова антонімія (*most- some*). В перекладі спостерігаємо трансформацію заміни, тому ці засоби дещо різняться: повтор (*товари і послуги; ринкові ціни*), кон'юнкція (*проте, тому*), антонімія (*більшість-деякі*). (4) *Both firms and households purchase investment goods. Firms buy investment goods to add to their stock of capital and to replace existing capital as it wears out. Households buy new houses, which are also part of investment* [3, с. 62]. – І фірми, і домогосподарства купують інвестиційні товари. Фірми купують інвестиційні товари, щоб збільшити обсяг свого капіталу і відшкодувати зношений капітал. Домашні господарства купують нові будинки, що також є частиною інвестицій [1, с. 86]. В даному прикладі спостерігаємо наступні засоби когезії: повтор лексики (*firms, households, investment goods; фірми, домогосподарства, інвестиційні товари*), кон'юнкцію (*both, and, also; і, також*), синонімію (*purchase - buy*), яка в перекладі відсутня, і замінена повтором слова *купують*.

Отже аналіз прикладів відтворення когезії в перекладі дає змогу стверджувати, що реструктуризації поверхневої структури тексту під час

перекладу неминучі, оскільки правила когезії в різних мовах не збігаються. Засоби забезпечення зв'язності тексту можуть змінюватися в процесі його перекладу відповідно до правил когезії цільової мови. При цьому, успішному перекладу наукового тексту сприяє змістовний аналіз перекладачем засобів когезії вихідного тексту, встановлення кореляції між засобами формування зв'язності текстів, що належать до різних жанрів, адже їх розуміння сприяє їх еквівалентному відтворенню в перекладному тексті.

Література:

1. Манків Грегори Н. Макроекономіка: Підручник для України: Пер. з англ. / Степан Панчишин (наук.ред.пер.). – К.: Основи, 2000. – 588 с.
2. Кондратьєва О.В. Роль і місце когезії і когерентності у забезпеченні адекватності наукового перекладного тексту / О.В. Кондратьєва // Нова філологія: зб. наук. пр. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – № 45. – С. 205–209.
3. Рибачок С. М. Когезія і когерентність в англomовному науковому тексті // Іноземна філологія. - 1999. - Вип. 111. - С. 156–162.
4. Mankiw N. Gregory. Macroeconomics. – N.Y.: Worth Publishers, 1992. – 514 p.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Є.С. Крюкова

старший викладач, кандидат педагогічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

В умовах глобалізації міжнародних контактів, соціальних, економічних та політичних перетворень, що відбуваються в Україні актуалізували модернізацію системи вищої освіти і викладання іноземних мов.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, основними напрямками оновлення змісту вищої освіти є: особистісна орієнтація системи освіти, пріоритет національних цінностей, забезпечення якості освіти на основі

новітніх досягнень науки, культури і соціальної практики. Формується тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування. Для більшості фахівців у сфері викладання іноземних мов інноваційність розглядається як комунікативність. Отже, методичним змістом сучасного заняття з іноземної мови має бути комунікативність та формування у студентів відповідної комунікативної компетенції, яка визначається як уміння ефективно застосовувати знання в різноманітних умовах професійного спілкування з різними комунікантами та здатність користуватися мовою залежно від конкретної ситуації [1, с. 65].

Інновації у вищій освіті класифікують на наступні категорії: за сферою застосування – інновації в змісті вищої освіти (нові методичні посібники, програми), інновації в методиці викладання та виховання студентів, інновації в організації педагогічного процесу, інновації в керівництві вищою освітою; за розмахом – локальні, системні; за потенціалом змін – аналітичні, синтетичні, модифікаційні, комбінаційні інновації; за сферою застосування – теоретичні та практичні інновації; за можливістю передбачення – очікувані та раптові інновації.

У контексті інноваційних технологій часто постає питання інноваційної діяльності та інноваційної компетентності педагога. За результатами аналізу науково-педагогічної літератури, було визначено «інноваційну діяльність викладача» як складне цілісне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, які відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів та спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної системи роботи.

Варто зазначити, що у сучасній літературі не достатньо розроблено концептуальні й технологічні положення змісту, процедури та критеріїв визначення рівнів готовності майбутнього педагога до роботи в умовах інновацій при викладанні іноземних мов.

Готовність викладача іноземної мови до інноваційної діяльності здебільшого обумовлена його власним досвідом, гнучкістю та креативністю мислення, прагненням до самовдосконалення: добре розвинутими мотиваційним, емоційно-вольовим, пізнавальним та когнітивним компонентом педагогічної компетентності викладачів. На підставі аналізу літератури визначено науково-методичні засади впровадження інноваційних технологій в навчальний процес вищої школи:

1) філософсько-методологічні засади. Вони основані на філософських ідеях (свободи, сенсу і способу життя, права, цінностей та ідеалів людини, альтруїзму, благодійності, суспільної діяльності, допомоги), загальнофілософських принципах (об'єктивності, всебічності, конкретності, суперечності, детермінізму) і науково-методологічних підходах: системному, гносеологічному, комплексному, особистісному, діяльнісному, єдності свідомості й діяльності, акмеологічному, синергетичному з використанням філософських категорій, понять, теорій;

2) конкретно-наукові методи навчального процесу у вищій школі, що розкривають концептуальні основи педагогіки вищої школи як науки, професійної діяльності, галузей практичного застосування теоретичного та емпіричного знання у професійній підготовці викладачів ВНЗ засобами інноваційних технологій;

3) конкретно-наукові методи інноваційних технологій інтерактивного навчання, що мають свою мету, вимоги до застосування, класифікаційні ознаки (мікротехнології, модульно-локальні, макротехнології, метатехнології); визначається як навчання на принципах цілепокладання, цілеспрямованості, активності, проблемності, професійної спрямованості, професійної самоідентифікації та особистісного, діяльнісного, діалогічного, аксіологічного, акмеологічного, гносеологічного, практичного підходів.

Література:

1. Романова О.В. Модель формирования профессиональной компетентности учителя / О.В. Романова // Педагогика. – 2012. – № 2. – С. 63–70.

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ РОЗГЛЯДУ ТЕКСТУ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

С.С. Кулєзньова

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Текст, який є продуктом соціальної та мовленнєвої діяльності людини, знаходиться завжди у полі зору науковців різних напрямків досліджень. Логічним на сучасному етапі розвитку філологічних наук є розгляд тексту у комунікативно-прагматичному аспекті, з позицій функціональної стилістики, соціолінгвістики та інших. Фактично, дихотомія «дискурс - текст» є головним базисом вивчення всіх аспектів створення будь-якого тексту в широкому спектрі діяльності людини. Дискурс, по суті, є поєднанням всіх екстралінгвістичних факторів, які впливають на добір відповідних мовних та мовленнєвих засобів для досягнення мети, яку поставив перед собою автор усного або письмового тексту.

Для нашої розвідки важливими є три основні напрямки дослідження тексту, а саме з позицій комунікативно-прагматичного аспекту, з урахуванням понять функціонального стилю та з точки зору вибору комунікативних стратегій.

Оскільки завданням нашої розвідки не є всебічний огляд сучасних тенденцій дослідження дискурсу та тексту, ми відзначимо лише теорію Д. Хаймса, який ще у 70-х роках минулого століття наголошував на необхідності дослідження «мовленнєвих подій» (speech events) різних культур. Він розробив етнографічну, а потім і культурно-комунікативну модель і запропонував класифікаційну сітку – **SPEAKING grid**, складовими якої є такі компоненти комунікації: **S** - *scene*, **P** - *participants*, **E** - *ends*, **A** - *act sequence*, **K** – *key colouring and manner of speech*, **I** - *instrumentalities*, **N** - *norms of interaction*, **G** – *genre* [5].

Важливим для сучасного стану вивчення закономірностей побудови та функціонування тексту є поняття функціонального стилю, яке тісно пов'язане з теорією Д. Хаймса. Серед визначень функціонального стилю ми зупинимось на підході К. Долініна, який визначив стиль як *загальне семіотичне поняття*, стиль як *лінгвістичне поняття*, стиль як *властивість висловлення* (фрази), *стиль тексту* і відповідно виділив чотири стилістики: стилістику мови, або описову; функціональну стилістику; стилістику індивідуального мовлення і стилістику сприйняття [2, с. 55–75]. У рамках визначення стилю як лінгвістичного поняття він наголошує на необхідності розуміння мови як системи; врахування мовної діяльності як одного із важливих компонентів успішного спілкування; а також мовців як суб'єктів і об'єктів мовної діяльності та текстів і висловлювань як продуктів мовної діяльності. Таким чином функціональний стиль можна розглядати як соціально обумовлений спосіб використання мови, принцип вибору і комбінування мовних засобів, що забезпечує виконання завдань автора усного чи письмового повідомлення.

Ще одним із вагомих напрямків вивчення тексту є дослідження використання комунікативних стратегій як засіб реалізації та вирішення комунікативних завдань. О.С. Іссерс розглядає мовленнєву комунікацію як стратегічний процес, базисом якого є вибір оптимальних мовних ресурсів. На її думку мовленнєва стратегія – це комплекс мовленнєвих дій, які направлені на досягнення комунікативної мети. Тому, конструювання зв'язного тексту, як стратегічний вибір одиниць різних рівнів та засобів їх організації для рішення комунікативної задачі мовця, будується на розумінні та прогнозі майбутньої комунікації, причому слід враховувати, що планування мовленнєвої поведінки – це частина інтерактивного процесу, в якому текст повідомлення активно інтерпретується адресатом. Отже, стратегія з самого початку накладає певні обмеження на можливий обсяг інформації та вибір мовних засобів [4, с. 105].

Кожний із функціональних стилів складається з під-стилів. У нашій розвідці ми зосередимось на дипломатичному під-стилі офіційно-ділового стилю. З точки зору добору і функціонування комунікативних стратегій

цікавим є розгляд саме мови дипломатії у таких жанрах дипломатичного підстилю як інтерв'ю та коментарі. Проблема уніфікації комунікативних стратегій є актуальною, адже в залежності від напрямку свого дослідження, науковці пропонують власні групи комунікативних стратегій. Зазначимо, наприклад, систему А.Д. Белової, яка в основі має набір опозицій: універсальні – етнічно-специфічні, загальноживані – індивідуальні, загальноживані – статусно-зумовлені і т.д. [1, с.14]. Крім того, в залежності від стилю, підстилю та жанрів виділяються стратегії аргументації, переконання, презентації, опоннування та ін.

Найзагальнішою є класифікація Т. ван Дейка та В. Кінча, які з огляду на характер процесів породження й розуміння дискурсу виокремили: пропозиційні стратегії; стратегії локальної когерентності; макростратегії, схематичні стратегії; продукційні стратегії, які ведуть до формулювання поверхневих структур із різними семантичними, прагматичними і контекстуальними даними; стилістичні стратегії, що дають змогу добирати та інтерпретувати мовні засоби з огляду на тип тексту та контекстуальну інформацію (тип ситуації, рівень формальності спілкування, типи учасників, характер спільних цілей); риторичні стратегії, які сприяють ефективності дискурсу і комунікації; невербальні стратегії; конверсаційні (розмовні) стратегії, які реалізують соціальні і комунікативні функції дискурсивних одиниць. Саме конверсаційні стратегії визначають семантичний, стилістичний та прагматичний вибір мовця. Наприклад, стратегія ввічливості накладає певні обмеження на семантичний зміст висловлювань, їхнє стилістичне оформлення, а також на використання мовленнєвих актів [3, с.163-172].

Важливість комунікативних стратегій пояснюється тим, що виявлення та класифікація комунікативних тактик, якими користуються адресант і адресат у межах діалогічного дискурсу, уможливають зрозуміння прагматичних умов успішного міжособистісного спілкування. Таким чином, поліаспектний підхід є фактором всебічного і глибокого аналізу текстової діяльності.

Перспективи подальших розвідок у дослідженні цієї проблеми вбачаємо у використанні усних текстів мови представників дипломатичної сфери

діяльності під час навчання як усному так і письмовому перекладу. Аналіз та опрацювання інтерв'ю, коментарів та виступів представників дипломатичного корпусу під час обговорень політичних питань на телебаченні потребують розгляду взаємозалежності та взаємного впливу всіх елементів дискурсу (в даному випадку – політичного) та комунікативних стратегій на добір відповідних мовних та мовленнєвих засобів для впливу на інших учасників комунікації відповідно до завдань, які ставить перед собою автор усного повідомлення.

Специфіка усних жанрів дипломатичного під-стилю дає можливість проаналізувати лексико-граматичні та стилістичні особливості побудови усного повідомлення з урахуванням екстралінгвістичних умов формування тексту а також оцінити лексичне наповнення дипломатичної комунікації, крім того, цікавим є розгляд мовної та мовленнєвої реалізації (вербалізації) комунікативної стратегії хеджування.

Література:

1. Белова А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики / А.Д. Белова // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – К.: Логос, 2004. – Вип.10.
2. Долинин К.А. Стилистика французского языка / К.А. Долинин. – Л.: Просвещение, 1987. – 303 с.
3. Дейк ван Т.А., Кинч В. Стратегии понимания связного текста // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 23: Когнитивные аспекты языка. – М., 1988.
4. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – Москва: ЛКИ, 2008. – 288 с. – (5-е).
5. Hymes D. H. Foundations in sociolinguistics: An ethnographic approach / D. H. Hymes. – Philadelphia: University of Pennsylvania.Pennsylvania Press, 1974. – 245 p.

ОСОБЛИВОСТІ АСИМІЛЯЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Г.Л. Лисенко

доцент, кандидат філологічних наук,

З.В. Чепурна

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Питанням запозичень, процесу їх термінологізації присвячено чималу кількість досліджень на матеріалі української, російської, французької і німецької мов. Одні дослідники вважають елементами чужої мови одиниці різних рівнів мовної системи — фонетики, морфології, семантики, лексики, синтаксису і пропонують розрізняти фонетичне, семантичне, лексичне, морфологічне і синтаксичне запозичення. Інші розуміють під «запозиченням» як сам процес запозичення, так і запозичені лексеми.

Останнім часом німецька лексика знаходиться під інтенсивним впливом англійської мови. А, отже, все частіше помічаємо проникнення англіцизмів у будь-які сфери життя.

Запозичення за своєю структурою можна поділити на декілька груп [1, с. 143]:

- 1) прями запозичення – односкладові;
- 2) прями багатоскладові запозичення;
- 3) прями запозичення, які складаються з декількох слів, якщо у мові, що запозичує немає відповідного слова (*Countdown*);
- 4) запозичення, які стають частинами складних слів (*Partnerlook, Reinigungsset*);
- 5) кальки (*Longplaying – Langspielplatte, birth control - Geburtenkontrolle*).

В процесі калькування лексичні одиниці будуються за зразком відповідних слів

іноземної мови шляхом точного перекладу їхніх значимих частин, або шляхом запозичення окремих значень слів [2, с. 63].

Мова, запозичуючи іноземні слова, не лишає їх незмінними протягом тривалого проміжку часу.

Граматична асиміляція англомовних запозичень здійснюється шляхом розповсюдження парадигми відмінювання іменників та дієслів німецької мови на англіцизми. Англійські дієслова отримують типову для німецької мови морфему (-e) н. (англ. *to box* – нім. *boxen*, англ. *to sprint* – нім. *sprinten*) В деяких випадках додається звичайний для запозичень суфікс *-ieren* (*frustieren*).

Англомовні іменники отримують нову граматичну ознаку – рід, при цьому формальними ознаками роду є суфікси. Якщо формальні ознаки відсутні, тоді до уваги береться рід німецького синоніму, чи слова, яке означає родові поняття: *das Girl* (*das Mädchen*), *die Story* (*die Geschichte*), *der Twist*, *der Rock'n'Roll* (= *der Tanz*).

Прикметники також знаходяться під впливом німецької граматики і досить легко утворюють ступені порівняння, наприклад: *ein fairer Kämpfer*; *clever* – *cleverer* – *der (die, das) cleverste* [3, с. 8-11].

Частотність вживання англіцизмів в статтях науково-технічної тематики, як показав аналіз невелика, тому що науковий стиль характеризується вживанням специфічних термінів. Але з розвитком комп'ютерних технологій спостерігається поява великої кількості англіцизмів, що означають назви деталей комп'ютера чи якихось процесів, пов'язаних з використанням нових цифрових технологій: *das Display*, *der Computer*, *der Monitor*, *der Laser*. В процесі запозичень ці слова зберегли англійське написання, але отримали рід, відмінюються за правилами німецької граматики та вживаються у множині: [-s, -s].

Велика кількість англіцизмів зустрічається у статтях зі сфери економіки та торгівлі. Багато англіцизмів з'являються у них у якості економічних термінів "Dumping". Це слово часто використовується і як частина складного слова наприклад: *die Dumpingpreise* („dumping“ + *Preis*).

Багато економічних термінів переходять в німецьку мову без змін у графіці, але є граматично асимільованими. Більшість цих термінів запозичується, коли в німецькій мові немає відповідного німецького слова, але виникає необхідність їх застосування.

Чи не найбільш вживаним англiцизмом є “*job*” – робота. У німецькій мові це слово асимілювалось графічно та граматично: *der Job* [-s, -s]. Від *der Job* утворилось дієслово “*jobben*”, а від нього іменник середнього роду “*das Jobben*”. Часто “*der Job*” виступає частиною складного слова, друга частина якого також є англiцизмом, наприклад: “*Job-hopping, Jobkiller*”.

“*Jobkiller*” буквально перекласти неможливо, лише описово: машини, які замінюють людину і тим самим знищують робочі місця.

У статтях на суспільну тематику англiцизми використовуються зазвичай: а) для позначення групи людей: *Insider, Drop-Out* = англ. *dropout* (вказують на групи людей з точки зору їх залежності до суспільства); б) для позначення діяльності осіб (*Entertainer*); в) розкривають якісь риси характеру людини (*Lady-killer*).

Питанню асиміляції англійських запозичень буде приділено увагу у подальших дослідженнях.

Література:

1. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. / T. Schippan //Tübingen: Max Niemer Verlag, 2002 – 268 S.
2. Казакова Т.А. Практические основы перевода. / Т.А. Казакова // СПб.: Союз – 2000. – 63 с.
3. Дмитровская Е.И. Фоно-орфографическое, морфологическое и лексикологическое освоение англицизмов современным немецким языком. / Е.И. Дмитровская //Автореф. канд. дис. – Львов. – 1969. – 67 с.

СТВОРЕННЯ ФЕЙЛЕТОНІВ ЧИ ГРА В БІСЕР: ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНИЙ СТАН ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЇ

Т.В. Луньова

*доцент кафедри англійської та німецької філології, кандидат філологічних наук,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

З'явившись наприкінці ХХ століття в руслі когнітивного підходу, лінгвоконцептологія як дослідження вербалізованих у мові концептів на сьогоденному етапі є цілком сформованою і затребуваною серед фахівців галузю досліджень. Її методологічний апарат успішно застосовується для опису все нових ментальних одиниць, а також запозичується суміжними науковими дисциплінами, зокрема літературознавством. Провідні фахівці в галузі лінгвоконцептології, визнаючи здобутки цього дослідницького напрямку [2; 4, с. 11-12], водночас відмічають цілий ряд його прорахунків [2; 4, с. 27-28]. Наявність критичного підходу до оцінки ролі лінгвоконцептології обумовлює необхідність пильно поглянути на питання про місце лінгвістичного вивчення концептів у системі наукового знання ХХІ століття.

Із цією метою доцільним видається використання евристичного потенціалу метафори, а саме аналіз лінгвоконцептології крізь призму опозиції створення фейлетонів і гри в бісер як кардинально різних типів діяльності, описаних у відомому філософському романі Германа Гесса «Гра в бісер» [5]. У методологічному плані така метафорична постановка питання обґрунтовується розкритою в когнітивістиці здатністю метафори бути потужним засобом пізнання, особливо у царині складних і абстрактних явищ [8]. Метафоризація в науці є одним з ефективних інструментів проникнення у природу і суть ще не пізаного і не поясненого [1, с. 101-102]. Саме тому ми розглядаємо спробу метафоричного аналізу особливостей лінгвоконцептології як дослідницький прийом, а не суто риторичний хід.

Логічною основою для використання саме опозиції «створення

фейлетонів: гра в бісер» для аналізу сучасного стану лінгвокогнітології є наступний факт. Ключовий момент, який розмежовує продукування фейлетонів і гри в бісер, полягає в різному ставленні до духовності й цінностей культури [5, с. 203-210]. У свою чергу лінгвокогнітологія визнається причетною до розгляду ціннісних і духовних проблем суспільства. Зокрема, І.О. Голубовська вказує на те, що лексикографічна кодифікація опрацьованих в українській лінгвокогнітології концептів допомогла б «визначитися із проблемами етнонаціональної самоідентифікації у контексті тих цивілізаційних змін, які наразі переживає Україна» [6, с. 157]. Отже, зв'язок із проблемами духовності й цінностей є тією спільною рисою, яка уможлиблює метафоричне зіставлення лінгвокогнітології з написанням фейлетонів / грою в бісер.

У світі, створеному Г. Гессе, фейлетонна діяльність виникла тому, що суспільство не зуміло відвести духовності належне їй місце та роль у житті й державі [5, с. 205] і зводилася до створення розважальних нібито інформаційно насичених, але фактично беззмістовних текстів [5, с. 205-209]. На противагу цьому гра в бісер надавала духовності великої уваги і полягала у взаємодії (грі) з усіма цінностями культури [5, с. 203]. Отож у цілому фейлетонотворчість пов'язана із загибеллю культури, а гра в бісер – з боротьбою за духовність. Здобутки і прорахунки лінгвокогнітології можна чітко виділити, співвіднівши їх з досягненнями гри в бісер і хибами фейлетонотворчості. Результати такого порівняння представлені в схемі 1.

Схема 1. Риса подібності між лінгвокогнітологією і створенням фейлетонів / грою в бісер

		Лінгвокогнітологія
Створення фейлетонів	фейлетони вироблялися мільйонами [5, с. 206]	кількість лінгвістичних досліджень концептів зростає зі швидкістю сніжної лавини [4, с. 10]
	у фейлетонних доповідях подавалися відомості позбавлені	у лінгвокогнітологічних дослідженнях нерідко домінує інвентаризаційний підхід, за якого губиться бачення

	смислу у своїй розрізненості [5, с. 209]	системотворчих зв'язків [4, с. 27]; ряд робіт хибує на невміння вибудовувати класифікації концептів [4, с. 28]
	у фейлетонних доповідях модні слівця перетрушувалися без розуміння [5, с. 209]	у лінгвістичних дослідженнях концепти стали модними термінами [2]; спостерігається зловживання концептами [4, с. 28]
	фейлетони представляли дріб'язкові цікавинки [5, с. 207]	необґрунтоване наділення певних ментальних одиниць статусом концептів [2]; посилення не на ключових когнітологів, а на випадкових дослідників [4, с. 28]
	втеча від невирішених проблем [5, с. 208]	один і той же концепт описується кілька разів [2]
	жахлива девальвація слова [5, с. 209]	дискредитація лінгвокогнітивного методу в цілому в результаті не усунення його недоліків [4, с. 28]
Гра в бісер	гра в бісер сприяла становленню самодисципліни і гідності духу [5, с. 209]	лінгвоконцептологія має “надзадачу” – виявити дані про структуру і наповнення етнічного менталітету носіїв певної лінгвокультури [2]; наявність великої кількості лінгвістичних досліджень концептів, співвідносних з поняттями духовних цінностей (уявлення про добро і зло, прекрасне і потворне, справедливість, смисл історії тощо) свідчить про чутливість лінгвоконцептології до духовних проблем суспільства, “оскільки проблема цінностей, як правило, завжди виникала в епохи знецінювання

		культурної традиції та дискредитації ідеологічних засад суспільства” [3, с. 17]
	гра в бісер базується на дисципліні, методичності й інтелектуальній добросовісності [5, с. 211]	провідними ученими розроблені чіткі методики аналізу, зокрема, взірцевою є методика фреймового аналізу С.А. Жаботинської [7], яка застосовується у багатьох дослідженнях

Як впливає з проведеного аналізу, для того, щоб відповідати високим стандартам наукової діяльності й задовольнити духовні потреби суспільства, лінгвоконцептологія мусить подолати досить значну кількість вад. Водночас лінгвоконцептологія має перспективу: як фейлетонна епоха підготувала підґрунтя для розвитку духовності та становлення гри в бісер [5, с. 205, 209-210], так і лінгвоконцептологія має потенціал зробити суттєвий внесок у царини науки та культури. Хиби і переваги лінгвоконцептології важливо чітко усвідомлювати, оскільки щороку до цього напрямку досліджень приєднуються молоді вчені, і саме їхній вибір визначає те, чи будуть поширюватися відчай і зневіра фейлетонотворчості чи розвиватиметься висока освіченість і стійкість духу, притаманні грі в бісер.

Література:

1. Алексеева Л.М. Термин и метафора / Л.М. Алексеева. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1998. – 250 с.
2. Воркачев С.Г. Российская лингвокультурная концептология: современное состояние, проблемы, вектор развития [Электронный ресурс] / С.Г. Воркачев. // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 2011. – Том 70, № 5. – С. 64-74. — Режим доступа: <http://lincon.narod.ru/articles.htm>.
3. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт / С.Г. Воркачев. – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2004. – 236.
4. Воробьёва О.П. Концептология в Украине: обзор проблематики //

Лингвоконцептология: перспективные направления: монография / под ред. А.Э. Левицкого, С.И. Потапенко, И.В. Нейдановой. – Луганск: Изд-во ГУ ЛНПУ имени Тараса Шевченко, 2013. – С. 10-37.

5. Гессе Г. Игра в бисер // Гессе Г. Избранное / Герман Гессе ; [пер. с нем. : С. Апта]. – М.: Гудьял-Пресс, 1999. – С. 119-654.

6. Голубовська І.О. Сучасна українська лінгвоконцептологія: стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / І.О. Голубовська // Актуальні проблеми філології і перекладознавства. – 2016. – Вип. 10 (1). – С. 151-159. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2016_10\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2016_10(1)_32).

7. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов / С.А. Жаботинская. // Вісник Черкаського державного університету ім. Б.Хмельницького. Сер. філол. науки. – Черкаси. – 1999. – Вип. 11. – С. 12-25.

8. Lakoff G. Metaphors We Live By / Lakoff G., Johnson M. – Chicago, L. : The University of Chicago Press, 1980. – 242 p.

METHODS AND ACADEMIC TASKS AS MEANS OF COURSE IMPLEMENTATION

Iraida Maltseva

senior teacher,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Among all other questions dealing with the subject of the study there are inevitably the study assignments, i.e. what sort of tasks the students should be given, and how much of them there should be. As for the methods, one of the pressing points is how to work - in groups or individually. As for the forms of work, we have to clear up the question on how much time we need to cover these or those types of tasks, etc. And we have to answer these questions at the very start of the course. The only reasonable answer to all these questions seem to be surprisingly tedious for us: tasks, methods, forms, techniques ... everything depends on your design and goals.

It should be taken into account that the choice of methods, tasks, techniques and forms of “learning - teaching” process is a procedure that depends on both the structural elements of the course and circumstances accompanying the process of teaching. In any textbook on pedagogy or didactics, one can come across the "right" choice of the method of instruction that should be based on the mode of correspondence to a whole list of parameters. Here are some of them: the semantic goals of education, the specific features of the training course, the purpose of the particular lesson, the expected results, the individual characteristics of the students, the available experience in the content of the course, the available means (equipment, rooms, etc.), preferences in teaching methods, available time, etc.

On the assumption of the criteria on the selection of methods mentioned above, it seems obvious that when designing a course, it is impossible to "think" about methods, tasks, methods as if they were autonomous and self-sufficient entities, and, accordingly, use the method for the sake of the method itself, use the task for the task itself. Correspondingly, the whole course could be represented as the sequence of alternating methods.

Naturally, all these speculations can be justified only in the case we consider the course as the integrity or a set of modules, each of which is sure to be an integrity as well. But, unfortunately, practice outwardly illustrates that all this is far from being simple and obvious.

The questions that have to be answered are: do the teachers have the use of this tooling while developing their courses? How far are the tools offered by the reputable experts practical and acceptable? And whether the practitioners perceive the resources offered by the researchers is also a matter of interest.

Why are the materials perceived as inefficient by a great many teachers? Why is it considered to be troublesome to work with them? And is there an approach to write about the selection of methods in a different way to take the advantage of it for the teachers, and therefore, for their students?

Perhaps, the root of the problem is in the lack of "practical" descriptions of methods in a “teaching-learning” process, where the teacher could borrow necessary

ideas. Today a huge number of reference manuals have appeared, the authors of which have made efforts to this description. But very often the results obtained have not got developments into actual practical use.

One of the possible ways to solve this problem is to change the purpose of teaching activity. According to Barr and Tagg, it is necessary to create an educational environment by applying more effective methods of supporting the learning processes and the success of students.

Thus, the goal of the teaching activity is not in presenting the students with an array of content, but in creating conditions in which the students can not only understand it, but also understand, apply and evaluate it. A different goal requires some change and the means to achieve it: methods of teaching and learning, strategies and tools for evaluation, ways to develop and write curriculum programs. Undoubtedly, this is not the only possible answer concerning the purpose of teaching: it is simply different in relation to the teaching practice that exists today.

References:

1. Barr R., From Teaching to Learning. A new Paradigm for Undergraduate Education. November / December. / Barr R., Tagg J.I. – 1995.
2. Bonwell C., The Active Learning Continuum: Choosing Activities to Engage Students in the Classroom / Bonwell C.C., Sutheland T.E. // Active Learning Strategies for the Higher Education. / C.C. Bonwell, T.E. Sutheland, 1997. – C. 7-19.
3. Grunert, J. The Course Syllabus: A Learning-Centered Approach. / Grunert, J. – Bolton, Massachusetts: Anker Publishing Company, Inc. Szeged, 1997.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ МОВЛЕННЄВО-МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

В.В. Марченко

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Серед ключових питань у царині вивчення комунікативно-когнітивної специфіки функціонування мовленнєво-музичних творів особливо слід виокремити методологічну проблему вибору оптимальної теоретико-методологічної основи дослідження інтонації мовлення і музики. Систематизація й аналіз відомих у науковій літературі теоретичних підходів до вивчення інтонації мовлення і музики засвідчили доцільність використання парадигми функціонально-комунікативного підходу у якості теоретичного підґрунтя для вивчення особливостей інтегрованої взаємодії мовлення і музики. Відтак **метою** цієї праці є обґрунтування релевантності застосування функціонально-комунікативного підходу до дослідження мовлення і музики.

Функціонально-комунікативний підхід є науково-лінгвістичним підходом, у якому основний дослідницький інтерес концентрується навколо проблем мовлення, когнітивних і комунікативних аспектів семантики. Головним постулатом слугує положення про те, що мова є інструментом для реалізації інтенцій як у сфері пізнання, так і у сфері спілкування [2; 6]. Парадигма функціонально-комунікативного підходу спрямована на вивчення функціонування тих чи інших одиниць фонетичного рівня мови, специфіки реалізації їх функцій у вираженні смислу, встановлення їх ролі в актуалізації мовцем певних намірів, ставлень, емоцій у різних ситуаціях спілкування. При цьому функціонально-комунікативний підхід не ігнорує роль структури, оскільки, якщо функція визначає структуру тієї чи іншої одиниці мови й мовлення, то можливе і зворотне: завдяки структурі ми можемо відтворити її функцію [3, с. 22].

Щодо вивчення функціонування та взаємодії мовних і музичних засобів просодичної організації мовленнєво-музичних творів, то відповідно до праці А. А. Калити [3, с. 18-23] у більшості випадків у лінгвістиці у якості наукового підходу вживається саме функціонально-комунікативний підхід, у межах якого розглядається функціональне призначення конкретних елементів мови та, виходячи з якого, визначається специфіка організації і взаємодії інтонаційних структур мовлення й музики в різних умовах комунікації.

Розгляд специфіки породження й актуалізації мовленнєво-музичних творів доцільно, на нашу думку, здійснювати у межах **комунікативно-когнітивного напрямку** функціонально-комунікативного підходу [5; 8]. Зазначений напрям характеризується, насамперед, тим, що розроблювані у його межах проблеми взаємозв'язку мовлення й музики пов'язані, по-перше, з мовленнєво-мисленнєвою діяльністю людини, якій притаманна унікальна здатність інтегрованого використання мовних та музичних засобів у комунікації [7, с. 45-46]. По-друге, тим, що інтонація є основною категорією музичного мислення [1, с. 38-41; 7, с. 37-45], яке містить в собі загальні закономірності мислення та специфіку, зумовлену образністю, інтонаційною природою музичного мистецтва, семантикою музичної мови тощо.

У дослідженнях цього напрямку провідного статусу набули такі аспекти: вивчення вербальних і музичних концептів, розгляд спільних для мовлення і музики когнітивних процесів категоризації, міждоменного мапування й використання концептуальних моделей [8, с. 78], концептуальна інтеграція або блендинг [9, с. 19], а також процеси породження мовленнєво-музичного твору [1, с. 93-97; 8, с. 7-9].

Сутність комунікативно-когнітивного напрямку до фонетичних досліджень полягає у вивченні основних фонетичних процесів репрезентації знання під час породження мовлення у співвіднесенні з ментальними процесами, що беруть участь у цих репрезентаціях, а саме: сприйняття мовлення, його усвідомлення й розуміння та збереження [3, с. 13-14; 9].

З проведеного аналізу стає зрозумілим, що саме комунікативно-когнітивний напрям лінгвістичних пошуків особливостей функціонування мовленнєво-музичних творів доцільно прийняти за основу нашого дослідження, оскільки у його межах виникає можливість розгляду *фонетичного* (співвіднесення компонентів мовленнєвої та музичної інтонації), *когнітивного* (породження, актуалізації і сприйняття мовленнєво-музичного твору у психіці адресанта й адресата), *соціологічного* (антропосоціокультурна природа мовленнєво-музичної комунікації) та *психоенергетичного* (емоційно-прагматичний потенціал) аспектів функціонування та взаємодії мовленнєвої і музичної інтонації.

Слід зауважити при цьому, що на користь розгляду останнього аспекту також свідчать відомі думки, що спільним для породження і вербального [3, с. 5-10], і мовленнєво-музичного твору [4, с. 55-61] є психічна енергія, оскільки ще Б. Асаф'єв, пов'язуючи первинні теоретичні моделі музики з фізико-енергетичними принципами, визначав її як «конденсатор емоційних струмів» [1, с. 10] або як результат вольового прагнення, пориву до творення форми [там само, с. 17]. При цьому музикознавець зауважував, що сприйняття музики є «втіленням енергії звучання у нервову реакцію» [там само, с. 21].

Таким чином стає очевидним, що вибір функціонально-комунікативного підходу у якості теоретичного підґрунтя вивчення комунікативно-когнітивних особливостей функціонування інтонації англійських мовленнєво-музичних творів здатен забезпечити необхідну адекватність результатів вивчення синтетичої взаємодії мовлення і музики.

Література:

1. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс, кн. 1-2 / Борис Владимирович Асафьев. — Л.: Издательство «Музыка», 1971. — 376 с.
2. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк // Б.: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. — 308 с.

3. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання: [монографія] / А. А. Калита. — К.: Видавничий центр КДЛУ. — 2001. — 351 с.
4. Курт Э. Основы линейного контрапункта / Эрнст Курт. — М.: Государственное музыкальное издательство, 1931. — 302 с.
5. Морозова О. І. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. І. Морозова. — Київ, 2008. — 32 с.
6. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Анатолій Миколайович Приходько. — Запоріжжя: Прем'єр, 2008. — 332 с.
7. Cook N. D. Tone of Voice and Mind : The connections between intonation, emotion, cognition and consciousness / Norman D. Cook. — Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2002. — 291 p.
8. Kaye J. Phonology: A Cognitive View (Tutorial essays in cognitive science) / Jonathan Kaye. — Cognitive science series. — Psychology Press, 1989. — 172 p.
9. Tatham M. A. A. Cognitive Phonetics. Some of the Theory / M. A. A. Tatham // In Honor of Ilse Lehiste. — Dordrecht: Foris Publications, 1987. — P. 271—276.

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СКОРОЧЕНЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ З ЕНЕРГЕТИКИ

Т.Б. Маслова

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

З огляду на швидкий розвиток різних галузей науки та техніки скорочення, тобто редукція слова до однієї з його частин, є одним з найбільш продуктивних способів поповнення словникового складу англійської мови.

Наприклад, кількісний аналіз термінологічного корпусу з машинобудування засвідчує, що скорочення є другим після афіксації найуживанішим способом словотвору сучасних англійських термінів [2]. Дійсно, завдяки практичності вжитку терміни-скорочення беруть участь у реалізації процесів мовної економії, сприяють тенденції англійської мови до моносилабізму, а також забезпечують комунікативно-прагматичну цілісність науково-технічного тексту і дискурсу.

Термінологічна лексика посідає особливе місце серед лексико-семантичних засобів зв'язку фахового тексту, оскільки вона є важливим інструментом передачі наукової інформації і слугує максимальній ідентичності референтного простору адресанта й адресата професійного дискурсу. Номінативна функція терміна нерідко корелюється з авторською дефініцією і може реалізуватися у вигляді скорочення [5].

Серед скорочень англійського дискурсу з енергетики виявлено аббревіатури та акроніми, які ми розподіляємо в залежності від принципу їх оформлення – звукового або графічного.

Абревіатури утворюються з перших літер, або інших частин багатоскладового терміну, і кожна літера у складі аббревіатури читається окремо (напр., *ABB – Asea Brown Bover*; *ac – alternating current*; *CPS – concentrated solar power*; *EMF – electromotive force*; *LFR – Linear Fresnel Reflector*; *LPG – liquefied petroleum gas*; *PV – photovoltaic*; *UPS – uninterruptable power supply*).

Акроніми також будуються із різних комбінацій елементів термінологічного словосполучення (з кількох перших літер, певних складів, шляхом телескопії), але читаються за правилами орфоєпії як повнозначне слово (напр., *COP – coefficient of performance*, *EWEA – European Wind Energy Association*; *ISO – International Organisation for Standardisation*; *RES – renewable energy source*; *ROCOF – rate of change of frequency*).

Акронім, який вимовляється так само як існуюче загальноживане слово, називається «омоакронім» і зазвичай отримує додаткове конотативне значення (іронічне, емпатичне, знижувально-оцінне, атракційне), залежно від

прагматичного наміру автора [4, с. 8-9]. Омоакроніми створюють для того, щоб новий термін легше закарбовувався у пам'яті і увійшов у широкий вжиток, викликаючи у адресата асоціації з внутрішньою формою знайомого слова [6]. Звісно, омоакроніми можуть виникнути в результаті випадкового співпадіння звучання, але найчастіше вони створюються навмисно, зазвичай на основі метафори і метонімії, для здійснення певного прагматичного впливу. Для розпізнавання омоакроніма слід зважати на його графічне оформлення (написання прописними літерами і т.п.), вузький контекст вживання, а також прагматику висловлювання [3].

За семантикою термінологічні скорочення сучасного англомовного дискурсу з енергетики можна поділити на три категорії:

- назви енергетичних компаній, організацій;
- назви офіційних документів (програм, ініціатив тощо);
- назви проектів, винайдених пристроїв, методів і т.д.

Саме до третьої категорії належить більшість омоакронімів, які мають експресивне стилістичне забарвлення і виконують прагматичну функцію привертання уваги адресата і створення позитивного враження.

Наприклад, акронім назви квантового магнітометра, робота якого ґрунтується на властивостях надпровідності, *SQUID* (англ. *superconducting quantum interference device*) співзвучна із назвою морської тварини (англ. *squid* – кальмар). Така гра слів підкреслює надзвичайну енергетичну чутливість приладу до магнітних полів, що дозволяє використовувати його у дослідженнях біомагнетизму.

Іншим прикладом може бути високовольтна лінія електропередач *Potomac Appalachian Transmission Highline*, скорочена назва якої *PATH* має фонетичну будову ідентичну із англійським словом «шлях». Планувалося, що ця лінія довжиною у 290 миль проходитьиме через кілька штатів США. Отже, з одного боку, акронім *PATH* підкреслював масштабність проекту, а з іншого натякав на її буденність, нагадуючи про звичайні стежки. Проте, насправді проект, започаткований у 2009 році, був через кілька років призупинений саме

через проблеми з виділенням територій для прокладання лінії, а також ймовірний негативний вплив на здоров'я населення та стан навколишнього середовища даного регіону [3, с. 55].

Ще одним красномовним прикладом є назва Міжнародного експериментального термоядерного реактору *ITER* (англ. *International Thermonuclear Experimental Reactor*). Попередня версія назви цього масштабного науково-дослідницького проекту, що будується на півдні Франції, “*IETR*” була навмисно модифікована, щоб нагадувати зараз вже застаріле англійське слово *iter* і підкреслювати великий радіус конструкції реактору (англ. *iter* – іст. широка проїзна дорога; мед. прохід, канал).

Як відомо, прагматичний потенціал мовної гри, заснований на омофонії, часто використовується для увиразнення рекламного тексту та зміни емоційного стану адресата реклами [1]. Відповідно, омоакроніми, за допомогою яких досягається компресія фахової інформації, з одного боку, та апеляція до адресата з метою викликати позитивні емоції, з іншого боку, роблять англomовний науково-технічний дискурс з енергетики дещо схожим на рекламний дискурс.

Таким чином, скорочення англomовних термінів виконують не лише номінативну, але й експресивну функцію, і беруть безпосередню участь у реалізації структурно-семантичної і комунікативно-прагматичної цілісності дискурсу з енергетики, для якого характерними є контактний та дистантний повтор вузькогалузевої термінології та використання тактик привертання уваги і створення позитивного враження.

Література:

1. Крутько Т. В. Мовна гра як спосіб досягнення прагматичного ефекту рекламного тексту / Т. В. Крутько // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – К.: Логос, 2012. – С. 209-216.

2. Литвинко О. А. Словотвірні та семантичні характеристики англійської термінологічної підсистеми машинобудування: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. А. Литвинко. – Харків, 2007. – 20 с.
3. Маслова Т. Б. Омонімія скорочень у науково-технічній англомовній літературі / Т. Б. Маслова // Міжкультурна комунікація в європейському мовному вимірі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (12-15 травня 2015 р.). – Чернівці: Технодрук, 2015. – С. 53-58.
4. Нургалеєва Т. Г. Аббревиация как средство экспрессивного словообразования : автореф. дис. ... канд. фил.: 10.02.04 / Т. Г. Нургалеєва. – М., 2010. – 19 с.
5. Рибачок С. М. Термінологічна лексика як засіб когезії англомовного економічного тексту: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / С. М. Рибачок. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
6. Хуснуллина Ю. А. Структурно-семантическая и функциональная специфика аббревиатур компьютерного дискурса: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.19 / Ю. А. Хуснуллина. – М., 2012. – 27 с.

ПОЕТИКА ПЕЙЗАЖУ У ТВОРАХ ВІРДЖИНІ ВУЛФ

Г.О. Матковська

викладач, аспірант,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Особливості художнього зображення навколишнього простору у літературних творах активно досліджують у царинах стилістики, поетики, літературознавства тощо. Пейзаж (від фр. *paus* – країна, місцевість) є одним із різновидів композиційно-мовленнєвої форми «опис» і визначається як цілісне зображення відкритого фрагмента природного або міського простору. Науковець Н. Д. Тмарченко стверджує, що пейзаж зберігає усі структурні особливості опису, серед яких: а) співвідношення предмета зображення і

суб'єкта, який його спостерігає; б) співвідношення фону і деталі, що може бути пов'язане з різними сенсорними системами сприйняття інформації – зоровою, слуховою тощо; в) кореляція статичної й динамічної в описі; г) композиційна точка зору суб'єкта, який спостерігає елемент простору [1, с. 160].

За предметом опису розрізняємо наступні типи пейзажу: 1) природний і 2) урбаністичний. Природний пейзаж включає такі аспекти, як опис а) земної поверхні (наприклад, лісів, гір тощо), б) водойм (наприклад, моря, річки, озера) й в) неба й небесних тіл (наприклад, зображення сходу сонця або зоряного неба). Урбаністичний пейзаж охоплює описи всіх складових елементів міста – а) вулиць і площ, б) окремих будівель, в) транспорту і г) парків й інших міських зелених насаджень. Слід зауважити, що у літературних творах переважно використовуються поєднання різних типів пейзажу, це зумовлено особливостями їхнього функціонування.

У творах В. Вулф переважають урбаністичні пейзажі Лондона, яким притаманна відносна динамічність. Наприклад, описи вулиць у романі «Mrs. Dalloway» є короткими за обсягом й чергуються з описами руху транспортних засобів, це створює ефект прискореного ритму міста, що постійно змінюється в очах головної героїні Клариси Деллоуей, яка є носієм композиційної точки зору твору. Короткі описи лише спрямовують погляд читача на вітрини крамниць, фасади будівель і залюднені вулиці, однак не дають змогу роздивитися деталі, спинитися на довше, ніж це зробила би Клариса.

Однак В. Вулф є також визнаним майстром маріністичного пейзажу. У її експериментальному романі «The Waves» архітектонічно відокремлені й графічно виділені описи моря слугують експозиційними сюжетно вільними елементами, що передують кожній частині твору.

Композиційно-мовленнева форма «опис природи» є поліфункціональною. Вона не лише є складовим компонентом у загальній структурі тексту, а й виконує ряд важливих функцій, що забезпечують існування тексту, як

художньо-інформаційного цілого. У досліджених текстах В. Вулф пейзаж виконує наступні функції:

- 1) опис просторово-часових координат, в яких відбуваються події твору;
- 2) маркування розвитку сюжету, переходу між подіями й сюжетними лініями твору;
- 3) алегоричне зображення емоційного стану героя через природні форми або явища;
- 4) засіб фіксації композиційної точки зору автора або персонажа.

Художнє зображення навколишнього простору віддзеркалює не лише літературну традицію певного напрямку та періоду, а й демонструє унікальні особливості ідіостилю автора. Необхідність всебічного вивчення лінгвостильових характеристик цієї композиційно-мовленневої форми вимагає дослідження на морфологічному (часові й видові форми дієслів), лексичному (вживання стилістично маркованих лексичних одиниць) і синтаксичному (використання засобів експресивного синтаксису) рівнях. Окрім того, важливим аспектом лінгвостильової специфіки пейзажу є вживання засобів виразності й стильових прийомів.

Література:

1. Тмарченко Н. Д. Поэтика: словарь актуальных терминов и понятий / Н. Д. Тмарченко. – М.: Издательство Кулагиной. Intrada, 2008. – 358 с.
2. Woolf V. Mrs Dalloway / V. Woolf. – London: Harper Press, 2013. – 210 p.
3. Woolf V. The Waves / V. Woolf. – Ware: Wordsworth Editions Limited, 2000. – 172 p.

MODERN APPROACHES TO TEACHING ENGLISH

N.V. Matkovska

lecturer,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Students in high educational establishment need more practice during their study and that is why new technologies and useful approaches are used in the process of teaching. In this work we would like to single out some of the most interesting and more popular approaches that are widely used in nowadays lessons, although some of them are not new for foreign teachers. They are task-based learning, content-based learning, and project-based learning.

Content based Instruction, CBI. In CBI instruction students are concentrated to specific topic, which are of their interest and coincide with the general topic of the lesson or series of the lesson, and work on this topic, content topic, on a target language during the lesson. Students develop the language skills using them as they use their native language [6]. Donna M. Brinton and co-authors think that “...language is most effectively learned in context... and that “contextualizing” lesson presentations has become a widely accepted rule of good language teaching...” [3, p. 137]. The authors explain that they integrate content-based instruction (particular content) with language teaching aims and that the language curriculum is based on the academic needs of the students, moreover on the lessons students acquire information and develop their academic skills. Donna M. Brinton and co-authors single out several rationales “for integrating the teaching of language and content” [3, p.137]: 1) ESP; 2) learner language needs; 3) applying pedagogical principle: background knowledge, existing knowledge, academic environment and second language teaching through contextualized use; “input” which is clear to language learner, must contain new elements. It is interesting and useful information for ESP teachers that Language for Specific Purposes (LSP) is the content-based model which involve pragmatic (which is solving problem in a sensible way that suits

the conditions that really exist now, rather than obeying fixed theories, ideas, or rules, Cambridge Dictionary) experience-based instruction which prepare students for real world demands. LSP has been developed in Britain for ESP. It is also mentioned that in ESP/LSP materials are created in relation to a systematic analysis of the learners' second language needs [3].

Task based learning, TBL. Task based approach, learning as Richard Frost explains, is an approach when a teacher structures the lesson on completion of a central task and developing the language skills happens through students doing the task. Task-based is student-centered because of students communicate through doing a task, they are engaged in the process and try to fulfill the task , they interact with each other in small groups or in pair, students use their background knowledge. In TBI activities are given from the real life, such as solving problems, sharing information, ideas, experience, playing games, working with authentic materials. In task-based classroom there are more opportunities to use the target language while doing the task [2].

Project based learning, PBL and simple projects. According to Bunch Institute for Education (BIE), PBI is a teaching method, in which students gain knowledge and skills by working for an extended period of time to investigate and respond to an authentic, engaging and complex question, problem or challenge. According to O. Tarnopolsky, “project work is based on project task, which model real-life productive activities and require relatively long-term fulfillment (from one or two weeks to a whole semester, academic year, or even longer). Project tasks are assigned to individual students or groups of them, and for fulfilling such project tasks, students need to share their responsibilities and functions, divide the task among themselves, work autonomously in and out of class (with only the consultative assistance of the teacher) to complete the part of the entire project assigned to them. At the end, they report the completion of their part of the project to other students and the teacher demonstrating the results of that completion in some material form. When the entire project has been completed by all the students in the group, the final results also need to be reported and demonstrated in some material form.” [5, p. 44].

Examples of Projects that we used in our classroom for 1st year students which study English as ESP: project “Kyiv” and “Ukraine”. Students created the video about their native country. They worked in a group, chose the material (audio, video, photos and information) and created a video or a presentation from 2 up to 5 minutes on the topic, and finally they presented to the class. Watching videos and presentations we could see different views about the city and the county. Students found interesting materials, music, places and had a great opportunity to think about native land. Students benefited from this project not only in developing language skills but also being proud of their results and receiving compliments and recognitions from the rest of the group. That is very helpful to their self-motivation and self-confidence. Students also study work in a team which can be important in their future work.

In conclusion, we think that using those approaches in the classroom help teachers and students. Teaching process should include not only teaching grammar, phonetics and language skills, but also giving students more opportunities to use the target language during the class. Maggie MacDonnell, who received Global Teacher Prize in 2017 for her work in a Canada fly-in Inuit village called Salluit, in Arctic as a school teacher where families of Inuit community in Quebec live, believes that students needs real skills and abilities, motivation, be able to solve the problems in their communities and she believes that young people are motivated to study through projects of different kinds which are useful in their everyday life. Moreover, students are prized and recognized not only by their teacher but also by their community. The community changed their negative attitude to education. Maggie helps the students and thinks that they should not only gain education but be active participants of their society, be healthy, confident and responsible citizens.

Teachers at secondary schools and at high education establishments can help students to gain important skills for their life and work during the class. The approaches that were given at this work and other methods can give teachers the opportunity to teach real English language, practice real language but not artificial. Methods, approaches are good and important tools, instruments for teachers that can

help to achieve the goal – to teach students to be productive and be able to use the target language in everyday life at their future work, further education others.

References:

1. Загрядская А. За что канадская сельская учительница получила миллион долларов [Электронный ресурс] / Алиса Загрядская. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://newtonew.com/school/global-prize-winner-2017>.
2. Bowen T. Teaching approaches: task-based learning [Электронный ресурс] / Bowen – Режим доступа до ресурсу: <http://www.onestopenglish.com/methodology/methodology/teaching-approaches/teaching-approaches-task-based-learning/146502.article>.
3. Brinton D. M. Content-Based Second Language Instruction / D. M. Brinton, M. A. Snow, M. B. Wesche // Method that works Ideas for Literacy and Language Teachers / D. M. Brinton, M. A. Snow, M. B. Wesche. – Boston, Massachusetts 02116 USA: Heinle and Heinle Publishers, 1993. – (Second Edition). – С. 136–142.
4. Lytovchenko I. How to Make Upper-Level University English Classes More Interactive. / Lytovchenko. // English Teaching Forum. – 2009. – №2. – С. 24–29.
5. Tarnopolsky O. Constructivist Blended Learning Approach to Teaching English for Specific Purposes / Tarnopolsky. – 7 8 York Street, London W 1 H 1DP, Great Britain.: Versita Ltd, 2012. – 243 с. – (Versita).
6. Peachey N. Content-based Instruction [Электронный ресурс] / Peachey. – 2004. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/content-based-instruction>.

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИМЕНИ СОБСТВЕННОГО В СОСТАВЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ

А.В. Моренцова

преподаватель,

Национальный технический университет Украины «КПИ им. Игоря Сикорского»

Своеобразие имени собственного – компонента ФЕ – в свободном употреблении диктует необходимость изучения особенностей его функционирования в составе фразеологической единицы и дает основания для выделения устойчивых оборотов с ономастическим компонентом в особую группу. Это обусловлено качественным своеобразием имени собственного (ИС) – компонента фразеологической единицы – в отличие от собственного ИС.

Процесс образования ФЕ представляет собой сложное лингвистическое явление. Анализ ФЕ, этимология которых точно установлена, позволяет выделить основные этапы фразеологизации и некоторые закономерности этого явления. Как указывают многие исследователи, каким бы путем не возникали ФЕ, они обязательно должны пройти стадию потенциальной фразеологичности.

Потенциальные фразеологизмы, расширяя сферу своего употребления, становятся ФЕ, приобретая элементы фразеологической устойчивости, т.е., как и во всяком другом процессе развития, количество постепенно переходит в качество.

Нет сомнения в том, что в диахронном плане все ФЕ с именем собственным этимологически мотивированы, т.к. в момент их возникновения носители языка ясно осознавали связь между именем собственным и значением ФЕ. В синхронном плане большинство из них утратило свою мотивацию и люди, употребляющие, например, выражение «Hobson's choice» (“to have but Hobson's choice “ – не иметь выбора), не знают и не задумываются над тем, что Hobson – фамилия владельца конюшни в Англии в XVI в., ограничивавшего выбор лошадей для постояльцев.

Этимология имени собственного является одним из основных вопросов изучения этой группы ФЕ, т.к. этимология и семантика всей ФЕ базируется на этимологии имени собственного. Часто мотивация имени собственного и, следовательно, всей ФЕ стерлась и может быть восстановлена лишь путем этимологического анализа. Однако наряду с неточным и ошибочными данными о происхождении ФЕ, имеется значительное число английских фразеологизмов, происхождение которых точно установлено. Свою этимологическую мотивацию, как правило, сохранили те ФЕ, в которых имя собственное связано с мифологией (они пополняют фразеологический фонд многих языков).

Большинство этих фразеологизмов носят интернациональный характер. К античной мифологии восходят, например, следующие ФЕ:

Achilles's heel – (the hull of Achilles) – «ахиллесова пята», «единственное уязвимое место»;

Procrustes's bed – «прокрустово ложе», «мерка, под которую подгоняют не подходящие под нее явления». (Прокруст – прозвище легендарного древнегреческого разбойника Полипемона, который, по преданию, ловил путников и отрубал или растягивал им ноги до длины своего ложа);

Cassandra warnings – «предостережения, которыми пренебрегают, но которые сбываются» (Кассандра – троянская царевна, наделенная, по преданию, даром пророчества);

Hercules' labour – «геркулесов труд», «исключительно трудное дело»;

a Sisyphean labour – «сизифов труд», «труд тяжелый и бесплодный»;

Hercules' pillars – «геркулесовы столбы»:

- 1) Древние названия двух скал на берегах Гибралтарского пролива;
- 2) «предел», «граница чего-либо».

По древнегреческому мифу, Геракл прошел через всю Европу и Ливию и поставил Геркулесовы столбы в память своих странствий.

ФЕ данной группы относятся к большой группе фразеологических образований на классической основе, которые пополняют фразеологический фонд не только английского, но и ряда других языков.

ФЕ с именем собственным в качестве одного из компонентов являются чаще всего субстантивными ФЕ. Для этих субстантивных ФЕ, состоящих из имен собственных, характерна константная зависимость компонентов (т.е. неподменяемость компонентов).

При фразеологизации ИС утрачивает свою нормативную индивидуализирующие-идентифицирующую функцию, и претерпевает качественные изменения, т.е. обретает новые не свойственные ему как таковому признаки. Это обусловлено качественным своеобразием ИС – компонента ФЕ, в отличие от ИС в свободном употреблении.

Среди путей становления ФЕ наиболее часто встречается избирательная метафоризация – процесс, при котором происходит дезинтеграция единичного понятия, соответствующего конкретному денотату.

Если в свободном употреблении ИС заключает в себе комплекс свойств в применении к одному лицу, то ФЕ с ИС в качестве одного из компонентов обладает способностью продуцировать лишь одно свойство потенциально неограниченному количеству денотатов.

Литература:

1. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка / А.В. Кунин // М., – 1982.
2. A. Hyamson. A Dictionary of English phrases / Hyamson A. // D. – 1996.
3. McMordic M. English idioms and how to use them / M. McMordik // L. – 2006.

ЕТНОКУЛЬТУРНА ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: АДВЕРБІАЛЬНИЙ СКЛАД

А.Ф. Нечипоренко

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Мова як соціальне явище здатна забезпечувати потреби певного етносу, його культури. Сучасні лінгвістичні дослідження (В. Русанівський, С. Єрмоленко, В. Жайворонок) все більше уваги приділяють вербальному образу світу та слову як етнокультурному феномену, виразнику ознак мовних національних картини. Поняття мовна національна картина світу на сьогодні визначається мовознавцями як «виражене засобами певної мови світовідчуття і світорозуміння певного етносу, вербалізована інтерпретація мовним соціумом навколишнього світу і себе самого в усьому світі» [1, с.10]. Своєрідність культур проявляється найпомітніше на лексичному рівні; така лексика здобула назву країнознавча лексика, етнокультурна лексика, етнографічна лексика, етнографізми – різновид лексичного діалектизму, назва предмета поняття, характерного для побуту, господарювання представників певної етнічної групи чи культурно-етнографічного регіону [4, с.163].

Мета статті – проаналізувати етнокультурну лексику української мови на прикладі адвербіальних одиниць.

Етнокультурна адвербіальна лексика відбиває типові особливості українського народного життя, ведення домашнього господарства. Прикладами слугують прислівники способу дії, що характеризують зокрема випас та запрягання тварин: *випустом, пуστοпаш, попаски, самопас, уприпуст, упростяж, удвуконь, утриконь*; спосіб обробітку землі: *заволоком, наволоком*; народні традиції та звичаї: *навбитки* – гра крашанками на Великдень: б'ють одну крашанку об другу; той, чия крашанка не розіб'ється, забирає розбиту партнера, *навкулачки* – різновид двобою, у якому б'ються на кулаках, за

віруваннями українців, у таких двобоях мірялася силою і нечиста сила; способи виконання елементів національних танців: *вихилясом/окулясом, викрутасом, виступцем/виступці, уприсі, гопки, млинком*. Прикметною є семантика обставинного прислівника *надворі*, що підкреслює той факт, що типом обійстя в українських селян був двір, тобто для хазяйновитих українців їхнім світом був перш за все власний двір (хутір) [2, с.96].

Етнокультурна лексика здатна також вербалізувати особливості психічного стану, поведінки людини як носія національного характеру, національної ментальності. Так, емоційно-чуттєвий характер українця, його сентиментальність може передаватись означальними та обставинними прислівниками словотвірно, через суфікси суб'єктивної оцінки: *акуратно – акуратнісінько, багато – багатенько, байдуже – байдужечки, красно – красенько, красесенько; рівно – рівнесенько, рівненько; рано – пораненьку*. Такий експресивно-словотвірний потенціал при творенні демінутивних зменшено-пестливих форм прислівників української мови пояснюється «кордоцентричністю української психічної структури» [1, с.12]. Подібні форми, які створюють у тексті певний емоційно-експресивний ефект та часто стають ядром художньої зображальності, становлять труднощі для перекладу, навіть близькоспорідненими мовами. Так, у поезії Т. Шевченка читаємо:

*Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині
Однаковісінько мені.*

У російському перекладі В. Звягінцевої:

*Мне право, все равно, я буду
На Украине жить иль нет.
Забуду тили не забудут
Меня в далекой стороне –
До этого нет дела мне.*

Шевченкове мейоративне *однаковісінько* у кінці строфи перекладено пейоративним *нет дела*, змінивши ступінь експресивності та емотивно-культурну наповненість стилістеми.

Численна група обставинних прислівників локативної семантики: *навколо, округ/окружки, навкруги/навкруг, окоlesa/околяса/околясом, околom, окреме; аби-де, десь, десь-інде, десь-не-десь* в українському лексиконі, посилена увага на мовному рівні до вираження просторових понять, пов'язана, на думку дослідників, з тяжінням українців до спокою, мрійництва, що пояснюється впливом степового простору на світогляд [2, с.74].

Отже, прислівники різних розрядів і семантичних груп входять до складу лексики з національно-культурною маркованістю, яка вербалізує світорозуміння та світосприйняття мовців.

Література:

1. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / І. О. Голубовська. – К., 2004. – 27 с.
2. Кононенко В. Мова у контексті культури / В. Кононенко. – Київ-Івано-Франківськ: Плай, 2008. – 390 с.
3. Словник української мови [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua>.
4. Українська мова. Енциклопедія / [ред. В. М. Русанівський]. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.
5. Шевченко Т.Г. Избранные сочинения: Пер. с укр. – М.: Художественная литература, 1987. – 559 с.

ПОЛІТИЧНА МЕТАФОРА ЯК СТИЛІСТИЧНА ФІГУРА

А.П. Нештенко

*аспірант кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»*

Дослідження політичної метафори у стилістичному аспекті потребує виявлення *стилістичних функцій* політичної метафори, її *стилістичного значення*, а також виокремлення *стилістичних фігур*, які репрезентують політичні метафори.

Стилістика використовує данні лексикології, граматики, фонетики, семасіології, фразеології, проте на відміну від цих дисциплін вона займається не мовними елементами, а їхнім виразним потенціалом в контексті, тобто стилістичною функцією. Згідно І.В. Арнольд **стилістична функція** є виразним потенціалом взаємодії мовних засобів в тексті, який забезпечує передачу не лише предметно-логічного змісту тексту, але й закладену в ньому експресивну, емоційну, оцінну та естетичну інформацію. Тобто стилістика розглядає їхні експресивні якості, їхнє функціонування та взаємодію при передачі думки та почуття в тому чи іншому тексті, і відповідно, їхню роль в ідейному впливі тексту на читача. При цьому до уваги береться цілісна особистість читача, а не лише його логічне мислення [1, с. 64]. Мовленнєва репрезентація політичної метафори полягає у використанні лексичних одиниць у вигляді метафори, яка виконує стилістичну функцію, або стилістичної метафори (на відміну від мовної). Особливо цікавими зі стилістичної точки зору є неочікувані метафори. Які дають ефект подвійного бачення, які звертають на себе увагу читача, тобто образні, конкретні та чуттєві [1, с. 142]. Основними стилістичними функціями політичної метафори є *оцінна, емотивна та експресивна функції*.

Для того, щоб виявити стилістичні функції було розглянуто **стилістичне значення**, яке складається з трьох компонентів: *функціонально стилістичного, нормативно-стилістичного і експресивно-стилістичного*. Стилістичне

значення (стилістична конотація) – частина семантичної структури лексичної одиниці, яка розглядається як додаткова поряд з денотативною, сигніфікативною, граматичною у структурі слова. Вона виражає експресивні, емоційні й оцінні відтінки; експресивні або функціональні властивості (компоненти значення), що обмежують можливість вживання мовної одиниці у певній комунікативній сфері.

Стилістичне значення має експресивний характер і формує сприйняття смислу слова. Стилістичне значення характеризується постійною значущістю і визначеністю, воно проявляється не однаково: 1) у експресивно забарвлених одиницях – на поверхні; 2) у інших одиницях – в контексті.

Функціонально-стилістичний компонент стилістичного значення політичної метафори обмежується газетно-публіцистичним стилем. Оскільки матеріалами дослідження є масові, універсальні видання, такі як «New York Times», «Times», **нормативно-стилістичний компонент**, який позначає нормативне/абсолютне стилістичне забарвлення слова, вживання слова по відношенню до норми, спостереження відхилення від норми, у стилістичному значенні політичних метафор в основному тяжіє до норми.

Найголовнішу роль відіграє **експресивно-стилістичний компонент**, який позначає експресивні, емоційні відтінки політичних метафор (rail against – виступати проти когось, play dangerous game – небезпечно грати, вести небезпечну політику «Mr.Putin has played his dangerous game» – зіграв свою небезпечну гру, страх перед небезпекою, засудження).

Якщо у мові метафора репрезентується у переносному значенні, у виникненні нового лексичного значення, то у мовленні не тільки виникає нове значення, а ще й виникає стилістичне забарвлення. Тобто політична метафора набуває стилістичної забарвленості, яка впливає на мовні засоби. Були досліджені наступні мовленнєві засоби або **стилістичні фігури**: *метафоричний перифраз, порівняння, епітети, іронія, метафорична літота, гіпербола, мейоза* тощо.

Перифраз є як неоднослівною вторинною номінацією описового,

здебільшого емоціонально-експресивного, оцінного характеру, що являє собою семантично неподільний вислів, який якісно вказує на істотні, відмітні або суб'єктивно виділені носієм мови ознаки позначеного об'єкта чи явища дійсності. Прикладом можуть бути наступні політичні метафори: “fourth estate” - четверта влада; “back in the spotlight” – знову в центрі уваги (у світлі освітлювальних прожекторів), повернутися у центр уваги публіки (журналістів); “hot property” – власність, яка підлягає ризику (стосовно особистості Роджера Стоуна відносно Дональда Трампа).

Метафорична гіпербола: “Master of political stagecraft” – Магістр (спеціаліст) політичного сценічного мистецтва (акторської майстерності).

Іронія та гра слів: “ride Donald Trump’s well-tailored coattails”. В данному випадку “coattail-riding” – робити кар'єру на чужих плечах, використовувати успіх знаменитостей; “coat tail” – фалда фрак; протекція, зв'язки в верхніх колах. Тобто “to ride sb's coattails” – буквально, їздити на фалдах фраків іншої особи; користуватися успіхом, зв'язками в верхніх колах. Повністю речення можна трактувати наступним чином: “*Roger Stone rides Donald Trump’s well-tailored coattails*” – Роджер Стоун робить кар'єру на плечах/елегантних костюмах (вбранні фраках) Дональда Трампа. Ця метафора підсилюється епітетом “well-tailored” -добре сшитий, добре одягнений. Вона несе в собі оцінку та ставлення автора до Роджера Стоуна, як до особи, яка користується досягненнями іншої особи та до Дональда Трампа, як до особи, яка надає особливий уваги своєму зовнішньому вигляду та моді. Крім того, ця оцінка несе в собі елементи впливу на думку та ставлення читача до Роджера Стоуна та Дональда Трампа. Свідомо або несвідомо читач окреслює ці образи та уявляє цю картину буквально, що виглядає комічно. Тобто за допомогою політичної метафори виражається негативне насмішливе ставлення автора та вплив на думку аудиторії, тобто здійснюються оцінна, емотивна та прагматична функції.

Отже, стилістичне значення тісно пов'язане із семантикою та прагматикою. Політична метафора застосовується для вираження експресії та

оцінки і тим самим здійснює вплив на читача. Для посилення цього впливу використовуються політичні метафори як стилістичні фігури.

Література:

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Флинта: Наука, 2002. — С. 64-70, С.138-142.

ВІДДІЄСЛІВНІ ІМЕННИКИ ЯК ПЕРШИЙ КОМПОНЕНТ СКЛАДНОГО ІМЕННИКА

О.І. Ніконенко

старший викладач,

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У сучасній німецькій мові словоскладання є найпродуктивнішим способом словотворення [2, с.102]. Метою нашого дослідження є складні іменники (СІ) сучасної німецької мови, у яких у функції 1-ого словотвірного компонента (СК) виступають віддієслівні безафіксно-похідні іменники. Предметом дослідження були лише похідні основи (ПО) віддієслівних безафіксно-похідних іменників, утворених від твірних основ (ТО) сильних кореневих дієслів (СКД) шляхом конверсії, субстантивації, та імпліцитної деривації [3; 4]. ПО віддієслівних безафіксно-похідних іменників функціонують як ТО СІ у функції 1-ого СК СІ.

Словотворчий аналіз СІ виявив досить велику кількість СІ, у яких 1-им СК СІ є ТО віддієслівних іменників, утворені від ТО СКД безафіксно-похідним способом. Розглянемо різні типи сполучуваності ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, співвідносних за структурою та семантикою з ТО СКД у функції 1-ого СК СІ. У сучасній німецькій мові виявлено 550 СІ, 1-им СК яких є ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, утворених від ТО СКД, а 2-

им СК – ТО іменника:

- ТО кореневих іменників (КІ): *die Schmelz//farbe, das Braten//fleisch*;
- ТО префіксальних іменників: *das Grab//gefäß*;
- ТО суфіксальних іменників: *die Leidens//genoss/in, die Sprung//lein/e*;
- ТО іменників у функції ЧСК (-zeug, -werk, -mann): *das Schlag//werk, der Schlag//mann, das Flug//zeug*.

Кількісний аналіз СІ виявив 150 СІ з 1-им СК – ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, які утворені від ТО СКД шляхом конверсії.

Розглянемо структуру СІ, у яких у функції 1-ого СК функціонують ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, утворені від ТО СКД шляхом конверсії, а у функції 2-ого СК виступають: а) ТО кореневих іменників (КІ): *schlag//en → der Schlag → die Schlag//kraft* (сила удару); б) ТО префіксальних іменників: *die Grab//in/schrift* (надмогильний надпис) ← *die Schrift*; в) ТО суфіксальних іменників: *stoß//en → der Stoß → der Stoß//brigad/ler* (ударник); г) ЧСК -zeug, -werk, -mann: *schlaf//en → der Schlaf → das Schlaf//zeug*.

У процесі словотворчого аналізу виявлено 363 СІ, де у функції 1-ого СК функціонують ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, утворені від ТО СКД шляхом імпліцитної деривації, а у функції 2-ого СК: а) ТО КІ: *schneid//en (i, i) → der Schnitt → die Schnitt//linie* (лінія розрізу); б) ТО суфіксальних іменників: *spring//en (a, u) → der Sprung → die Sprung//lein/e* (мотузка на стойках для стрибків) ← *der Lein*; в) ЧСК -zeug, -werk: *fliegen (o, o) → der Flug → das Flug//zeug* (літак).

Словотворчий (структурний) аналіз виявив також 37 СІ, де у функції 1-ого СК функціонують ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, утворені від ТО СКД шляхом субстантивації, а у функції 2-ого СК: а) ТО КІ: *grab//en → der Graben → der Graben//krieg* (позиційна війна) ← *der Krieg, schaff//en → das Schaffen → die Schaffens//kraft* (творча сила) ← *die Kraft*; б) ТО суфіксального іменника: *leid//en → das Leiden → die Leidens//genoss/in* (друг по нещастю) ← *der Genosse*.

Кількісний аналіз показав, що найчастіше ТО віддієслівних безафіксно-

похідних іменників, які утворені від ТО СКД, вступають у внутрішню валентність з ТО КІ. Нами виявлено 526 СІ, які утворені за М10 SN = SN (SVst → SN) + SN (w) [1, с. 114].

ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, які за структурою та семантикою співвідносяться з ТО СКД, вступають у внутрішню валентність з 2-им СК – ТО віддієслівних іменників, утворюючи СІ за М10 SN = SN (SVst → SN) + SN (SV → SN).

У процесі словотворчого аналізу виявлено СІ, де ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, які утворені від ТО СКД, сполучаються з такими ТО віддієслівних іменників: ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, ТО віддієслівних суфіксальних іменників, ТО віддієслівних префіксальних іменників, ТО віддієслівних префіксально-суфіксальних іменників.

Проаналізуємо всі випадки сполучуваності ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, утворених від ТО СКД, з ТО віддієслівних іменників.

Розглянемо словотворчі моделі СІ з 1-им СК – ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО СКД *шляхом конверсії*, та 2-им СК: а) ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *grab//en* → *das Grab* → *der Grab//fund* (курганне поховання) ← *der Fund* ← *find//en*; б) ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО префіксальних дієслів: *schlag//en* → *der Schlag* → *der Schlag//versuch* (випробовування на удар) ← *der Versuch* ← *versuch//en*. в) ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО ДО: *quell//en* → *der Quell* → *der Quell//abfluss* (стік) ← *der Abfluss* ← *abfließ//en*; г) ТО віддієслівних суфіксальних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *grab//en* → *das Grab* → *die Grab//schänd/ung* (наплюження могили) ← *schänd//en*; д) ТО віддієслівних суфіксальних іменників, що утворені від ТО префіксальних дієслів: *streit//en* → *der Streit* → *die Streit//verkünd/ung* (висування позову) ← *verkünd//en*; е) ТО віддієслівних суфіксальних іменників, що утворені від ТО ДО: *fang//en* → *der Fang* → *die Fang//vorricht/ung* (приспій, що

ловить); є) ТО віддієслівних префіксальних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *grab//en* → *das Grab* → *der Grab//ge/sang* (похоронний спів) ← *der Ge//sang* ← *sing//en* (a, u); ж) ТО віддієслівних префіксально-суфіксальних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *grab//en* → *das Grab* → *das Grab//ge/wölb/e* (склен) ← *das Ge//wölb//e* ← *wölben*.

Розглянемо словотворчі моделі СІ з 1-им СК – ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО СКД шляхом імпліцитної деривації, та 2-им СК: а) ТО віддієслівних безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *geh//en* (i, a) → *der Gang* → *die Gang//dauer* (тривалість заводу (годинника) ← *dauern*; б) ТО безафіксно-похідних іменників, що утворені від ТО префіксальних дієслів: *find//en* (a, u) → *der Fund* → *der Fund//bericht* (протокол огляду) ← *bericht//en*; в) ТО безафіксно-похідних іменників, які утворені від ТО ДО: *werf//en* (a, o) → *der Wurf* → *der Wurf//an\satz* (підготовка кидка (дзюдо) ← *ansetzen*; г) ТО суфіксальних віддієслівних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *werf//en* → *der Wurf* → *die Wurf//richt/ung* (напрямок кидка) ← *die Richt//ung* ← *richt//en*; д) ТО суфіксальних іменників, які утворені від ТО префіксальних дієслів: *heb//en* (o, o) → *der Hub* → *der Hub//begrenz/er* (обмежувач ходу) ← *der Begrenz//er* ← *begrenz//en*; е) ТО суфіксальних іменників, які утворені від ТО ДО: *schließ//en* (o, o) → *der Schluss* → *die Schluss//aus\sprach/e* (заключне слово) ← *die Aus\sprach//e* ← *aus\sprech//en*; є) ТО префіксальних віддієслівних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *werf//en* (a, o) → *der Wurf* → *das Wurf//ge/schoss* (метальний прилад) ← *das Ge//schoss* ← *schieß//en* (o, o); ж) ТО префіксально-суфіксальних віддієслівних іменників, що утворені від ТО кореневих дієслів: *bind//en* (a, u) → *das Band* → *das Band//ge/rtrieb/e*.

Отже, словотворчий аналіз виявив велику кількість СІ, у яких 1-им СК виступають віддієслівні безафіксно-похідні іменники, утворені від ТО СКД.

Література:

1. Степанова М. Д. Методы синхронного анализа лексики. – М., 1968.

2. Степанова М.Д., Чернышева И.И. Лексикология современного немецкого языка. – М.: Издательство «Высшая школа», 1962. – 310 с.
3. Fleischer Wolfgang, Barz Irmhild. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache – Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1992.
4. Hentschel Elke, Weydt Harald. Handbuch der deutschen Grammatik. – Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2003. – 525 S.

INTERNATIONAL PROJECTS CONTRIBUTION TO MARITIME ENGLISH INNOVATIVE TEACHING

N.Ye. Ohorodnyk

Ph.D., Associate Professor,

Kherson State Maritime Academy

Nowadays the shipping industry is recognized as a key component of the global economy, transporting nearly 90% of world trade. Since cargo and goods transportation is carried out by a multinational team of seafarers, communication between the crewmembers plays a significant role in ensuring the safe operation of a vessel. According to sea accidents statistics over 80% of them are caused by human factor and the third part are due to language and communication mistakes. Experts say that poor communication on board, through misunderstandings and mistakes, endangers the overall safety of a vessel and pose an additional threat of marine pollution [1]. Moreover, on closer inspection the variables of English as a second language for the majority of crewmembers as well as the experienced by them cultural differences quite often increase the odds of communication significantly.

So, language and communication are considered to be fundamental elements of the shipping sector, especially with Maritime English being adopted as the working language at sea.

As the shipping industry is regulated by the International Maritime Organization (IMO), the global standard-setting authority, responsible for the

industry effective operation, among the aspects it covers on the mandatory basis is the efficiency of Maritime English teaching process.

With the official recognition of English as a working language at sea some specific challenges in improving the efficiency of seafarers' professional communication came into view. It was assumed that working on them it becomes possible to succeed in:

- solution the miscommunication concerns within a mixed crew for strengthening and improving the overall situation and communication environment, crucially in emergency;
- facilitation the external ship-to-ship or ship-to-shore strategic coordination in the course of the international maritime traffic by providing the adequate professional communication;
- and, finally, in Maritime English standardization by developing a standard phraseology for specific emergency circumstances and emergency situations [2, p. 2].

To join the forces in search of effective methods for future seafarers' Maritime English communicative competency development the International Association of Maritime English instructors was established at IMO level. Looking forward to a long-term cooperation highly qualified Maritime English instructors try to cope with such an unfortunate trouble that has manifested itself as language teachers' incompetence in maritime science. It has become to some extent a challenge for their professionalism, a factor of embarrassment and uncertainty about the authenticity of the professional knowledge provided by means of the English language. As a result of the association activity a great number of teaching *materials and manuals were created indeed: Wavelength (F.Weeks), The SeaSpeak Manual (F.Weeks et al.), The Seafarers' Language Course, Maritime English for Ship's Officers: Core and Special Courses (P. Trenkner et al.), English for Maritime Studies (T. Blakey)* and others. Many of them covered the most urgent needs of the teaching-learning process in response to different academic and research projects initiated by European educational institutions with the direct involvement of IMO.

The SeaSpeak project (1981-1985) was aimed at creating the optimum version of the English language for seafarers' professional communication by means of the easiest phrases carefully designed to replace a great many with similar meanings but rather wordy expressions.

The Anglo sea project (1985-1991) set a task to diversify the teaching-learning process using innovative video technologies. Authentic videos about crewmembers' everyday professional duties are considered to produce new educational effects, namely: to relate theory and practice visually, to make interdisciplinary links, to monitor the national peculiarities of communication etc.

To ensure effective social interaction on board a ship a two-year study (1998-1999) of multinational crew communication practices was conducted by the IMO experts within the framework of the European MARCOM project (MARitime COMmunication). In parallel, the Maritime English teaching-learning technologies were examined throughout the world maritime institutions.

The intensive use of information and communication technologies (ICT) creates totally new opportunities for language teaching and brings in new expectations for training effect in general. The progress has been made within the framework of two European projects – MarEng (Maritime English) (2004-2007) and MarEngPlus (2008-2010). The projects are characterized by their developers as transnational ones. They were designed to promote the Maritime English communicative competency development with the help of high-quality inexpensive innovative educational technologies.

MarTel (Marine Tests of English Language) (2007-2009) and MarTelPlus (2010-2012) projects aimed to develop a series of tests for three different standards in compliance with: 1) the level of language proficiency, i.e. Foundation – Elementary, Intermediate and Advanced; 2) the area of responsibility – deck officer and engineering officer; 3) the job position – deck and engineering senior officers, as well as pilots and senior officers at port. The Common European Framework of Reference (CEFR), IMO Model Course 3.17 (Maritime English) and Standard Marine Communication Phrases (SMCP) were used as a basis for the standards being

developed. Maritime English tests for officers, cadets and ratings, available on mobile phones, made MarTEL materials more accessible to users. Teachers' guidelines and study units provided the access to all MarTEL materials and assisted in developing the content of the lessons facilitating an enhanced experience for both learners and teachers.

Project CAPTAINS (2010-2012) – Communication and Practical Training Applied in Nautical Studies, undertaken within the framework of the EU program in vocational education and training (VET), continued the trend towards the informatization of Maritime English teaching process. It resulted in the interactive multimedia real-life curriculum with the distinctive focus on the problem of multinational crewmembers' effective speech interaction in emergencies.

SeaTALK project (2013-2015) intended to create the qualification framework for effective communication at sea. To monitor the seafarers' Maritime English competency development SeaTALK established a harmonized comprehensive framework for Maritime English communicative competency where a standard approach to teaching, learning, assessment of qualifications throughout Europe is established for each type and rank of seafarers. The project enhanced mobility of seafarers by mutually recognized qualifications, which is in line with the 'Europe 2020' priorities.

It is now possible to avoid the status of “an incompetent professional” – an awkward and unfortunate position for a language instructor who undertook a commitment to teach professional communication on board a ship being ignorant of its specificity and, consequently, unable to achieve a desired result.

In January 2015 the IMO approved the newly revised Model Course 3.17 for Maritime English. So, all the academic programs have been revised to update and adapt their content to the IMO-approved revisions. The updated IMO course has made references to EU funded projects such as MarTEL, MarTEL Plus, MarEng and MarEngPlus as well as SeaTALK.

References:

1. Pyne R., Koester T. Methods and Means for Analysis of Crew Communication in the Maritime Domain. *The Archives of Transport*, Vol. 17, iss 3-4, 2005. – pp. 193-208. Available from Internet: http://www.he-alert.org/filemanager/root/site_assets/standalone_article.pdf.
2. Astratinei C. Developing teaching/learning resources for ESP Maritime English. – 2013 / The 25th International Maritime English Conference – IMEC 25 Proceedings (23-26 September, 2013). Istanbul. – Turkey. – pp. 40-49.

TASK-BASED LEARNING IN A NUTSHELL

O. Pavlenko

EFL teacher,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Nowadays task-based learning (TBL) has become an important part of communicative language teaching and learning. TBL is a learner-centered approach, which differs from the project based-learning (PBL) in terms of the nature of the task. In PBL learners are expected to solve a problem, whereas TBL has primary focus on the task completion, uses analytical approach and specifies learners' real-life communication needs. Nunan (2004) introduces the vision of the task as (Fig.1):

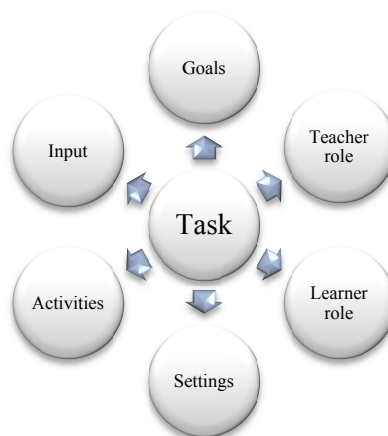

Fig. 1. Components of a task (adapted from Nunan, 2004)

As it is seen from the fig Fig. 1, the task components include task goals i.e. communicative purposes from learner’s perspective and aims and objectives from teacher’s perspective; an input (messages in the target language), the task cycle including task-setting and activities performed to complete a task. The task, according to Nunan, requires clear learner’s and teacher’s roles setting as well as shifting from traditional teacher-centered model to an active learning, where teacher is a facilitator, observer and mentor. Willis (1996) outlines that the *task* in TBL as a set of activities used by the learner for a communicative purpose (goal) in order to achieve an outcome. Outcomes in TBL usually have an output e.g. a written email, discussion, poster etc.

Nunan (2004) introduces TBL in the following framework (Fig.2):

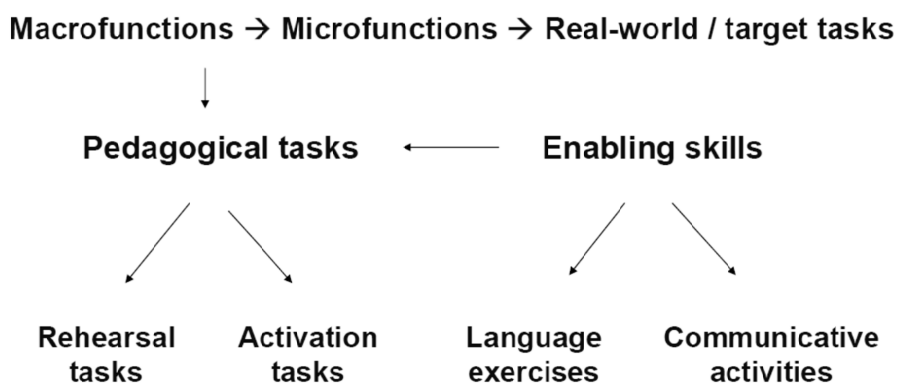

Fig. 2. TBL framework (adapted from Nunan, 2004)

Let us consider a real-world (life) task: *call your colleague to rearrange a staff meeting (remind him/her about the staff meeting, give reason of rescheduling, write a follow-up email informing other colleagues about new date of the meeting)*. Thus, “*to call your colleague to rearrange a staff meeting*” will be a core task around which the teacher will build sub-tasks and/or activities to reach the outcomes. Rehearsal and activation tasks for achieving the outcome might include a role play (e.g. *telephone conversation between two colleagues*), language exercises might include vocabulary exercises on business vocabulary for meetings, telephoning as well as practicing functional language; if learners are not acquainted with the structure of a follow-up email, activities and exercises for developing writing skills should also be included.

TBL lesson is a process of scaffolding within a certain framework provided by the teacher and based on learners' needs. At the beginning of the learning process learners are not expected to produce language that had been explicitly taught. The task cycle in TBL requires a well-balanced flow of sub-tasks and activities, which build upon the previous ones. Recycling and active learning within the TBL framework help learners to use language through doing activities and tasks, to see the clear relation between the grammar form, communicative function and semantic meaning. Learners focus on both learning process and language content. TBL is a framework that creates an opportunity for teacher to get more effective reflection from the learner, which is really beneficial for the learner as it is seen from the produced output.

However, there are some obstacles for TBL. Creating a productive TBL environment requires a deeper needs analysis to find out real-world tasks specific to the learners, task usually takes more than one lesson, so it is not always easy to use this approach with university students, where the number of contact hours is limited. It may also take time for learners to adjust to a new framework as they may feel confused by performing tasks without being pre-taught some vocabulary or grammar.

In conclusion, despite some disadvantages listed above, TBL provides a solid ground for meeting specific learners' needs in a more effective way and builds a clear picture for learners to achieve their outcomes.

References:

1. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching* (3rd ed.) / Jeremy Harmer. – Essex: Pearson Education, 2001. – 384 p.
2. Nunan D. *Designing Tasks for the Communicative Classroom* / David Nunan. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 224 p.
3. Willis J. *A Framework for Task-Based Learning* / Jane Willis. – Longman, 1996. – p. 183.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА: СОЦІАЛЬНІ ТА ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ

Л.І. Павловська

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Перекладач для успішного виконання різноманітних завдань своєї професії повинен володіти багатьма компетентностями. Серед них велике значення має пізнавальна компетентність. Особливо це стосується перекладачів письмових текстів. В наш час зростає потреба в перекладачах письмових текстів, які б мали якісно перекладати тексти, які належать до різних тематичних груп [1]. На різних етапах становлення перекладача як фахівця виникають різні проблеми, пов'язані з його пізнавальною компетентністю. З одного боку, об'єкти пізнання перекладача як фахівця змінюються зі зростанням його знань, навичок та вмінь. На основі здобутих знань, які утворюють своєрідні комплекси, перекладач переходить до інших знань. З іншого боку, у зв'язку із розвитком суспільства, теорії та практики діяльності людини в світі можуть змінюватись об'єкти пізнання. Тому іноді на професійному шляху перекладача буває потрібно засвоювати нові знання, які виникають у світі у зв'язку з появою нових наукових розробок, технічних пристроїв, суспільних явищ тощо. В іншому випадку пізнання може бути пов'язане з виникненням нових потреб в типах перекладу. Тобто тематика перекладу може залишатись приблизно тою, що і була, але в зв'язку зі змінами в виробничій діяльності, міжнародних контактах може виникати потреба в умінні здійснювати переклад більш якісно або має місце зміна мови перекладів, наприклад, з часом можливим може бути зростання кількості перекладів з рідної мови на іноземну (на відміну від перекладів з іноземної мови на рідну). Вміння перекладача працювати з інформацією, усвідомлення ним важливості

ефективного опрацювання інформації протягом перекладу підвищує рівень якості перекладу, сприяє формуванню кваліфікованого фахівця [2].

Пізнання перекладача може бути спрямовано також на здобуття знань та вмінь, необхідних для прискорення процесу перекладу, наприклад, якщо зростає кількість замовлень термінових перекладів.

В професійному розвитку перекладача, який працює переважно над перекладом письмових текстів, особливо, якщо мова йде не про переклад художніх текстів, або ж взагалі текстів, призначених для публікації, здобуття знань та вмінь, необхідних для прискорення процесу перекладу, має велике значення. Це дозволяє йому підвищувати свій матеріальний статус, мати більше часу не тільки для професійного самовдосконалення, але і для розвитку себе як людини, приділяти увагу близьким, спілкуватись з іншими людьми, брати участь у справах суспільства. Все це дозволяє перекладачу ставати більш цілісною людиною, реалізовувати свої плани та наміри, впливати на навколишній світ. Тому перекладач спрямовує своє пізнання саме на пошук такої інформації, таких методів та прийомів, які можуть допомогти йому прискорити процес письмового перекладу із збереженням якості.

Таким чином, пізнавальна компетентність перекладача письмових текстів значною мірою залежить від етапів професійного розвитку, від змін у світі та у світі перекладу. Велике соціальне значення має також пошук перекладачем засобів прискорення процесу перекладу, що дозволяє йому приділяти більше уваги своєму розвитку як цілісної особистості.

Перспективним для подальших досліджень можна назвати визначення окремих напрямків розвитку, пізнавальної компетентності перекладача.

Література:

1. Гакова Е.В. Роль креативности в процессе формирования профессиональной компетентности переводчика. - М.: Изд-во РУДН, Вестник РУДН, 2012. - № 1. – С. 11–18.

2. Долинский Е.В. Смысловое наполнение лекционных занятий для формирования информатической компетентности будущих переводчиков // *Фундаментальные исследования*. – 2013. – № 10-4. – С. 846-849.

ФУНКЦІЇ АНТРОПОНІМІВ У АНГЛОМОВНИХ КОМЕДІЙНИХ ШОУ

Т.В. Пилипчук

асистент кафедри іноземних мов природничих факультетів,

Національний університет імені Тараса Шевченка

Питання гумору та комічності здавна привертали увагу широкого кола науковців, включаючи таких античних філософів як Платон та Арістотель. Серед фундаментальних робіт слід виділити дослідження Н.Д. Артюнової, О.С. Архипової, В.І. Карасика, Ю.Б. Борева, В.Я. Проппа, С. Атардо (S. Attardo), Дж. Боскіна (J. Boskin), В. Раскіна (V. Raskin). Найновіші розвідки, які мають особливе значення для нашої роботи, були проведені такими науковцями як О.В. Харченко, В.О. Самохіна, О.К. Лобова.

Матеріалом для аналізу слугували жарти, присвячені антропонімам, вилучені з англомовних комедійних шоу шляхом суцільної вибірки. Жарт, будучи основним мовленнєвим жанром у комедійних шоу, трактується як складний комічний мовленнєвий твір/міні-спектакль, що закінчується згідно з бажанням учасників комунікативного акту, що виникає у конкретній ситуації, в якій він є доречним і в якій спостерігається порушення мовних, мовленнєвих, текстово-дискурсивних, логіко-поняттєвих, валоративних, онтологічних норм, що призводить до інконгруентності. В свою чергу інконгруентність є не чим іншим, як грою протиріччями, протиставленнями, несумісностями, яка побудована на такій омані, яка схожа на правду. Саме інконгруентність виступає когнітивним механізмом комічного та веде до комічного ефекту [2, с. 43-97]. Предметом дослідження є функції антропонімів, що використовуються в комедійних шоу.

Як відомо, антропоніми відіграють важливу роль у житті кожного народу, займаючи особливе місце в мові, в номінативній діяльності людини [1, с. 76]. Проте, вони не лише забезпечують персонажів номінацією, а й окреслюють культурний, побутовий, історичний фон ситуації, створюють асоціації та конотації, а отже, забезпечують конкретність, реалістичність і, звичайно, комічність жартам, відповідно, утворюючи їм ономастичну «комічну» парадигму [2, с. 275-276].

У нашій роботі ми опираємось на визначення О.О. Селіванової, яка характеризує антропонім як будь-яке власне ім'я людини (або групи людей), у тому числі ім'я, по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім, андронім, гінеконім, патронім [3, с. 34].

У даній роботі ми робимо спробу дослідити функції антропонімів у комедійних шоу та за основу беремо класифікацію, запропоновану В.О. Самохіною, яка, досліджуючи анекдоти, виділяє комунікативну, апелятивну, експресивну, дейктичну, культурологічну та функцію створення комічного образу та/або комічної ситуації.

Серед виявлених функцій на особливу увагу заслуговує **функція створення комічної ситуації**, яка представлена в даному прикладі: *I didn't know this until I got there but apparently in China I am Shaquille O'Neal. I go to mall. I walk into the store. I'm like, "Hey, you got a 10.5/11 in those shoes?" "Ah no! How about an 8?" "How about I can't negotiate my foot size with you?"* [6]. Рассел Пітерз вживає ім'я відомого баскетболіста, Шакіла О'Ніла, відомого своїм зростом (216 см), для порівняння з собою, коли йому не вдається знайти одяг та взуття свого розміру у Китаї. Застосування антономізії – Шакіл О'Ніл – двохметровий велетень – підсилює комічний ефект та забезпечує створення комічної ситуації.

Антропонім японського бейсбольного пітчера, Ю Дарвіша, який стає ядром наступного жарту, теж виконує функцію створення комічної ситуації. Також даний антропонім набуває конотації перемоги та застосовується у даному контексті для обігрування моральних цінностей іранців, а саме їхній

рисі заперечувати свою національність, коли вони мають причетність до чогось негативного, і навпаки – визнавати та пишатись досягненнями навіть наполовину іранців:

- We have a baseball player in major baseball. Yeah, we have Iranian... I'll tell you. Coz I look the stuff up and then I let the world know. We're looking for good news. He's actually Iranian and Japanese. His first name is Yu. That's not us. Last name – Darvish. That could be us. I looked it up. He is half Iranian, half Japanese. We'll take credit. I don't care how. Whatever. He is like our own Barack Obama for us. This guy is half of us [5].

Комічний ефект досягається за допомогою повторів (That's ...us, That...us) та фінальним фразам (He is like our own Barack Obama for us. This guy is half of us), що будуються на прийомі синтаксичного алогізму, або доведенні до абсурду.

Культурологічна функція характеризує носія антропоніму, що виступає виключно в комічній ролі, з точки зору професії/ історії/ національності/ соціального походження [2, с. 278], спостерігається у наступному фрагменті виступу: *Native people to me are native people. You wouldn't be called Indians if Christopher Columbus wasn't lost. When he found North America, he was looking for India. He thought he found India: "Oh, look, Indians". Those are North Americans. You, idiot. That's why Indians are so mad at North Americans, you know. Coz we were waiting on the shores of India. We were waiting for Christopher Columbus. "Where the hell is Chris? That bastard is late!" [7].*

В даному випадку разом із зображенням персонажа жарту в комічній ролі, використання лексем idiot, bastard, а також протиставлення індіців північноамериканцям підвищує експресивність та емоційність виступу. А закінчення жарту (Where the hell is Chris? That bastard is late!) є порушенням онтологічних норм і тому призводить до комічної інконгруентності.

Експресивно-емоційна функція (додавання емоційного забарвлення власнику імені) проявляється в наступному жарті за допомогою антропоніму Джеймс Бонд, який асоціюється у глядачів з авантюризмом та рішучістю.

У даному комедійному шоу залучення цього антропоніму спрямоване на висловлення надії на зображення засобами масової інформації іранців у позитивному світлі: *I hope that in the coming years, more film and television programs come out of Hollywood presenting us in a positive light. Who knows, maybe one day we'll even have our own James Bond, right. "My name is Bond, Jamal Bond."* [4].

Фінальна репліка коміка викликає комічний ефект, адже побудована на парাপросдокіані – Jamal Bond є абсолютно неочікуваним антропонімом.

Також дана функція проявляється у наступному жарті: *I am just kinda grateful that my parents never gave me an Indian name cuz I'd look really ridiculous - Bupendo Peters* [7]. В даному жарті комедіант використовує парাপросдокіан та вдається до використання вигаданого антропоніму (Bupendo), що виконує в даному жарті експресивно-емоційну функцію – ім'я посилює комічний ефект, добре запам'ятовується та привертає увагу аудиторії.

Як засвідчують результати дослідження, антропоніми широко застосовуються у комедійних шоу, виконуючи в останніх експресивно-емоційну, культурологічну та функцію створення комічної ситуації.

Література:

1. Мизин Т.О. Власні імена як складова частина мовної картини світу // Вісник ХНУ №1155, 2015. – С. 76-80.
2. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США: Монографія. – Вид. 2-е, перер. і доп. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 360 с.
3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
4. Jobrani Maz: Did you hear the one about the Iranian-American? [Електронний ресурс] / Maz Jobrani. – Режим доступу: https://www.ted.com/talks/maz_jobrani_make_jokes_not_bombs.

5. Jobrani Maz: I come in peace [Електронний ресурс] / Maz Jobrani. – Режим доступу: <http://latestonlinemovie.co/maz-jobrani-i-come-in-peace-2013/>.
6. Peters Russell: Outsourced [Електронний ресурс] / Russell Peters. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=LVX_3amQ6P8.
7. Peters Russell: Show me the funny [Електронний ресурс] / Russell Peters. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jV37jn1SSrg>.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

А.В. Плужнік

викладач кафедри перекладу,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Актуальність теми дослідження зумовлена стрімким розвитком міжнародних зв'язків та свідчить про необхідність переосмислення ціннісних орієнтирів і методів виховання всебічно розвиненої особистості майбутніх філологів, підготовлених до вільної комунікації в різноманітних соціокультурних умовах. Тому комунікативна культура може вважатися успішною умовою адаптації людини у суспільстві.

Комунікативна культура – це довершена готовність і спроможність особистості до спілкування з оточенням [3].

Комунікативна культура є невід'ємною частиною загальнокультурного та професійного становлення особистості майбутнього фахівця. Мова йде про особливості виховання особистості, яка здатна творчо працювати у соціумі, самостійно виконувати професійні завдання, вільно спілкуватись на міжособистісному рівні у різних соціокультурних середовищах. Саме тому, з кожним роком зростає потреба не тільки у кваліфікованих знавцях мови, а також у спеціалістах, які володіють умінням враховувати в процесі спілкування національно-культурні особливості певної мови та культури.

Формування комунікативної культури у студентів філологічних спеціальностей є головною запорукою успішного оволодіння мовою на професійному рівні [1].

Різні мови, безумовно, по-різному розглядають один і той самий світ, позначають одні ті самі реалії. Народ створює свою культуру, а культура знаходить своє відображення в мові. Тому сформованість комунікативної культури у філологів – це вміння приділяти велику увагу відмінностям культури країн при комунікації чи перекладі та бути провідником між поколіннями та часом.

Отже, відповідно до засобів використання мови, визначимо комунікативну культуру як здатність людини забезпечити адекватне застосування мовних засобів з метою здійснення взаємодії для досягнення взаєморозуміння між її учасниками. Елементи культури виступають загальнозначущими для представників різних культур, їх зміст зумовлений спільними для всієї людської спільноти духовними цінностями, що сформувалися протягом тривалого процесу розвитку.

Особливість сформованості комунікативної культури у студентів-філологів виявляється в тому, що майбутні спеціалісти повинні мати не лише знання, навички та мовленнєві вміння, а й дотримуватися норм мовного етикету, вміти використовувати граматичні, лексичні знання для розширення комунікаційних зв'язків із співрозмовником, виходячи із цілей та ситуацій спілкування. Тому, вони повинні бути соціально спроможними і вміти підтримувати міжособистісну комунікацію з усіма учасниками спілкування.

Аналіз джерел, в яких висвітлюється взаємозв'язок мови, умінь, навичок і знань студентів – філологів та вплив соціокультурних умов на формування їхньої комунікативної культури, дозволяє дійти до висновку, що серед науковців поширена думка, що комунікативні вміння пов'язані з організацією взаємовідносин, взаємодії і впливу на співрозмовника. Також, визначається пріоритет комунікативної культури, як однієї з важливих якостей особистості студента-філолога у контексті гуманізму, демократизації і духовної культури [2].

Таким чином, для студентів-філологів комунікативна культура, якою вони повинні володіти задля комфортного співіснування у суспільстві, є провідним структурним компонентом, що формується під час не тільки виховання та освіти, але й під час повсякденної комунікації між собою та молоддю з інших країн.

Подані тенденції в молодіжній комунікації можна охарактеризувати як: 1) пошук нових форм вираження в різних видах спілкування в спробі поживити нудні мовні штампи; 2) прагнення провести межу між поколіннями і світоглядами завдяки мовним засобам [4].

З огляду на небезпечну зміну традиційних гуманістичних цінностей та вплив сучасних комунікативних технологій на розвиток потенціалу особистості молодої людини, педагоги шукають нові шляхи формування комунікативної культури, щоб виховувати освічених студентів, які вміють самостійно працювати і долати психологічні бар'єри міжкультурної комунікації.

Також у рамках формування комунікативної культури педагог повинен допомагати зрозуміти особливості мови, додаткові смислові навантаження, політичні, культурні, історичні конотації одиниць мови й мовлення. Тому сучасний викладач повинен виступати, як активний учасник комунікативного процесу (викладач-студент), партнер у взаємодії, фасилітатор у навчанні методів комунікації у соціокультурних умовах сьогодення.

Література:

1. Емельянов Ю. В. Активные групповые методы социально-педагогической подготовки специалистов. / Емельянов Ю. В. // Вопросы психологии, 1993. – С. 69 – 73.
2. Знаменская С. В. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе: дис. канд. пед. наук: 13.00.06 / Стояна Васильевна Знаменская. – Ставрополь, 2004. –169 с.

3. Корніяка О.М. Психологія комунікативної культури школяра: [монографія] / О.М. Корніяка. – К.: Міленіум, 2006. – с. 336.
4. Костомаров В.Г. Наш язык в действии: Очерки современной русской стилистики / В.Г. Костомаров. – М.: Гардарики, 2005. - с. 346.

НАВЧАННЯ АНОТУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

І.С. Присяжнюк

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Невід’ємною складовою професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах є читання і аналіз фахової літератури з метою пошуку нових наукових тенденцій у галузі, підбору матеріалу для наукової роботи, підвищення свого професійного рівня. Навчання іноземній мові студентів у технічних ВНЗ передбачає використання великої кількості автентичних статей і текстів іноземною мовою, що задовольняє вимоги фахової підготовки і професійного розвитку студентів, а також підвищує рівень володіння іноземною мовою. Однак, рівень іноземної комунікативної підготовки студентів не завжди достатній для роботи з автентичною літературою і, як наслідок, студенти відчують труднощі при роботі з текстами. Одним з ефективних прийомів роботи з текстами є анотування, що навчить виділяти основну інформацію і аналізувати загальний зміст тексту.

Анотація – це вторинне джерело наукової інформації, що у стислій формі розповідає зміст першоджерела. Під час аналізу первинного документа, виділяють і занотовують найбільш важливу інформацію, яка відображає основні положення документу. Анотування як процес обробки тексту є одним з найпоширеніших прийомів виділення і аналізу інформації на просунутому етапі навчання іноземній мові [1].

Анотування є важливою складовою у процесі навчання іноземної мови, оскільки формує вміння читання та аналізу професійно орієнтованих текстів, розвиває навички письма і формування зв'язного тексту іноземною мовою, розвиває предметну компетенцію студентів і є ефективним засобом контролю за рівнем сформованості навичок письма і розуміння прочитаного [3, с. 3].

Написання анотації – це творчий процес, який не допускає переписування речень і фраз із первинного тексту. Під час анотування суттєво скорочується зміст тексту, основна інформація викладається стисло, результати систематизуються і узагальнюються, однотипні факти групуються [4, с. 64]. Основними помилками при написанні анотації є надання зайвої інформації, або, навпаки, значна втрата важливої інформації, дублювання авторських фраз і відсутність чіткої структури [2, с. 5]. Тому методика навчання цьому виду письма має бути орієнтована на такі види роботи з текстом:

1. ознайомлення зі структурою тексту і виділення основних частин;
2. виділення основної і другорядної інформації;
3. опрацювання фахових термінів;
4. складання плану викладу інформації;
5. пошук способу компресії тексту на змістовому і структурному рівнях;
6. розвиток навичок написання вторинних текстів [5].

Прикладами вправ можуть бути такі:

Exercise 1

Read the text below (Types of hazards). Suggest the title for each passage and for the whole text and compare it with those written by your groupmates.

Exercise 2

Explain the meaning of the following terms.

Exercise 3

Skim the text and find the key words.

Exercise 4

Rewrite the sentences combining them into one which expresses the main idea.

Example:

Hazards may result from the interaction between worker and environment. These so-called ergonomic hazards can cause physiological or psychological stress.

Ergonomic hazards resulting from the interaction between worker and environment can cause physiological or psychological stress.

Exercise 5

In a paragraph of between 80 and 100 words, summarize the types of hazards, reasons of their occurrence and ways of elimination mentioned in the text. Do it in your words as far as possible.

Отже, навчання анотування іншомовних текстів – це комплексний процес, який розвиває комунікативні навички і аналітичні здібності студентів, поглиблює їх професійні знання. Також воно є ефективним засобом контролю засвоєної інформації і рівня сформованості навичок письма.

Література:

1. Андрианов О. Г. Теоретико-практический курс. Информационная обработка текстов. – М., 1999.
2. Байдак Л. І. Анотування та реферування як ефективні прийоми роботи з іншомовною фаховою літературою [Електронний ресурс] / Л. І. Байдак // Strategiczne pytania światowej nauki. - Volume 13. Filologiczne nauki. - Przemysł : Nauka i studia, 2015. - С. 3-5.
3. Корж Т.М. Навчання студентів вищих технічних навчальних закладів анотування англійських професійно орієнтованих текстів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "теорія та методика навчання: германські мови" . – Київ, 2008. – 26 с.
4. Минакова Т.В. Английский язык для аспирантов и соискателей [Текст]: учебное пособие / Т.В.Минакова. – Оренбург: ГОУ ОГУ, 2005. – 103с.
5. Цибина О.И. Обучение реферированию и аннотированию иноязычной литературы в неязыковом ВУЗе (английский язык): автореф. дис. на соискание наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теория и методика обучения иностранным языкам". – Москва, 2000.

ЕМОЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

А.В. Прокойченко

аспірантка,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

У рамках антропоцентричної спрямованості сучасного наукового дискурсу емоції стали об'єктом досліджень багатьох наук, зокрема таких, як філософія, психологія, соціологія, антропологія та ін. Лінгвістика також не залишається осторонь розробки цього питання й робить вагомий внесок у спроби наукової спільноти зрозуміти складний та ірраціональний світ людських емоцій. Звісно, що для цього лінгвісти активно залучають здобутки інших наук у цій галузі. Так взаємодія лінгвістики та психології призвела до появи емотіології – науки, що досліджує зв'язок між емоціями та мовою. Саме у рамках емотіології сформувалась теорія про те, що на мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, тому слід чітко розмежовувати емоційність, яка є психологічною категорією, та емотивність, яка є мовною категорією.

Серед інших здобутків емотіології можна також виокремити теорію російського вченого В.І. Шаховського про те, що саме емоції є мотиваційною, тобто рушійною, силою будь-якої мови. Він був одним із перших вітчизняних мовознавців, який заперечив думку про те, що мова пов'язана виключно із мисленням, тобто раціональним, й довів важливість дослідження емоціонального у мові.

Серед основних сучасних напрямків емотіології виокремлюють:

- дослідження типології емотивних знаків;
- комунікація емоцій;
- кореляція лексиконів емоцій різних мов світу (проблема номінації однієї і тієї ж емоції в різних мовах);
- національно-культурна специфіка вираження емоцій;
- співвідношення лінгвістики і паралінгвістики емоцій;

- вплив емансипації емоцій на мовні процеси;
- емоційне забарвлення тексту;
- емотивний семантичний простір мови;
- лексикографія та лінгводидактика емотивності;
- прагматика вираження емоцій [2].

Слід також зауважити, що лінгвістика, взаємодіючи із іншими науками, сприяла виникненню такого потужного напрямку досліджень, як екологія емоцій, яка досліджує вплив емоцій, на здоров'я та самопочуття людини [1, с.44]. Отже, можна зробити висновок про те, що емоції є першочерговим і надзвичайно перспективним об'єктом лінгвістичних досліджень у рамках антропоцентричної парадигми сучасного наукового дискурсу.

Література:

1. Тарасова О.Д. Основные направления исследования эмоций в лингвистике / О.Д. Тарасова. // Вестник МГОУ. Серия: Лингвистика. – 2015. – №3. – С. 38–45.
2. Шаховский В.И. О лингвистике эмоций / В.И. Шаховский. // Язык и эмоции: Сб. научн. трудов. – 1995. – С. 3–15.

КОМПОНЕНТНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ СІМ'Я

О.В. Скобнікова

викладач, аспірантка

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Концепт СІМ'Я входить до ряду найважливіших концептів, що становлять ядро мовної свідомості та є одним з невід'ємних елементів характеру та світогляду народу. Однією з методик дослідження даного концепту є методика компонентного аналізу, що здійснюється на основі словникових дефініцій та сприяє виявленню зміста концепта [1].

Компонентний аналіз концепту СІМ'Я, позначеного іменником *family*, дозволяє встановити список сем, що наведені в словнику (семи підкреслені, синоніми іменника *family* виділені курсивом):

1. a group of individuals living under one roof and usually under one head, *household*;
2. a group of persons of common ancestry, *clan*;
3. a people or group of peoples regarded as deriving from a common stock, *race*;
4. the basic unit in society traditionally consisting of two parents rearing their children;
5. any of various social units differing from but regarded as equivalent to the traditional family, such as a single-parent family;
6. spouse and children [2].

Аналіз словників синонімів англійської мови дозволив побудувати таку синонімічну парадигму: *home, background, kin, household, clan, relations, folks*. Аналіз синонімічного ряду лексеми *сім'я* показав, що ця лексема є домінантою синонімічного ряду, до якого вона входить. Лексема *family* не має абсолютного синоніма, тобто такого синоніма, який би співпадав би з нею за змістом повністю. Члени парадигми співвідносяться між собою тільки за одним або декількома значеннями або відтінками значень семантичної структури базової лексеми та характеризують концепт за різними параметрами й ознаками. Наприклад, синонім *household* має тільки одну спільну семантичну ознаку з лексемою *family* – «група людей, що живе під одним дахом», всі інші семантичні ознаки є різними.

Отже, словниковий опис концепту СІМ'Я як мовного значення лексеми *family* виглядає так: «група, що живе під одним дахом, об'єднана спільними предками, походженням; соціальна група, що складається з батьків і дітей».

Література:

1. Жаботинская С. А. Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции) / С. А. Жаботинская // Когниция,

коммуникация, дискурс. ... Харьковский нац. ун-т имени В. Каразина. – 2013. – № 6. – С. 47–76.

2. MERRIAM-WEBSTER ONLINE [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.Merriam-Webster.com.

МОРФОЛОГО-СИНТАКСИЧНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ АСТРОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ II ПОЛОВИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ

А.Ф. Соломахін

*викладач, кандидат філологічних наук,
Херсонський державний університет*

Метамову астрономії неодноразово вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні мовознавці. У російському мовознавстві астрономічну термінологію проаналізовано в лексико-семантичному та функціональному аспектах, зокрема в працях І. Є. Лаптевої, М. І. Сахаровської, Л. Л. Кутіної. Формуванню астрономічних номенклатурних назв присвячено праці В. А. Ніконова, Л. Ф. Фоміної, М. Є. Рут. У порівняльно-історичному й типологічному аспектах астрономічну лексику досліджували А. Г. Азім-Заде, С. Г. Саїдова.

В українському мовознавстві астрономічну термінологію вивчали лише фрагментарно, переважно в аспекті її становлення, особливостей функціонування, способів творення, зокрема в працях О. М. Тріль, І. Р. Процик, Л. М. Синишин, О. М. Андрусишин. Однак поза увагою науковців залишається питання шляхів поповнення астрономічної термінології другої половини XX – початку XXI століття.

Українська астрономічна термінологія поповнюється шляхом запозичення та з'являється на власному ґрунті за допомогою різних способів словотворення. Терміни активно творяться за допомогою морфологічного (суфіксального, префіксального, словоскладання, основоскладання, аббревіації)

(15,21%) та неморфологічного (синтаксичного, лексико-семантичного, морфолого-синтаксичного) (84,79%) способів словотворення.

Продуктивність морфолого-синтаксичного способу в астрономічній термінології складає 0,61%. Зокрема лексема *зірка*, що вказує на родові поняття, має чимало додаткових значень, які характеризують фізичний стан, внутрішню будову, класи світності, яскравість, позначають види і типи зірок, наприклад: *гомогенні / гетерогенні зорі, ранні зорі, старі / молоді зорі, стаціонарні / нестаціонарні зорі, телескопічні зорі, холодні зорі, яскраві зорі* [4, с. 101]. У таких словосполученнях, як *нова зоря, наднова зоря* ключове слово *зірка* часто не вживають. При цьому спостерігаємо паралельне використання повного терміна та його спрощеної форми. Це свідчить про те, що на певному етапі проходить процес конкретизації терміна-словосполучення, точніше його головного компонента, а не залежного, який вказує на диференційну ознаку. Наприклад, досить поширеним є використання термінів *нова, наднова*, які співвідносяться з термінами-словосполученнями: *«Через збільшення випромінювання поверхні блиск зорі збільшується у сотні мільйонів і навіть мільярди разів, внаслідок чого ми спостерігаємо її як спалах наднової. Після розширення і охолодження викинутої речовини видимий блиск наднової спадає»* [5, с. 142]; *«Інколи Нова випромінює майже стільки ж енергії, скільки виділяють разом усі зорі в галактиці – такі зорі мають назву Наднових»* [7, с. 112]. «Астрономічний енциклопедичний словник» за редакцією І.А. Климишина, А.О. Корсунь подає паралельні форми терміна *нова зоря* – *нова*: *«Нові зорі, нові – зорі класу вибухових змінних, блиск яких раптово збільшується...»* [1, с. 322], однак фіксує тільки коротку форму *наднова*: *«Наднові – зорі, світність яких несподівано зростає...»* [1, с. 308]. «Шкільний астрономічний довідник» також подає паралельні форми терміна *нова зоря* – *наднова*, проте повна форма зазначається в дужках: *«Нова (нова зоря) – зоря, блиск якої за кілька (1-100) діб зростає на 7-15 т, тобто світність збільшується з 500-1000000 разів, після чого за кілька років зменшується до нормального значення»* [4, с. 76] та фіксує лише повну форму терміна *наднова*

зоря: *«Наднава Зоря – еруптивна зоря, світність якої протягом кільканадцятьох діб катастрофічно зростає на десятки зоряних величин, а тем виділення енергії перевищує 10^{34} Вт»* [4, с. 167].

Схожа закономірність зафіксована серед власних назв, зокрема «Астрономічний енциклопедичний словник» фіксує паралельні форми назви *Полярна зоря*: *«Полярна зоря, Полярна – зоря α Малої Ведмедиці, найяскравіша в сузір'ї»* [1, с. 372].

Як бачимо, у результаті еліпсису іменника відбувається переосмислення та поступовий перехід слів *нова, наднова* в іншу граматичну категорію, тобто відбувається субстантивація прикметників. Особливо помітний процес присвоєння нехарактерного слову категорійного значення у сполученнях спрощених термінів з іншими словами, що вказують на певну ознаку, наприклад: *повторна нова, рентгенівська нова*. Зазначене явище спостерігаємо у словосполученнях *крива блиску, крива зростання*, де прикметник *крива* сприймається як такий, що належить іншій граматичній категорії. Субстантивація відбувається внаслідок еліпсису іменника *лінія*: *крива лінія блиску – крива блиску, крива лінія зростання – крива зростання* [4, с. 142].

Названу субстантивацію спостерігаємо лише в межах астрономічної термінології, в загальноповсякденній мові всі ці прикметники функціонують у своїй граматичній категорії.

Зазначимо, що у словосполученні *метричний тензор* при еліпсисі іменника відбувається не перехід прикметника в іншу частину мови, а заміна його спільнокореневим іменником – *метрика* [4, с. 161].

Аналогічний процес відбувається зі словосполученням *паралактичне зміщення*. Так, «Астрономічний енциклопедичний словник» фіксує термін *паралакс*, у той час як словосполучення *паралактичне зміщення* подано в дужках: *«Паралакс – явище видимого зміщення тіла (предмета) на тлі віддаленіших тіл у випадку зміщення спостерігача (те ж саме – паралактичне зміщення)»* [1, с. 341]. Проте чіткої тенденції заміни термінологічних сполучень їх короткими відповідниками поки що не простежуємо.

Крім субстантивації прикметників, спостерігаємо також творення термінів способом ад'єктивації дієприкметників, що супроводжується зміною семантики, тобто пряме значення, співвідносно з дієслівним, поступається місцем переносному якісному значенню, наприклад: *заборонені лінії* [1, с. 161], *збурений рух, згинне випромінювання / кривотраекторне випромінювання* [4, с. 142], *покривний ефект* [1, с. 367], *прихована маса* [1, с. 381], *прикладна година* [1, с. 380], *проникна сила телескопа* [1, с. 384].

У сучасній астрономічній термінології нові одиниці з'являються за допомогою морфолого-синтаксичного способу, його продуктивність складає 0,61%. Нові слова формуються у результаті процесу присвоєння нехарактерного слову категорійного значення (субстантивація прикметників, ад'єктивація дієприкметників). Цей процес в астрономічній термінології української мови ще незавершений.

Література:

1. Астрономічний енциклопедичний словник [Текст] / [за заг. ред. І. А. Климишина, А. О. Корсунь]. – Львів: Вид-во ЛНУ, 2004. – 548 с.
2. Винокур Г. О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии [Текст] / Г. О. Винокур // Татаринов В. А. История отечественного терминоведения: очерк и хрестоматия. – М., 1994. – С. 218–284.
3. Волкова І. В. Лексико-семантична характеристика сучасної української фізичної термінології (на матеріалі спеціалізованих видань 90-х рр. ХХ ст.) [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / І. В. Волкова. – Харків, 2002. – 17 с.
4. Климишин І. А. Шкільний астрономічний довідник [Текст]: книга для вчителя / І. А. Климишин, В. В. Тельнюк-Адамчук. – К.: Радянська школа, 1990. – 287 с.
5. Климишин І. А. Астрономія 11 кл. [Текст]: підручник для загальноосвіт. навч. закл. / І. А. Климишин, І. П. Крячко. – К.: Знання України, 2002. – 190 с.

6. Ковалик І. І. Вчення про словотвір [Текст]: Вип. 2 / І. І. Ковалик. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1961. – 84 с.

7. Пришляк М. П. Астрономія: 11 кл. [Текст]: підручник для загальноосвіт. навч. закл. / М. П. Пришляк; за заг. ред. Я. С. Яцківа. – Х.: Ранок, 2011. – 160 с.

FOSTERING 21ST CENTURY LEARNING SKILLS AT ENGLISH CLASSES

I.A. Soroka

associate professor, candidate of psychological sciences,

University of Economics and Law “KROK”, Kyiv

Critical thinking, creative thinking, communicating, and collaborating are the 21st century learning skills. These skills help students learn and they are vital to succeed at university. Students who develop these skills are more able to get better marks, become less dependent on teachers and textbooks.

Critical thinking is a meeting point of psychology, philosophy and education. It has been defined in many different ways. Very broad definitions include “thinking which has a purpose” or “reflective judgment”. Critical thinking is a process that challenges an individual to use reflective, reasonable, rational thinking to gather, interpret and evaluate information in order to derive a judgment. Critical thinking is a term used by educators to describe forms of learning, thought, and analysis that go beyond the memorization and recall of information and facts [1].

Critical thinking entails many kinds of intellectual skills. “Left brain” activity usually refers to critical thinking. Critical-thinking abilities include: analyzing – breaking something into parts, examining each part, and noting how the parts fit together; arguing – using a series of statements connected logically together, backed by evidence, to reach a conclusion; classifying – identifying the types or groups of something, showing how each category is distinct from the others; comparing and contrasting – pointing out the similarities and differences between two or more

subjects; defining – explaining the meaning of a term using example, etymology, synonyms, and antonyms; describing – explaining the traits of something, such as size, shape, weight, colour, use, origin, value, condition, location, etc.; evaluating – deciding on the worth of something by comparing it against an accepted standard of value; explaining – telling what something is or how it works so that others can understand it; problem solving – analyzing the causes and effects of a problem and finding a way to stop the causes or the effects; tracking cause and effect – determining why something is happening and what results from it [2].

Creative thinking is invention and discovery of possibilities. When people speak of “right brain” activity, they most often mean creative thinking. University students must be capable of creating something with the knowledge that they have obtained. Creative thinking abilities include: creating – forming by combining materials, perhaps according to a plan or based on the impulse of the moment; designing – finding the conjunction between form and function; entertaining – telling stories, making jokes, singing songs, playing games, acting out parts, and making conversations; imagining ideas – reaching into the unknown and impossible; improvising – using something in a novel way to solve a problem; innovating – creating something that hasn’t existed before, whether an object, a procedure, or an idea [2].

Communicating provides the means by which the individual can present information. Communication must be clear and concise, effective and engaging, and eventually be presented in a way that is meaningful to the individual and the audience. Communicating abilities include: analyzing the situation – thinking about the subject, purpose, sender, receiver, medium, and context of a message; choosing a medium – deciding the most appropriate way to deliver a message, ranging from a face-to-face conversation to a report; evaluating messages – deciding whether they are correct, complete, reliable, authoritative, and up-to-date; listening actively – taking notes, asking questions, and otherwise engaging in the ideas being communicated; speaking – using words, tone of voice, body language, gestures, facial expressions, and visual aids in order to convey ideas; turn taking – effectively

switching from receiving ideas to providing ideas; using technology; writing – encoding messages into words, sentences, and paragraphs for the purpose of communicating to a person who is removed by distance or time.

Collaborating includes partnership and teamwork, leadership and assistance, and alliance that serve to benefit the whole. Collaborating abilities include: allocating responsibilities so that all members of a team can work optimally; brainstorming ideas in a group – suggesting and writing down ideas without pausing to critique them; decision-making – sorting options provided to the group and arriving at a single one to move forward; delegating – assigning duties to members of the group and expecting them to fulfill their parts of the task; evaluating of what is working well and what improvements could be made; goal setting; leading a group – creating an environment in which all members can contribute according to their abilities; managing time; resolving conflicts, using one of the following strategies: asserting, cooperating, compromising, competing, or deferring; team building – cooperatively working to achieve a common goal [2].

As soon as students enter in any task using the target language which contains elements such as personalisation, investigation and problem solving then they must think critically. In modern language methodology these kinds of communicative task are commonplace because they engage the student in authentic communication. Success in such tasks requires effective use of language along with some measure of critical thinking [3].

University teachers with the help of their students can choose and adapt materials for English classes, create exercises, activities and tasks in order to develop four 21st century learning skills: critical thinking, creating, communicating and collaborating. A great deal of critical literacy will be undertaken by students in English or other languages so the language teacher is therefore in a unique position to develop the skills needed alongside the language skills.

References:

1. Critical thinking [Электронный ресурс] // The glossary of education reform – 2013. – Режим доступа: <http://edglossary.org/critical-thinking/>.

2. What are learning skills? [Електронний ресурс] // Thoughtful learning – 2016. – Режим доступу: <https://k12.thoughtfullearning.com/FAQ/what-are-learning-skills>.
3. Hughes J. Critical Thinking in the Language Classroom / John Hughes [Електронний ресурс], 2014. – Режим доступу: http://www.ettoi.pl/PDF_resources/Critical_ThinkingENG.pdf.

ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХЕТИПОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ФОЛЬКЛОРНИХ ТВОРІВ МАЛОЇ ФОРМИ У ПРОЦЕСІ ЇХНЬОГО ГЕНЕЗИСУ

Л.І. Тараненко

професор, доктор філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

Установлення енергетичних особливостей архетипових та універсальних інтонаційних ознак фольклорних творів різних жанрів має спиратися, як відомо [3, с. 191–193], на їхні архетипові структурні й семантичні елементи. Тому метою цієї праці є встановлення архетипових елементів фольклорних текстів малої форми та інтерпретування закономірностей їхньої міграції і перетворень у процесі генезису фольклору.

Зазначимо, перш за все, що головною ознакою архетипу є відтворюваність на тлі історичного часу елементів сюжету, структури та інтонаційно-енергетичних моделей фольклорних текстів духовно-ідеологічної, культурно-побутової і креативно-повчальної прагматичної спрямованості та їхня наявність у творах сучасної художньої літератури.

Проведений нами огляд стану формування підходів і напрямів комплексного дослідження особливостей актуалізації текстів малої форми [4, с. 70–74] засвідчив, що міфи як вихідна базова складова скарбниці усної народної творчості містили в собі багатомірний потенціал ідей, сюжетів, мотивів тощо, здатних виконувати роль архетипових зародків структурних і

смісломістких елементів майже всіх фольклорних творів, які виникали з плином історичного часу та продовжують виникати дещо в іншій формі і в теперішній час. Отже, джерелом сюжетних архетипів і архетипових образів прийнято [1, с. 21–23; 2, с. 19, 26, 38; 6, с. 55] розглядати міфи різних народів: космогонічні, антропогонічні, теогонічні, календарні, есхатологічні і т. ін.

Установлено, що у процесі генезису фольклорних творів неминуче виникають метаморфози на двох рівнях перетворень: функціональному і структурному. При цьому функціональні перетворення у своїй крайній діалектичній точці можуть досягати трансформації ідеї фольклорного твору до її прямої протилежності [1, с. 42–43]. Результатами структурних перетворень можуть стати зміни самого жанру фольклорного твору, його сюжету, мотивів, дійових осіб і т. ін. До характерних ознак метаморфоз відносять також розширення (пряма трансформація) або скорочення (зворотна трансформація) сюжетно-фабульної основи, мотивів, ідей, дійових осіб і т. ін. вихідних фольклорних текстів.

Специфічною особливістю описуваних трансформацій є те, що в фольклорних жанрах на основі скінченного числа сюжетів і розвивається практично необмежена кількість їхніх альтернативних варіантів [6, с. 59], у межах яких спостерігається аналогічна варіативність взаємодії мотивів, мовних засобів оформлення самих текстів і т. ін. При цьому провідним фактором виникнення всіх видів трансформацій є неминучий поступальний історичний розвиток етнокультурного соціального середовища, в якому функціонують фольклорні твори.

Наслідками внутрішньої трансформації, здійсненої в межах конкретної територіально-етнічної культури, були, як правило, зміни функцій, засобів організації і структури їхніх текстів, а також пряма і реверсивна міграція архетипових ідей всередині самих фольклорних жанрів [2, с. 19–21]. Усі зазначені трансформації могли відбуватися як між суміжними жанрами, так і історично далеко розташованими один від одного жанрами. Унаслідок цього, елементи (ідея, структурні компоненти, засоби вираження і т. ін.) будь-якого

твору всередині конкретного фольклорного жанру, що доходить до слухача в первородному оформленні, змінювалися оповідачем, а, отже, трансформували твір під час його наступної трансляції.

Окремо слід зазначити, що суттєвий вплив на потребу і форму реалізації розглядуваних трансформацій здійснювали відомі [2, с. 22] процеси культурного покриття і асиміляції, які виникали в результаті торгово-культурного обміну і територіально-етнічних воєн. Обов'язковими умовами назрівання історичної необхідності таких трансформацій була наявність полів збігів елементів взаємно асимілюючих ментальних і мовних культур територіально суміжних етносів. Саме з цих полів у культури суміжних територіально-етнічних соціумів і надходили елементи подібних фольклорних творів.

Згідно з результатами різноаспектних досліджень фольклорних текстів, їхнє змістове насичення розглядається відносно архетипів людської поведінки, моделей світу, моделей особистісної і суспільної поведінки, моделей дійсності, ментальних моделей, образних архетипів та універсалій, системи світобачення, соціальних архетипів, стереотипів свідомості, етичних архетипів тощо.

При цьому архетипові ідеї мають, здебільшого, прямий або зворотний, тобто векторний характер. Подібно до цього має місце поєднання прямих і зворотних векторів розгортання архетипових ідей: “особисте → соціальне” / “соціальне → особисте”; “історично достовірне → уявне” / “уявне → історично достовірне”; “реальне → фантастичне” / “фантастичне → реальне”; “добре → погане” / “погане → добре”; “свій → чужий” / “чужий → свій”; “небесне → земне” / “земне → небесне”; “живе → неживе” / “неживе → живе” тощо.

Виходячи з цього, ми набуваємо підстави інтерпретувати закономірності міграції ідей-архетипів у фольклорних текстах малої форми таким чином. Конкретно взята ідея-архетип, що є за суттю генетично емоційно вмотивованим способом зв'язку апріорних образів у позасвідомому психіки індивіда [5, с. xv], здатна мігрувати, переходячи від покоління до покоління, крізь виникаючу з плином часу множину різновидів жанрів відомих нам фольклорних текстів.

Прийнято вважати, що, беручи свій початок від певного міфу, зазначена міграція розгортається в напрямку до прислів'я, ядра архетипів яких і виступають як вербально-ментальна форма передачі інстинктів-емоцій та репрезентують колективне знання щодо різних сфер діяльності людини. У наукових джерелах зафіксовано також факти прямого і зворотного переносу сюжетів, мотивів, структурно-фабульних елементів, мовних та інших засобів побудови множини фольклорних творів, які дійшли до нашого часу [1, с. 42–43; 6, с. 55, 59]. Тому є підстави говорити і про феномен зворотного відтворення в сучасних міфах художньої літератури ідей-архетипів, покладених в основу прислів'їв.

Отже, прийнявши міф за вихідний жанр фольклорних творів, можна з достатньою для теоретичного дослідження ймовірністю припустити, що закладені в його основу ідеї та мотиви в трансформованій формі запозичувалися авторами або оповідачами легенд, казок, притч і т. ін. При цьому запозичення могли здійснюватися як з міфу в легенду, з легенди в казку й інші жанри фольклору, так і в зворотному послідовному або довільному порядку. Крім того, така міграція ідей та мотивів відбувалася і на ментальному рівні кожного з територіально-етнічних соціумів, і на більш високому глобальному рівні зароджуваного літературного середовища.

Таким чином, можна констатувати, що внаслідок діалектичної природи саморозвитку народної творчості на тлі загального руху семантичних ядер ідей-архетипів від міфу до прислів'я мали місце взаємні міграції сюжетів, мотивів, структурних та інших елементів текстів фольклорних жанрів.

Література:

1. Агранович С. З. Гармония – цель – гармония: художественное сознание в зеркале притчи / С. З. Агранович, И. В. Саморукова. – М.: Междунар. ин-т семьи и собственности, 1997. – 135 с.
2. Афанасьев А. Н. Славянская мифология / Александр Николаевич Афанасьев; [отв. ред. О. А. Королева]. – М.: ЭКСМО; СПб.: Мидгард, 2008. – 1520 с.

3. Калита А. А. Энергетика речи: [монографія] / Алла Андреевна Калита. – К.: Кафедра, 2016. – 292 с.
4. Тараненко Л. І. Актуалізація англійських прозових фольклорних текстів малої форми: [монографія] / Лариса Іванівна Тараненко. – К.: Кафедра, 2014. – 288 с.
5. Archetypes and Motifs in Folklore and Literature: A Handbook / [ed. by Jane Garry and Hasan El-Shamy]. – L., N.Y.: M. E. Sharpe, 2005. – xxv+515 p.
6. Dégh L. Folk Narrative / L. Dégh // Folklore and Folklife: An Introduction / [ed. by Richard M. Dorson]. – Chicago, L.: The University of Chicago Press, 1982. – P. 53–83.

THE AXIOLOGICAL ISSUES OF MODERN UNIVERSITY EDUCATION: MORAL AND ETHICAL VALUES OF STUDENTS

Yana Tikan

PhD, Associate Professor,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Nowadays modernization of higher education in Ukraine and its integration into the European educational system requires a rethinking of the basic principles of training students. Modern information society demands from university education to focus on preparing the students for the perpetual new and unconventional objectives, on the students' awareness of their educational activity, on designing and implementing their own educational route in line with constantly changing real-life and professional situations. Axiologization in modern university education as a process of implementation of axiological self-determination of students deals with the nature of values and relates to the teaching of moral values and character development.

The emphasis on cultivating multidimensional, creative individual, capable of self-realization in the rapidly changing sociocultural conditions implies axiological dimension of higher education in Ukraine. It presupposes well-organized and

systematic activities of higher educational establishments oriented on creating favorable conditions for spiritual, behavioral and intellectual development as well as instilling socially significant qualities, attitudes and moral ethical values in students to promote their self-improvement and to adapt to new conditions, generally speaking, to become a subject of sociocultural changes.

Integration into the European educational environment for Ukraine means obtaining country's European identity and enhancing its educational opportunities. Therefore, the scientific and practical interest of Ukrainian researchers is constantly increasing to the international experience of axiological education of European countries. For the real progress of higher education development in Ukraine, value-based education is a key dimension of building peace, tolerance, social conduct, justice and intercultural understanding in a global society.

Theoretical analysis gives reason to conclude that higher education has a great potential to solve successfully the above-mentioned issues through introducing axiological issues into the educational system. In order to provide appropriate conditions for developing the value-oriented youth, we need a broad education focusing on critical and creative thinking, developing the personality for productive professional activity, citizenship in the community and life in all its manifestations.

The emphasis of higher education on axiological issues would shape students' fundamental moral values and socially accepted patterns of behavior, which are the basis for personality worldview, inner culture and successful social life in future.

The term "ethics" is defined as universal standards and commitments that support justice, care, welfare and rights, and as a principled sensitivity to the rights of others. These values encapsulate what is good and bad for humans given their nature in the actions or inactions that they choose. Examples of ethical values might be hospitality, equity, professionalism, friendliness etc.

The scholars J.K. Donlevy and K.D. Walker highlight the basic sources for ethical values used individually or in society to identify an action or inaction as right or wrong, morally good or bad, among those included are: religion (sacred tradition),

society (laws, customs and moral norms), organizations (culture embedded values), and family (generational tradition) [2, p. 4].

The term *moral values* refers to a set of principles guiding an individual on how to evaluate right versus wrong. People generally apply moral values to justify decisions, intentions and actions, and it defines the personal character of a person. Many authors use the term “morals” to refer to ethical practices, standards or beliefs, understanding them as interchangeable words, but there is the variance between private and public value sets. The term “morals” is more accurate to be used to refer to the attributes and values learned in childhood, pre-professional and private life, and the term “ethics” to the attributes and standards learned and required in the contest of professional life [3, p. 99]. Thus, ethics refers to a set of standards of behavior expected by a group of people to which an individual is a member, while moral values stress on a person’s moral code. Common ethics might be in conflict with moral values at times, especially in workplace.

In educational policy, both in research and in practice, there are different ideas about the desired outcomes of education in the personal, social and moral domains, about how to work with values in education, and about the role of schools. Values are expressed in attitudes that become visible in opinions and concrete behavior. Attitudes based on moral values refer to being in society, being with others, and the reflective view on one’s own identity.

James Rest states that morality as an ensemble of processes, considering the following major components in developing a moral framework:

- 1) how does the person interpret the situation and view any possible action as affecting people’s affair,
- 2) how does the person figure out what the morally ideal course of action would be,
- 3) how does the person decide what to do,
- 4) how does the person implement what she or he intends to do [1, p. 29].

James Rest highlights that this psychological model assumes that moral behavior is defined not by its external consequences solely, but by the internal processes that govern it.

Today with a rapid advancement in technology and science taking place, with the rise in material advancement, we are lacking our cultural and moral standards. It is necessary to sow the seed of peace, love, cooperation and moderation in the minds of young people through the education for peace. Whereas the goal of higher education is the development of the rational potential of students, education must include those subjects that assist in the intellectual and humanistic development. Knowing how to think in order to make good decision will make it possible for students to cope with life's problems and to steer themselves on to the course for good life. Provided with open, flexible, creative and orderly value based educational environment, the students will get closer to understand their own moral and ethical values.

As sociocultural transformational processes in the world and Ukraine as well determine increased attention to personal characteristics of young people and shaping their humanistic liberal values, the further research of fundamental moral and ethical values of students is of great importance that will shed a new light on axiological dimension in education.

Researching the value theories further will illuminate moral and ethical values that will be determinable ones in successful social and cultural development of a person and are of great importance in contemporary globalized world.

References:

1. Carroll J., Rest J. Moral development // In J. Wolman and G. Strieker (Eds.). Handbook on developmental psychology. - Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. – 1982. - pp. 434-451.
2. Donlevy J. Working Through Ethics in Education and Leadership: Theory, Analysis, Plays, Cases, Poems, Prose, and Speeches / J. Donlevy, K.D. Walker. - Sense Publishers, 2011. – 117 p.

3. Sture J. Moral Development and Ethical Decision-Making // In M. Selgelid, B. Rappert B. On the Dual Uses of Science and Ethics: Principles, Practices, and Prospects. - Canberra, Australia: ANU E Press. – 2013. - pp. 97-120.

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВІ ВИВЧЕННЯ
КУРСУ «КУЛЬТУРА НАУКОВОГО ТЕХНІЧНОГО МОВЛЕННЯ
ФАХІВЦЯ»**

Н.В. Тільняк

старший викладач, кандидат педагогічних наук,

Л.М. Сидоренко

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Проблема підвищення комунікативної культури є особливо актуальною для вищої технічної освіти. Одним з проявів складної ситуації в сфері мовної культури сучасного суспільства є мовна безграмотність випускників технічних закладів. Вивчення культури мови особливо важливо для представників технічних спеціальностей, адже саме ця категорія студентів становить потенціал науково-технічної інтелігенції суспільства. Вивчаючи дисципліну, інженер долає тенденційність технічної спрямованості в мисленні, отримує можливість глибше і повніше розкрити себе, зрозуміти інших людей. Спрямованість на гуманізацію і гуманітаризацію сучасної освіти вимагає від студентів володіння на високому рівні мовною культурою.

Увага до створення наукового тексту зумовлює поглиблення знань щодо оцінки наукових творів, вироблення навичок моделювання проблеми, визначення актуальності дослідження, його теоретичного і практичного призначення, входження конкретного дослідження у відповідну наукову тему. Наукова діяльність передбачає вміння інтерпретувати свої винаходи, тобто

вміти пристосовувати їх до правил мовної поведінки в науковій дискусії, володіння навичками коректності у виступах, обговореннях проблемних тем.

Наукове спілкування будь-якої галузі знань передусім передбачає використання спеціальної лексики. До спеціальної лексики належать усі лексичні засоби, пов'язані з професійною діяльністю людини (крім діалектизмів, арготизмів, жаргонізмів). Спеціальна лексика піддається особливому нормуванню, в основу якого покладена не літературна, а виробнича правильність, продиктована не нормами слововживання, а умовами відповідної підсистеми [1].

Дисципліна «Культура наукового технічного мовлення фахівця» належить до навчальних дисциплін соціально-гуманітарної підготовки та призначена для бакалаврів усіх напрямів, як технічних, так і гуманітарних та соціально-економічних спеціальностей.

Саме за допомогою цієї дисципліни студент зможе навчитися застосовувати норми культури наукового мовлення, успішно презентувати результати своєї наукової діяльності, умітиме володіти стилістичними засобами наукового тексту, здійснюватиме пошук науково-технічної інформації у віртуальному просторі та володітиме науково-технічною термінологічною лексикою.

У сучасних умовах низька мовна культура є чинником, що негативно впливає на конкурентоспроможність фахівців технічної сфери. Чим вище рівень культури людини (в тому числі і мовної), тим продуктивніше він буде вирішувати завдання професійної діяльності. Тому одним із пріоритетних завдань вітчизняної освіти стає підготовка інженерів, що володіють необхідними технічними знаннями, що мають навички спілкування у діловій сфері, грамотно пишуть, що вміють користуватися всіма засобами рідної мови, тобто готових до майбутньої професійної діяльності. Культура мовлення – це «поєднання мислення і мови, точність вираження думок, почуттів, ясність, зрозумілість смислових зв'язків і відношень одиниць мови в мовленні зв'язкам і відношенням предметів і явищ у реальній дійсності. Культурі професійного

мовлення, як і культурі професійного спілкування, потрібно вчити на всіх етапах підготовки, перепідготовки та підвищенні кваліфікації спеціалістів технічних напрямків підготовки» [2, с. 64].

Як учасники сучасного наукового дискурсу, фахівці технічних спеціальностей мають володіти інформацією про рівень розвитку сучасної української літературної мови; про науковий стиль як важливу форму втілення наукової інформації; про вплив науково-професійної діяльності на розбудову національної словникової бази; про функціональне навантаження конкретних терміносистем.

Отже, викладання дисципліни «Культура наукового технічного мовлення фахівця» здійснюється в межах модернізації системи підвищення кваліфікації та спрямована на підвищення рівня знань, умінь фахівців технічних спеціальностей з культури українського мовлення.

Література:

1. Криський М.Й. Підвищення мовленнєвої компетентності майбутніх юристів як дидактична проблема / М. Й. Криський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: педагогіка. – Тернопіль, 2006. – № 8. – С. 102–106.
2. Сидоренко Л.М. Мовна та мовленнєва компетентності як складові підготовки спеціаліста технічного напрямку /Л. М. Сидоренко, Н.В.Тільняк // Вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. – Випуск 5(II).- К.: НТУУ «КПІ», 2015.- С. 60-67.

SEMANTIC DERIVATION AS THE MEANS OF VOCABULARY DEVELOPMENT

О.В. Ткачик

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

In 1870 talking about the reasons that cause development of a language Baudouin de Courtenay in one of his lectures mentioned that those factors that influence structure of the language should be called forces. Among others he singled out the speakers' wish for convenience which is reflected in simplification of forms on analogy with stronger forms that influence weaker ones; and a move from concrete to abstract notions to ease the thinking process.

Classification of semantic changes has a complex nature as it is carried out according to different approaches. Among the basic ones we can name the logical principle which presupposes expansion / generalization of meaning implemented in increasing the number of contexts where the word can be used (*Perfect Programmer Syndrome (PPS) is an arrogant believe in one's own infallibility*), and narrowing / specialization when the word shows only a part of the original scope (*piracy – an illegal and unauthorized use or reproduction of another person's work; a lone wolf – a terrorist acting alone*). The axiological principle includes degradation – the process of changing inherent negative meaning to such extent that it absorbs all other meanings and becomes principal (*to flame is to post an electronic message in the Internet which is destructively critical and abusive*) and elevation – the process of strengthening the positive charge of emotional words, the so-called “improvement” of meaning (*airwolf - air-ambulance*).

Some principles for classification of semantic changes are optional:

- reasons of changes (external/extra-linguistic and internal/linguistic);
- the degree of change development (from occasional to usual);
- conscious and unconscious change in meaning;

- reversibility and irreversibility of semantic change;
- the degree of change of emotional charge in connotative meaning;
- universal or particular change in meaning within a certain socio-cultural sphere [1, p. 27].

This classification can be extended by several other ways of semantic derivation:

- taboo – the prohibition of the use of certain words, phrases or names, usually associated with magic function of language (speech), i.e. the belief in the possibility of direct impact on environment through language;
- euphemism – a word or expression, which replaces some rude, indecent, with an unpleasant emotional connotation word [2, p. 328].

The most captivating are examples of semantic shift based on:

- metaphor – mechanism of the language based on similarity, which makes use of a word denoting a certain class of objects to name an object that is a part of another class similar to this one;
- metonymy – mechanism of the language based on contiguity, which lays in regular or occasional transfer of the name of a class of objects to another class that is associated with by contiguity.

Creative attitude to the language, which is blooming nowadays, permits a certain combination of traditional ways of replenishing vocabulary. Alongside with traditionally accepted and well-studied types of word-formation more and more word-forming elements are created which do not coincide in form with any morpheme and, in fact, are parts of stems of some already existing words. In the set of neologisms *workaholic*, *bookaholic*, *shopaholic*, *chocoholic* and many others the derivational element *-holic* is a back part of a root *-alcohol-* and a bound suffix *-ic*. The newly formed element acquired a meaning of its own which is “*loving smth so much that it’s close to addiction*” and shows a great combining and derivational ability reflected in creation of occasionalisms as well.

The everyday word *coffee* has acquired a new meaning of “*a person who is coughed upon*” and is a homophone with the word *cough* which is formed by mere suffixation from *cough+ee*.

The term ***semantic derivation*** or ***semantic development*** indicates formation of new meanings from the basic one, according to the metaphoric and metonymic models accompanied by generalization and specification. Within the scope of cognitive linguistics, semantic derivation is interpreted as a cognitive mechanism and as a fixation with the means of the language changes in the conceptual picture of the world.

References:

1. Звегинцев В.А. Семасиология. М.: Изд-во МГУ, 1997. – 324 с.
2. Левицкий В.В. Семасиология / В.В. Левицкий. – Винница: Нова книга, 2006. – 512 с.
3. Шабалина Н. Ю. Когнитивные модели субстандартной семантической деривации (на м-ле тематической группы субстандартных глаголов умственной деятельности современного английского и русского языков): Автореф. дисс... к. филол. н. 10.02.20 / Тюмень, 2007. – 25 с.
4. Морель Морель Д. А. Семантическая деривация и интеграционная активность концептов [Электронный ресурс] / Д. А. Морель Морель, Л. М. Шашкин // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2010. – № 1 (5). – С. 148–151.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ ОПТИМАЛЬНОСТІ

О.О. Туришева

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Можливість глибоко та всебічно осягнути сутність тієї чи іншої лінгвістичної теорії дає нам звернення до історії її виникнення і становлення. Теорія оптимальності не стала виключенням. Метою представленої публікації є розгляд теорії оптимальності (далі – ТО) в історичному ракурсі. Досягнення мети є однією з передумов коректного розуміння архітекtonіки ТО, а також принципів функціонування та взаємодії окремих її компонентів.

Становлення ТО почалося в 1991 році, коли доктор філософії Массачусетського технологічного інституту Алан Прінс та професор Університету Джона Гопкінса Пол Смоленські представили науковому загалу на конференції «Arizona Phonology Conference» новий підхід до вивчення мов. Їх доповідь мала назву «Handout of first presentation of Optimality Theory». Два роки потому світ побачила фундаментальна праця цих двох лінгвістів – «Optimality Theory: Constraint Interaction in Generative Grammar» (1993: Tech Report, Rutgers Univ. & Univ. Colorado Boulder; 2002: Rutgers Optimality Archive; 2004: Blackwell; 2008: John Wiley & Sons). Ще однією не менш важливою роботою стала «Prosodic Morphology I: Constraint Interaction and Satisfaction» (1993), авторами якої є Алан Прінс і Джон МакКарті.

Аби читач міг уявити собі резонанс, якого набула праця А. Прінса та П. Смоленські, пропонуємо ознайомитись з даними щодо цитування, відібраними з персональної сторінки П. Смоленські в Google Академії (<https://scholar.google.com/citations?user=PRtkZzYAAAAAJ&hl=en>): цитування 8645 (!). Дані говорять самі за себе.

Вже з самої лише назви роботи робимо висновок про зв'язок ТО з дітищем Ноама Хомського – генеративною граматикою. На цьому також

наголошує М. Бусінгер, стверджуючи, що ТО має тісний зв'язок з генеративною граматиною, який проявляється у прагненні створити принципи універсальної граматики та охопити результати з максимально можливою формальною точністю [1, с. 153]. Рене Кагер, даючи визначення ТО, також вказує на «родинні зв'язки» цих двох лінгвістичних моделей: «Optimality Theory is a development of Generative Grammar, a theory sharing its focus on formal description and quest for universal principles, on the basis of empirical research of linguistic typology and (first) language acquisition.» [2, preface xi].

Самі ж творці цієї моделі основну ідею ТО формулюють так: «The basic idea we will explore is that Universal Grammar (UG) consists largely of a set of constraints on representational well-formedness, out of which individual grammars are constructed.» [3, с. 2].

На ранньому етапі ТО використовувалась виключно в галузі фонології. Поступово ця модель інтегрувалася в дослідження в межах синтаксису, морфології, семантики, прагматики тощо: синтаксис: Г. Легендре, Д. Грімшоу та С. Вікнер «Optimality-theoretic syntax» (2001); Г. Легендре «Optimality-Theoretic Syntax: Language, Speech and Communication» (2011); Г. Мюллер «Optimalitätstheorie, dargestellt am Beispiel der Syntax» (2003); В. Самек-Лодовічі «Constraints on Subjects – An Optimality Theoretic Analysis» (1996) та ін.; семантика: Р. Блутнер «Some Aspects of Optimality in Natural Language Interpretation» (2000); П. Гендрікс та Г. Гооп «Optimality Theoretic Semantics» (2001); Г. Гооп та Г. де Сворт «Papers on Optimality Theoretic Semantics» (2000) та ін.; морфологія: Дж. МакКарті «Morphology: Optimality Theory» (2006) та ін.; прагматика: Р. Блутнер та Г. Зееват «Optimality Theory and Pragmatics» (2003) та ін.; когнітивістика: П. Смоленські, Г. Легендре та ін. «The harmonic mind: From Neural Computation to Optimality-Theoretic Grammar» (2006) та ін.

Варто відмітити також роботи, які мають комплексний характер, що ще раз підтверджує різновекторність ТО: Г. Легендре, М. Путнам та ін. «Optimality-theoretic syntax, semantics, and pragmatics: From uni- to bidirectional

optimization» (2016), Г. Зееват «The Asymmetry of Optimality Theoretic Syntax and Semantics» (2000) та ін.

У 2015 році Аланом Принсом було розроблено програму OTWorkplace, яка є інтерактивним середовищем для дослідників, які працюють в галузі фонології в межах ОТ. Цю програму можна безкоштовною завантажити та встановити на комп'ютері. Програма працює на базі Excel та є простою у використанні.

Зважаючи на те, що представлена лінгвістична модель є відносно новим явищем в лінгвістиці, існує ряд питань, які потребують уточнення та консолідованого підходу науковців. Серед них варто відмітити такі:

- 1) Якою є природа вхідних даних для проведення оптимальнотеоретичних досліджень та чи відрізнятиметься їх характер залежно від того, в якій галузі лінгвістики здійснюється науковий пошук?
- 2) За умови наявності потенційно необмеженої кількості кандидатів, які беруть участь у змаганні, яким має бути алгоритм їх зведення до оптимальної для проведення дослідження кількості? І це питання може бути спроектовано на конкретну галузь лінгвістики.

Ці питання є наразі найактуальнішими, а відповідь на них стане ще одним важливим імпульсом для подальшого розвитку теорії оптимальності. Кількість таких «нюансів» є безперечно набагато більшою, але вони мають частковий характер і потребують пошук рішення залежно від мети того чи іншого дослідження.

Література:

1. Dürscheid Ch. Syntax. Grundlagen und Theorien / Christa Dürscheid. – 5.Aufl. – Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, 2010. – 256 S.
2. Kager R. Optimality theory / Rene Kager. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 452 p. – (Cambridge Textbooks in Linguistics).

3. Prince A. Optimality Theory. Constraint Interaction in Generative Grammar / A. Prince, P. Smolensky. – Malden, MA, Oxford, Carlton, Victoria: Blackwell Publishing, 2004. – 304 p.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ МОВНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКОНАННЯ В ТЕКСТАХ КОМЕРЦІЙНОЇ ТА НАУКОВО- ТЕХНІЧНОЇ РЕКЛАМИ

А.В. Удот

викладач кафедри ТППАМ,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Зважаючи на глобалізаційні процеси сьогодення, роллю перекладу в сучасному суспільстві не можна знівелювати. Переклади текстів комерційної та науково-технічної реклами дають можливість багатьом компаніям представляти свою продукцію та послуги за межами своєї країни. Тексти комерційної та науково-технічної реклами відображають в собі стилістичні, структурні, прагматичні і національно-культурні аспекти, які суттєвопливають на потенційного споживача. Збереження всіх вище зазначених ознак реклами в мові, на яку здійснюється переклад, є пріоритетним завданням для професійного перекладача.

Щоб отримати якісний переклад текстів комерційної та науково-технічної реклами, перекладач повинен враховувати, що, по-перше, такі тексти створені рекламними агентствами для певної мети, і відповідно переклад має зберегти всі ключові слова або фрази, а по-друге, переклад має відповідати цільовій аудиторії. Крім того, переклад текстів реклами вимагає збереження його структури, стилістичних ознак, прагматики, при цьому має враховуватись національно-культурний аспект. Відтак перекладач повинен вміти оперувати необхідними перекладацькими трансформаціями для досягнення бажаного результату.

Для перекладу стратегії переконання, яка виражається в текстах комерційної та науково-технічної реклами мовними та мовленнєвими засобами, необхідно використати перекладацькі трансформації, які є спеціальними прийомами для перетворення мови оригіналу на мову тексту перекладу.

На сьогоднішній день, в перекладознавчій науковій думці підходи до класифікації трансформацій різняться. Це обумовлено тим, що трансформаційний аналіз здійснюється на граматичному, лексичному та семантико-прагматичному мовних рівнях, відповідно перекладацькі прийоми класифікують за вказаними аспектами.

Так, наприклад, Я.І. Рецкер, А.Б. Шевнін і Н.П. Серов класифікують трансформації на граматичні та лексичні, а Р.К. Миньяр-Белоручев вважає, що слід розрізняти граматичні, лексичні та семантичні трансформації. В.Н. Комісаров, в свою чергу, розрізняє граматичні, лексичні та лексико-граматичні трансформації. Л.К. Латишев зазначає, що перекладацькі трансформації бувають морфологічні, синтаксичні, стилістичні, семантичні та змішані. А.М. Фітерман і Т.Р. Левицька виділяють граматичні, стилістичні, лексичні перекладацькі прийоми. А перекладач та лінгвіст А.Д. Швейцер вказує на те, що трансформації застосовуються на компонентному рівні семантичної валентності, на прагматичному рівні, на референціальному рівні, а також на стилістичному рівні. Л.С. Бархударов поділив перекладацькі трансформації на перестановки, заміни, додавання, вилучення [1; 2; 4; 5].

Для перекладу текстів комерційної та науково-технічної реклами можуть бути використані будь-які зазначені вище перекладацькі прийоми. Вибір перекладацьких трансформацій – це одне з найскладніших завдань, з якими стикається перекладач.

Багато труднощів виникає під час підбору мовних та мовленнєвих засобів, які мають зберегти в собі всі установки вихідного тексту, при цьому відповідати вимогам стислості, ємності та образності. Особливу роль під час перекладу рекламних текстів відіграє різне семантичне наповнення лексичних одиниць у вихідній мові та мові перекладу, що перешкоджає передачі як сенсу,

так і асоціативних зв'язків, що містяться у тексті джерелі та оформлюють його в семантичне й мовне ціле.

Адекватність перекладу текстів комерційної та науково-технічної реклами слід оцінювати ступенем реалізації закладеної в них стратегії переконання.

Щоб максимально успішно та ефективно відтворити стратегію переконання в мові перекладу, перекладачу за допомогою аналізу тексту реклами потрібно виявити її в тексті оригіналі. Аналіз можна почати визначаючи ключові слова, які формулюють основну тему рекламного тексту і встановлюють асоціативні зв'язки між товаром і його споживачем, між конкретною ситуацією, яка є сюжетом рекламного повідомлення і видом товару. Визначивши ключові слова, в тексті слід знайти не ключові слова, які відіграють роль оригінальної рекламної аргументації, а також слова, які важливі для раціональної аргументації.

Наприклад, в тексті комерційної реклами крему «*Nutritious*» від компанії «*Estee Lauder*»:

Rather like a health food, each churn-shaped glass jar of NUTRITIOUS is brimming with vitamins, minerals and proteins in a delicious, liquid-cream formula [6].

Ключові слова в рекламі крему є *glass jar, vitamins, minerals, proteins, a liquid-cream formula*, до оригінальних не ключових слів можна віднести *churn-shaped, brimming* і *delicious*. Відповідно під час перекладу слід зберегти ключові слова і за можливості замінити еквівалентами оригінальні не ключові слова. Наявність повних або часткових еквівалентів в мові перекладу буде визначити вибір перекладацьких прийомів.

Слід зауважити, що у будь-якому випадку, перекладач має зберегти основні завдання і наміри рекламного повідомлення. Тому варто пам'ятати, що при перекладі реклами одиницею перекладу доречно вважати весь рекламний, який представляє нерозривну єдність вербальних і невербальних компонентів, що мають на меті створити цілісне повідомлення. Тому під час перекладу

текстів будь-якої реклами, часто перекладач створює новий матеріал заданої тематики, що обумовлено як відмінністю вихідної та мови перекладу, і різницею між національно-культурними картинами світу адресанта й адресата рекламного повідомлення [3, с. 38-39].

Таким чином, з зазначеного вище можна зробити висновок, що переклад текстів комерційної та науково-технічної реклами вимагає від перекладача знання та вміння застосовувати перекладацькі трансформації на будь-яких мовних рівнях, а також за наявності перекладацьких труднощів знаходити ті прийоми, які б максимально ефективно передали комунікативну мету рекламного повідомлення, тим самим зберігаючи стратегію переконання, яка була закладена у вихідному тексті.

Література:

1. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. / В.Н. Комиссаров - М.: ЭТС. - 2002.- 424 с.
2. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность перевода и способы ее достижения / Л.К. Латышев.– М.: Межд. отн., 1981.– 198 с.
3. Медведева, Е. В. Проблема экспорта рекламы в плане межъязыковой коммуникации [Текст]: [Узуальность стилист. приемов и перевод, на примере нем., англ. и рус. языков] / Е.В. Медведева // Вестник Московского университета. Сер.19.Лингвистика и межкультурная коммуникация. - 2000. - №1. - С. 95-107.
4. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер.– М.: Международные отношения, 1974. – 216 с.
5. Швейцер А.Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / А.Д. Швейцер.– М.: Наука, 1988. – 364 с.
6. Офіційний сайт компанії Estee Lauder [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.esteelauder.com>.

PERSUASIVENES AS A STRATEGY OF INTERACTIVE ARGUMENTATION

Galyna Usyk

senior lecturer,

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kiev Polytechnic Institute”

Persuasiveness is a key component of semantics in any kind of statement: it makes it possible for a speaker to evaluate the sense of utterance as for its credibility or incredibility. The study of persuasiveness focuses on the processes or methods of influence exerted on people, their thought, relationships and actions.

Upon that, the center of attention is not concentrated in the separate linguistic units but embraces the whole complex of interrelations between linguistic and non-linguistic (verbal and non-verbal) signs which aimed at the only communicative influence in a concrete communicative act.

Persuasive communication is a historically shaped, fixed in social and communicative practice form of mental-language interrelation between individuals. This practice realizes the influence of one of the communicants (addresser) on the mindset of another or others (recipient/audience) with the purpose to nonviolently make them change their minds or consent to the ideas, to agree/disagree to do a certain post communicative action in favour of the addresser.

The actualization of the persuasive communicative act is obvious in the following communicative-pragmatic intentions: 1) to influence the addressee's mind, thoughts, and judgements; 2) to induce the addressee to do certain actions, to transform, by some way or another, their behavior.

By O.S. Issers, the strategy of linguistic behavior covers the entire structure of the process of communication when it aims at the achievement of certain long-term results. In such a manner, the communicative strategy is the idea of a highest rank in the communication hierarchy. The strategy of persuasiveness is the constituent part of the communicative strategy as a whole.

The communicative strategy of persuasion can be regarded at two levels:

- a) general communicative strategy as a pragmatic intention of an addresser and as a dominant functional characteristic of the persuasive discourse;
- b) individual communicative strategy as a realization of global intention in the form of the elements of content included in the propositional structure of a text.

German scientist M. Hoffmann argues that the socio-political communication is characterized by the following persuasive strategies:

1. The strategy of generation of persuasive utterance. It aims at inhibition, neutralization of the thoughts different from those of an addressor.
2. The strategy of the relevance of utterance. It aims at inhibition of indifference of a partner.
3. The strategy of attraction. It realizes through the rhetorical methods of creating the attractive effect: interest, unexpectedness, and paradox of the utterance.
4. The strategy of emphasis on signs. The subject of influence aims at the creation of a unique image with distinctive features.

The means of realization of the communicative strategy depend on the degree of discourse formality. For example, the medical or legal discourses (with the exception of lawyers' speeches) lack the oratory component as contrasted to the political discourse.

One of the most prominent contemporary scientists in the sphere of discourse study, T.A. Dijk, singularizes the cognitive-linguistic strategies which are the most used by politicians during their debates and speeches. Among them, he highlights the following: generalization, exemplification, correction, intensification, obvious concessions, repetition, contrasting, mitigation, upheaval, avoidance, presupposition, implication, assumption, indirect speech.

References:

1. Dijk van, T.A. Political discourse and ideology / Teun A. van Dijk // An'alisi del discurs politic. – Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2000. – P. 15 – 34.

2. Hoffmann M. Persuasive Denk – und Sprachstile // Zeitschrift für Germanistic, 1996, Н. 2.
3. Issers O.S. Kommunikativnyje strategii I taktiki russkoi rechi. – M.: URSS, 2003. – 284.

ХЕДЖУВАННЯ ЯК КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ

Р.Ю. Філіпов

старший лаборант, магістрант,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Лінгвістичні засоби зниження категоричності висловлювання розглядаються зарубіжними лінгвістами також в аспекті функціонування певних мовленнєвих одиниць або *хеджів (hedges)*. Вважається, що у сучасну лінгвістику термін *hedge* впровадив Дж. Лакофф на початку 1970-х. Він запропонував визначати *hedge* як слово, значення якого імпліцитно містить в собі неоднозначність [6]. Зазначимо, що зниження категоричності висловлювань притаманне англійській мові в цілому. Як слушно, на наш погляд, зауважує О.М. Ільченко, «в англійстиці існує досить загальний базовий термін для позначення згаданого явища – хеджинг (хеджування) – hedging, hedge(s), hedging devices...» [2, с. 99]. Починаючи з 80-90 років, англійська мова набула статус мови міжнародного наукового спілкування, що поставило перед дослідниками низку питань стосовно функціонування *хеджів* у наукових текстах. Висловлюючи думку, що авторів наукового тексту, окрім викладу результатів дослідження, слід також вирішувати комунікативні завдання як справити вплив на цільового читача та довести правомірність своєї точки зору, англійський дослідник К. Хайланд пропонує оригінальну класифікацію *хеджів*. В його теорії матеріал, який не спирається на фактичні викладки (non-factive statements), презентується за допомогою *хеджів*, орієнтованих на читача

(reader-oriented) і на зміст викладу матеріалу (content-oriented). Останні, в свою чергу, поділяються на ті, що зорієнтовані на правомірність і чіткість викладу матеріалу [(accuracy-oriented (attribute- and reliability-oriented))] та зорієнтованих на автора твору (writer-oriented) [5]. Можна сказати, що така класифікація дозволяє розглядати *хеджування* та *хеджі* не тільки на лексико-семантичному та лексико-синтаксичному рівнях, а також і на комунікативно-прагматичному.

Хеджування в Україні ще не набуло широкого обговорення, хоча опублікована низка різнопланових досліджень, наприклад: робота А.В. Ярхо, яка вважає хеджинг стратегією невпевненості [4]; дослідження Л.М. Курченко, в якому розглядається гендерний аспект *хеджування* на матеріалі телевізійних інтерв'ю впливових політиків. Як зазначає дослідниця, термін *хеджування* перейшов до сфери прагматики і дискурсології, де «...під хеджуванням почали розуміти лінгвістичні елементи (модальні дієслова, лексико-семантичні одиниці, граматичні конструкції тощо), які повністю або частково знімають з комуніканта відповідальність за власне висловлювання...» [3, с. 405]. У рамках досліджень наукового стилю *хеджування* розглядає О.М. Ільченко, яка зазначає на важливу роль хеджування у англomовному науковому дискурсі [2]; цікавим, на наш погляд, є дослідження В.В. Жуковської та В.В. Шилюк, які вивчають вживання маркерів хеджингу з огляду на гендерну приналежність мовців в усному американському академічному дискурсі [1].

Зауважимо, що у сучасному англomовному науковому просторі розповсюдження результатів досліджень відбувається переважно письмовими текстами, найбільш поширеним з яких є наукова стаття. Така комунікація є опосередкованою та монологічною. З одного боку, такий стан справ унеможлиблює внесення автором статті «оперативних змін» у процес спілкування, проте, з іншого, надає можливість ретельно продумати добір мовленнєвих засобів, які забезпечать успіх подальшого розвитку комунікації. Створення наукового тексту відбувається відповідно до реалізації комунікативних цілей автора, плану, в якому потрібно заздалегідь передбачати можливий розвиток подій (наприклад, відмова у публікації або можлива

критика колег). Зрозуміло, що у науковому тексті (як і в будь-якому іншому) відбувається втілення певних стратегій.

Поняття «стратегія» введене у лінгвістику як запозичене з інших галузей знань, пов'язаних із плануванням і цілеспрямованою діяльністю (в першу чергу, з військової справи). Це поняття також використовується у психології (стратегія поведінки), менеджменті (стратегія керування), економіці (стратегія розвитку). Тому вважаємо, що при дослідженні стратегій у лінгвістиці слід брати за основу розгляд комунікативних цілей мовця.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичних студій дослідження набувають більш прагматичної спрямованості, такі поняття як комунікація, текст та дискурс розглядаються у близькій взаємодії. З огляду на це, стратегії у лінгвістиці розглядаються з різних точок зору. У літературі можна зустріти такі означення стратегії: дискурсивна, комунікативна, когнітивна, мовленнева, риторична.

Серед досліджень стратегій у вітчизняній лінгвістиці слід відмітити наукову розвідку А.В. Ярхо, яка вивчає стратегію невпевненості або хеджинг на матеріалі сучасних художніх текстів. Дослідниця робить висновок, що невпевненість (хеджинг) у сучасному англomовному діалогічному дискурсі являє собою багатофункціональну комунікативну стратегію, що вербалізується через мовні сигнали (хеджи). У межах запропонованої когнітивно-прагматичної моделі невпевненість являє собою глобальну стратегію (когнітивно-прагматичної підсистеми), локальну стратегію (локальні субстратегії у межах підсистем) і мовленнєву стратегію [4].

Розглядаючи *хеджування* у наукових текстах, вартими уваги є погляди О.М. Ільченко, яка вважає, що «у лінгвістичному розумінні хеджування може і повинно розглядатись як важлива комунікативна макростратегія.» [2, с. 100]; «... хеджування виконує важливі етикетні функції в англomовному науковому дискурсі та передається за допомогою низки різнорівневих мовних засобів... Значна кількість мовних засобів хеджингу, властива саме англomовному науковому дискурсу, є важливою культурно зумовленою характерологічною

особливістю англійської мови, що експліцитно виявляється, зокрема, у сфері наукової комунікації.» [2, с. 106].

Враховуючи вищезазначене, в рамках комунікативно-прагматичних досліджень *хеджування* у наукових текстах можна запропонувати наступне розуміння: *хеджування* – це комунікативна стратегія, яка одночасно забезпечує виклад матеріалу дослідження відповідно до загальноприйнятих етикетних норм та надає мовцеві певну свободу комунікативних ходів для подальшого успішного розвитку комунікації. Логічним, на нашу думку, є необхідність визнання, що мовленнєва репрезентація *хеджування* у наукових текстах відбувається за допомогою *хеджів* різних мовних та мовленнєвих структурно-прагматичних рівнів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у ґрунтовному розгляді теоретичних засад для досліджень *хеджування* як комунікативної стратегії та у поглибленому лінгвостилістичному, структурно-прагматичному та перекладознавчому аналізі функціонування *хеджів*.

Література:

1. Жуковська В.В., Шилюк В.В. Статистична верифікація соціолінгвістичної ідентифікації мовця в усному американському академічному дискурсі // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія «Філологічна» (Вип.54), 2015. - с. 105-108.
2. Ільченко О.М. Етикет англомовного наукового дискурсу: Монографія. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2002. – 288 с.: іл.
3. Курченко Л.М. Комунікативна стратегія хеджування в дискурсі політичного інтерв'ю // STUDIA LINGUISTICA. Збірник наукових праць. Випуск 5. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – с. 403-409.
4. Ярхо А.В. Комунікативна стратегія невпевненості в сучасному англомовному діалогічному дискурсі: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / А.В. Ярхо; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - Х., 2004. - 20 с. - укр.

5. Hyland, K. Writing without conviction? Hedging in scientific research articles. – Applied Linguistics 17 (4), 1996. – p. 433-454.
6. Lakoff G. A study of meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. Journal of Philosophical logic 2 (4), 1973. – p. 458-508.

LES AVANTAGES ET LES INCONVÉNIENTS DE L'UTILISATION DES TICE EN CLASSE DE LANGUE ÉTRANGÈRE

I.B. Цимбал

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Utilisation des TICE (technologies de l'information et de la communication en enseignement) en classe de langue étrangère ouvre de nouveaux horizons permettant de stimuler l'intérêt et développer la motivation des étudiants de la manière novatrice et ludique.

En fait, les cours de langue étrangère pendant lesquels on utilise les TICE présentent de nombreux avantages:

- psychologiques: l'utilisation des TICE stimule l'intérêt des apprenants, augmente leur motivation, les apprenants timides ou ceux qui sont habitués à travailler individuellement se sentent plus confortablement devant les ordinateurs qu'avec leurs camarades de classe;
- sociaux: grâce aux activités telles que forums de discussion, tchats, messagerie, etc les apprenants élargissent les groupes de contact, Internet leur permet de multiplier les occasions d'échanges, diversifier les formes de collaborations;
- cognitifs: l'utilisation des programmes permet d'améliorer les capacités cognitives des apprenants qui en travaillant sur ordinateurs cherchent de l'information, écrivent, réfléchissent et résolvent des problèmes. De plus la lecture hypertextuelle que permet l'outil informatique correspondrait à des processus cognitifs spontanés, par arborescence et associations libres, et favoriserait ainsi

«naturellement » l'apprentissage par rapport à la lecture ou à l'écoute linéaires plus contraignantes d'une leçon classique;

- pédagogiques : les TICE donnent à l'enseignant le libre choix de différencier les activités, laissent plus d'autonomie et plus de responsabilité aux étudiants, ménagent plus d'interactivité avec le professeur et entre eux-mêmes;

- documentaires : les sources d'Internet sont inépuisables et c'est à l'enseignant de choisir des documents authentiques adaptés aux besoins et intérêts des étudiants. Quand même, il ne faut pas oublier que les magazines de reportages ou les flashes d'informations doivent être choisis par l'enseignant de manière qu'ils contiennent l'information actuelle et que le niveau des documents corresponde à ceux des étudiants;

- pratiques : l'ordinateur et Internet sont en principe au service de l'utilisateur en tout lieu et à tout moment, alors que les cours donnés par un enseignant sont assujettis à un horaire, à une institution, et que l'accessibilité et les ressources de la bibliothèque sont limitées [3; 3].

Pour les buts éducatifs l'enseignant est libre d'utiliser tout moyen informatique : documents vidéo, podcasts, présentations, wiki, blog, messagerie, bibliothèques et encyclopédies en ligne et beaucoup d'autres.

Pourtant l'utilisation des TICE a ses inconvénients et problèmes [2; 94]. Du côté matériel, les cours où l'on utilise des TIC exige de la place et de l'équipement spécial : salles informatiques, équipées d'un vidéoprojecteur, ordinateurs portables, caméscopes numériques, etc et, bien sûr, l'accès d'Internet permanent. De plus, si on prévoit les activités individuelles, il est indispensable que chaque apprenant possède un ordinateur avec Internet chez soi.

Quant aux particularités psychologiques, Internet et ses biens risquent d'être aperçus à contrecœur par les apprenants plus âgés car ils peuvent être moins familiarisés avec l'informatique.

L'omniprésence des gadgets constitue un vrai danger auprès des jeunes étudiants qui, très vite, deviennent dépendants de leurs ordinateurs et téléphones portables dont ils ne peuvent plus se passer. D'un côté, l'enseignant utilisant des

TICE pendant ses cours suit la tendance actuelle, mais, d'autre côté, il risque d'aggraver la dépendance à l'Internet de ses étudiants.

Encore plus, les nouvelles technologies et leur utilisation peuvent également créer des problèmes sur le plan de l'attention, de la compréhension, de la mémoire, et même empêcher les processus essentiels de synthèse et d'assimilation des connaissances ainsi acquises. «Le zapping, auquel pourraient inciter les TICE, ne facilite en effet pas toujours la construction du sens, au point où d'aucuns craignent l'apparition d'une certaine paresse intellectuelle, voire d'une nouvelle forme d'illettrisme dans la génération exposée davantage à l'écran numérisé qu'à la page écrite. Les interactions virtuelles, malgré leurs incontestables opportunités, peuvent entraîner, suivant la même logique, un repli de l'apprenant sur lui-même et lui causer ultérieurement des difficultés à mener des échanges en contexte et en présentiel»[3; 4] .

En conclusion, il faut dire que l'enseignant doit rester conscient et comprendre que l'utilisation des TICE n'est pas une méthode universelle, qu'elle a ses propres particularités et même inconvénients. Il doit savoir filtrer l'information sur Internet, prêter l'attention aux particularités psychologiques des apprenants et y adapter les activités réalisées avec TICE afin que les nouvelles technologies soient un outil utile et effectif qui serve au procès de l'enseignement.

Література:

1. Bihouée P., Coliaux A. Enseigner différemment avec les TICE / Pascal Bihouée, Anne Coliaux. – Paris: Editions d'Organisation, 2011. – 186 pages.
2. Lieury A. Manuel visuel de psychologie pour l'enseignant / Alain Lieury. Paris: Dunod. – 2010. – 232 p.
3. Quelle place pour les TICe en classe de FLE ? L'heure des bilans // Le langage et l'homme. Revue de didactique du français. – EME Editions, № 471. – 2012.

КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю.В. Шаранова

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Переклад – це такий вид діяльності, що має справу не лише з двома мовами, а й з двома культурами. Результатом роботи перекладача виступає щось на зразок сімбіозу культур, що призводить до взаємного збагачення цих культур. Звичайно, культура оригіналу не може бути повністю сприйнята культурою мови-перекладу, але ці проблеми можуть бути зведені до мінімуму в процесі перекладацької діяльності. Проблема розуміння, ефективності діалогу культур культур виступає основною в теорії і практиці міжкультурної комунікації. У сучасній науці питання про мову і міжкультурну комунікацію носить міждисциплінарний характер. У просторі міжкультурної комунікації здійснюється не лише взаємодія різних мов як самостійних систем, але й зіткнення різних культур. Будучи соціально детермінованим, соціально значущим видом діяльності, в умовах глобалізації переклад виступає в ролі особливого виду комунікації, який містить величезний потенціал у справі здійснення ефективного культурного діалогу. Досягнення сучасної гуманітарної думки під впливом лінгвістичних і екстралінгвістичних причин надали перекладу як науці нову значущість – він став розглядатися не як міжмовна, а як міжкультурна комунікація.

Переклад як явище сучасної соціальності – це не лише взаємодія двох протиставлених одна одній мов, але і взаємодія контекстів, що включають лінгвістичні і екстралінгвістичні параметри комунікації. Переклад, будучи лінгвокультурним процесом, покликаний забезпечити взаєморозуміння учасників комунікативного акту, що належать до різних національних і незалежних одна від одної культур.

В даний час в соціально-філософськи орієнтованих дослідженнях склалася тенденція інтерпретувати переклад як феномен лінгвокультурної трансляції, яка відкриває дві засади – мовну і культурну. Незважаючи на той факт, що багато аспектів перекладу з погляду зазначених проблем набувають все більшої актуальності, у філософській науці проблема перекладу опрацьована частково. Соціально-філософські дослідження, присвячені проблемі перекладу, розглядають переклад крізь призму філософської герменевтики як теорії розуміння і інтерпретації, частково в теорії пізнання, ґрунтуючись на міждисциплінарному підході, залучаючи інструменти дослідження таких галузей знання, як психологія, психолінгвістика, семіологія, культурологія та інших. Однак, як вказує М.Е. Рябова, «в філософії можлива і самостійна, чиста теорія перекладу, відносно незалежна від цих філософських підходів і навіть, навпаки, прояснює їх. Ця теорія передбачає більш глибокий для філософії аналіз перекладу, так як висвітлює умови його можливості» [1, с. 63-67].

Соціокультурна компетенція є також одним з важливих показників готовності майбутнього перекладача до між культурної комунікації. Т.М. Колодько визначає соціокультурну компетенцію як «інтегративне утворення, яке включає: країнознавчі, лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні знання, вміння використовувати мовні засоби відповідно до національно обумовлених особливостей їх вживання» [2, с. 19].

Переклад в тій або іншій формі існує стільки ж часу, скільки існує мова. Тому не дивно, що онтологія і герменевтика часто виступають як взаємопов'язані одиниці. Переклад в онтологічному сенсі може сприйматися як процес взаємодії мови зовнішнього світу з природною мовою людини. Функціонування мови є процесом структуровання особливої знакової реальності, яка, за висловом Ф. де Соссюра, означає предмети зовнішнього світу. Для формування культурної компетенції і для того, допомогти студентам позбавитись від тенденції автоматично сприймати «чуже та інше» в термінах «свого і знайомого» і навчити створювати адекватні тексти перекладів виникла

окрема дисципліни – країнознавство. Вона виконує гносеологічну функцію, дозволяючи пояснити та прогнозувати культурну специфіку поведінку комунікантів [3, с. 101].

С.Г. Тер-Минасова, говорячи про нову дисципліну, підкреслює, що «...існує реальність, існує концептуальна картина світу і є мовна, існує сама мова. Існує предмет реальності, існує уявлення поняття – концепт, і, нарешті, існує мовне вираження...Носій мови – продукт цієї культури і продукт цього соціумі... Важливо побачити це крізь призму конфліктів культур... Для того, щоб наші студенти були спеціалістами з міжкультурного спілкування, з міжкультурної комунікації, треба, щоб вони якомога більше знали і про культуру свого міжнародного партнера, і про свою культуру, і щоб вони бачили це під різними кутами зору [4, с. 205].

Семантика тексту змінюється в залежності від поглядів читача, перекладача. Текст, також як і знак, не має завершеності і стає тотожним лише в зв'язку з іншими текстами, складовими культурного багажа перекладача. Можна стверджувати, що без читача немає і тексту (останній стає можливим лише в зв'язку з читачем), а читач в даному випадку також може розумітися як деяке сполучення текстів. Текст, прочитаний в рамках читацької ідеології, набуває своєрідне тлумачення (так як читач в даному випадку виступає і як автор) лише у своєму ставленні до інших текстів, що становить простір читацько-авторської ідеології. В кінці-кінців, саме пошук адекватності і становить основну проблему перекладача. З одного боку, перекладач обмежений оригінальною мовою, на якій написаний текст, з іншого боку, його обмежує мова, якою здійснюється переклад. В даному випадку, перекладач в принципі не може зайняти нейтральну позицію для пошука так званого «чистого» сенсу, не пов'язаного з конкретною мовною структурою тієї чи іншої мови або з авторським стилем. Перекладач спочатку підпорядкований владі мови, він чи намагається подолати культурну специфіку мови, слідуючи стратегії структуралізму, або, інтерпретуючи оригінальний текст, займається авторською творчістю, або намагається знайти компроміс між двома цими стратегіями. У

будь-якому випадку, робота перекладача – пошук компромісу між мовами, стратегіями, культурами і епохами, автором і читачем, який здійснюється завдяки насильству над оригінальним текстом [5, с. 12-14].

Переклад не може бути тотожний оригіналу, але стає еквівалентним завдяки смисловій адекватності, суб'єктивному авторському уявленню про цю адекватність. Можна сказати, що переклад є способом створення відмінностей, в даному випадку мовних. Саме пошук відмінностей, а не прагнення зробити переклад якомога ближчим до оригіналу, а робота з пошуку своєрідності в мові, на яку здійснюється переклад, становить складність роботи і визначає майстерність перекладача.

Література:

1. Евтеев С. В. Интеркультура и перевод // Ментальность. Комуникация. Перевод. Теория и история языкознания: сборник статей / РАНИНИОН; центр гуманит. Науч-информ. Исслед.; отв. Ред. и сост. М.Б. Раренко. – М., 2007. С.51-63.
2. Рябова М. Э. Философские основы перевода // Гермес: науч.-худож. сб.; составитель А.Н. Злобин. – Саранск, 2010. – 128 с.
3. Колодзько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах. Автореф. дис.. канд. пед. наук. – К., 2005. – 20 с.
4. Соссюр, Ф. де Труды по языкознанию: пер. с фр. / Ф. де Соссюр. - М.: Прогресс, 1977. - 695 с.
5. С.Г. Тер-Минасова. Язык и межкультурная коммуникация. — М.: Слово, 2000 — 624 с.

НЕВЕРБАЛЬНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ГОРДИНИ: ГОЛОСОВІ СИГНАЛИ

О.В. Ясіновська

асистент кафедри загального мовознавства,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Значний дослідницький інтерес у сучасній гуманітаристиці викликає проблема невербальної концептуалізації категорій внутрішнього світу людини, що цілком слушно з огляду на здатність елементів невербального коду, які мають немовну (але знакову) природу, чіткіше вказувати на емоційний стан мовців і точніше його відображати. Ця здатність несловесних засобів робить їх важливим джерелом дослідження для когнітивістів, зусилля яких скеровані на вичення різноманітних аспектів внутрішнього світу людини.

Об'єктом нашої розвідки є одна з груп невербальних засобів – акустичні знаки у представленні смертного гріха гординя у християнському релігійному дискурсі. Основним завданням є виявлення і класифікація голосових сигналів, що їх християнські автори пов'язують із цим гріхом. Матеріалом дослідження стали твори отців східної Церкви та деяких пізніших християнських письменників (Василій Великий, Григорій Ніський, Йоан Касіян, Аврелій Августин, Йоан Ліствичник, Ігнатій (Брянчанінов), Паїсій (Святогорець).

Як свідчать праці фахівців у ділянці невербальної комунікації (Л. Аноллі, М. Аргіл, В. Біркенбіл, М. Коццоліно, Г. Крейдлін, Дж. Лаенс, А. Мейрабіан, Г. Трагер, К. Шерер, Р. Чічері та ін.), голосові сигнали є важливим засобом розпізнавання різноманітних станів людини, оскільки можуть передавати різнобічні відомості про емоції відправника, його особистість, приналежність до певної соціальної та культурної групи, а також взаємодію з іншими людьми [1, с. 87]. Разом із виглядом очей і жестами рук невербальні голосові сигнали, що супроводжують мовлення, пристосовані не тільки до вияву згаданої інформації, а й до її трансляції [2, с. 246].

Сьогодні не викликає сумніву, що емоції постійно впливають на голос – невербальний канал комунікації, який доволі важко піддається контролю мовців. Результати різнобічних досліджень голосових сигналів показують, що люди легше розпізнають за допомогою голосу негативні емотивні стани. Вдалося виявити також ряд особливостей у прояві емоцій, зумовлених різним ступенем фізіологічної активації. Так, емоції, які супроводжує висока психофізіологічна активація, проявляються завдяки більшій швидкості, високій частоті та широкому діапазону голосу [4]. Притаманний їм і ряд інших характеристик.

Звернемося же до голосових засобів вираження гордині – складної соціальної емоції, що посідає ключову роль у морально-етичній системі християнства, де належить до її негативного полюсу. Аналіз творів християнських авторів дає змогу виокремити дві категорії голосових сигналів, що їх вони розрізняли в контексті гордині: ті, що пов'язані з мовленням, і незалежні від нього.

Для характеристики першої групи важливо враховувати психологічний стан опанованих гординою людей, яким, згідно з отцями Церкви, властиве перманентне почуття занепокоєння і тривоги, що досить промовисто виявляється в їхній манері поводитися (горді мають стрімку і рвучку ходу, їм притаманна непосидючість, а також надмірна рухливість частин тіла – пальців рук, очей, брів). Згаданий стан доволі виразно позначається і на голосових сигналах. За спостереженням християнських письменників, гордовитих вирізняє галасливість – вони бувають гамірливі, крикливі: (1) *Затьмарена гординою людина не тільки внутрішньо неспокійна, але й зовні стривожена і гамірлива* (Паїсій Святогорець). Такі люди, зазвичай, не люблять мовчати і є доволі балакучими: (2) *Ким опанує гордия... буває в нього піднесений голос, сувора мова, різка, непокірлива відповідь, хода горда і жвава, язик легкий, мова зухвала, що не любить мовчання* (Касіян), див. (4).

3-поміж конкретних акустичних засобів, які відповідно до обставин, супроводжують мовленнєвий ланцюг марнославних, християнські письменники

звертають увагу на швидкий темп їхнього мовлення, високий тон голосу, що може ставати крикливим, а також його велику силу (гучність): (3) *Голос [гордого] робиться гучним, мова – брутальною, відповідь – непокірною, балакучість – нестримною* (Касіян), див. (2), (4). Цікаво, що згадані характеристики відповідають сучасним даним у ділянці невербалістики, згідно з якими, люди, перебуваючи у стані тривоги, говорять швидко й дещо підвищеним тоном [1, с. 102]. Іншими особливостями тону голосу гордовитих є його здатність бути різким, грубим, уїдлигим, суворим, недобррозичливим, зверхнім, зневажливим тощо. Притаманні їм і специфічні модуляції голосу при мовленні й співі, що їх слухачі «відчитують» у мовленнєвих фрагментах: (4) *Ось як виявляється тілесна гордість: у мові – крикливість, у мовчанні – обурення, у веселошах – гучний і дзвінкий сміх, у журбі – нерозумна похмурість, у відповідях – уїдливість, у мові – легкість, коли слова вириваються без усякої участі серця* (Касіян); (5) *...В усьому уникай зверхності і самозвеличення. ...В жодному разі нікого не зневажай, прихильно запитуй, доброзичливо відповідай; Так само твоя мова, твій спів, поводження з ближнім нехай будуть радше скромні, ніж чванливі* (Василій Великий); (6) *[Горді] голос примудряються зробити суворішим, що до жаху слухачів стає схожим на звірячий* (Григорій Ніський) та ін., див. (2), (3).

Окрім згаданих голосових сигналів, на гордих вказують і ті, що не залежать від мовлення. Таку інформативну функцію виконує, напр., нестримний, надміру гучний, дзвінкий і невідповідний до обставин сміх, який, однак, окрім пихатих, трапляється й у інших грішників: (7) *Недоречний сміх, наприклад, деколи походить від біса розпустити; інколи від марнославства, коли людина сама себе безсоромно хвалить; іноді сміх родиться і від переситу* (Йоан Ліствичник); (8) *Нехай сміються наді мною горделиві, яких Ти ще не повалив ниць і не вразив заради порятунку їх, Боже мій...* (Августин), див. (4).

Невербальними звукотвореннями, що не залежать від мовлення, є також скреготання зубами: (9) *Горді, побачивши це [навернення до християнства], оскаженіли, скреготали зубами й чахнули від досади* (Августин). За Аврелієм

Августином, такі звуки людина видає, будучи розгніваною і незадоволеною, що назагал відповідає сучасному трактуванню цього невербального знаку, який «може вказувати на потамований гнів або фрустрацію» [3, с. 96].

З іншого боку, гордовиті люди можуть не подавати жодних звуків, що в певних комунікативних ситуаціях недвозначно сприймається як знак їхньої неприхильності або несмиренності: (10) *Хіба що затаїть у своєму серці огиду до якогось брата, й тоді мовчання його буває знаком не скорботи, не смирення, а гордовитого обурення* (Касіян), див. (4). Так само інформативним є відсутність певних, відповідних до обставин голосових сигналів, як напр., зітхань або плач, що є для християн виразними знаками смирення і каяття: (12) *Відсутність плачу, насичення самим собою і насолода своїм уявно-духовним станом викривають гордість серця* (Ігнатій Брянчанінов); (13) *Замість рятівних зітхань слина згущується у висохлій гортані, харкотиння виходить без всякого спонукання мокротиння* (Касіян).

Отже, як показує цей короткий огляд, християнські автори, звертаючись до невербальних ознак смертного гріха гординя, чимало уваги приділяли голосовим сигналам. На це промовисто вказують різнобічні акустичні знаки, що їх, відповідно до сучасної типології, можна віднести до груп засобів, пов'язаних із мовленням (загальна гамірливість, своєрідні темп, тон), та незалежних від нього (крик, скреготання зубами, плач, сміх). Свідченням ретельного стеження за невербальними виявами гордині є і врахування отцями й екзегетами Церкви ситуативного контексту (відсутність очікуваних у певних ситуаціях зітхань, плачу, мовчання замість словесної мови), а також розгляд акустичних сигналів у комплексі з іншими невербальними знаками. Детальніше й на ширшому джерельному матеріалі акустичні засоби гордині, а також інших смертних гріхів буде розглянуто у відповідній статті.

Література:

1. Коццолино М. Невербальная коммуникация. Теории, функции, язык и знак / М. Коццолино. – Харьков: Гуманитарный Центр, 2009. – 248 с.

2. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык / Г. Е. Крейдлин. – М.: Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с.
3. Льюис Х. Язык тела. Руководство для профессионалов / Х. Льюис. – Харьков: Гуманитарный Центр, 2016. – 332 с.
4. Scherer K. R. Vocal Affect Expression: A Review and Model for Future Research / K. R. Scherer // Psychological Bulletin. – Vol. 99. – Pp. 143-165.